Leesgezelschap *Moderata Durant.*

BINNENLEDEN.

14e Verzending 1847. No. 3

BUITENLEDEN.

11e Verzending 1847. No. 1

Haarlem uit Vondel.

1840.

KEUR VAN PAARLEN.

KEUR VAN PAARLEN,

VERZAMELD BIJ

J. VAN DEN VONDEL,

DOOR

J. M. SCHRANT.

MET OPHELDERINGEN.

LEIDEN,
H. W. HAZENBERG EN COMP.
1846.

GEDRUKT BIJ H. R. DE BREUK.

DEN

HOOG EDEL GESTRENGEN HEERE

Mr. LODEWIJK CASPAR LUZAC.

De Wijze vleit
Zich zelven met geen' glans, die, buiten
Zijn wezen, dwaezen is gemeen;
Maer acht het wezentlijcke alleen,
En deughden, die in 't harte spruiten,
Bedaeut van Godt, het hooghste goet:
Die schilt veredelt zijn gemoedt.

VONDEL.

VOORBERIGT.

Het is reeds meermalen opgemerkt, dat, ofschoon er op Vondels *kunstgewrochten, aan de regelen eener gezonde oordeelkunde en van een' goeden smaak getoetst, gegronde aanmerkingen zijn te maken, dat onvolkomene echter rijkelijk wordt opgewogen door een aantal schitterende schoonheden,*

welke den waren dichter kenmerken. Ik bedoel die stukken, waarin VONDELS *genie met vollen luister prijkt, en welke men niet lezen kan, zonder zijn stout vernuft, zijne hoogdravendheid van geest, weelderige verbeelding, vruchtbaarheid van vinding, zijn levendig gevoel, zijn' rijkdom van gedachten, zijne sierlijkheid van beelden, kracht en natuurlijkheid van schildering, aardigheid van wending, heerschappij over taal en versbouw, uitgebreide kundigheden te bewonderen, en waardoor hem voor altoos eene eerste plaats onder de uitstekendste dichters verzekerd is.*

Het heeft dan ook niet ontbroken aan pogingen, om die schoonheden te doen uitkomen. Onder anderen hebben de Heeren SIEGENBEEK, J. DE VRIES, *en nog onlangs de Heer* LULOFS, *daarvan uitstekende proeven bijgebragt.*

Terwijl ik hulde doe aan de dienst, door hen onzer Letterkunde ook alzoo bewezen, meende ik toch geen overtollig werk te verrigten, wanneer ik eene lezing uit VONDEL *op eene ruimer schaal ondernam: waarvan ik thans de uitkomst lever.*

Daar ik mij had voorgesteld, om VONDEL *als* VONDEL *te doen kennen, zoo konden alleen oorspronkelijke stukken in aanmerking komen, behalve dat zijne eigenlijke vertalingen weinig kunstwaarde bezitten. Die oorspronkelijke stukken zelven hebben eene zeer verschillende waarde; maar ook in de minst gewaardeerde ontbreekt het niet aan schoonheden, gelijk uit de bijgebragte proeven blijkt.*

De tekst is volgens de meest naauwkeurige uitgave overgedrukt, echter met verbetering van in het oog vallende feilen. Wat de spelling betreft, welke bij de Ouden, ook bij VONDEL, *zeer ongelijk is, ik heb daarin, zoo veel mogelijk, gelijkheid zoeken te brengen, door het stelsel te volgen, dat mij voorkwam doorgaans te heerschen.*

Onder den tekst zijn Ophelderingen geplaatst, welke, hoe onnoodig ook voor sommigen, voor het groote publiek niet overtollig zullen zijn. Het is moeijelijk, daarbij de juiste maat te treffen, vermits de behoefte zoo zeer verschilt. Ik heb liever te veel, dan te weinig, willen geven; doch mij boven alles der beknoptheid bevlijtigd. Breedere uitweidingen

blijven voor eene andere gelegenheid bewaard. Mogt iemand intusschen meer verlangen, dien meen ik, althans ten aanzien van sommige stukken, te mogen verzenden naar de breedere Aanteekeningen van den Hoogleeraar LULOFS, *door mijzelven niet vruchteloos geraadpleegd.*

Vreewijk bij Leiden, den 24 *van Lentemaand* 1846. J. M. SCHRANT.

TREURSPELEN.

LUCIFER.

HET PARADIJS.

B. I.

BELZEBUB.

Nu schilder ons den hof [1], en zijn gestaltenis [2].

APOLLION.

De hof valt ront, gelijck de kloot der weerelt is.
In 't midden rijst de bergh, waeruit de hooftbron klatert,
Die zich in vieren deelt, en al het landt bewatert,
Geboomte en beemden laeft, en levert beecken uit,
Zoo klaer gelijck kristal, daer geen gezicht op stuit.
De stroomen geven slib, en koesteren de gronden.
Hier worden Onixsteen [3] en Bdellion [4] gevonden.
Hoe klaer de hemel oock van starren blinckt, en barnt [5],
Hier zaeide vrouw Natuur in steenen een gestarnt,
Dat onze starren dooft. Hier blinckt het gout in d'adren.
Hier wou Natuur haer' schat in eenen schoot vergadren.

---

1 *Den hof*, Edens hof. 2 *Gestaltenis*, gestalte, gedaante. 3 *Onixsteen*, de Onix, of Sardonix, of Smaragd, een kostbaar gesteente. 4 *Bdellion*, eene kostbare gom, of kristal, of paarl. 5 *Barnt*, brandt.

BELZEBUB.

Wat zweeft 'er voor een lucht, waer by dat schepsel [1] leeft?

APOLLION.

Geen Engel, onder ons, zoo zoet [2] een' adem heeft,
Gelijck de frissche geest [3], die hier den mensch bejegent [4],
Het aengezicht verquickt, en alles streelt, en zegent [5]:
Dan zwelt de boezem der landouw' van kruit, en kleur,
En knop, en telgh, en bloem, en allerhande geur.
De dau ververschtze 's nachts. Het rijzen en het daelen
Der zonne weet zijn maet, en matight zoo haer straelen
Naer eisch van elcke plant, dat allerhande groen
En vrucht gevonden wort, in eenerley saisoen.

HET EERSTE MENSCHENPAAR.

B. I.

BELZEBUB.

Wat dunckt u van het paer, dat ghy beneden zaeght?

APOLLION.

Geen schepsel heeft om hoogh myne oogen zoo behaeght
Als deze twee om laegh. Wie kon zoo geestigh strenglen
Het ligchaem, en de ziel, en scheppen dubble Englen,
Uit klaiaerde, en uit been. Het lichaem, schoon van leest,
Getuight des Scheppers kunst, die blinckt in 't aenschijn meest,
Den spiegel van 't gemoedt. Wat lidt my kon verbazen;
Ick zagh het beelt der ziele in 't aengezicht geblazen.
Bezit het lijf iet schoons, dat vint men hier by een.
Een Godtheit geeft haer glans door 's menschen oogen heen.
De redelycke ziel komt uit zyn troni [6] zwieren.
Hy heft, terwyl de stomme en redenlooze dieren

---

1 *Dat schepsel*, de mensch. 2 *Zoet*, aangenaam riekend. 3 *Geest*, lucht. 4 *Bejegent*, ontmoet. 5 *Zegent*, heil schenkt. 6 *Troni*, gelaat.

Naer hunne voeten zien, alleen en trots [1]) het hooft
Ten hemel op naer Godt, zyn' Schepper, hoogh gelooft.

BELZEBUB.

Hy looft hem niet vergeefs voor zoo veel rycke gaven.

APPOLLION.

Hy heerscht, gelyck een Godt, om wien het al moet slaven.
D'onzichtbre ziel bestaet uit geest, en niet uit stof.
Z'is heel in ieder lidt. Het brein verstreckt [2] haer hof.
Zy leeft in eeuwigheit, en vreest noch roest, noch schennis.
Z'is onbegrypelyck. Voorzichtigheit, en kennis
En deught, en vryen wil bezitze in eigendom.
Voor hare majesteit staen alle Geesten stom.
De wyde weerelt zal eer lang van menschen krielen.
Zy wacht, uit luttel zaets, een' rycken oegst [3] van zielen;
En hierom huwde Godt den man aen zyn mannin.

BELZEBUB.

Wat dunckt u van zyn ribbe, en lieve gemalin?

APOLLION.

Ick deckte mijn gezicht en oogen met mijn vleuglen,
Om mijn gedachten en genegenthêen te teuglen,
Zoo dra zy my gemoete [4], als Adam met der hant
Haer leide door het groen. By wylen hielt hy stant,
Beschoudeze over zy, en onder dat beloncken
Begon een heiligh vier [5] zijn zuivre borst t'ontvoncken:
Dan kuste hy zijn bruit, en zy den bruidegom:
Dan ging de bruiloft in, met eenen wellekom
En brant van liefde, niet te melden, maer te gissen;
Een hooger zaligheit, die d'Engelen noch missen.

— — — — — — — — — —

BELZEBUB.

Nu pasme [6]) deze bruit naer 't leven af te maelen.

---

1 *Trots*, moedig. 2 *Verstreckt*, verschaft. 3 *Oegst*, oogst. 4 *Gemoete*, ontmoette. 5 *Vier*, vuur. 6 *Pas*, verzuim niet, zorg.

APOLLION.

Dit eischt Natuurs penseel, geen verf, maer zonnestraelen.
De man en vrou zijn bey volschapen, evenschoon,
Van top tot teen. Met recht spant Adam wel de kroon,
Door kloeckheit van gedaente, en majesteit van 't wezen,
Als een ter heerschappy des aertrijx uitgelezen:
Maer al wat Eva heeft vernoeght haer bruigoms eisch;
Der leden tederheit, een zachter vel en vleisch,
Een vriendelijcker verf, aenminnigheit der oogen,
Een minnelijcke mont, een uitspraeck, wiens vermoogen
Bestaet in eedler klanck; twee bronnen van yvoor,
En wat men best verzwyge, eer dit een Geest bekoor'.
Bejegent Engelen, hoe schoon ze uw oogh behaeghden;
Het zijn wanschapenheên by 't morgenlicht der maeghden.

BELZEBUB.

Het schijnt ghy blaeckt van minne om 't vrouwelijcke dier[1].

APOLLION.

Ick heb mijn slaghveêr in dat aengenaeme vier
Gezengt. Het vielme zwaer van onder op te stijgen,
Te roeien, om den top van Engleburgh te krijgen.
Ick scheide, doch met pijn [2], en zagh wel driewerf om.
Nu blinckt geen Serafijn [3], in 't hemelsch heilighdom,
Als deze, in 't hangend hair, een goude [4] nis [5] van straelen,
Die schoon gewatert [6] van den hoofde nederdaelen,
En vloejen om den rugh. Zoo komtze, als uit een licht,
Te voorschijn, en verheught den dag met haer gezicht.
Laet perle en perlemoer u zuiverheit beloven;
Haer blanckheit gaet de perle en perlemoer te boven.

---

1 *Dier*, elk bezield schepsel. 2 *Pijn*, moeite. 3 *Serafyn*, *Seraf*, vurige hemelgeest van hoogen rang. 4 *Goude*, goudkleurig. Het goud- of rosachtig hair oudtijds hoog geacht. 5 *Nis*, eene soort van holligheid, door het hangend hair gevormd. 6 *Gewatert*, golvend.

'S MENSCHEN BESTEMMING.

B. I.

GABRIËL.

Hoort toe, ghy Engelen: hoort toe, ghy hemellieden.
De hooghste Goetheit, uit wiens boezem alles vloeit
Wat goet, wat heiligh is; die nimmer wort vermoeit
Door weldoen, noch verarmt van haar genadeschatten,
Tot noch [1] met geen begrijp der schepselen te vatten;
Dees Goetheit schiep den mensch haer eigen beelt gelijck,
Oock d'Englen, op dat zy te zamen 't eeuwigh Rijck
Het noit begrepen goet, na 'et vierigh onderhouden
Der opgeleide wet, met Godt bezitten zouden.
Zy boude 't wonderlijck en zienelijck Heelal
Der weerelt, Gode en oock den mensche te geval [2];
Opdat hy in dit hof zou heerschen, en vermeeren;
Met al zijne afkomst hem bekennen [3], dienen, eeren;
En stijgen, langs den trap der weerelt, in den trans [4]
Van 't ongeschapen licht, den zaligenden glans.
Al schijnt het Geestendom alle andren t' overtreffen;
Godt sloot [5] van eeuwigheit het Menschdom te verheffen,
Oock boven 't Engelsdom, en op te voeren tot
Een klaerheit en een licht, dat niet verschilt van Godt.
Ghy zult het eeuwigh Woort, bekleet met been en aren,
Gezalft tot Heer, en hooft, en rechter, al de schaeren
Der Geesten, Engelen en menschen te gelijck,
Zien rechten, uit zijn' troon, en onbeschaduwt Rijck;
Daer staet de stoel alreê geheilight in het midden.
Dat alle d'Engelen hem passen aen te bidden,
Zoo ras hy innery [6], wien 't menschelijck gestalt,

---

1 *Tot noch*, tot nog toe. 2 *Te geval*, ten gevalle. 3 *Bekennen*, bekend maken, belijden. 4 *In den trans*, ten top. 5 *Sloot*, besloot. 6 *Innery*, rijdend inkome, zich in heerlijkheid vertoone.

Oock boven ons natuur verheerelijckt, gevalt [1].
Dan schijnt de heldre vlam der Serafijnen duister,
By 's menschen licht, en glans, en goddelijcken luister.
Genade dooft natuur en al haar glansen uit.
Dit 's nootlot [2]: dit 's een onherroepelijck besluit.

REY VAN ENGELEN.

B. I.

Zang.

Wie is het, die zoo hoogh gezeten,
Zoo diep in 't grondelooze licht,
Van tijt noch eeuwigheit gemeeten,
Noch ronden [3], zonder tegenwight,
By [4] zich bestaet, geen steun van buiten
Ontleent, maer op zich zelven rust,
En in zijn wezen kan besluiten
Wat om en in hem, onbewust
Van wancken, draeit, en wort gedreven,
Om 't een en eenigh middelpunt;
Der zonnen zon, de geest, het leven;
De ziel van alles wat ghy kunt
Bevroên [5], of nimmermeer bevroeden;
Het hart, de bronaêr, d'oceaen
En oirsprong van zoo veele goeden [6]
Als uit hem vloeien, en bestaen
By zijn genade, en alvermoogen,
En wijsheit, die hun 't wezen schonck
Uit niet, eer dit in top voltoogen
Palais, der heemlen hemel, blonck;

---

1 *Gevalt*, bevalt. 2 *Nootlot*, Gods beschikking. 3 *Ronden*, omtrek, omvang. 4 *By*, door. 5 *Bevroên*, bevroeden, bevatten. 6 *Goeden*, goederen.

Daer wy met vleuglen d'oogen decken,
Voor aller glansen Majesteit;
Terwylwe 's hemels lofgalm wecken,
En vallen, uit eerbiedigheit
Uit vreeze, in zwijm op 't aenzicht neder?
Wie is het? noemt, beschrijft ons hem,
Met eene Serafijne veder.
Of schort het aen begrijp en stem?

Tegenzang.

Dat 's GODT. Oneindigh eeuwigh Wezen
Van alle ding, dat wezen heeft,
Vergeef het ons; ô noit volprezen
Van al wat leeft, of niet en leeft,
Noit uitgesproken, noch te spreecken,
Vergeef het ons, en schelt ons quijt [1]
Dat geen verbeelding, tong, noch teken
U melden kan. Ghy waert, ghy zijt,
Ghy blijft de zelve [2]. Alle Englekennis
En uitspraeck, zwack, en onbequaem,
Is maer ontheiliging, en schennis:
Want ieder draeght zijn' eigen naem,
Behalve ghy. Wie kan u noemen
By uwen Naem? wie wort gewijt
Tot uw Orakel [3]? wie durf roemen?
Ghy zijt alleen dan die ghy zijt,
U zelf bekent en niemant nader.
U zulx [4] te kennen, als ghy waert
Der eeuwigheden glans en ader;
Wien is dat licht geopenbaert?
Wien is der glansen glans verscheenen?

---

1 *Schelt ons quijt*, ontsla ons. 2 *Dezelve*, dezelfde. 3 *Orakel*, godspraak, diepe wijsheid. 4 *Zulx*, zoodanig.

Dat zien is noch een hooger heil
Dan wij van uw genade ontleenen;
Dat overschrijt het perck en peil
Van ons vermogen. Wy verouden [1]
In onzen duur; ghy nimmermeer.
Uw wezen moet ons onderhouden.
Verheft de Godtheit: zingt haer eer.

Toezang.

Heiligh [2], heiligh, noch eens heiligh,
Driemael heiligh: eer zy Godt.
Buiten Godt is 't nergens veiligh.
Heiligh is het hoogh gebodt [3].

LUCIFER VERWOED.

B. II.

LUCIFER.

Ben ick een zoon van 't licht [4],
Een heerscher over 't licht, ick zal mijn recht bewaeren:
Ick zwicht voor geen gewelt, noch aertsgeweldenaeren.
Laet zwichten al wat wil: ick wijck niet eenen voet.
Hier is mijn vaderlant. Noch ramp, noch tegenspoet,
Noch vloecken zullen ons vervaeren [5], noch betoomen;
Wy zullen sneven, of dien hoeck te boven komen.
Is 't nootlot dat ick vall', van eere en staat berooft;
Laet vallen, als ick vall' met deze kroone op 't hooft,
Dien scepter in de vuist, dien eersleip [6] van vertrouden,
En zoo veel duizenden als onze zyde houden.

---

1 *Wij verouden* enz. Zinspeling op Ps. CI. (CII), 27, 28. 2 *Heiligh* enz. Navolging van Is. VI. 3. 3 *Gebodt.* »Weest heilig, omdat ik heilig ben." (Lev. XI. 44). 4 *Zoon van 't licht.* Zinspeling op Lucifer, lichtbrenger. 5 *Vervaeren*, schrik aanjagen. 6 *Eersleip*, eersleep, gevolg.

Dat vallen streckt tot eer, en onverwelckbren lof:
En liever d'eerste Vorst [1] in eenigh laeger hof,
Dan in 't gezalight licht de tweede, of noch een minder.
Zoo troost ick my de kans, en vrees nu leet noch hinder.

— — — — — — — — — — — —

Nu zweer ick by mijn kroon het al op een te zetten [2],
Te heffen [3] mijnen stoel in aller heemlen trans,
Door alle kreitsen [4] heene, en starrelichten glans.
Der heemlen hemel zal my een palais verstrecken,
De regenboogh een troon; 't gestarrente [5] bedecken
Mijn zaelen; d'aertkloot blijft mijn steun en voetschabel [6].
Ick wil op een karos [7] van wolcken, hoogh en snel
Gevoert door lucht en licht, met blixemstrael en donder,
Verbrijzelen tot stof, wat boven, of van onder
Zich tegens ons verzet, alwaer 't den Veltheer [8] zelf;
Ja eerwe zwichten, zal dit hemelschblaeu gewelf,
Zoo trots, zoo vastgebout, met zijn doorluchte boogen
Te barsten springen, en verstuiven voor onze oogen;
't Gerabraeckt [9] aertrijck zien als een wanschapen romp;
Dit wonderlijck Heelal in zijnen mengelklomp,
En wilde woestheit weêr verwarren, en verkeeren.
Laet zien wie Lucifer durf trotsen, en braveeren [10].

AANSPRAAK VAN RAFAËL.

B. IV.

RAFAËL.

Och, Stedehouder, mont [11] van 't goddelijck gezagh,

---

1 *d'Eerste Vorst* enz. Dus ook wilde Caesar liever de eerste in een klein stedeken dan de tweede te Rome zijn. 2 *Het al op een te zetten*, alles te wagen. 3 *Te heffen* enz. Zinspeling op Is. XIV. 13. 4 *Kreitsen*, kringen. 5 *Gestarrente*, gesternte. 6 *Voetschabel*, voetbank. 7 *Karos*, staatsiewagen. 8 *Den Veltheer*, Aartsengel Michaël. 9 *Gerabraeckt*, geradbraakt in den grond bedorven. 10 *Braveeren*, trotseren. 11 *Mont*, tolk.

Wat heeft u buiten 't spoor van uwen plicht gedreven?
Zoudt ghy den Schepper van uw glori wederstreven?
Lichtvaerdigh weifelen, en wancklen in uw trou?
Dat hoop ick nimmermeer. Helaes, ick zwijm van rou,
En blijve om uwen hals beklemt, bestorven hangen,

LUCIFER.

Oprechte Rafaël.

RAFAËL.

Mijn blyschap, mijn verlangen,
Ick bidde u hoorme.

LUCIFER.

Spreeck, zoo lang het u behaegh'.

RAFAËL.

Genade, ô Lucifer. Verschoon u zelven: draegh
Geen harnas tegens my, die treurigh smilte[1], en quijne
Van druck, om uwent wil. Ick koom, met medecijne
En balzem van gena, gesteegen uit den schoot
Der Godtheit, die, gelijckze in haeren Raet besloot,
U, boven duizenden gekroonde Heerschappyen,
Gezalft heeft op den stoel van haer stadthouderyen.
Wat dolheit is het, die uw zinnen dus verruckt[2]?
Zy had haer zegel en gelijckenis gedruckt
Op uw geheilight hooft, en voorhooft, overgooten
Met schoonheit, wijsheit, gunst en wat 'er komt gevlooten[3],
En stroomen, zonder maet, uit aller schatten bron.
Ghy blonckt in 't Paradijs[4], voor 't aenschijn van de zon
Der Godtheit, uit een wolck van dau en versche roozen.
Uw feestgewaet stont stijf van perlen, en turkoozen[5],
Smaragden[6], diamant, robijn[7], en louter gout.
De zwaerste scepter[8] wert uw rechte hant betrout,

---

1 *Smilte*, *smelte*, verteerd worde. 2 *Verruckt*, buiten zichzelven voert. 3 *Gevlooten*, gevloeid. 4 *Paradijs*. Versta het hemelsche. 5 *Turkoozen*, blaauw edelgesteenten. 6 *Smaragden*, groen edelgesteenten. 7 *Robijn*, rood edelgesteente. 8 *Zwaerste scepter*, voor het hoogste gezag.

Zoo dra ghy steegt in 't licht, en, op bazuin en bommen,
Door 't blakende gesternte en steenen quaemt te brommen[1]:
En zoudt ghy reuckeloos[2] u storten uit dien troon?
Verreuckeloozen al dat heerelijck, en schoon?
Zoudt ghy uw glansen, die de hemelen vercieren,
Ons licht verduisteren, in eenen knoop[3] van dieren,
En mengsel van gedierte en ondier[4] onder een,
Griffoensklaeu[5], draeckenhooft, en andre gruwzaemheên
Misscheppen[6] onbedacht? En zouden 's hemels oogen,
De starren, u zoo laegh berooft zien van vermogen,
En eere, en majesteit, door 't schenden van uw trou?
Dat keer' de goede Godt, wiens aenschijn ick aenschou,
In 't zaligh licht, daer wy, geheilight alle zeven[7],
Hem dienen voor zijn' troon, en sidderen, en beven
Voor zulk een Majesteit, die op ons voorhooft straelt,
Verquickt en leven geeft wat leeft, en adem haelt.
Heer Stedehouder, magh mijn bede uw hart beweegen;
Ghy kent mijn zuiver wit[8], en hart, met u verlegen.
Ruck af dien trotsen kam[9]: schud uit dit harrenas:
Smijt neder uit dees hant de heirbyl, de rondas[10]
Uit d'andre. Hooger niet: legh neder, och, legh neder,
Legh neder, strijck van zelf den standert, en de veder
Van uwe vleugelen, voor Godt, en zijnen glans:
Eer hy u uit den troon, den allerhooghsten trans
Van eere, nederklincke aen gruis, en stof te mortel[11],
Ja zulx dat van den stam des Geesten tack, noch wortel,
Noch geen gedachtenis, noch leven overschiet,
't En waere een leven van elende, van verdriet,

---

1 *Brommen*, pralen. 2 *Reuckeloos*, rockeloos. 3 *Knoop*, vereeniging. 4 *Ondier*, wangedrogt. 5 *Griffoens*, roofvogel, zwemende naar den arend. 6 *Misscheppen*, misvormen. 7 *Zeven*. Versta de zeven geesten, die voor Gods troon staan, met licht en heerlijkheid bekleed. (Openb. I. 4.) 8 *Wit*, doel. 9 *Kam*, beeld van moed en trotschheid. 10 *Rondas*, rond schild. 11 *Te mortel*, tot gruis.

De doot, de wanhoop, en een worm, een eeuwigh knaegen,
En knersentanden moght den naem van leven draegen.
Verneêr u; staeck dien togt: ick offere u gena
Met dien olijftack: grijp, of echter[1] 't is te spa.

LUCIFER IN WANHOOP.

B. IV.

LUCIFER.

Of ergens schepsel zoo rampzaligh zwerft als ick?
Aen d'een zy flaeuwe hoop, aen d'andre grooter schrick.
De zege is hachelijck, de neêrlaegh zwaer te mijden.
Op 't onwis tegens Godt en Godts banier te strijden?
Den eersten[2] standert op te rechten tegens Godt,
Zijn hemelsche bazuin, en openbaer gebodt?
Zich op te worpen[3], als een hooft van Godts rebellen,
En tegen 's hemels wet een wederwet[4] te stellen?
Te vallen in den vloeck der snootste ondanckbaerheit?
Te quetsen de genade en liefde en majesteit
Des rijcken Vaders, bron van alle zegeningen,
Die noch t'ontfangen staen, en wat wy reede[5] ontfingen?
Hoe zijnwe nu zoo wijt verzeilt uit onzen plicht!
Ick zwoer mijn' Schepper af. Hoe kan ick voor dat licht
Mijn lasterstucken[6], mijn verwatenheit[7] vermommen?
Hier baet geen deizen[8], neen, wy zijn te hoogh geklommen.
Wat raet? wat best geraemt in dees vertwijfeltheên?
De tijt geen uitstel lijdt. Een oogenblick is geen
Genoeghzaamheit van tijt; indien men tijt magh noemen
Dees kortheit, tusschen heil en endeloos verdoemen.

---

1 *Echter*, *achter*, daarna. 2 *Eersten*, voornaamsten. 3 *Op te worpen*, op te werpen, eigendunkelijk voor te doen. 4 *Wederwet*, tegenwet. 5 *Reede*, reeds. 6 *Lasterstucken*, schelmstukken. 7 *Verwatenheid*, stoutheid, vermetelheid. 8 *Deizen*, deinzen.

Maer 't is te spa, en hier geen boete voor ons smet.
De hoop is uit. Wat raedt? daer hoor ick Godts trompet.

GEVECHT.

B. V.

URIËL.

Zoo stonden zy gekant[1], en slaghree, drom by drom,
Een ieder op zijn lucht[2], en hoefslagh[3], en by rijen
Gesnoert aen hun gezagh, om 't schoonst van wederzyen
Wanneer de dolle trom en klinckende trompet
Zich mengen, het geluit geweer en handen wet[4],
En steigert in den trans van 't heiligh licht der lichten; (ten
Een klanck, waer op terstont een zwangre wolck van schich-
Geborsten, slagh op slagh, een' gloênden[5] hagel baert,
Een' storm en onweêr, dat de hemelen vervaert,
De hofpylaeren schudt, de kreitsen, en de starren,
Verbijstert in hun ronde[6] en ommeloop, verwarren,
Of zwijmen op de wacht, en weten niet waer heen
Te drijven, oost of west, of boven of beneên.
Al weêrlicht wat men ziet, al wat men hoort is donder.
Wat blijft er in zijn' stant? Het bovenste raeckt onder.
De heiren, na 'et gedreun van 't eerste schutgevaert[7],
Geraecken hantgemeen met knods, en hellebaert[8],
En sabel, speer, en dolck. Het gaet 'er op een kerven,
En steecken. Al wat kan, wat toeleit op bederven,
Op schenden, rept zich nu, bederft, en treft, en schent.
De broederschap[9] heeft uit, en niemant ziet noch kent

---

1 *Gekant*, kant tegen kant gekeerd. 2 *Lucht*, oord, plek. 3 *Hoefslagh*, bepaalde plaats. 4 *Wet*, gereed maakt. 5 *Gloênden*, gloeijenden. 6 *Ronde*, omgang. 7 *Schutgevaert*, geschiet. Regt zinnelijk! Even zeer bij Milton. 8 *Hellebaert*, strijdbijl. 9 *Broederschap*, broederlijke eendragt.

Zijn' medeburger meer. Men ziet 'er perle huiven[1],
Gekrolde vlechten hairs, en pluim, en pennen stuiven,
En schitteren, in 't vier der blixemen gezengt.
Men ziet turkoisblau, gout, en diamant gemengt,
En perlesnoer, en wat de hairlock kon vercieren.
De vleugels, half geknot, gebroke pijlen zwieren
En zweven door de lucht. Een gruwzaem veltgeschrey[2]
Verheft zich uit den stoet der groene lievery[3];
Daer lyt het kryghsheir last, geperst uit noot te deizen.
De dolle Lucifer hervat den strijt drie reizen,
En stut de flaeute van zijn regement zoo trots,
Gelyck het zeegedruis al schuimende op een rots
Gestuit wort, reis op reis, en meer niet uit kan rechten.

RAFAËL.

Gewis het heeft wat in de wanhoop af te vechten[4].

URIËL.

De dappere Michaël laet blazen: Eer zy Godt.
De regementen, op die leus en zijn gebodt,
Gemoedight[5], te gelyck aen 't steigeren, en stijgen
Naer boven, om de loef[6] van 's vyants heir te krijgen;
Dat styght met een om hoogh, maer met een' traeger vaert,
En raeckt in 't ende in ly[7]: als of men hemelwaert
Een' valck zagh, van om laegh, op zijne wackre pennen
Zich geven[8] in de lucht, eer hem de reigers kennen;
Die sidderen van schrick, in 't bosch, by eenen beemt,
Zoo dra het hooge nest dien vyant daer verneemt.
De reiger schreeut en styght, en, bang voor 's vyants pooten,
Verwacht hem op den beck, om door de borst te stooten,

---

1 *Perle huiven*, hoofddeksels, bezet met paarlen. 2 *Geschrey*, geschreeuw. 3 *Lievery*, eene door zekere kleur onderscheiden kleeding van dienst- of krijgsknechten. Die van Lucifers benden was groen. 4 *Af te vechten*, weg te vechten. 5 *Gemoedigt*, aangemoedigd. 6 *Loef*, bovenwind, dus voordeel. 7 *Ly*, onder den wind, dus in nood. 8 *Geven* begeven.

Van onder, als hy ploft van boven op den buit.

— — — — — — — — — — —

Wat gaf 't een schoon verschiet, om laegh een hallef ront [1],
Of halve maen, om hoogh een driekant spits [2] t'aenschouwen;
De regementen, die zich sluiten, en ontvouwen,
Op 't wencken van hun hooft, een ieder in zijn vaen,
Te zien zoo pal, gelyck metaele muuren staen,
Als op een wederwight [3] van lucht en eige zwaerte,
Met al hun slingertuigh, geschut, en stormgevaerte.
Zij hangen even als men zich een wolck verbeelt,
Een wolck, waerin de zon met heure straelen speelt,
En schildert en schakeert door luchte [4] regenbogen.
De hemelsche adelaer [5], zoo steil in top gevloogen,
Bespiet Godts vijandin, de havicksvlucht, beneên.
Hy klapt van moedigheit zijn pennen tegens een,
Misguntze 't weiden [6] niet, en vruchteloos braveeren,
Terwijl hy vlamt om haer te zitten in de veeren,
Te plonderen eerlang van haere gladde pluim;
Zoo ras de kromme beck en klaeu, op 't luchtigh ruim,
Het aes bevalle [7], of drijf voorwint af, uit zijn oogen.
Dus komenze afgestort, en stroomen uit den hoogen,
Gelijck een binnenzee, of noortschen waterval
Die van de rotsen bruischt, en ruischt, met een geschal
Dat dier en ondier schrickt, in diepgezoncke daelen;
Daer steenen, van de steilte, en dicke waterstraelen,
En masten, zonder tal, verpletten, en vertreên
Wat tegens woest gewelt van stroom en hout en steen
Niet opgewassen is. De heirspits treft den navel [8]
Der halve maene fel met roode en blaeuwe zwavel,
En vlammen, slagh op slagh, en donderkloot op kloot.

---

1 *Hallef ront*, halve maan, de vorm van Lucifers heir. 2 *Driekant spits*, de gedaante van Michaëls heir. 3 *Wederwight*, tegenwigt. 4 *Luchte*, heldere. 5 *Adelaer*, Michaël. 6 *Weiden*, rondweiden, zich te goed doen. 7 *Bevalle*, overvalle. 8 *Navel*, het middelpunt.

Dat baert een luchtgeschrey. Het hart van 't heir in noot,
Begint van langer hant [1] den wrevelen [2] t'ontzacken.
De boogh der halve maene, aen 't kraecken, en aen 't knacken,
Zoo stijf gespannen staet [want d'einden krommen vast]
Dat hy in 't midden moet bezwijcken voor dien last,
En springen, wort hem flux [3] geen ademtoght gegeven.
De trotse Lucifer, dan hier dan daer gedreven,
Schiet toe op dit geschrey, en geeft zich rustigh bloot,
Om zijn groothartigheit, in 't nijpen van den noot,
Te toonen voor de vuist [4], op zijnen oorloghswagen.
Dat geeft den flaeuwen moedt. Hy schut [5] de wreetste slagen
En scheuten op 't gebit van zijn verwoet gespan.
De Leeuw en blaeuwe Draeck [6], aen 't woeden, vliegen van
Zijn hant, op elcken wenck, met vreeselijcke driften.
D'een brult, en bijt, en scheurt, en d'ander schiet vergiften,
Met zijn gesplitste tong, ontsteeckt een pest, en raest,
En vult de lucht met smoock [7], dien hy ten neuze uitblaest.

RAFAËL.

Hier wil de barrening [8] van boven hem beknellen.

URIËL.

Hy zwaeit de heirbyl vast, om Godts banier te vellen,
Die neêrstyght, en waeruit Godts naem een schooner licht
En schooner straelen schiet in 't gloên van zijn gezicht.
Men dencke eens na of hy dit voorspoock [9] ons benijde.
De heirbyl in zijn vuist, aen d'eene en d'andre zyde,
Den toescheut [10] stuit, en sloopt, of schutze op zijn rondas,
Tot dat hem Michael, in 't schittrend harrenas,
Verschynt, gelyck een Godt, uit eenen kring van zonnen.
Zit af, ô Lucifer, en geef het Godt gewonnen.

---

1 *Van langer hant*, van lieverlede. 2 *Wrevelen*, boosaardigen. 3 *Flux*, spoedig. 4 *Voor de vuist*, openlijk. 5 *Schut*, weert. 6 *De Leeuw en — Draeck*, het gespan van Lucifers wagen, sterrebeelden. 7 *Smoock*, rook. 8 *Barrening*, barning, branding. 9 *Voorspoock*, voorteeken. 10 *Toescheut*, toegeschoten menigte.

Geef over uw geweer, en standert: stryck voor Godt.
Voer af dit heilloos heir, dees goddelooze rot,
Of anders wacht [1] uw hooft. Zoo roept hy uit den hoogen.
D'Aertsvyant van Godts naem, hardneckigh, onbewogen,
En trotser op dat woort, hervat in aller yl
Den slagh, tot driewerf toe, om met zijn oorloghsbyl
Den diamanten schilt, met een Godts naem, te kloven:
Maer wie den hemel terght gevoelt de wraeck van boven.
De heirbyl klinckt [2] en springt op 't heiligh diamant
Aen stucken. Michaël verheft zijn rechte hant,
En klinckt den blixemstrael, gesterckt door 't alvermogen,
Dien wrevelmoedigen, door helm en hooft, in d'oogen
Al t' [3] ongenadigh, dat hy achterover stort,
En uit den wagen schiet, die omgeslingert, kort
Met Leeuw en Draeck en al, den meester volght in 't zincken.

— — — — — — — — — — — —

Gelyck de klaere dagh in naeren nacht verkeert,
Wanneer de zon verzinckt, vergeet met gout te brallen [4];
Zoo wort zijn schoonheit oock, in 't zincken, onder 't vallen,
In een wanschapenheit verandert, al te vuil;
Dat helder aengezicht in eenen wreeden muil;
De tanden in gebit, gewet om stael te knaeuwen;
De voeten en de hant in vierderhande klaeuwen;
Dat glinstrend perlemoer in eene zwarte huit.
De rugh, vol borstlen, spreit twee draeckevleugels uit.
In 't kort, d'Aertsengel, wien noch flus alle Englen vieren [5],
Verwisselt zijn gedaente, en mengelt zeven dieren
Afgrijslyck onder een, naer uiterlycken schyn;
Een' leeu, vol hoovaerdy, een vraetigh gulzigh zwyn,
Een' traegen ezel, een rinoceros, van toren

1 *Wacht*, hoed, dek. 2 *Klinckt*, slaat met geweld. 3 *Al te*, zeer.
4 *Brallen*, pralen. 5 *Vieren*, ontzien, eeren.

Ontsteecken[1], eene sim[2], van achter en van voren
Al even schaemteloos, en geil en heet van aert,
Een' draeck, vol nijts, een' wolf en vrecken gierigaert.
Nu is de schoonheit maer een ondier, te verwenschen,
Te vloecken, zelf van Godt, van Geesten, en van menschen.
Dat ondier yst, indien 't de blicken op zich slaet,
En deckt met damp en mist zijn gruwelijck gelaet.

---

1 *Ontsteecken*, ontstoken. 2 *Sim*, aap.

ADAM IN BALLINGSCHAP.

ADAM EN EVA.

B. I.

ADAM.

Daer rijst het alverquickend licht[1],
Dat, laegh gedaelt beneên de kimmen,
De schaduwen en bleecke schimmen
Verdrijft van 's aertrijx aengezicht.
De voglezang aen 't licht ontsteecken[2],
Begint met eene morgenwijs,
Den grooten zegenaer ten prijs,
Aen alle kanten uit te breecken.
Ay laat ons beurtewijs den toon
Der voglen, vroegh aen 't quinckeleeren,
Navolgen, en 't geluit schakeeren,
En strengelen tot eene kroon.
Ick wil u voorgaen met gezangen.
Ghy mooghtme volgen, rijck van lof.
Maer nu, mijn liefste, van wat stof,
Van waer de zang best aengevangen?

EVA.

Van wien toch beter dan van Godt,
De bron, en springaêr aller dingen?
Kunt ghy van iet wat lievers zingen?
Hy is uitdeeler van ons lot.

---

1 *Licht*, de zon. 2 *Ontsteecken*, ontstoken, in den zin van opgewekt.

Hef aen, mijn liefste, op 't hoogh[1] behaegen:
Ick volgh uw' voorzang keer om keer;
Op dat de galm den beurtzang leer'
Aen dal, speloncken, bosch, en haegen.

ADAM.

Van u beginnen wy met reên[2],
Zoo dra de zon ter kimme uitryze,
Algoede, almaghtige, en alwijze,
Der dingen oirsprong, eenigh een.
Wy zagen, toen onze oogen zagen,
U endtloos schooner dan de zon,
Een' schijn gelijck, die in een bron
Den mensch gelijckt, ô bron der dagen!
Wy zagen die ons 't wezen schonck,
En uit het roode klay bootseerde[3],
Een ziel inaëmde, en haer vereerde
Met eenen glans, die uit u blonck.
Ghy dommelde[4] uwen heldren luister
In onze ziele, een majesteit
Van vryen wille, onsterflijckheit,
En reden, noit bewolckt noch duister.

EVA.

Gelooft zy Godt, die u verscheen,
En was, en is, en eeuwigh duure.
Ghy zweemt naer d'edelste natuure,
En hebt met aertscheit[5] iets gemeen.
d'Alwijze wist twee ongelijcken,
De ziel en 't lichaam door een' bant
Te binden met zijn stercke hant,
Een' bant, die nimmer zal bezwijcken.

---

1 *Hoogh*, sterk. 2 *Reên*, reden. 3 *Bootseerde*, boetseerde, bootste, vormde. 4 *Dommelde*, mengde. 5 *Aertscheit*, het aardsche.

ADAM.

De Godtheit plante dezen hof,
Tot een gerust verblijf des menschen.
Hier groeit al wat een hart kan wenschen.
Hier vindt mijn boulust[1] bouwens stof.
Hier springt de bron, die tweepaer stroomen
Uitlevert, en den hof besproeit,
Waer zy langs bloeiende oevers vloeit,
En 'laeft de wortels van de boomen.
Hier bloeit de boom[2], die 't leven voedt,
En geesten[3] koestert in onze aêren
Door 't ooft, gedeckt met zilvre blaêren,
Dat 's menschen graegheit[4] eeuwigh boet[5].
De dau, die 's morgens valt van boven,
Is zuiver man[6] en leckerny
Op onze tong. Hoe zouden wy
Dien oirsprong alles goets niet loven!

EVA.

Geprezen zy de zegenaer,
Die 's menschen hart zoo milt verzadight,
En met zijn' rijckdom begenadight.
Wat uit hem vloeit is wonderbaer.
Hy storte hier een' vollen horen
Van overvloeden voor ons uit.
't Is Godt al wat de hof besluit.
Hij sluit voor ons geen schattrezooren[7].

ADAM.

Nu kenne ick eerst het heil van 't goet
Der megenootschap[8], nu ghy blijde

---

1 *Boulust*, van het land. 2 *De boom*, des levens. 3 *Geesten*, levensgeesten. 4 *Graegheit*, graagte, sterke begeerte. 5 *Boet*, bevredigt. 6 *Man*, manna, voor iets smakelijks. 7 *Schattrezooren*, bewaarplaatsen van allerlei kostbaarheden. 8 *Megenootschap*, deelgenootschap.

U weet te voegen aen mijn zijde.
Wat valt my uw genootschap zoet!
Wat 's eenzaemheit by 't lief genieten
Van uwe tegenwoordigheit!
Mijn hulp, indienge van my scheit,
Zou 't leven my dan niet verdrieten?
Mijn zuster, dochter[1], of mijn bruit,
Hoe zal ick u, mijn liefste, noemen?
Het paradijs stroit palm en bloemen:
Voor uwe voeten groeit het kruit.

EVA.

Wat u, mijn lief, alleen vermaeckt,
En anders niet, zal my behaegen,
Van dat het eerst begint te daegen,
Tot dat de zon haer daghvaert staeckt.
Gevolghzaemheit, bescheit[2], en stilte,
Een vrolijck hart, een blijde geest
Voeght d'eerste bruit, op 't eerste feest.
Dat Godt mijn hart in 't uwe smilte[3].

REY VAN WACHTENGELEN.

B. I.

1 *Zang.*

Godt schiep[4] den baiert[5], woest en duister.
Natuur had maer een aengezicht,
Lagh vormeloos, en zonder luister.
Toen sprack de Hooghste: 't worde licht:
En daetlijck wert het licht geboren,

---

1 *Dochter*, als gevormd uit Adam. 2 *Bescheit*, bescheidenheid, inschikkelijkheid. 3 *Smilte*, smelte, door smelting vereenige. 4 *Godt schiep* enz. Uitbreiding van Gen. I. 5 *Baiert*, verwarde, vormlooze klomp.

Een lichaemlooze schemering,
Die noch geene oogen kon bekooren,
En evenwel haer' ronden kring
Voltrock, in tweemael twalef stonden,
Rondom den blinden baiert heen,
Daer 's weerelts zaet in lagh gewonden,
En elcke hooftstof ondereen.
O licht! wij komen u begroeten,
Als d'oudste dochter aen Godts voeten.

1 *Tegenzang.*

Dezelve hant, die 't licht aenleide,
De watren boven 't hoogh gespan
Des hemels van de laeghte scheide,
En slootze binnen hunnen ban[1],
Opdat het menschdom zich, van onder
Zijne oogen slaende in 's hemels boogh,
Om 't wateren gewelf verwonder,
Dat op Godts almaght drijft om hoogh.
Een hooftstof, wuft[2] en ongebonden,
Gehoorzaemt hem, die haer beriep[3]
Om hoogh uit grondelooze gronden,
En uit kristal[4] een' hemel schiep,
Om in dien kreits rondom te vloten[5].
Zoo wert de tweede dagh gesloten.

2 *Zang.*

Maer d'aerde lagh noch diep gezoncken
In 't water, dat haer aenschijn deckt.
Toen scheide .d' Opperste 't verdroncken,

1 *Ban*, regtsgebied. 2 *Wuft*, ligt van beweging, los, zwervend. 3 *Beriep*, op riep, te voorschijn riep. 4 *Kristal*, voor helder, doorschijnend vocht. 5 *Vloten*, vlotten, drijven.

En droogh en vocht. De vloet vertreckt.
Zoo stont het water op de stranden
Gestuit. Men zagh alom in 't ront
De driftige [1] en de vaste landen,
En bergh en duin op zee gegront.
Hy kleede d'aerde in kruit en lover,
Bezaeide haer met vruchtbaer zaet.
Hier zweefde Levenwecker over,
En zetteze in 't gebloemt gewaet
Te pronck, gelijckwe haer aenschouwen.
O groote schoonheit der landouwen!

2 *Tegenzang.*

De hemel eischte oock zijn cieraden,
Als d'almaght daer de torts [2] ontstack,
De zon, die met robijne raden [3]
Haer heirbaen [4] volghde, en niet ontbrack
Uit oosten helder op te daegen;
Waerna de maen haer ronde sloot;
Gestarnt de schaduw voor quam jaegen,
En dansen om den hemelkloot.
Zoo leert men jaren onderscheiden,
En maenden; en het aertrijck kreegh
Zijn warmte in beemden, bosch, en weiden,
Terwijl de zon neêrdaelde of steegh,
Om 't leven van natuur te queecken.
Men ziet iet godtlijx in dit teecken.

3 *Zang.*

De tweepaer hooft- en weereltstoffen
Ontfingen reede haer beslagh:

---

1 *Driftige*, drijvende. 2 *Torts*, toorts. 3 *Raden*, raderen. 4 *Heirbaen*, breeden weg.

Het licht des hemels is getroffen:
  Maer wat verwacht de vijfde dagh
Van d'Oppermaght? De visch en vogel,
  Die 't vocht bezwemt, en d'ope lucht
Met scherpe vinne en vluggen vlogel [1],
  Bewaert zijn streeck, en lichte vlught.
Daer weemlen walvisch, en dolfijnen:
  Hier stijgen adlers [2] hemelhoogh,
Die zelf de zon, te sterck in 't schijnen,
  Braveeren [3] met hun scherpziende oogh.
De zee en lucht begint te leven.
Natuur heeft elck zijn wijck gegeven.

3 *Tegenzang.*

De zeste dagh verweckt de dieren,
  Die, 't hooft om laegh, het gras betreên,
Of d'oogen slaen [4] naer 's hemels vieren [5],
  En gaslaen wat hun viel te leen
Van Godt, den eigenaer der dingen,
  Die om den mensch den hemel schiep,
Oock lichaemlooze hemelingen [6],
  Die hy tot 's menschdoms dienst beriep
In 't paradijs, daar twee te gader
  Gewettight [7] zijn van de eerste maght,
Die hun verscheen, gelijck een vader,
  Hen troude, en minzaem t'zamenbraght.
Gezalight paer in 's aertrijx hoven,
Verwacht een schooner hof daer boven.

---

1 *Vlogel*, vleugel. 2 *Adlers*, adelaars. 3 *Braveeren* enz. Naar men wil, kan de arend de zon aanstaren. 4 *D'oogen slaen* enz. Versta de menschen. 5 *Vieren*, lichten. 6 *Lichaemlooze hemelingen*, hemelsche geesten, engelen. 7 *Gewettight*, wettig verbonden.

REY VAN WACHTENGELEN.

B. II.

1 *Zang.*

Wie kan zijn graetigh[1] oogh verzaden
Aen 't paer, ter bruiloftsfeest bereit,
Bekleet met zuivere gewaeden
Van hemelsche erfrechtvaerdigheid[2]?
Gewaeden, niet van vrou Natuure
Gewrocht, neen zeker, neen ô neen:
De stof van 't kleet is veel te puure[3],
En niet te vinden daarwe treên.
Dat kleet viel hun ten deel van boven.
De Godtheit schonck dien bruiloftsschat[4]
Hun beide uit liefde in d'aertsche hoven.
Och dat geene aertscheit dit beklad,
Noch vuile vleck het schende in 't praelen.
Geen blanckheit mag het hier by haelen.

1 *Tegenzang.*

Dees zuiverheit sproot uit geen zonne,
Die daeghlijx opgaet voor 't gezicht,
Maer uit der hemellichten bronne,
Eerste oirzaeck van al 't zichtbre licht.
De Godtheit, uit gena bewogen
Tot miltheit, wou zijn beelt[5] bekleên
Op 't heerelijxt; het alvermogen
Het puik van 's hemels schat besteên
Aen 't menschdom, by hem uitgekozen.

---

1 *Graetigh*, gretig, begeerig. 2 *Erfrechtvaerdigheid*, erfelijke geregtigheid. 3 *Puure*, zuiver. 4 *Bruiloftsschat*, bruiloftsgoed. 5 *Zijn beelt*, den mensch.

Nu wijcken zuiverheit en geur
Van witte lelien en roozen
Voor deze bloem. Nu wijckt de keur
Van bloemen, en alle andre stoffen.
De Godtheit heeft haer wit getroffen.

2 *Zang.*

De mensch, uit lijf en ziel bestaende,
Twee deelen, ongelijck van aert,
Gevoelt geen' strijt, geen overslaende
Gewight: want elck van bey bewaert
Den evenaer. D'een wil als d'ander.
De reden onderworpt[1] zich Godt,
Het lijf de ziele, wijs en schrander.
Verloor de mensch dees gaef, dit lot,
En most hy by zijn kracht volharden,
Natuur kon hem niet houden staen.
Men zag het bruiloftskleet aen flarden,
En al die schoonheit gansch vergaen,
Daer Cherubijnen[2] zelfs om blaeckten.
Nu deckt een wolck van glans de naeckten.

2 *Tegenzang.*

Gelijck de keel en harpesnaeren,
Gespannen op een' zelven toon,
Een schoon geluit in d'ooren baeren,
Dat Englen treckt uit hunnen troon,
Zoo baert d'eenstemmigheit, in 't paeren
Van lijf en ziele, aen een getrout,
Een lieflijckheit, die door alle aren
De geesten streelt en onderhoudt.

---

1 *Onderworpt*, onderwerpt. 2 *Cherubijnen*, Cherubs, hemelgeesten van hoogen rang.

Dus leeft de mensch gerust op d'aerde,
  Gelijck een Godt, in volle vreught.
Och of de Godtheit hem bewaerde
  In eene zelve lente en jeught,
Zoo kon de bruiloft eeuwigh duuren.
Een bant verbint de twee natuuren.

Toezang.

Engelscheit en dierscheit mengen
  In den mensch zich ondereen.
Om deze overeen te brengen
  Wou de vader hier beneên
Met een hantvest [1] hem verrijcken,
  Die den ongelijcken [2] treck
Van de worstlende ongelijcken [2]
  Vreedzaem houdt in hun besteck.
Eert uw handvest, ô gelieven,
  En bewaert uw' vaders last,
Zoo kan u geen vyant grieven.
Houdt u buiten leedt en last.

ADAM EN EVA NA DEN VAL.

B. V.

ADAM.

O duistere spelonck, ick docht [3] in uwe naerheit
Mijn smet, en naeckte schaemte en schande, voor de klaerheit
Des hemels, en den glans van 't aldoordringend licht,
Te decken, maer vergeefs. Geen hol, geen bosch is dicht.
Ick wort verraden van het wroegende geweten,

1 *Handvest*, eene verzekering, als met de hand gegeven, voorregt. *Ongelijcken*, ongelijkheden. 3 *Docht*, dacht.

Dat overtuightme. Een worm, te diep in 't hart gezeten,
Het overtuigen van 't beschuldighde[1] gemoedt,
Doorknaeght mijn ingewant. Waer zet ick mijnen voet,
Om rust te vinden voor het barnen[2] van mijn zinnen?
Och welck een onrust kraeckt en knerst geduurigh binnen
In mijnen boezem! Hoor, hoe giert het heene en weêr,
Getrocken van 't gewicht der misdaet, keer om keer.
Hoe is mijn staet verkeert![3] Ick dwael, gelijck de blinden,
En zoecke d' oude rust, en kanze nergens vinden.
Zy vlught gestadigh voor en voor, en wil niet staen.
Wat grijp ick naer de lucht? Hier is geen vatten aen.
Waer blijven d' Engelen, de blijde feestgenooden,[4]
De wachters van den hof? Helaas, zy zijn gevloden.
Nu zwijght de bruiloftsgalm. De voglezang zit stom.
Geen reien juichen meer voor bruit en bruidegom.
De hemelsche bazuin houdt op het feest te groeten.
De helsche horen houdt nu aen met vreeslijck toeten.[5]

— — — — — — — — — — —

Dus sleept de wellust[6] van een' oogenblick, eene uur
Een lange keten na van rampen en verdrieten.
Het lustme langer niet het leven te genieten.
'k Verbeeldme, waer ick ga en sta, een bange doot.
Zy grimtme lelijck aen. Och open uwen schoot,
Ontfangme, o aerde: want de lust is my benomen.
Ontfangme wederom. Ick ben van u gekomen.
Dit lichaam komt u toe. De ziel verhuize, en zoeck'
Een heimelijck verblijf, daer een verdiende vloeck
Haer heenevoere: want zy heeft des hooghsten zegen
Misbruickt. Wat toeft de doot! het leven isme tegen,

---

1 *Beschuldighde*, met schuld bedekt, misdadig. 2 *Barnen*, branden, van hevige gewaarwordingen. 3 *Verkeert*, veranderd. 4 *Feestgenooden* genoodigden tot het bruiloftsfeest. 5 *Toeten*, op een' horen blazen. 6 *Wellust*, zingenot.

De naere duisternis veel liever dan de dagh.
Mijn schande leght te naeckt. Zoo 't my gebeuren magh
Te sterven; keer het niet. Laet u mijn doot behaegen.
Geen reden port u [1] op het tijdigh [2] lijck te klaegen:
Want tijdigh [3] sterft hy, die niet meer te hoopen heeft.
Al is mijn leven kort, 'k heb noch te lang geleeft,
Na zulck een heilverlies, en kan niet meer verliezen.
Wat slagh van sterven staet my 't reetste nu te kiezen?
Van eenen hoogen bergh afspringen zonder schroom,
Of plompen in d'Eufraet, [4] en dryven met den stroom
En maelstroom recht in zee, ten aze voor de vissen?
Ay vrou, wat houdtge uw' man? Gy moghtme nutter missen
Dan houden: want de zon, die 't hooft haest onderhaelt,
En naer de westkim spoet, is lang voor my gedaelt.
Mijne oogen schuwen 't licht. Ontslame [5]. Ick overleefde
Het zegenrijcke lot, my toegeleght, en streefde,
Van hoovaerdy vervoert, te weeligh en te steil,
En boven 't menschelijcke eens vastgestelde peil:
Zoo most ick billijck in 's doots afgront nederstorten.

— — — — — — — — — — — —

EVA.

Wat hoore ick daer? Een storm begint hier op te steecken,
De donckre en zwangre lucht onstuimigh uit te breecken.
De bladers ruisschen uit vier hoecken heene en weêr.
De bulderende wint smijt bosch en boomen neêr.
Het aertrijck davert, dreunt, en loeit, en huilt van onder.
Het blixemt blick op blick. Op 't weêrlicht rolt de donder
De donderklooten door de wolcken slagh op slagh,
En d'avontschaduw jaeght den ondergaenden dagh.

---

1 *Port u*, zet u aan. 2 *Tijdigh*, vergankelijk. 3 *Tijdigh*, ter regter tijd. 4 *Eufraet*, eene der grootste rivieren van het Oosten. 5 *Ontslame*, laat mij gaan.

ADAM.

Hoe beeft het hart van schrick! Hoe sidderen mijn leden,
Van eene kille koortse en dootschrick hardt [1] bereden [2]!
Mijn hairen rijzen. Al het bloet treckt snel by een.
d'Alziende rechter, om het gruwzaem overtreên
Van zijn gewijde [3] wet, te trots [4] geterght tot toren,
Genaeckt. Waer vlughten wy? Hy komt, en laet zich hooren.
Mijn liefste, vlught met my ten bosch in, daer noit zon
Haer aldoordringend licht en straelen schieten kon.
Geen web van vijgeblaên kan onze naecktheit kleeden.
De hartekenner ziet, van boven tot beneden,
Van top tot teen, niet heels aen lichaam en aen ziel.
Hoe kort treet 's hemels straf het misdrijf op den hiel
Duick onder, liefste: ick zal u met mijn schaduw decken.
O lust! O appelboom! O schande! O lastervlecken [5]!
O bosch, bedeck ons, zoo uw schaduwe iet vermagh!
Het hoogh gerecht verschijnt. O droeve bruiloftsdagh!

---

1 *Hardt*, zeer, sterk. 2 *Bereden*, besprongen, overvallen. 3 *Gewijde*, geheiligde, eerbiedwaardige. 4 *Trots*, vermetel. 5 *Lastervlecken*, zondevlekken.

NOAH, OF ONDERGANG DER EERSTE WEERELT.

REY VAN ENGELEWACHT.

B. II.

1 *Zang.*

Waer is de klaere luister
  Gebleven, die voorheen
  Uit 's eersten vaders[1] aenschijn scheen!
Hoe ziet Godts beelt[2] dus duister,
  Dat eerst zoo helder blonck!
Toen d' ongekrenckte reden,
Bestierende al des menschen leden,
  Als met een' toom bedwongk.
Het lichaam, zijne plichten
  Bewaerende, bestaet[3]
  Niets buiten zijn gestelde maet
Te reppen[4], maer leert zwichten.
  Het luistert, en ziet om,
Oock zonder wederstreven,
Naer dees vooghdes, den mensch gegeven
  Van 't hoogh almogendom,

---

1 *Eersten vaders*, Adams. 2 *Godts beelt*, de mensch, naar Gods beeld en gelijkenis geschapen. 3 *Bestaet*, onderneemt, beproeft. 4 *Reppen*, roeren.

Daer ziel en lichaem paeren,
Als zang en klanck van snaeren.

1 *Tegenzang.*

't Vernuft van Jubal [1] boude
Op 't gadeslaen van klanck
En maet, het lieflijck maetgezangk,
Dat zich, vol geest, ontvoude.
Der zangen vader wist
Door onderling vermengen
Een hemelsche eendraght voort te brengen,
Uit klanckrackeel [2] en twist.
Hy bint de schaepedarmen [3],
Metaelen [4], elpenbeen,
Schalmeyhout [5], wint, en keel aen een.
Zy ketelen [6], en kermen [7].
De gallem [8] geeft den geest,
Of wort gezwint herboren.
Zoo leyt [9] hy mensch en dier by d'ooren;
Een vont [10], die rou geneest.
Dus stemden [11] ziel en leden,
Eer Adam vlughte [12] uit Eden [13].

2 *Zang.*

Nu strijden d'ongelijcken.
Het lichaem luistert niet

---

1 *Jubal*, Lamechs zoon, uitvinder van de cither en veldpijp. (Gen. IV. 21.) 2 *Klanckrackeel*, klankwarring. 3 *Schaepedarmen*, zaamgedraaide schapendarmen, snaren. 4 *Metaelen*, draden van metaal. 5 *Schalmeyhout*, uitgeholden boomtak, waarop men blaast. 6 *Ketelen*, kittelen, vermaken het oor. 7 *Kermen*, op een' teederen toon klagen. 8 *Gallem*, galm, geluid. 9 *Leyt — d'ooren*, streelt het oor zoo liefelijk, dat men hem overal volgt. 10 *Vont*, uitvinding. 11 *Stemden*, stemden overeen. 12 *Vlughte*, werd gedreven. 13 *Eden*, Edens hof.

Naer 't geen de geest met Godt gebiet.
't Gebreck ontzeght [1] te strijcken
Voor reden, en de mensch
Wil onder Godt niet buigen,
Schoon hem de misdaên overtuigen.
De Hooghste mist zijn' wensch.
De heilige herouten [2]
Vermaenen vruchteloos
Hardneckigen, verstockt en boos.
Wat raet met zulcke stouten [3]?
Zy zingen eenen zang.
Zy zwichten niet, noch schroomen.
De weerelt draeght geen vroomen,
En spoet ten ondergang.
Het uurglas is verloopen.
Wat heil staat hier te hoopen!

---

1 *Ontzeght*, weigert. 2 *Herouten*, herauten, gezanten. 3 *Stouten*, moedwilligen.

JOSEPH IN DOTHAN.

DROOM VAN JOSEPH.

B. I.

JOSEPH.

De zon verlaet de kim, veel schooner danze plagh.
Zy weckt my uit den droom met een' gewenschten dagh,
En schittert in den dauw en bloemen, nat van droppen.
Daer doet zich 't landschap op, en Dothans [1] steile toppen,
Met bey zijn heuvelen, van klaver dicht begroeit,
Beplant met vijgh, olijf en wijngaert, en besproeit
Van bronnen om end' om, waer uit de beecken spruiten.
De harders, op voor zon, gaen koy en stal ontsluiten,
En trecken beemdewaert. My dunckt, ick hoor alree
Het loeien en 't geblaet van 't broederlijcke vee.
Hoe strijckt my dat geloey van 't hart dees zwarigheden,
Waer van mijn geest te nacht benart [2] scheen, en bestreden.
Wat droomt men zomtijds niet, dat luttel nadruck [3] heeft;
En 't moet een bloohart zijn, die veel om droomen geeft.
My docht ick wert omringt van negen wreede slangen,
Zich stellende in 't gelit en schrap , om my te vangen.
Zy geesselden in 't eerst malkandren met den start [5],
En sarden [6] haeren wrock door stramen [7], en door smart.

---

1 *Dothans*, plaats in Kanaän, ten noorden Sichem. 2 *Benart*, benaauwd, beklemd. 3 *Luttel nadruck*, weinig beduidenis. 4 *Schrap*, in postuur, om een' aanval te doen. 5 *Start*, staart. 6 *Sarden*, tergden, hitsten aan. 7 *Stramen*, striemen, door geeseling te weeg gebragt.

De gramschap steegh allengs in 't hooft, en quam gevlogen
En sloegh, gelijck een brant en lichte vlam, ten oogen,
Als door twee vensters, uit in 't ende, en dreef en drong
De groene gal en 't blaeuw vergift tot op de tong;
Geslepen als een pijl, toeleggende om te micken,
En drillende [1] in de keel, verhit om bloet te slicken.
Dat gaf een naer gezicht. De duisternis verdween,
En wert geklooft, waer 't vier door d'ope blicken scheen.
'k Zagh blaeu en scheemrent [2] gout den rug vol schubben
En 't lange lijf zich uit en in met krullen wicklen; (spicklen [3],
Ick hoorde 't sissen van haer becken, geel van zucht [4];
Als moeders [5] geest (zoo 't scheen) het hooft in onze lucht
Opsteeckende uit den put [6], met nagelen en handen
Heur slordigh hair de borst en 't aenzicht aen quam randen,
En stooren mijnen slaep met heesch en droef misbaer:
Op zoon, op, op, vlie wegh, uw leven loopt gevaer.
'k Vloogh op verbaest. Ick zagh verbaest rontom my heenen,
Maer zagh noch hoorde niets, als driemael deerlijck steenen [7]
Uit dezen put, toen ick mij weer te ruste ley.
Daer na scheen 't of 'er een al fluisterende zey:
Schep moedt, ô jongelingk, Godt zal uw reize zeegnen.
'k Wil dan, getroost in Godt, mijn broedren gaen bejeegnen,
En groeten hen van verre, ootmoedigh en beleeft,
Uit vaders naem, die my tot hen gezonden heeft.

---

1 *Drillende*, trillende, op en neer gaande. 2 *Scheemrent*, schemerend, flaauw, schaduwachtig. 3 *Spicklen*, met spikkels besprenkelen. 4 *Zucht*, gezwollenheid. 5 *Moeders*, Rachels. 6 *Put*, kuil, graf. 7 *Steenen*, zuchten.

REY VAN ENGELEN.

B. I.

Zang.

O Bronaer der alziende zorgen[1],
Wat leit uw oirsprong diep verborgen
En duister, niet alleen voor 't oogh
Der menschen, maer oock zelf voor Englen,
Eer zy zich onder menschen menglen,
En nederdaelen, van om hoogh;
Daer d'Allerhooghste zit gestegen,
Om, naer zijn wijsheit, t'overwegen,
Wat nu ter weerelt zal geschiên;
Het welck hy zomtijds spelt[2] door droomen,
Opdat zijn wit, in 't licht gekomen,
Hem tot een grooter glori dien.
Laet haeters slincke[3] hant vry zaeien,
Godts rechte weet de vrucht te maeien.
't Gaet boven menschelijck vermoen[4],
Dat wy met Joseph herwaert reizen
Naer Dothan, en van Memphis[5] deizen,
Om derwaerts grooter sprong te doen.

Tegenzang.

Ja Vader, laet de menschen ruicken[6],
Hoe ghy de quaden kunt gebruicken,
Ten goede van het aertsch geslacht;
Als ghy violen onder doornen
Gaet plucken, en uw' uitverkoornen

---

1 *Alziende zorgen*, alles gadeslaande en bezorgende voorzienigheid. 2 *Spelt*, voorspelt. 3 *Slincke*, booze. 4 *Vermoen*, vermoeden, gissing. 5 *Memphis*, Egyptes hoofd- en hofstad, werwaarts Joseph stond overgebragt te worden. 6 *Ruicken*, bemerken, verstaan.

Door uw beleit zet in hun kracht.
De deughden en de huisgebreken,
Dus by malckandere geleken [1]
Vertoonen klaerder elck heur aert.
Niet ruwe, maer geslepe steenen
Een' kostelijcker glans verleenen:
Een puicksteen [2] is wel slijpens waert.
De puicksteen heldert op door 't schuuren,
En kan de proef en 't oogh verduuren.
Zoo zal oock Josephs braeve jeught
Dan d'allerdomsten op doen mercken,
Als zy verstrecke, om op te wercken [3],
De puick- en proefstof van de deught.

Toezang.

Zoo verre en uitheemsch [4] van zijn ouders,
Verwacht het dienstbre juck dees schouders,
Die, onvolwassen en noch zwack,
Geschapen zijn een rijck te schraegen;
Een koning zelf te helpen draegen
Dat onverdraeghelijcke pack,
En weelige oeghsten op te laden,
Om magre jaeren te verzaden.

DE NIJD.

B. II.

RUBEN.

Een schrickelijck gedroght: het broet, niet veer [5] van hier,
In 't grondelooze hol een heilloos slagh van jongen:

---

1 *Geleken*, vergeleken. 2 *Puicksteen*, keurig gesteente. 3 *Op te wercken*, op te luisteren. 4 *Uitheemsch*, vreemd, verwijderd. 5 *Veer*, ver.

Het knaeght zijn eigen hart, van spijt schier toegewrongen.
Het aengezicht ziet dootsch: het keert de blicken dwars
Van ieder af, van 't licht, van lach en blyschap wars:
Het blaeuwe schuim begroeit de scherpe en holle kiezen:
De tong hangt zwart van gift: de beck doet niet dan biezen [1]:
De kaecken vallen in, begruist [2] met eene korst
Van schimmel: groene gal verstopt de raeuwe borst:
Het slorrept menschen bloet, en plast 'er in tot d'encklen:
Het lijf schijnt een geraemt, gestut van magre schencklen,
Gantsch dor en mergeloos: het schept alleen vermaeck
In 's anders ongenoeght: het oogh krijght nimmer vaeck:
Een scherreprechter, in zijn ingewant gewickelt,
Met staele prickelen zijn borst en nieren prickelt:
Dan balckt [3] het overluidt, tot razens toe verstoort.
Een gruwelijck gedroght.

REY VAN ENGELEN.

B. II.

Zang.

Hy komt, hy komt, die jonge borst,
Als 't hygent hart, 't welck zijnen dorst
Wil lesschen aen de versche sprongen
Der zilverzuivre koele bron;
Terwijl de jaegers, schuw van zon,
(Op hoop, of zij het wildt eens vongen,
In donkre en naere schaduw vast,
Daer looze brack noch winthont bast)
Met zwijnspriet [4] en gespanne bogen

---

1 *Biezen*, bijzen, hoog opbruisen. 2 *Begruist*, bemorst. 3 *Balckt*, het geluid des ezels, voor een onaangenaam geluid. 4 *Zwijnspriet*, speer, die men op de jagt der wilde zwijnen gebruikt.

Beloeren het onnoozel[1] bloet;
't Welck niemant leet noch letsel doet;
En, al te jammerlijck bedrogen,
Zich vint op 't onverzienst bezet
Van jaeger, jaghtspriet, hout en net.

Tegenzang.

Hy kom, getroost op 's hemels hulp.
Gelijck de perlen in haer schulp,
Der perlen moeder, zullen hangen
De laeuwe traenen, zilt van smaeck,
Van wederzijden op de kaeck,
Op 't perlemoer der lieve wangen.
Och, stremdenze op dit perlemoer;
Dat wy die reegen aen een snoer
Van gout, om onzen hals te cieren;
Wanneer wy, tot de keel vervult
Van blyschap, 's jongelings gedult
En onverbloemde[2] deughden vieren!
Zijn eer wil bloeien op zijn graf.
Het lof[3] der deught valt nimmer af.

Toezang.

't Moet schoon zijn, 't geen een schets moet strecken[4]
Van iet volmaeckts, en zonder vlecken.
Wie of de zon uitdaegen dar[5],
Dat hooftlicht, bron van alle klaerheit,
Een zichtbre Godtheit, 't oogh der waerheit?
Wie anders, als de morgenstar?

---

1 *Onnoozel*, onschuldig. 2 *Onverbloemde*, onopgesmukte. 3 *Lof*, loof.
4 *Strecken*, verschaffen. 5 *Dar*, durft.

RUBENS REDE TOT DEN PUT.

B. III.

RUBEN.

Wees wellekom, ô put. Wees wellekom, behoeder
Van Jakobs waersten zoon, van mijn' verlegen broeder.
Verdien een' naem, wanneer ghy, voor een wisse doot,
Dien heldren[1] jongen berght, in uwen naeren schoot;
Zoo veel barmhartiger dan negen broêrs te gader,
Al broederslachtigen[2]. O put, 'k zal u by vader,
Dien afgeleefden stock[3], haest loven voor dees deught:
Terwijl hy Joseph kust al bevende, en van vreught
De traenen biggelen langs 't aengezicht vol rimplen.
Hoe komtge my te pas! Hoe helptge my bewimplen
Mijn' heimelijcken raet[4], tot redding van die spruit,
Waer in de dorre boom[5] en schorre[6] schors besluit
Zoo luttel saps, als die noch hoeft[7] om wat te leven.
Hoe zal de versche mont aen schraele lippen kleven!
Met welck een hartlijckheit de vader welgezint
Zijn siddrende armen slaen, om zijn herboren kint,
Om dien beschutten hals! Met welcke danckbre klancken,
Met hoe veel zegens wil hy Ruben dan bedancken,
Voor broêr en vaderplicht[8], voor zijn godtvruchtigheit!
Dan zweef ick op zijn tong zoo hoogh, als 't onbescheit[9]
Der broedren, root van schaemt, het hooft moet onderhaelen,
Noch dieper dan de put, daer Joseph in moet daelen.

---

1 *Heldren*, schoonen. 2 *Broederslachtigen*, broedermoorders. 3 *Stock*, grijsaard. 4 *Raet*, overleg. 5 *Dorre boom.* Versta Jakob. 6 *Schorre*, ruwe. 7 *Hoeft*, behoeft. 8 *Broêr en vaderplicht*, pligtsbetrachting jegens broer en vader. 9 *Onbescheit*, onvoegzame bejegening, stug gedrag.

REY VAN ENGELEN.

B. III.

Zang.

Het lust ons, om dees duisternissen
Des puts, al 't hemelsch licht te missen:
Want zulcke duisternissen zijn
Ons schooner dan de zonneschijn.
Wy willen hier een' hemel stichten,
Verzien[1] met aengenamer lichten
Dan aan dat blaeuw gewelfsel staen.
Zijn mont[2] verstrecke een nieuwe maen:
Zijn oogen, op den gront gezoncken,
Twee starren, die den nacht ontvoncken:
Het voorhooft, daer de lock om zweit[3],
Een zon, gekrult met majesteit
Van zyzacht hair en blonde straelen;
Wat schemering kan 't hier by haelen,
Des morgens vroegh, of 's avonts laet?
Wat avontstont, wat dageraet
Beschaemt die winckbraeuw, deze wangen,
Nu met een' dunnen mist behangen,
Als met een' sluier fijn van draet,
En bruin van verf, daar vier door slaet,
En speelt, en schijnt, op 't zwart te zweven,
Te zoet[4] gedommelt[5] en verdreven[6]?
Laet d' oogen weiden in die kunst:
Dees schaduw geeft[7] dit licht een gunst.

---

1 *Verzien*, voorzien. 2 *Zijn mont*, die van Joseph. 3 *Zweit*, zwaait, slingert. 4 *Te zoet*, zeer zacht. 5 *Gedommelt*, gemengd. 6 *Verdreven*, gestreken, gedoezeld. 7 *Geeft — gunst*, begunstigt, doet het licht meer uitkomen.

Tegenzang.

Het zal strax ryzen, om te reizen;
Om koningklijcke en aertspalleizen,
Daer aller wyzen wijsheit suft[1],
Met zijn van Godt verlicht vernuft
Te proppen[2]: maer in 't eerst zijn banden
En noch een droeve dagh voorhanden;
Eer 't begenadight van een kroon,
In 't wit[3] beschijn den gouden troon,
Tot heil en troost van veele volcken.
Het moet, vermomt[4] met donckre wolcken
Van ballingschap, veel jaeren langk,
Nae een' bedruckten ondergangk[5],
In arbeit gaende, aen 't baeren raecken.
Dees langkzaemheit past groote zaecken.
Een eick, die met zijn hooft vol blaên
En bladige armen zal beslaen
Veel gronds, veel luchts, en winterbuien
Van oosten, westen, noorden, zuien,
En blixemstrael en donderkloot
Verduuren, wort allengskens groot:
Om tegens dat gewelt te sportlen[6],
Verzekert hy zijn' voet met wortlen;
Zijn' rugh met pit, en hout, en bast:
Gelijck zoo stout een' boschreus past.

---

1 *Suft*, verlegen staat, te kort schiet. 2 *Proppen*, vullen. 3 *'t Wit*, witte kleeding, fijn linnen. 4 *Vermomt*, bedekt, onkenbaar gemaakt. 5 *Ondergangk*, ondergaan, wijken. 6 *Sportlen*, spartelen, zich verzetten, worstelen.

REY VAN ENGELEN.

B. IV.

Zang.

Arabië, ghy stoft[1] zoo hoogh
Op uw geluck, gelijck uw boogh
Van onder, dat het snort en kraeckt,
Den arent in de veeren raeckt,
Op 't allerveilighst van zijn vlught,
In uw met geur doortrocke lucht;
Waer door uw fiere Phenix[2] zweeft;
Om wien ghy in festoenen[3] weeft:
Mijn vogel zagh noit wederga.
Ghy roemt: Godt schonck u dees gena,
Om dat uw volck zijn' oirsprong nam
Uit dien befaemden[4] Abraham,
Die oostwaert[5] stuurde naer de zon
Zijn zonen, die hy teelde en won
By Agar, en by Kethura;
Wier bloet noch groeit in Isax scha[6],
En lachende in 's Hebreeus[7] verdriet,
Heeft gading in al 't geen het ziet.
Zwijgh, Ismaël[8], zwijgh, Madian[9]
Van roem, die luttel baten kan.
Zwijgh, Arabier, dit 's 't oude[10] liedt.

---

1 *Stoft*, pogcht, snorkt. 2 *Phenix*, volgens de fabel, een overschoone vogel, in Arabië thuis behoorende, de eenigste van zijne soort, en welke eeuwen oud werd. 3 *Festoenen*, allerlei loofwerk. 4 *Befaamden*, beroemden. 5 *Oostwaert* enz. Abraham zond de zonen zijner bijwijven oostwaarts, of naar Arabië. (Gen. XXV. 6.) 6 *Scha*, nadeel. 7 *Hebreeus*, van den Hebreër, nakroost van Abraham, Hebreër of Overlander genoemd, als zijnde hij van over den Euphraat in Kanaän gekomen. 8 *Ismaël*, zoon van Abraham bij Agar. 9 *Madian*, *Midian*, zoon van Abraham bij Kethura. 10 *Oude*, verouderd, afgezongen.

Den rechten Phenix kent ghy niet.
Hy is het niet, die nesten bouwt
In uw gezegent myrtewout,
Daer ghy kanneele vieren stoockt,
En alle leckernyen koockt.

Tegenzang.

Ick hael mijn vogels[1] roem in top.
Hy voert[2] op zijn' gekruifden kop
(Om wien een glans zijn straelen spreit)
Een heldre star[3]: de majesteit
Ziet hem ten klaren oogen uit.
De goude halsbant hangt en sluit
Om zijnen geschakeerden hals;
Een rechten zonnespiegel, als
De zon zich blint ziet in dien gloet.
Natuur heeft met haer eigen bloet
Zijn wiecken kostelijck bekladt[4];
Trots[5] purper, trots scharlaken[6], dat
Den koning of aertspriester[7] kleet.
De blaeuwe staert, zoo lang, zoo breet,
Hangt geborduurt met roos by roos.
Robynen schittren op turkoos.
Aldus, gevoedt van hemelsch vier,
En zon en dauw, bereickt mijn dier
Zoo menige eeuw[8] van hondert jaer,
Tot dat het smelt[9] op 't zonaltaer[10];

1 *Vogels*, den Phenix. 2 *Hij voert* enz. Navolging van Claudianus (Eidyl. 1.) 3 *Een heldre star*, voor eene schitterende kuif. 4 *Bekladt*, bevlekt, gekleurd. 5 *Trots*, in spijt. 6 *Scharlaken*, helder rood. 7 *Aertspriester*, opperpriester. 8 *Eeuw*, in het gemeen voor langen tijd. 9 *Smelt*. Het werd verteerd in een door de stralen der zon aangestoken nest. 10 *Zonaltaar*, op het altaar van den zonnetempel te Heliopolis in Egypte. Of de asch van den dooden Phenix werd door den jongen naar Heliopolis gebragt, en op het altaar van den zonnetempel neêrgelegd.

En uit zijn asch een jonge zwelt[1],
Die 't vaderlijcke lijck[2] bestelt
Ten grave, met een staatsi van
Meer voglen, als ick schildren kan.
Waer vint men vogel in een ryck,
Die mijnen vogel zy gelijck?

Toezang.

O blinde Arabers, waert ghy wijs,
Ghy hebt[3], voor een' geringen prijs,
Den Phenix, 't puick van uw geslacht,
Terstont gekregen in uw maght;
Den rechten Phenix, die gewis
Veel schooner dan uw vogel is:
Een Phenix, dien de haet en nijdt
Met spooren stoot, verpickt[4] en bijt.
Ghy voert dien onbekenden schat
Naer Memphis, en naer Zonnestat[5],
Door eene wolck van zant en stof:
Daer zal men, in dat prachtigh hof,
Wiens naeldepunt[6] Godts hof beschiet[7],
Zien, hoe de Nijl, de groote vliet,
(Die leven[8] uit zijn pennen zuight)
De kroon met zeven tacken[9] buight
Voor zijne godtheit[10], voor zijn hooft,
't Welck aller wijzen glans verdooft.
Daer zal hy sterven, droef beweent;

---

1 *Zwelt*, zich verheft. 2 *Lijck*, overblijfsel. 3 *Ghy hebt* enz. Joseph was door zijne broeders voor twintig zilverlingen aan de Ismaëliten of Arabieren verkocht. (Gen. XXXVII. 28.) 4 *Verpickt*, met den snavel slaat. 5 *Zonnestat*, Heliopolis, in Egypte. 6 *Naeldepunt*, spits. 7 *Beschiet*, bereikt. 8 *Die leven* enz. Het land, door den Nijl bespoeld, Egypte, werd door Joseph gespijzigd. 9 *Tacken*, uitspruitsels. 10 *Godtheid*, uitnemendheid.

Zijn dubbele afkomst[1], 't vroom gebeent
(Met myrrhe en stercken balsemgeur
Gebalsemt deur en weder deur[2],
Geleit met een ontelbaer heir[3])
Vervoeren droogh door stroom en meir[4];
Opdat het ruste in 't eerlijck graf,
Op 't lant[5], dat hem zijn vader gaf.

RUBENS VERBIJSTERING.

B. V.

RUBEN.

Helaes, waer bergh ick my? Och wat gaet Ruben aen[6]?
Ick heb dat kint verzuimt: het zat te lang gevangen.
Wie weet, of niet vergif van padden en van slangen
Den jongen heb verstickt, in slijm en boozen stanck[7].
Och, wroeght u 't hart niet? Ja het moet mijn leven langk
My wroegen. Zal ick gaen dien ouden man bedroeven,
Met zulck een leide mare[8]? Ick wil van alles proeven,
En daelen in dien kuil, en gruwelijcken schoot;
Opdat ick Joseph visch[9], 't zy levendigh of doot. (ren.
Mijn Godt, waer leit mijn broêr? Mijn Godt, ik scheur mijn klee-
Mijn Godt, waer dwaelt mijn broêr? Komt wolven, leeuwen,
Spalckt op, spalckt op uw keel en vreesselijcken mont. (beeren,
Verslint den broeder vry, die eerst zijn' broêr verslont.
Verzaet u met dit lijf, in holen en speloncken.

---

1 *Dubbele afkomst*, het nakroost van Josephs zonen, Ephraim en Manasse. 2 *Deur en weder deur*, door en door, geheel en al. 3 *Ontelbaer heir*, bij Israëls uittogt uit Egypte. 4 *Door stroom en meir*, de roode zee. 5 *'t Lant* enz. Versta een stuk lands in Kanaän, door Jakob aan Joseph geschonken. (Gen. XLVIII. 22.) 6 *Gaet — aen*, begint, vangt aan. 7 *Boozen stanck*, kwaden reuk. 8 *Leide mare*, leedmare, droeve tijding. 9 *Visch*, uit de diepte ophale.

Drinckt Rubens bloet: hy heeft zijn broeders bloet gedroncken.
Maer och, ghy dieren, och, ghy hoort niet eens naer my.
De wildernissen[1] zijn medogener dan wy:
Zy spaeren menschen: zy verschoonen zelf het leven
Der menschen, die 't gediert den naem van dieren geven,
En die zelfs dieren zijn, en tigers in den aert.
Komt broeders, dempt den put: ick ben de zon niet waert.
De zon magh zulck een' vloeck[2] noch ondier niet beschijnen.
Het gras en loof verdort, de blyde bloemen quynen,
Waer ick mijn' adem hael. Of legh ick in den kuil?
Of heeft een luipert[3] my gegrepen in zijn' muil?
O tiger, bijt niet toe: ick ben niet waert te sterven,
Noch tot een graf uw buick uw ingewanden t' erven[4].
Waer ben ick? Schijnt de zon? Of schijnt de bleecke maên?
Nu sterf: neen, sterf noch niet: ghy moet noch dwaelen gaen,
Gaen zien, waer Joseph dwael, waer Joseph zij gebleven:
Of zy liên[5] hem, of Cham[6] en Amor[7], broght om 't leven.
't Hebreeus geslacht heeft toch hun' haet met recht verdient,
En naulix, in al 't lant, een' eenigh mensch te vrient.
Wat toef ick hier? 't Is tijt: ick moet naer boven steigren.
O zon, ghy deist met recht, en schijnt my 't licht te weigren.
Ja weiger my uw' glans: keer van my 't heiligh licht,
Eer ick uw' zuiverheit bevleck met mijn gezicht.

---

1 *Wildernissen*, voor de wilde dieren. 2 *Vloeck*, vloekwaardig voorwerp. 3 *Luipert*, luipaard, een wreed grimmig dier. 4 *Erven*, bekomen. 5 *Zy liên*, de broeders. 6 *Cham*, Chams zoon, Kanaän, voor de Kanaäniten. 7 *Amor*, voor de Amoriten, afstammelingen van Kanaän.

RUBENS REDE TOT JOSEPHS ROK.

B. V.

RUBEN.

O pluim, waer in het duifken stack,
't Welck wrede havicken vervoerden,
Terwijl het my aen hart ontbrack,
En Haet en Nijt hun aes beloerden.
O rock, ô vaderlijck geschenck,
U zal ick nacht en dagh omarmen,
Als 't hart in droeve traenen drenck[1].
U zal ick in mijn bed verwarmen.
'k Zal afgezucht[2], door al 't geklagh,
Met u al mymerende spreecken,
Gelijck of Joseph by my lagh,
En t'elckens, als mijn oogen leken[3],
Zal ick haer wisschen met uw wol.
O wol, ô vacht, die 't lam bedeckte,
Het welck ick blaeten hoorde in 't hol,
Dat zyne onnoosle traenen leckte[4];
Dat op zijn blaeten antwoordt gaf[5],
Toen Godt en alle harders zwegen.
Och Ruben, ghy verdient een straf,
Die 't grootste schelmstuck op kan wegen.
't Onschuldigh kint hebt ghy verdaen,
En in dien jammerpoel gestooten.
Dien ouden man[6] ginght ghy verraên,
En van zijn beste pant ontblooten.
O heiligh, ô onschuldigh kleet
Men recke en pynige al mijn leden.

---

1 *Drenck*, verdrinkt. 2 *Afgezucht*, afgemat door zuchten. 3 *Leken*, druppen, vloeijen. 4 *Leckte*, likte, slorpte. 5 *Antwoordt gaf*, het geblaat terug kaatste. 6 *Ouden man*, Jakob.

Geen slagh[1] van sterven zy te wreet,
Voor my, een ondier zonder reden.
Och, vader, Ruben is dat wildt,
Van 't welck uw Joseph wert verslonden.
Hy heeft uw hartebloet gespilt[2].
Uw eigen zonen zijn de honden,
Die 't hart, in 't wilde woeste veldt,
Vervolgden, met hun bitse becken.
Geloof niet wat men u vertelt;
Hoe wy 't verbloemen, of bedecken.
Onnoozel kleet, onnoosle rock,
Och, wat al jammers broet een wrock!

---

1 *Slagh*, soort. 2 *Gespilt*, verspild.

JOSEPH IN EGYPTEN.

JOSEPHS BEDE.

B. I.

JOSEPH.

Zijt wellekom, herbore straelen,
Die schemering en duisternis
Het hooft beschaemt doet onderhaelen;
Vertoont ons al wat zichtbaer is,
Palaizen, naelden [1], lanen, stroomen;
En weckt het al wat adem schept.
O zon, die met uw goude toomen,
Den hemel tot een renbaen hebt;
Van waer ghy al des weerelts oogen
Bekoort, met dat bekoorlijck licht,
Welx ondergang wy noo [2] gedoogen:
O alverquickende aengezicht,
Wanneer zal uwe fackel baeren
Den dagh, dien langgewenschten dagh,
Dien ick geheele twalef jaeren,
Verdaghvaert [3] heb met mijn geklagh?
Den dagh, die mijn verdriet koom slaecken,
En vaders vrolijck aenschijn toon,
My kussen doe der broedren kaecken,

---

1 *Naelden*, piramiden. 2 *Noo*, noode, ongaarne. 3 *Verdaghvaert*, verdaagd, te voorschijn geroepen.

Oock Benjamins onnoosle koon,
En oock den gront van mijn geboorte;
En zet my op mijn grootvaêrs[1] erf,
Vernoeght voor Mambre en Hebrons[2] poorte,
Eer d'oude man[3] van hartzeer sterf:
Terwijl ick hier worde aengevochten
Van Jempsar[4], 't heete en dartle dier[5],
't Welck, raezende van minnetoghten,
Niet blussen kan dat heilloos vier,
't En zy in mijn bederf en schennis.
O blinde, ô breidelooze vrouw!
Hoe breng ick uw gemoedt tot kennis,
Voor dat vergrijp, vol naberouw?
Wat zwarigheden of 'er naecken?
Wat of die nare droom beduit?
't En zy Godts Englen my bewaecken,
'k Raek zonder schipbreuck hier niet uit.
'k Was, docht my, in een schip getreden,
En stack van lant: een storm stack op,
Een kille schrick beving mijn leden,
En gaf de vrolijckheit de schop:
Dan scheen my d'afgront te verslinden:
Dan zwichten wolcken voor de mast,
Gerolt, geslingert van de winden:
De kiel raeckte op een zantplaet vast:
Daer zat ick eenzaem en verlaten,
En klaeghde vast[6] mijn' noodt de zee:
Maer klacht noch kermen moght hier baten.
De zee voelt niemants hartewee.
O Hemel, zoo die norsse buien,

---

1 *Grootvaêrs*, Isaks. 2 *Mambre en Hebrons*, Mamre, te Kiriath Arba, dat is Hebron. (Gen. XXXV. 27.) 3 *Oude man*, Jakob. 4 *Jempsar*, Potifars huisvrouw. 5 *Dier*, voor slechte vrouw. 6 *Vast*, zeer, grootelijks.

Waer mede ick droomende overvoer,
Al weder strijt en ramp beduien,
'k Beveel, ô stuurman, u het roer
Van mijn gemoedt: gy kunt my stuuren
Behouden aen een stille kust;
En of ghy 't onweer lang liet duuren,
Noch slaep ick in uw' schoot gerust.
Mijn Godt, mijn toevlught, uw geboden
Gaen mij ter harte in dit geschil[1]:
U eere ick, maer geen valsche Goden,
Noch os, noch hont, noch krokodil,
Gelijck dees domme Egyptenaeren:
Behoe mijn ziel in deze baeren.

REY VAN ENGELEN.

B. I.

Zang.

Sluit voor Begeerte uw graegh gezicht;
Zy loert, zy loert om in te vaeren.
Sluit d'oogen, vensters van het licht,
Indien ghy wilt uw hert bewaeren:
Want zoo Begeerte eens binnen sluipt,
Zy zal bederf en jammer baeren,
Dat eeuwigh smert, en eeuwigh druipt[2].
De dingen zijn niet als zy schijnen:
De worm zit binnen lecker ooft,
En levend kleur bedeckt venijnen.
Hy doolt zeer licht, die licht gelooft.
In paradyzen nestlen slangen:
De slangen hangen boven 't hooft,

1 *Geschil*, strijd. 2 *Druipt*, duurt.

Daer goude en blozende appels[1] hangen:
Dies[2] wacht[3] uw vingers, wacht uw hant,
Noch vat de doot niet met uw' tant.

Tegenzang.

't Godtvruchtige geslacht van Seth[4]
Lijdt schipbreuck op korale klippen[5],
Op een albaste[6] en streelend bedt[7];
En strant op 't zachte strant der lippen,
Die vleien kunnen als weleer
Haer moeder[8], die met Adams slippen[9]
Den gantschen aertkloot[10] ruckte[11] om veer.
De voorgangk in 't wellustigh[12] Eden
Wort nagevolght van tijt tot tijt.
Men schept vermaeck in 't overtreden:
d'Oprechtigheit versmelt en slijt.
De Hemel, opgeweckt door 't sarren
Van zulck een' opgehoopten spijt[13],
Verheft tot boven aen de starren[14]
Een zee[15], van geen geberght gestuit:
Een zee wischt alle vlecken uit.

Toezang.

Wat ziet men schoone naeckten zwemmen,
En drijven op den weereltvloet.

---

1 *Blozende appels*, de verboden vrucht. 2 *Dies*, des, daarom. 3 *Wacht*, bewaak. 4 *Geslacht van Seth*, de nakomelingen van Adam uit Seth, Gods zonen genoemd. (Gen. V. 2.) 5 *Korale klippen*, voor mond. Versta: van de dochteren der menschen. 6 *Albaste*, voor zeer schoon wit. 7 *Bedt*, voor ligchaam. 8 *Moeder*, Eva. 9 *Slippen*, door middel van Adam. 10 *Den gantschen aertkloot*, al de aardbewoners. 11 *Ruckte* enz. In het verderf stortte. 12 *Wellustigh*, vermakelijk. 13 *Spijt*. Het was als of het God berouwde, dat hij het menschdom geschapen had. (Gen. VI. 6.) 14 *Aen de starren*, groot-spraak, voor zeer hoog. 15 *Zee*. Versta den Zondvloed.

Al 't water blust en temt dien gloet,
Niet machtigh om zich zelf te temmen.
Of vrouwelusten veel belooven,
Men ziet hoe dier[1] de lusten staen:
Men ziet de weerelt ondergaen;
En komt verbode lust noch boven?

REY VAN ENGELEN.

B. III.

Zang.

O schoone Rachels schoonste zoon[2],
Hoe lastigh valt u al dit schoon,
Uw jongkheit aengeboren.
Wat geeft dit, in een weeligh hof,
De dartele oogen niet al stof,
Om d'uwe te bekooren,
En af te leiden van de deught;
In 't allerblakenst van uw jeught,
In 't lustighst van uw leven,
By dees verwijfde Egyptenaers.
Wat loopt uw schoonheit veel gevaers!
Uw schaemroot moet 'er kleven[3]
Aen d'onbeschaemtheit van dit wijf[4],
't En zy Godts kracht u stercke en stijf.
Men wensch dan slechts om erven
Gezont van lijf, en vroom van aert:
Want schoonheit lijf en ziel bezwaert,
En kanze bey bederven.

---

1 *Dier*, duur. 2 *Zoon*, Joseph. 3 *Kleven*, blijven hangen, als de vogel aan de lijm. 4 *Wijf*, Potifars huisvrouw.

Die bloem heeft min genot dan last.
Aen schoonheit zijn veel zorgen vast.

Tegenzang.

Dit tuight ons Joseph niet alleen,
Maer oock zijn zuster [1], die voorheen
De maeghdelijcke reien
Ging zien met een verheugde ziel;
Daer 't oogh van Sichem [2] op haer viel,
Die, zich aen klaght noch schreien
Noch worstlen keerende, de maeght
Benam den maeghdom ongevraeght [3].
Het lichaem bleef geschonden,
Doch niet het onbevleckt gemoedt;
Dat ongebluistert [4] in dien gloet
Een zelve wert bevonden,
Ja dubble maeght (het schijn niet vremt [5])
Naerdien haer wil niet had gestemt
In d'onbeschaemde schennis
Van dien geweldenaer, die na [6]
Door 't overwegen quam te spa
Tot naberouw en kennis,
Hoe hy 't met Jakobs huis verkurf [7];
Dat hem en al zijn huis bedurf [8].

Toezang.

Hoe veele rampen u benarren [9],

---

1 *Zuster*, Dina, dochter van Jakob bij Lea. 2 *Sichem*, Hemors zoon, den Vorst des lands. 3 *Ongevraeght*, zonder haar ten huwelijk gevraagd te hebben. 4 *Ongebluistert*, onverzengd, onbeleedigd. 5 *Vremt*, vreemd, buitensporig. 6 *Na*, daarna. 7 *Verkurf*, verkorf, averegts handelde. 8 *Bedurf*, bedierf, in het verderf stortte. Niet slechts op Sichems huis, ook op de geheele stad werd door Dina's broeders, Simeon en Levi, wraak genomen. (Gen. XXXIV.) 9 *Benarren*, benaauwen.

O Vader Jakob, suf toch niet [1];
Naerdien ghy twee zoo kuische starren
Uit uwen bloede blickren ziet,
In 't midden van de duisternissen.
Getroost u over Dinaes kreet [2],
En Josephs aengezicht te missen.
Het lief zal groeien door het leet.
Wy helpen hem de stormen doorstaen.
De prijs komt na, de strijt moet voorgaen.

HET OVERSPEL.

B. IV.

JOSEPH.

De min, beroit van hooft, laet zich van niemant raden.
Al 't voordeel, dat men treckt uit wellust is gering,
En meer niet dan een dolle en vuile prickeling
Van't lijf, terwijl't gemoedt vast wroeght [3] door't overwegen [4].
Dat 's al het voordeel: zet nu hier al 't nadeel tegen.
Het overspel begaet terstont een dubble smet,
Besmet 'er twee: 't ontwijdt en scheurt [5] het heiligh bedt,
Vol onrust, vol krackeel: de weerga [6] haet heur gade,
Behaeght den boel [7] alleen, en gaet met hem te rade.
d'Onwettige erfgenaem geraeckt in 't wettigh goet:
De vader mist zijn kroost, en twijffelt aen het bloet.
Het achterdencken groeit: de twist doorkruipt de leden
Van't maegschap: in het kort, het houwelijck bouwt [8] steden [9],

---

1 *Suf — niet*, wees niet bedwelmd, verslagen. 2 *Kreet*, groot geschreeuw. 3 *Wroeght*, beschuldigt, en daardoor kwelt. 4 *Overwegen* het overdenken van het kwaad. 5 *Scheurt*, verdeelt. 6 *Weerga*, wedergade, een van twee aan elkander verbondene personen, inzonderheid de vrouw. 7 *Boel*, minnaar, zulk een, die het met de vrouw van een' ander houdt. 8 *Bouwt*, sticht, grondt. 9 *Steden*, burgerijen.

Gelijck het overspel ('t welck Godt en mensch zich belght [1]:
Al slaet men 't in den wint) die in den gront verdelght,
Door moort en vyantschap, al razende en bezeten;
En sleept de rampen na, gelijck een lange keten
Haer schakels. Is 't dan vreemt, dat alderhande liên
En tongen [2], in dit stuck, met wetten zich voorzien?

1 *Belght*, met verontwaardiging opneemt. 2 *Tongen*, natien.

PASCHA OF DE VERLOSSING ISRAËLS.

CHOOR.

B. I.

Als de zeè vast ongestuimigh
Stormt, en worpt[1] heur baeren schuimigh
Naer den hemel al verbaest,
Als de schipper hoort de buien
Van den noordwint 't strant doorluien,
Is de stilte eerst aldernaest.
Zoo oock Godt, wanneer hy droeve
Stelt in 't hardtste van zijn proeve,
't Menschelijck schepsel t'eenemael,
Is zijn gunste zoo veel nader,
En gelijck een goedigh vader
Zoo verzacht hy al hun quael.
Na zijn toornigheit ontsteken,
Zal hy weer zijn pijlen breken,
En na zijn kastijding schier[2],
Na zijn straffinge weldadigh,
Worpt hy wederom genadigh
Al zijn roeden in het vier.

---

1 *Worpt*, werpt. 2 *Schier*, schielijk, aanstonds.

Want in droefheit en ellenden
Zal de mensch tot Godt zich wenden:
Maer in weelde en voorspoet zat[1],
Zal hy wederom vergeten
's Heeren goetheit ongemeten,
Wijckende van zijnen padt.
Dat ons Godt dan proeft[2] ten lesten,
Dienet al tot onzen besten,
Of men 't schoon zoo niet begrijpt:
Zal de wijngaert vruchtbaer groeien,
Och men moet hem welbesnoeien,
Eer zijn gulde vruchte rijpt.
Na een bittere sausse scheele[3]
Zal den honigh onze keele
Smaken zoeter en belust[4];
En na 't lang gedurigh slaven
Light de moede zaght begraven
In den schoot van stille rust.
Dien den Hemel meest beminnet,
Dien hy alderliefst bezinnet[5],
Meest van droefheit wert[6] bespoelt[7]:
't Moedigh paert dat in den stalle
Is uitmuntigh[8] boven alle,
Meest zijns heeren spooren voelt.
Is 't dan vreemt dat Godt de Joden
In de traenen van veel noden[9]
Heeft gewasschen rein en klaer:
Nu de tijt oock is verschenen,
Keert in blyschap al hun weenen,

---

1 *Zat*, verzadigd, tot walgens toe. 2 *Proeft*, beproeft. 3 *Scheele*, schaal. 4 *Belust*, zoo dat men naar meer verlangt. 5 *Bezinnet*, een goed hart toedraagt, zijn' zin betuigt. 6 *Wert*, wordt. 7 *Bespoelt*, bevochtigd. 8 *Uit-muntigh*, uitmuntend. 9 *Noden*, rampen, gevaren.

Nu is hunnen trooster daer.
Want Godt voor veel jaren Mosen
Amrams zoone heeft verkozen
Tot een' trooster Israëls.
Ziet eens hoe hy hem omermde,
Hem omhelsden[1] en beschermde
Voor Pharaos gramschap helsch[2]:
Toen d'afgonstigheit[3] de zonen
Jakobs[4], zonder te verschoonen,
Zwaert en water[5] overgaf;
Toen het moederlijcke herte
Jochebeds[6] zagh met veel smerte
Moses wiegh aen voor zijn graf;
Toen de moeder heur zoons leven
Moest de baeren overgeven,
Als zy had heur kint gekust;
Toen de moederlijcke zorgen
Lagen met heur kint geborgen
In het kistjen ongerust;
Toen zy moest heur zelf[7] verliezen,
Van twee quaden 't beste kiezen,
Met een droef adieu te noo[8],
Riep: ick hope in deze golven
Meer medogen is gedolven
Dan in 's Konings herte snoo.
Godt hoe langs hoe goedertierder

---

1 *Omhelsden*, met de N. *paragogica*, ter vermijding van het ineensmelten van twee klinkers. 2 *Helsch*, helsche gramschap. 3 *Afgonstigheit* afgunst. Eigenlijk was het de vrees voor Israëls magt. (Exod. I. 9.) 4 *Zonen Jakobs*, Jakobs mannelijke nakomelingen. 5 *Zwaert en water.* Eerst gebood Pharao, dat al de knechtkens bij de geboorte gedood, en, toen hieraan geen gevolg werd gegeven, in de rivier geworpen zouden worden. (Ex. I. 16, 22.) 6 *Jochebeds*, de moeder van Moses. 7 *Heur zelf*, haar ander ik. 8 *Te noo*, te noode, hoogst ongaarne.

Van dit scheepken was de stierder
Zelf, met eenen wester wint,
Die het blies hoe langhs hoe lochter[1]
In den schoot van 's Konings dochter,
Voor een Engel en geen kint.
't Kint dat zagh men weder dorsten
Naer zijn eige moeders borsten,
't Wies in alle schoonheit op;
In zijn voorhooft stont gelettert[2]
Hoe 't den Pharao verplettert
Noch vertreden zou den kop.

CHOOR.

B. III.

— — — — — — — —

O zoete vryheit! wat een krooning[3]
Dunckt[4] u de gene die verruckt
Nu zoo veel eeuwen heeft gedruckt
't Slaefsch jock van een tirannigh Koning.
Ofschoon 't wildt vogelken met lust
In 't korfken tierreliert en fluitert[5],
En in de tralie t'wijl[6] het tjuitert[7]
Verdient 't gekochte zaet gerust,
't Zou liever in de taxckens schieten,
En klieven met zijn vlerxckens locht[8]
Den blaeuwen hemel, zoo het moght
Slecht[9] mager zijnen kost genieten.
Waerom versteeckt zich in de stoppels

1 *Lochter*, *luchter*, ligter, sneller. 2 *Gelettert*, geprent. 3 *Wat een krooning*, hoe eer- en luistervol. 4 *Dunckt*, denkt. 5 *Fluitert*, fluit. 7 *t'Wijl*, terwijl. 7 *Tjuitert*, zich laat hooren, zingt. 8 *Locht*, luchtig, vrolijk. 9 *Slecht*, slechts, eenvoudig.

Der bosschen 't hoorngetackte hart,
De rancke hind' waerom zoo hardt
En snel vlucht zy voor 's jagers koppels[1]?
Waeromme vliet het schuw konijn
En d'achterlamme[2] bloode hazen,
Die als een schaduw wegh geblazen
Zoo flux in hun zantholen zijn?
D'azure[3] visschen waerom duicken
Zy voor 't doorluchtigh net zoo ras
In 't diepste van het water-glas,
In 't diepste van Thetidis[4] kruicken?
Ach! om hun vryheit, die zoo naeckte[5]
Een yder van natuure wis
Zijn voorhooft ingeschreven is,
Van dat hy eerst in 't licht geraeckte.

CHOOR.

B. IV.

Die den Hemel derf[6] bekrijgen[7],
Zal wel voor een wijl opstijgen,
Even als Neptunus vocht[8]
Worpt zijn baeren naer de locht,
Die van zelfs in korter stonden,
Weder vallen in d'afgronden;
Oft gelijck een vlam gezwimt[9]
Licht op naer den hemel klimt,
Diemen wederom zich zelven
In zijn asschen ziet bedelven.

---

1 *Koppels*, honden. 2 *Achter-lamme*, achter stijve. 3 *Azure*, blaauwe. 4 *Thetidis*, Thetis, eene zeegodin. 5 *Naeckte*, openlijk. 6 *Derf* durft. 7 *Bekrijgen*, beoorlogen. 8 *Neptunus vocht*, de zee. 9 *Gezwimt*, gezwind.

Want de groote goetheit Godts
Latet wel den Koning trots
Op het hooghste en even dolle
Woeden, doch wanneer zijn rolle
Is ten uiterste vol-speelt,
Op 't Theatrum[1] getoneelt[2],
En wanneer hy met berommen[3]
Meint ten hooghst te zijn geklommen,
Stoot de Godlijcke Monarch
Hem afgrijzigh[4] van den bargh[5].
Hoe hy was den hemel naerder,
Hoe de val hem is te zwaerder,
Hoe hy meerder opwaerts steegh,
Hoe hy dieper valt om leegh[6],
Hoe hy meerder rees verkorselt[7],
Hoe hy platter valt vermorselt.
Dit blijckt aan Pharaos straf,
Die zoo blind'ling loopt naer 't graf[8],
Die in 's Heeren straffe tijdigh[9]
Blijft verstockt, versteent[10], partijdigh[11],
Daer[12] een yder[13] toe[14] als vrient
Hem tot beteringe dient:
Want de strengheit Godts ten lesten[15]
Yder een kastijdt ten besten,
En zijn geessel al begrijst[16]
Op een grooter roede wijst.
Wie dan in der zonne luister,

---

1 *Theatrum*, tooneel. 2 *Getoneelt*, vertoond. 3 *Berommen*, brommen, snoeven, groot spreken. 4 *Afgrijzigh*, afgrijsselijk. 5 *Bargh*, berg. 6 *Leegh*, laag. 7 *Verkorselt*, verbolgen. 8 *Graf*, verderf. 9 *Straffe tijdigh*, tijdige straf. 10 *Versteent*, verhard. 11 *Partijdigh*, vijandig. 12 *Daer*, terwijl. 13 *Een yder*, elke straf. 14 *Toe*, doe, als dan. 15 *Ten lesten*, bij den afloop. 16 *Begrijst*, grijs, oud geworden, lang gebruikt.

Sluit zijn oogen in het duister,
  Wie d' aenkloppers van 't gemoedt
  's Herten deur niet open doet,
Wie zoo vele donderslagen
Luiden laet voor ijdel vlagen[1],
  Op het onverzienste balt[2]
  's Heeren blixem overvalt.

1 *Vlagen*, voorbijvliegende buijen. 2 *Balt*, dra.

JEPTHA. OFFERBELOFTE.

REY VAN MAEGHDEN.

B. II.

1 *Tegenzang.*

Ter weerelt staet niet[1] stil.
Op 's hemels ronde spil
Draeit het radt, staet en stadt, ongestadigh
Door pais[2] en krijghsgeschil.
Het groot beweeght het kleen.
Door duizent moeilijckheên
Rolt de tijt, en verslijt ongenadigh
Verbrijzelt stael, en steen.
De hooghste wijsheit, Godt
Heeft geen bestendigh lot
Hier beneên in 't gemeen toebeschoren[3].
In 't purper[4] zit de mot.
De roest verteert het stael
En glans van schoon metael.
Als een klanck van gezang in d'ooren
Verdwijnt al 's weerelts prael.

---

1 *Niet*, niets. 2 *Pais*, vrede. 3 *Toebeschoren*, toegedeeld, bepaald. 4 *Purper*, purperverwig kleed, beeld van hooge waardigheid.

REY VAN MAEGHDEN.

B. III.

1 *Zang.*

Toen d'oude dwinglant [1] van den Nijl
Besloot Godts stamhuis [2] plat te treden,
De droeve Jochebed een wijl
Het kraemkint [3] berghde, en door haer leden
Alle oogenblick een grilling [4] ging,
En angstigh aen elk haer,
In schrickelijck gevaer
Een druppel dootzweet hing:
Het minste ruisschen van een bladt
De kraemvrou, al te vroegh,
Met kracht ter nedersloegh.
Belaên [5] met haeren schat,
Bevalze, uit hoogen noot, het kint,
In eenen rieten kist verborgen,
De wufte gunst van stroom, en wint,
En 's Hemels vaderlijcke zorgen.
Godt weet hoe 't moederlijcke hart,
In dien bedruckten stant,
Om 't kostelijcke pant
Beklemt was en benart:
Toen zy 't op 't water drijven liet,
De zuster [6] al belaên
Het stil zou gadeslaen,
Gedoken achter 't riet.

---

1 *Dwinglant*, Pharao. 2 *Godts stamhuis*, Abrahams kroost, Gods meest geliefd volk. 3 *Kraemkint*, Moses. 4 *Grilling*, rilling, huivering. 5 *Belaên*, beladen, bezwaard, verlegen. 6 *Zuster*, van Moses.

1 *Tegenzang.*

Hoe kon d'ondanckbre vorst zoo haest
Dien voesterheer [1] des volcks vergeeten,
Al Josephs weldaên! Och, hy raest,
Gelijck een tiger, van zijn keten
Geborsten, om onnoozel bloet,
De toevlught [2] der Hebreen,
Oock zonder recht, en reên,
Te plompen in den vloet:
De manlijcke afkomst algelijck,
De telgen, uit den stam
Geteelt van Abraham,
Te roien [3] uit het rijck.
De krokodil, dat moortgedroght,
Verschoonde 't kint uit mededogen.
Denck of zijn moeders achterdocht [4]
Dit hartewee alleen haere oogen [5]
En Gode klaeghde, daerze zat
Op d'oevers van den vliet.
Wat kermt wat klaeghtze niet,
Van zuchten afgemat!
Hoe kropte zy die jammerklaght
Inwendigh, en zagh, stom
Van angst en dootschrick, om,
Beducht voor 's konings wacht!

2 *Zang.*

d'Alziende wachter, die noit sliep,
En Jakobs afkomst trou bewaeckte,

---

1 *Voesterheer*, voeder, verzorger van Egypte, Joseph. 2 *Toevlught*, in de toekomst, Moses. 3 *Roien*, rooijen, roeijen, uittrekken. 4 *Achterdocht*, argwaan. 5 *Oogen*, betraand.

Zagh uit den hemel neêr, zoo diep,
Op 't vlotend kraemkint: dat genaeckte
Den oever, daer de koningin
De dochter [1], in het groen
Van 't lachende saizoen,
Verquickte hart en zin.
Het kleentje [2] viel haer in den schoot,
Al schreiende. Zy kust
En welkomt het met lust,
Beschut voor 's watersnoot.
Zy koestert het aen 's moeders [3] borst,
En treckt [4] het heerlijck op in 't ende,
Voor haeren zoon, gelijck een' vorst,
Tot dat het, na geleên elende,
Zijn stamhuis ruckte uit Pharoos maght,
Die voort met zwaert en speer,
In 't midden van het meer,
Het roode meer, versmacht [5]:
Daer Godts genootschap [6] op het strant
Met zang en spel Godt looft,
En aller stammen hooft [7],
Gehanthaeft van Godts hant.

2 *Tegenzang.*

Och, of Godt mede eene uitkomst gaf
Aen Iphis [8] onbewuste [9] moeder,
Ten beste van haer vrucht, dus straf
Te handelen van haeren hoeder,
En eigen vader, om een woort,

---

1 *Dochter*, van Pharao. 2 *Kleentje*, jongske. 3 *'s Moeders*, van Moses. 4 *Treckt het — op*, voedt het op. 5 *Versmacht*, verstikt, verdrinkt. 6 *Godts genootschap*, Gods volk. 7 *Hooft*, Abraham. 8 *Iphis*, de dochter van Jephtha. 9 *Onbewuste*, onkundig van het lot harer dochter.

Een' onbeschaefden [1] eedt [2]:
Te stercken overwreet
Door 't offer [3], noit gehoort:
Zoo moght haer dochter noch, ten stut
Des lants, een' braven helt
Gewinnen, die in 't velt,
Als Moses, 't volck beschut.

LAATSTE WOORDEN VAN IPHIS.

B. IV.

IPHIS.

Geen hijgend hart, vervolght, en afgeronnen [4],
Verlangde oit meer naer koele waterbronnen,
Als mijne ziel, na zoo veel strijts, verlangt
En hijght naer Godt, waer aen mijn leven hangt,
Der zielen troost in 't eeuwigh licht t'aenschouwen,
Daer Engelen om strijt zijn' lof ontvouwen.
Hoe lust het my in Godts onsterflijckheit
Te deelen, daer men nimmer zucht noch schreit,
Maer eeuwigh rust, bevrijt van zorgh en kommer,
In vrede, en stilte, in liefelijcke lommer!
— — — — — — — — — — —
— — — Nu kerm, nu klaegh niet meer.
Ghy waert dus lang mijn vader, mijn behoeder:
Nu ken ick Godt. Geen vader, geene moeder

---

1 *Onbeschaefden*, ruwen. 2 *Eedt*, gelofte. Versta de roekelooze gelofte van Jephtha, om, zoo hij de zege op de kinderen Ammons behaalde, al het gene, dat uit de deuren zijns huizes hem te gemoet kwam, den Heere ten brandoffer te offeren. (Rigt. XI. 30, 31.) 3 *'t Offer*, van zijne eenige dochter. Zij kwam den vader het eerst te gemoet, die begreep, aan haar het gene hij beloofd had te moeten volbrengen. (Rigt. XI. 34—39.)
4 *Afgeronnen*, afgerend, afgemat van rennen.

Heeft langer deel aen Ifis, als voorheen:
Die naem heeft uit. De Godtheit is alleen
Mijn vader, en mijn moeder beide t'zamen.
Nu hoeft ghy u dit offer niet te schaemen.
Nu is het valsch dat ghy uw dochter slaght,
Uw eigen bloet zult storten. Staeck dees klaght,
Dit hartewee: ick ben den Hemel eigen.
't Geloof is nu mijn schilt, die op geen dreigen
Noch kerven [1] past [2] van zwaert, of iemants hant.
Op dezen schilt, van louter diamant,
Zal 't snedighste [3] metael in stucken springen,
Zoo bros als glas. 't Is tijt Godt lof te zingen.
Mijn hart gevoelt alreede een nieuwe kracht,
Als Isack, die getroost den slagh verwacht [4],
De weerelt voor zijn sterven afgestorven.
Laet rollen 't hooft: de ziel blijft onbedorven,
Ontslagen van den hoofdeloozen romp,
Een hantvol klay en stof, een aertsche klomp.
Koomt herrewaert, mijn speelgenoots, mijn reien [5]:
Het is een tijt van blyschap, niet van schreien.
Hoort wacker toe hoe ghy u draegen [6] zult.
Betaeltme noch deze allerleste schult.
Wanneer ick sta voor 't outer, wilt niet schricken,
Maer scheit mijn hair in vlechten: valt aen 't stricken,
En wint het om mijn hooft, gelijck een kroon.
Zoo zal mijn hals gantsch bloot staen, en ick, schoon
Ten slage [7], voor den offraer nederknielen.
Laet maeghden, zuivre en onbesmette zielen,

---

1 *Kerven*, insnijden. 2 *Past*, acht geeft, daarom geeft. 3 *Snedighste*, scherpste. 4 *Verwacht*. Toen hij door zijn' vader stond opgeofferd te worden. 5 *Reien*, dansende zangeressen. 6 *Draegen*, gedragen. 7 *Schoon ten slage*, schoon om gedood te worden.

En zusters [1] my bewaeren, best elck magh [2],
Zorghvuldigh om dit lichaem, na den slagh,
In 't vallen met mijn kuisch [3] gewaet te decken.
Zoo zal geen oogh mijn zuiverheit bevlecken,
Na mijne doot: en, eer men 't lijck verbrant,
Dat zy 't in pluimaluin [4] met haere hant
Bewimpelen, geen mans mijne eer verkorten.
Zy zullen d'asch in deze dootbus storten,
Die uwe zorgh bevolen blijft. Terstont
Het staetsibedt gespreit, en zet u ront
Om d'offerasch, en dootbus, overscheenen
Van lampen, om mijn uitvaert onder 't weenen,
Te houden, tot dat moeder, nu niet meer
Mijn moeder, uit het leger wederkeer'.
Nu kustme noch voor 't leste. Ay, feestgenooten,
Ay, schreit niet meer. Al nats genoegh vergoten:
Genoegh geschreit twee maenden [5] achter een.
'k Verlaet u, en dees weerelt, ga daer geen
Ontsteltenis, geen staetveranderingen
Opwellen, noit de starren onder gingen:
En nu, Godt lof, aenvaerde ick mijne reis.
Vaer eeuwigh wel, ô vaderlijck paleis,
Daer ick geteelt, en opgevoedt in weelde,
My zoo veel staets en ydelheit verbeeldde.
Aertsvaders, neemt als een danckofferpant,
Ontfangt mijn ziel, tot heil van 't vaderlant.
Zy raeckt [6] geen aerde, en zweeft u vrolijck tegen.

---

1 *Zusters*, voor vertrouwde vriendinnen. 2 *Best elck magh*, naar elks best vermogen. 3 *Kuisch*, rein, zindelijk. 4 *Pluimaluin*, steenvlas, waarvan men draden spinnen kan, welke niet verbranden, amiant. Het werd gebezigd bij het verbranden der lijken, om de asch zuiver te bekomen. 5 *Twee maenden.* Twee maanden lang had Jephtha's dochter haren maagdelijken staat beweend. (Rigt. XI. 38.) Het werd voor een groot ongeluk gehouden, huwbaar, ongehuwd te sterven. 6 *Raeckt*, behoort.

REY VAN MAEGHDEN.

B. IV.

1 *Zang.*

Laet gehoorzaemheit
Toonen haer vermogen
In dees maeght, bereit
Zonder traen in d'oogen,
Jammer, en misbaer,
In haer lentedagen,
Willigh op 't altaer
Godt zich op te draegen,
Tot een offerhant,
Voor het vaderlant,
Om den vaderlijcken eedt,
En het vast verbont,
Godt met vryen mont
Toegezworen, eer men street[1],
In zijn kracht te zetten[2],
Zonder dwang van wetten,
Tot een' spiegel voor de jeught,
Die hier uit zal leeren
Godt in d'oudren eeren.
O hoe zeldzaem is dees deught!

1 *Tegenzang.*

Wie gerust en stil
Zich kan overgeven
Aen een anders wil,
Zonder wederstreven,
In gelaetenheit

---

1 *Eer men street*, eer Jephtha optrok tegen de kinderen Ammons. 2 *In zijn kracht te zetten*, gestand te doen.

Tegens eigen oordeel,
Dat hier tegens pleit,
Afstaen van zijn voordeel,
Heeft een stercker maght
Onder zich gebraght
Dan die heiren overwint,
Of het woest gewelt
Van een' boschreus velt,
Of een' leeuw, die 't al verslint.
Keur[1] en zinlijckheden[2]
Met den voet te treden,
Godt ten prijs, tot 's naesten baet,
Is een' strijt gestreden
Hooger dan de reden,
En 't verstant der wijzen gaet.

2 *Zang.*

Isack, Abrams zoon,
Volghde[3] zijnen vader,
Hielt[4] dien hoogen toon.
Zietze bey te gader.
't Outer staet gebout.
Isack, 's vaders zegen[5],
Knielt op 't offerhout.
Abram treckt den degen[6]
Om te slaen, als hem
d'Engel met zijn stem
Uit den hemel tegenhiel,
En beval den ram[7]

---

1 *Keur*, eigen verkiezing. 2 *Zinlijckheden*, begeerten, lusten. 3 *Volghde*, gehoorzaamde. 4 *Hielt — toon*, bereikte die hoogte. 5 *Zegen*, wensch, roem. 6 *Degen*, voor zwaard, of mes. 7 *Den ram*, van eene kudde afgedwaald en verward geraakt in de struiken. (Gen. XXII. 13.)

t'Offren in de vlam,
Dat den Hemel meer beviel
Dan den eerstgeboren[1]
In zijn bloet te smooren,
Met des offraers hart vernoeght,
Gode op zijn behaegen,
Willigh opgedraegen.
Ziet hoe hier die kroon op voeght.

2 *Tegenzang.*

Isack streeck[2] deze eer;
Maer hy moet het geven[3],
Nu een maeght, dus teêr,
Niet ontziet haer leven
't Offren onvervaert,
Zonder tegenspreecken,
Aen heur vaders zwaert.
O gehoorzaem teken[4]!
d'Eeuwen zullen lang
Met tooneelgezang
Loven dees heldinnedaet,
Die het mannenhart
In het knielen[5] tart[6],
Met een ongezwicht[7] gelaet.
Och, dat nu een Engel
Dezen strick ontstrengel[8],
Godt den wil neem' voor het werck.
Maer zy voortgedreven
Kiest de doot voor 't leven.
Yver valt de doot te sterck.

---

1 *Den eerstgeboren*, te weten bij Sara. 2 *Streeck*, behaalde. 3 *Geven*, opgeven, gewonnen geven. 4 *Gehoorzaem teken*, bewijs van gehoorzaamheid. 5 *Knielen* buigen. 6 *Tart*, te boven gaat. 7 *Ongezwicht*, onbedwongen. 8 *Ontstrengel*, los strengele.

SAMSON OF HEILIGE WRAECK.

REY VAN JODINNEN.

B. II.

1 *Zang.*

Bestaen hier alle dingen
  In 't groot heelal by treck[1]
En tegenheit[2], en houdt Godts maght
  Het al in zijn besteck
Door eenigheit, en tegendringen,
Als een gewelf met kracht
  Gebonden hangt te gader;
Wat wonder is 't, dat bloet naer bloet
Getrocken wort met zulck een' gloet,
  Als eigen aen eene ader!
Na 't overlijden zoeckt het kint
De moeder, vrolijck als 't haer vint.
  De zoon zoeckt rust by vader.

1 *Tegenzang.*

Zoo schijnt het hier gelegen
  Met Samson in zijn smart.
In zulck een' jammerlijcken staet
  Treckt noch zijn treurigh hart
Naer vaders asch, als naer een' zegen,

---

1 *Treck*, aantrekking. 2 *Tegenheit*, tegenstandsbieding.

En troost, in zoo veel smaet:
Als of hy dan wou klaegen
Het onheil, dat hem wedervoer;
Hoe 't scheermes[1] al de kracht afschoer;
d'Erfvyant[2] uit zijn laegen
Den weereloozen overviel,
En pijnighde[3] een bedroefde ziel.
Wat baert de min[4] al plaegen!

HET TOONEEL.

B. III.

VORST.

Tooneelspel heeft voorheene ons meer dan eens bedrogen[5]
Met schijn van waerheit, en niet ongeluckigh: want
Zoo wort de deught met vreught den vorsten ingeplant,
Al 't weereltlijck beloop naer 't leven afgeschildert,
Door spreeckende schildry. Men ziet een hof verwildert,
Verwart, en overendt[6], geverft met prinssenmoort.
Daer wort van schennisse[7] en wraeckgierigheit gehoort.
Men ruckt gekroonden, en gezalfden, van hun stoelen.
Hartstoghten, onderlinge aen 't barrenen, aen 't woelen,
Ontvouwen zich, gelijck de verwen, met de naelt
Of schietspoel[8] net geleght, en daer geen meester dwaelt
Van wel te schicken, zijn tapijtwerck geestigh tekent,
Dat wie 't bespiegelt[9] dit een overeenkomst rekent

---

1 *'t Scheermes*, dat niet over zijn hoofd mogt komen, als zijnde hij een Nazireër, of toegewijde Gods. (Rigt. XVI. 17.) 2 *D'erfvyant*, de Philistijnen. 3 *Pijnighde.* Men stak hem de oogen uit, boeide hem, en doemde hem tot slavenarbeid. (Rigt. XVI. 21.) 4 *De min.* Versta Samsons liefde voor Delila. 5 *Bedrogen*, begoocheld. 6 *Overendt*, op de been. 7 *Schennisse*, misdrijf, schelmstuk. 8 *Schietspoel*, weversspoel, klos. 9 *Bespiegelt*, met aandacht beschouwt.

Van hemelsch ooghmuzijck [1]. Hier geeft de bloem van spreuck
En hemelval [2] een' geur, een' liefelijcken reuck,
Die meer dan wieroockgeur, den Goden opgedraegen
Met gouden wieroockvat, en schaelen, hun behaegen.
Tooneelspel sticht [3] een' staet, verschoont geen lastervleck,
En smet in heiligh, noch onheiligh. Elx gebreck
Wort, zonder iemants naem te quetsen, aengewezen.
Tooneelspel wort alleen van dommekracht [4] misprezen,
Die recht noch reden volght. Tooneelspel leent [5] een' schat
Van wijsheit by de naelt van Memfis Zonnestadt [6],
De hooge rijxschool [7] der befaemde Egyptenaeren,
Die op de wolcken treên [8], en kost noch arbeit spaeren,
Om vrou natuur, van lidt tot lidt, geheel t'ontleên.
Zoo zamelden zy al wat kenbaer is by een,
Een' schat van wijsheit, opgestapelt van veele eeuwen.
Het snaterbecken [9] van alle aexteren [10] en spreeuwen
Verbluft [11] geen speeltooneel.

REY VAN JODINNEN.

B. IV.

1 *Zang.*

Wort 's lichaems blintheit onvermogen
En arremoe [12] gerekent, wat
Is 't missen der inwendige oogen
Een grooter armoe: zoo men schat

---

1 *Ooghmuzijck*, wegens de ineensmelting der kleuren. 2 *Hemelval*, gezang. 3 *Sticht*, wekt ten goede op. 4 *Dommekracht*, den dommen. 5 *Leent*, ontleent. 6 *Zonnestadt*, Memphis, als hoofd- en hofstad, het middelpunt van verlichting. 7 *Hooge rijxschool*, de wieg en bakermat van allerlei geleerdheid. 8 *Op de wolcken treên*, zich boven de wolken verheffen. 9 *Snaterbecken*, gesnater, gesnap. 10 *Aexteren*, eksters. 11 *Verbluft*, beteutert, verschrikt. 12 *Arremoe*, armoede, ellende.

De ziel en 't lichaem naer heur waerde!
Het lichaem is slechts asch, en aerde,
De ziel al geest, en niet dan geest,
Het lichaem in der tijt bederflijck;
De ziel leeft eeuwigh, en onsterflijck.
Zy schoeit [1] op eene hooger leest,
En zoeckt den oirspronck aller vroomen,
Dat's Godt, van wien ze is afgekomen.

1 *Tegenzang.*

Gevangen Samson, nu aen 't quijnen,
Voelt blint deze armoede in den druck:
Noch armer staen de Filistijnen,
In 't midden van hun staetgeluck.
Zy missen hun gezicht inwendigh,
Gevoelen niet dat zy t'elendigh
Versteecken [2] zijn van 't hooghste goet,
Dat 's Godt te kennen, en aenschouwen,
Hem aen te hangen met betrouwen,
Ontvonckt van 's hemels Geest, en gloet.
Den reênlooze [3] is 't gezicht gegeven:
De reden leert ons hooger zweven.

---

1 *Schoeit — leest*, trekt hooger schoenen aan, neemt eene hoogere vlugt. Zinspeling op de hooge schoenen, waarvan zich de oude Acteurs in de treurspelen bedienden, om voorname personen te statelijker te verbeelden. 2 *Versteecken*, verstoken. 3 *Reênlooze*, redelooze.

KONING DAVID IN BALLINGSCHAP.

REY VAN LEVYTEN.

B. I.

3 *Zang.*

Tusschen bloet en bloetverwant
Is een bant
Van natuur, niet licht te breecken.
Van een' boom scheurt nimmer tack
Zonder krack,
Zonder zucht, en jammerteken.
Tusschen vader, en zijn kint,
Dat hy mint,
Is de taeiste bant van maegen[1];
Daer natuur, geraeckt in strijt,
Magtigh[2] lijt
Watze kan en niet kan draegen.

3 *Tegenzang.*

Als Godts zegen dan 't gedeeld'
Heilzaem heelt,
En vereenight het gescheiden,
Spaert een danckbaer hart geen stof
Om Godts lof
Door danckoffers uit te breiden.

---

1 *Maegen*, maagschap. 2 *Magtigh*, zeer.

REY VAN LEVYTEN.

B. II.

3 *Tegenzang.*

Geen koningen is rust beschoren,
Ten minste een korte wijl.
Dit was en blijft de stijl[1]
Der weerelt. Vorsten zijn gekoren
Tot wachters over onderzaten.
Zy zitten steil en hoogh,
En slaen hun waeckende oogh
Door alle huizen, alle straeten[2].
Zy zien en kennen 't onderscheit
Van ieders aert. Hun wijs beleit
Hoeft[3] onorde in haer ploy te schicken.
's Volx rust is 't wit, daer wijze op micken.

REY VAN LEVYTEN.

B. IV.

Zang.

Wat was 't een heerlijck praelen,
Toen gansch Jerusalem[3],
Een hart, een ziel, een stem,
Helt David[4] in quam haelen!
Die op het punt van 't slaghzwaert,
Den Filistijn[5] ontrooft,
Hun toonde 't reuzenhooft,

1 *Stijl*, manier. 2 *Straeten*, wegen. 3 *Hoeft*, behoeft, is verpligt. 3 *Jerusalem.* Deze stad werd eerst later veroverd. Versta dus Israël. 4 *Helt David.* Eigenlijk trok men Saul te gemoet. (1 Sam. XVIII. 6.) 5 *Den Filistijn*, den reus Goliath.

Dat flus al 't heir verdaghvaert[1].
Men zagh den helt geleien,
  Daer hy met eere tradt
  Ter poorte in van de stadt,
Op bommen[2] en schalmeien[3].
Men hoorde joffrekeelen,
  Gestelt op Jesses[4] lof
  Hem voortreên op het hof,
En dezen lofzang speelen:
Wie staet nu niet verwondert?
  Om Geth[5] het hooft te biên
  Sloegh koning Saul tien-
Helt David honderthondert.

Tegenzang.

Nu treckt 's rijx heilant[6] heenen,
  Die dertigh jaeren prat[7]
  Den stoel des rijx bezat,
Baervoets, met bloote beenen,
Het hooft met rouw behangen,
  Van jaeren overlast.
  De traenen rollen vast,
En bigglen langs de wangen.
Nu moet hy nootdruft prachen[8],
  In ballingschap versmaet,
  Gevloeckt, vervolght, gehaet,
Den vyant hooren lachen.
Al 's helts doorluchte daeden
  Vergeet men. Is 't niet snoot?

---

1 *Verdaghvaert*, bescheidt, in de wapens brengt. 2 *Bommen*, rinkelbommen, trommen. 3 *Schalmeien*, blaastuigen. 4 *Jesses*, Isaïs zoon, David. 5 *Geth*, Gath, vermaarde stad der Philistijnen. 6 *Heilant*, heilaanbrenger, verlosser. 7 *Prat*, deftig, grootsch. 8 *Prachen*, bedelen.

Zijn hof- en dischgenoot[1]
Durf zijnen heer verraden.
Al 't stamhuis, vol geschater,
Bestormt des vaders troon,
Verslingert op den zoon[2].
Het valt hem toe, als water.

Slotzang.

De koning leerde ons niet te bouwen[3]
Op menschen reuckeloos,
Lichtvaerdigh, los, en broos,
Maer met een onverwrickt betrouwen
Op Godt alleen te staen.
De weerelt, als de maen,
Is wisselbaer, dan heel volscheenen,
Dan half, dan minder, dan verdweenen.
Wat 's nu 't gekroonde hooft?
De glans is uitgedooft.

---

1 *Hof- en dischgenoot*, Achitofel, Davids raad. 2 *Zoon*, Absalom.
3 *Bouwen*, verlaten. Zinspeling op Ps. CXVII. (CXVIII) 8, 9.

KONING DAVID HERSTELT.

OPTOGT VAN ABSALOMS LEGER.

B. II.

VEERWACHT.

'k Lagh tegens d'aerde [1] met mijn oor te middernacht,
En luisterde eene poos, by 't schijnen van de sterre.
Ten leste beefde d'aerde, en een gerucht van verre
Quam zachter in het eerste, allengs wat luider by,
Getrapt [2] van voetvolck en een draf van ruitery.
Toen scheenen standerden, rondassen [3], beuckelaeren [4],
Helmet [5], en harnas zich voor d'oogen t'openbaeren,
Te blickren [6], flickeren, langs d'oevers van den stroom,
Tot dat het brieschend paert ons opweckte uit dien droom.
'k Verliet de westzy, daer ick waeckte op mijn getijde,
En zwom op dit gerucht terstont aen d'overzijde,
Om veiligh te bespiên wat hier op volgen zou,
En my te quijten van mijne opgeleide trou.
Zy trocken boven 't veer. De wagens volghden achter,
En stiller, om geen lucht te geven aen den wachter
Van 't veer. Men hoorde 't paert te wedt [7] gaen in den vliet,
En ruisschen langs den kant, door lies, en bies, en riet,

---

1 *Tegens d'aerde.* Om het gedruisch op een' verren afstand te kunnen hooren. 2 *Getrapt*, getrappel. 3 *Rondassen*, ronde schilden. 4 *Beuckelaeren*, schilden. 5 *Helmet*, helm. 6 *Blickren*, blikkeren, van een' bleeken glans. 7 *Te wed*, wad, eene waadbare plaats in een water.

Eerst weinigh in getal, daer na geheele troepen.
Wy riepen: houdt, waerheen? Zy tegens ons aen 't roepen:
Wy zoecken d'overzy. Waer nestelt d'oude haes [1],
Die, bloode, en zonder hart, om luttel jaghtgeraes,
Den hoogen bergh verliet, en, over stroom gezwommen,
Den jaeger [2] vlught, die stout zijn leger [3] heeft beklommen?
De bracken [4] zullen hem naerspooren, en zijn lucht
Opsnufflen, daer hy voor de haezewinden [5] vlught.

DAVID. REY.

B. II.

DAVID.

De stammen [6], haestigh aengetogen,
Zoo heet als jaegers op hun jaght,
Verdrijven my den vaeck uit d'oogen,
Verbiên den koning spa by nacht
Te rusten in zijne oude dagen;
En onrust breeckt [7] my, die veroudt,
Terwijl de zwacke leên vertraegen;
Het bloet, in d'aderen verkoudt,
Geen geesten levert, als voorheenen.
Zoo loopt de draet des levens af.
Zoo ga ick op verstramde beenen,
En sta met eenen voet in 't graf,
Gereet en veegh [8] om neêr te storten.

---

1 *D'oude haes*, David, als voortvlugtig. 2 *Den jaeger*, Absalom. 3 *Leger*, rust- en slaapplaats. Zinspeling op de openlijke onteering van Davids vrouwen door Absalom. (2 Sam. XVI. 22.) 4 *Bracken*, zekere jagthonden. 5 *Hazewinden*, windhonden. 6 *De stammen*, Israëls, in opstand. 7 *Breeckt*, verslaat, onthutst, pijnigt. 8 *Veegh*, nabij den dood, den ondergang, gereed te vallen.

REY.

Het leven is noch kort genoegh,
Al komt men 't niet ontijdigh korten
Door onrust. Sterven komt te vroegh
Voor eenen vader, aen wiens leven
Al 't heil van huis en kinders hangt,
Gelijck aen u, ten troon verheven,
Van wien al 't rijck zijn eer ontfangt,
Dat dwazen niet bevroeden kunnen.
Godt strafze die u rust misgunnen.

DAVID.

Men telt veel lichter het getal
Van mijne grijze en witte haeren,
Dan die uit haet van overal
Tot mijn bederf by een vergaêren.
Veel duizenden, het gantsche rijck,
Verwoet en fel met scherp en netten
Een hart omringen algelijck.
Zy roepen: laet ons hem bezetten [1].
Hoe kan ick hun gewelt ontvliên?
Wat uitkomste is hier toch voorhanden?
Een eenigh hart het hooft te biên
Zoo veel verwoede leeuwentanden?
De horen huilt. De hondejaght
Verspreit zich door woestijn en haegen.
Waer ick my wende, dagh en nacht
Voorvlughtigh, bang voor loze laegen,
Bespieders leggen op hun luim,
En loeren om my aen te vatten,
Of in speloncken, of op 't ruim,
Daer zy van alsins [2] t'zamenspatten [3],

1 *Bezetten*, omringen. 2 *Van alsins*, overal, aan alle plaatsen.
3 *Zamenspatten*, zamenspringen.

En t'zamenspannen in 't gemeen,
Veel duizent teffens[1] tegens een.

REY.

Sta vast. Een ongeschockt betrouwen
Is als een diamanten schilt,
Daer 't brosse glas zijn kracht op spilt.
Zoo quaemtghe menighmael behouwen
Uit dootsgevaer, gezont, en gaef,
En stapte op leeuwenhooft, en draecken,
Die vier en vlam ter keele uitbraecken.
Betrou op Godt, en hou u braef[2].
Wie op getal ziet wort elendigh
Verlaeten van de hooghste maght,
Die als in wezen, oock in kracht
Een zelve blijft, en is onendigh.
't Is telbaer wat hier t'zamenrot:
Ontelbaerheit bestaet in Godt.

DAVID.

O schulden, die zoo luide schreiden,
Ghy terght Godts streng gerecht tot wraeck.
Ghy houdtme wijdt van Godt gescheiden.
De Godtheit, die in my haer zaeck
Voorheen hanthaefde, heeft geene ooren
Om mijn gekerm en droef geklagh
Van haeren hoogen bergh te hooren:
Dus blijft de glans van 't hoogh gezagh
Der kroone in 's oproers mist verduistert.
Wat baeten traenen en gekerm,
Nu d'alderhooghste stom[3] niet luistert
Naer mijn gebeên, en zijnen arm
Niet uitstreckt in verlegenheden.

---

1 *Teffens*, tevens, te gelijk. 2 *Braef*, dapper. 3 *Stom*, zich stil houdende.

Het is verloren dat men zucht.
Geen dau van troost verquickt beneden
Mijn hart van boven uit de lucht,
Die blijft gesloten. Geene straelen
Verlichten d'aertsche duisterheit
Van wederspoet, waerin wy dwaelen,
Daer ons geen hant noch wijzer leit.
Hoe raeckt die zware bloetschult[1] effen!
Godt wet hun zwaert, om my te treffen.

REY.

Betrou op Godts barmhartigheit,
Die al zijn wercken gaet te boven,
En geen boetvaerdigen ontzeit
De hant te bieden. Wacht van boven
Ontzet, in 't barnen van den strijt.
Hy zal u hulp uit Sion[2] zenden,
Verstroien 't heir van haet en nijt,
Alle eedtverwanten en hun benden.
Dan zult ghy op den troon herstelt
Met harp en lofzang triomfeeren,
En wat den kam opstack[3] in 't velt
Zich aen uw voeten zien verneêren,
En eeren, en aenbidden[4] dien
Zy nu vervolgen, en vervloecken.
Jerusalem aen 't ommezien[5],
Begint uw aengezicht te zoecken
Al heimelijck, en ziet den dagh
Van uw herstelling ree[6] geboren.
't Herstellen hangt aen eenen slagh.
Een slagh verloren, al verloren

1 *Bloetschult*, het overspel met Bathseba, gevolgd door den moord van Uria. 2 *Sion*, Jerusalems hoofdberg ,voor Jerusalem. 3 *Den kam opstack*, moedig was. 4 *Aenbidden*, hulde bewijzen. 5 *Ommezien*, omzien, bezorgd. 6 *Ree*, reede,reeds.

Wat u weêrspannigh wiert ontrooft.
Zoo blinck' de kroon op Davids hooft.

DAVID.

Ick kan de rijxkroon niet herneemen
Als met verlies van Absolon [1].
Dan zagh men al mijn vreught bezweemen [2],
En uitgeblust, quaem ick de zon [3]
Des schoonen jongelings te derven,
Dat aenschijn, daer mijne eer uit straelt.
'k Getroostme met die zon te sterven,
Zoo zy in zulck een' afgront daelt,
Haer glans in bloet en 's vaders traenen
Verdrinckt. Ghy krijghslien, duwt uw zwaert
In vaders hart. O oorloghsvaenen [4]
Van David, zoudtge, zoo veraert [5]
Van uwen koning, my doorsteecken
In mijnen zoone, 't liefste pant?
Verschoont zijn jeught, en haer gebreecken.
Verdelght men hem in dezen stant,
Zoo sterft mijn hart aen duizent wonden.
Hier staet natuur te vast gebonden.

DAVIDS KLAGT.

B. V.

DAVID.

Och Absolon, mijn zoon, hoe vreesde ick voor dien toght!
Och Absolon, och of ick voor u sterven moght!
Och Absolon, mijn zoon, de waerdste van mijne erven,
Gaf Godt, och Absolon, dat ick voor u moght sterven!

---

1 *Absolon*, *Absalom*, Davids zoon, in opstand. 2 *Bezweemen*, bezwijmd. 3 *De zon*, voor het schoone oog. 4 *Oorloghsvaenen*, voor krijgslieden, die onder eene vaan optrekken. 5 *Veraert*, in aard verschillend.

Natuur, hoe pijntghe ons hart! Gewelt[1], gewelt, gewelt.
'k Beklaegh u voor Godts troon. Och Absolon, dit gelt
Uw' vader 't leven. Och, ter goeder tijt geboren,
Ter quader tijt in 't velt verslagen, al verloren!
O koningsbloem, te vroegh van uwen steel gemaeit,
Getroffen van een buy, die door mijn bloemhof waeit!
Och had ick schrap[2] gestaen, toen't heir u spits quam bieden,
Mijn bloote borst geboôn de wraekzucht, heet aen 't zieden.
Ick duwde, ô zoon, den dolck u in die schoone borst.
Uw vader draeght de schult. Mijn handen zien bemorst
Van 't kinderlijcke bloet, dat koningsbloet, mijn leven.
De geest van Absolon komt dootsch[3] my tegenstreven[4].
Waer berge ick mijnen rou?

---

1 *Gewelt*, zeer veel, te veel. 2 *Schrap gestaen*, vast gestaan.
3 *Dootsch*, akelig. 4 *Tegenstreven*, tegensnellen.

DE GEBROEDERS.

HONGERSNOOD.

B. I.

DAVID.

Ghy priesterlijcke schaer, die van Godts yver blaeckt,
En hier voor 't Heilighdom, de goude Bontkist [1], waeckt,
De Hemel zegene u, voor dezen morgenzegen.
Godt zegen dees landouw met eenen verschen regen.
Godt spreie een' vruchtbren dau op dorpen, en op steên.
Hoe komtghe zoo bedruckt gestegen naer beneên?
En waerom biggelen de traenen langs uw wangen?
Wel Arons zonen [2], hoe? hoe laet ghy 't hooft dus hangen,
Verzwaerende den last, dien ghy alleen niet draeght?
Of druckt u weêr wat nieuws? Laet hooren wat ghy klaeght.

ABJATHAR.

De noot, gezalfde Vorst, beschermer der gemeente [3],
De dierte, en hongersnoot in 't rammelend gebeente
Van 't magere uitgeteerde en quynende Israel,
Een schim, een' geest gelijck, en enckel been, en vel.
Dit jammer heeft geduurt drie jaeren na malkandren.
De drooghte duurt: de lucht weet noch van geen verandren.
De huisman ploeght vergeefs, al d'ackers leggen woest.
De zaeitijt, onbeloont van een' ondanckbren oegst,
Schreit deerlijck, jaer op jaer, den hemel aen, dien 't maenen

1 *De goude bontkist*, de arke des verbonds, van cederhout, overtrokken met gouden platen. 2 *Arons zonen*, voor priesters. 3 *Gemeente*, burgerij.

Van menschen en van vee, en 't zuchten en de traenen
Van den gespleten gront, en dorstigh loof en gras
Geleckt[1], niet meer vermurwt, als of hy koper was.
De rups en springkhaen eet het bloeisel met de knoppen,
En plondert al 't gewas. Van d'allersteilste toppen
Der bergen, tot het diepst der dellingen[2], al 't lant
Leit van den zuidenwint of gloênde zon verbrandt.
De korenmaeiers zien verroesten hunne zeissen.
De burger, als hy komt den lantman garven eisschen,
Of olij, of olijf, of vijgh, of druif, of wijn,
Of dadel, of granaet, verneemt in welck een' schijn[3]
d'Onvruchtbre wijnbergh staet, hoe d'acker hem bejegent,
En aenziet zoo bedruckt. Dan keert hy ongezegent[4]
Met lege handen t'huis, en kropt, verkropt van rouw,
Zijn hartewee, uit zorgh voor zijn bekreete[5] vrouw,
En arme kinderen. d'een ouder, d'ander jonger,
Hem schreeuwende te moet[6], geperst van bittren honger,
Als jonge zwaluwen, die schier verstickt, helaes!
Aenhygen 't moede paer, dat t'huis komt zonder aes.
De noot staet op den top en 't uiterste gesteigert.
Wy storten te gelijck, zoo ghy hantreicking weigert.

REY VAN PRIESTEREN.

B. II.

Zang.

Jordaen[7], die door een dubble[8] ader
Vloeit uit den voet van Liban[9], vader

---

1 *Geleckt*, geleekt, gevloeid. 2 *Dellingen*, dellen, dalen, laagten. 3 *Schijn*, gedaante, toestand. 4 *Ongezegent*, zonder iets bekomen te hebben. 5 *Bekreete*, beschreide, traanoogende. 6 *Te moet*, te gemoet. 7 *Jordaen*, Palestina's hoofdrivier. 8 *Dubble ader*, uit eene kleine beek, en, onder den grond, uit het meir Phiala. 9 *Liban*, Libanon, gebergte tusschen Syrie en Palestina.

Van bronnen, beecken, vyvers, zeên,
En stroomen; wat maeckt u zoo kleen?
Die d'oevers lieflijck plaght te lecken,
Voor Palestyne [1] een graft te strecken,
En weigerde den overtoght
Godts heir, dat nergens over moght,
Als door de Bontkist [2] der verkoornen;
Wat duicktghe met gekrompe hoornen
In uw verzande en dunne [3] kil?
Hoe vloeit uw vloet zoo traegh, zoo stil?
Wat hoort ghy onmedogend 't morren
Van kruit en bloemen, aen 't verdorren?
O beyde zoomen, eertijts jong
En blozende, van uwe tong
En altijt evenversche lippen
Gekust, gekoestert, om de tippen
Van wortelen, en struick, en steel,
Wat hijghtghe met een schorre keel?
Hoe is uw koelte, om 't lant te plagen,
Tot zulck een' brant en koorts geslagen [4]?

Tegenzang.

Helaes! mijn kristalijnen [5] vat
Telt zelf by druppelen het nat,
't Welck luy van Liban komt gekropen.
Mijn eemer [6], eerst aen 't overloopen,
Verschonck met blanck en bruisend schuim
Het klare water weêr zoo ruim,
Als 't van den bergh hem wert geschoncken,

1 *Palestyne*, *Palestina*, of het joodsche land. 2 *Bontkist*, de arke des verbonds. Onder het aanvoeren van de ark, splitste zich de Jordaan, en verleende aan Israël een' vrijen doortogt. (Jos. III.) 3 *Dunne*, kleine, smalle. 4 *Geslagen*, gemaakt. 5 *Kristalijnen*, helder als kristal. 6 *Eemer*, emmer, watervat.

Ja maeckte d'ackerlanden droncken.
En smeeck ick Liban met geklagh;
Hy antwoort: 'k geef wat ik vermagh.
De hemel weigert my zijn' zegen,
Drie winters sneeuw, drie zomers regen.
Ick kan mijn burgers naulijx voên[1].
De wiltzang[2], die, in 't weeligh groen
Der rechte en hemelhooge cedren,
Quam quinckeleeren op zijn vedren[3],
Verlaet, als 't wildt, het dorre wout,
Het vee zich in geen' beemt vertrouwt.
Al vlught het, by gebreck van weide
En water; ik verzucht, en beide[4],
En zie met smert om regen uit,
En schreeuw, dat Godt den hemel sluit.

Toezang.

O levende oirsprong aller gaven,
Die 't al kunt koesteren, en laven,
En in woestynen droogh en naer
Ons nootdruft schafte veertigh[5] jaer,
Hier water uit de hardtste steenen[6];
Daer Manne[7], om hut en tenten henen,
In 't kriecken van den dageraet,
Gespreit, als korianderzaet;
Als dau, en rijp, verzaemt in kruicken,
Tot troost der hongerige buicken:

---

1 *Voên*, voeden, voorzien. 2 *Wiltzang*, het wild gevogelte. 3 *Op zijn vedren*, al vliegende. 4 *Beide*, wacht. 5 *Veertigh jaer.* Zoo lang zwierven de kinderen Israëls in de woestijnen om, en voorzag God in hunne behoeften. (Ex. XVI. 35.) 6 *De hardste steenen.* Door het slaan met zijn' staf opende Moses eene bron in de rots. (Ex. XVII. 6.) 7 *Manne*, manna, brood van den hemel gedaald, dat, toebereid, als zoet olie-gebak smaakte. (Ex. XVI. 15. Num. XI. 8.)

O grondelooze waterwel,
Ontsluit uw wateraders snel,
Verquick ons met een zee van boven,
Op dat u vee en menschen loven.

REY VAN PRIESTEREN.

B. III.

Zang.

Hier staen wy op die zelve gronden,
Daer d'uitgedreve [1] Vorsten stonden,
Eer 't zwaert Godts Veltheer [2] wert vertrouwt:
En och! wat maeckt ons trots, en stout,
Om, tegens 's Hemels zuivre wetten,
Zoo eigenzinnigh te besmetten
Door tegenstreven ons gemoedt,
Eer 't nieuwe Rijck [3] een' vasten voet
Genomen, en wel dicht gesloten,
Zijn wortels heb' zoo diep geschoten,
Gelijck een cederboom, die, vast
Aen Liban, op geen winters past:
Noch [4] komen cedren te bezwijcken;
Noch eer dan cedren, groote Rijcken:
En spieglen zich de Grooten niet,
Aen 't geen men meer dan daeghlijx ziet?
O blinde en dolle reuckeloosheit!
O al t'ondanckbre en trotse boosheit!
Wat is 't, dat u den breidel slaeckt,
Zoo ras als niet tot iet geraeckt?

---

1 *Uitgedreve Vorsten*, de oorspronkelijke beheerschers van het land Kanaän. 2 *Godts veltheer*, Josua. 3 *'t Nieuwe rijck*, dat van Israël. 4 *Noch*, nog, evenwel.

Tegenzang.

Verwaentheit, weelde en ledige uuren
Verweldigen [1] de steilste muuren.
De hooghmoedt en de leckre [2] tant
In 't lachende beloofde lant [3]
Terstont het eerste hof [4] bedorven.
De roozegeur der honighkorven,
De versche room der dertle geit,
Die in de beste kruiden weit,
De muskadel [5], die d'ouders [6] zaegen
Twee mans [7] op eenen hantboom draegen,
De hartverquickende granaet,
De boom, die puick van dadels laedt,
De vijgh; als vuisten uitgedegen,
De vette olijf, al 't velt vol zegen,
Verzelt met dat gezegent zwaert,
Zijn oirzaeck dat de spruit veraert
Van Godt; haer' stam, te milt in 't geven.
Men valt aen 't woên, van 't wederstreven.
Men houdt met alle maght den staf,
Dien d'eigenaer [8] met recht vergaf [9].

Toezang.

Een schip op zant verstreckt een baecken.
De Voorzaet [10] leert den Nazaet [11] waecken,
Die let op roer, en star, en peil,

---

1 *Verweldigen*, overweldigen. 2 *Leckre tant*, neiging tot lekkernij, zinnelijkheid. 3 *Beloofde lant*, Kanaän. 4 *Eerste hof*, dat van Saul. 5 *Muskadel*, voor geurige druif. 6 *Ouders*, voorouders. 7 *Twee mans*, twee der uitgezondene verspieders van het land Kanaän. Zij droegen een' tros druiven aan een' draagboom; ten blijke van de vruchtbaarheid des lands. (Nnm. XIII. 23.) 8 *Eigenaer*, God. 9 *Vergaf*, weg gaf. 10 *Voorzaet*, Saul. 11 *Nazaet*, David.

En houdt gestadigh oogh in 't zeil,
Om recht de haven in te vaeren:
Terwijl d'alziende ooghappels [1] staeren
Op 't hooft [2] 'gekroont met diamant,
't Welck in Godts hart de kroone spant;
En, in 't palais van louter marmer
En cedren, klaeght dat zijn beschermer [3],
De Bontkist, met onzekren voet [4]
Zich aen een hut [5] vernoegen moet:
Doch Godt belooft zijn oir [6] te wecken:
Dat zal de Cherubijnen [7] decken
Met bogen [8], hemelhoogh gebouwt.
En overkleet met klinckklaer gout.
Daer zal hem Aron [9] wieroock branden,
En zien de heilige offerhanden,
(Zijn aenzicht naer de zon gekeert)
Van hemelsch vier [10] tot asch verteert.

---

1 *d'Alziende ooghappels*, die van God. 2 *Op 't hooft*, van David. 3 *Beschermer*, het zinnebeeld van bescherming. 4 *Met onzekren voet*, in onzekeren staat. 5 *Hut*, eene bedekte plaats, tent. Het ging David ter harte, dat, terwijl hij in een cederen huis woonde, de arke Gods gehuisvest was in het midden van tentgordijnen. (2 Sam. VII. 2.) 6 *Oir*, oor, nazaat, Salomo. 7 *De Cherubijnen*, Cherubs, beelden, uit meer dan ééne gestalte zamengesteld, die met hunne vleugelen het verzoendeksel der arke overdekten. (Ex. XXV. 20.) 8 *Bogen*, voor den tempel. 9 *Aron*, voor de priesterschap. 10 *Hemelsch vier*. Bij de inwijding van den tempel, daalde het vuur van den hemel, en verteerde het brandoffer, en de slagt-offers. (2 Kron. VII. 1.)

ADONIAS OF RAMPZALIGE KROONZUCHT.

REY VAN HOFJOFFEREN.

B. III.

Zang.

Had Jesses[1] jongste zoon niet verder
Dan 's vaders stal gezien,
Genoeght[2] te leven, als een herder,
En kudden te gebiên;
Hoe vrolijck zouden zijne zoonen
Den haet en nijt ontgaen,
En onbekoort[3] naer konings kroonen
Noch heerschappyen staen!
De kroonzucht, nu hun aengeboren
In 't vaderlijcke hof,
Komt reis op reis het hart bekooren,
En geeft krackeelen stof.
Hoewel de princen snel, als schimmen,
Verdwijnen uur op uur,
Noch zoeckenze al in top te klimmen,
Op 't wanckele avontuur[4].
Men vint geen rust in koningshoven.
Het hooge daelt: het laegh stijght boven.

---

1 *Jesses* enz., Isaïs zoon, David. 2 *Genoeght*, vergenoegd. 3 *Onbekoort*, aan geene verzoeking blootgesteld. 4 *Op 't — avontuur*, aan het toeval de uitkomst overlatende.

Tegenzang.

De zoons belaegen eige vaders,
De broeder 's broeders staet.
Het hof krioelt van aertsverraders.
Elck vlamt op eige baet.
Men leght op rooven toe, en moorden.
Geveinstheit, vol bedrogh,
Verlockt een duif met schoone woorden.
De koning staet, och och,
Gereet alle oogenblick te glijden.
Biet Godt hem niet de hant,
Hy stort, ten schimp van die 't benijden.
De rijcke tullebant [1]
Geneest geen hooftpijn, purpre broozen [2]
Voetevel [3] nochte smart.
In doornen pluckt men geur van roozen.
De mont is niet als 't hart.
De goude kelck schenckt moortvenijnen.
De dingen zijn niet als zy schijnen.

REY VAN HOFJOFFEREN.

B. IV.

Zang.

Wat maer [4] verbaest onze ooren!
De prins, zoo hoogh geboren,
Adonias [5] is heen [6].

---

1 *Tullebant*, tulband, tuilband, hoofdwrong. 2 *Broozen*, hoog opgeschoeide laarzen. 3 *Voetevel*, voeteuvel. 4 *Maer*, mare, tijding. 5 *Adonias*, *Adonia*, Davids vierde zoon, had Davids weduwe Abisag tot vrouw begeerd; hetgene, gelijk staande aan een' aanslag op de kroon, hem het leven kostte. (1 Kon. II. 15—25.) 6 *Heen*, gevaren, gestorven.

Och, waer hy noch verbeên.
Een prins, zoo schoon geschapen,
Is al te vroegh ontslaepen.
O edelmoedige aert,
Hoe leghtghe door het zwaert
Gevelt op 't grazigh [1] outer.
Zoo wort een bloem door 't kouter [2]
Van haeren steel gesneên.
De jonge frissche leên
Zal hy voortaen niet reppen,
Noch lucht en adem scheppen.
Daer leght nu al de roem
Van zulck een koningsbloem.
Och Hagits zoon [3], wat vleier,
Wat booswicht, wat misleier
Beweeghde u, al te rijp
Van oordeel en begrijp,
Dus tegens uw' heer broeder [4],
Der stammen hooft en hoeder,
Te wrijten [5] op den hals [6]?
Wat is de weerelt valsch!

Tegenzang.

Een prins, getoomt [7] van zede,
Leeft met zijn' staet te vrede,
En houdt zich aen het lot,
Hem toegeleght van Godt:
Maer ongetoomde zinnen,
Die zonder Godt beginnen,
En, vlammende op het heil [8]

---

1 *Grazigh outer*, grazige plek, waar Adonia gedood werd. 2 *Kouter*, ploegijzer. 3 *Hagits zoon*, Adonia, zoon van David bij Haggith. 4 *Broeder*, Salomo. 5 *Wrijten*, twisten. 6 *Op den hals*, op verbeurte des levens. 7 *Getoomt*, beteugeld. 8 *Heil*, genot.

Der staeten [1], boven 't peil,
Van hun vermogen stijgen,
En worstelen en hijgen
Naer hoogheit, storten neêr
Ten halve van hunne eer.
Had dees zich zelf geoordeelt
Naer 't broederlijcke voorbeelt [2],
Noit waer hy snel en kort
Zoo laegh ter neêrgestort.
Dat komt van reuckloos min·æn,
En staen naer koninginnen.
Abizag [3] staet hem dier.
Wie alverteerend vier
Genaeckt verbrant tot asschen.
O telgh, te steil gewassen,
Gelijck een cederplant,
Hoe treft u 's Hemels hant!

Toezang.

Laet ons de rosbaer [4] eeren,
Den lijcksleep achteraen
Al klaegende vermeeren,
En tijdigh sterven leeren,
Bedaut van traen op traen,
Die langs de kaecken rollen
Uit oogen, dick gezwollen,
En root en uitgeschreit.
Laet hof en alle steden
Zich weêr in 't rouckleet kleeden,
Noch onlangs afgeleit;

---

1 *Der staeten*, voor hoogen rang. 2 *'t Broederlijcke voorbeelt*, dat van Absalom. 3 *Abizag*, Davids weduwe. 4 *Rosbaer*, draagzetel, lijkbaar.

Toen David uitgeblöncken [1]
Met al zijn majesteit
In 't graf lagh neêr gezoncken.
Vlecht lijckkrans en festoen
Van loof en eeuwigh groen.
Dit licht heeft uitgescheenen.
Adonias is heenen.

1 *Uitgeblöncken*, ten einde geblonken.

SALOMON.

REY VAN JERUSALEMMERS.

B. II.

Keer.

Zaegh David uit zijn tombe[1] eens op,
En zijnen grijzen zoon[2]
Beschamen 's vaders kroon;
Daer hy, gelijck een hoofsche pop[3],
In 't buitenlantsche feestgewaet,
Met gout[4] de locken poêrt[5],
Verydelt[6], en vervoert,
Zijn rijck en godtsdienst drijven laet[7];
In 't midden van d'onkuische jeught
Der Koninginnen[8] duickt[9],
Naer mirre en amber ruickt,
Den wellust inhaelt, als een deught,
Met mirten 't wufte hooft bekranst,
Den wijn met sappen[10] mengt,

---

1 *Tombe*, praalgraf. 2 *Grijzen zoon*, Salomo. 3 *Pop*, opgeschikte pronker. 4 *Gout*, goudstof, om aan het hair de geliefkoosde goudkleur te geven. 5 *Poêrt*, poeijert. 6 *Verydelt*, ijdel gemaakt, ledig van deugd en vroomheid. 7 *Drijven laet*, laat varen, zoo als het wil. 8 *Koninginnen*. Salomo's Harem bestond uit zeven honderd vrouwen, met den rang van Vorstin, en drie honderd bijwijven. (1 Kon. XI. 3.) 9 *Duickt* wijkt, zich verbergt. 10 *Sappen*, geurige sappen.

Met wijn den rey besprengt,
Die schimpende om zijn grijsheit danst;
Hy riep van groot verdriet:
Ick ken dien nazaet niet.

Tegenkeer.

De vrucht veraert zoo van den boom,
De telgh van haeren stam,
Den grooten Abraham.
Zoo dwaelt een klepper[1] zonder toom.
Een wagen zonder karrossier[2]
Aldus aen 't hollen raeckt,
En neerstort, dat het kraeckt.
Zoo zet een hofvonck 't rijck in vier.
Wat vordert[3] 's vaders[4] oorloghsfaem,
Godtvruchtigheit, en zorgh?
Waer vint zijn hoop een borgh
Voor eenen dwazen erfgenaem?
De Heiden[5] hou zich vry gerust,
En 't zwaert in zijne schee,
Een ongesteurde vre,
Een Vredekonings[6] vrouwelust[7]
Vernielt op eenen dagh
Ons diergekocht gezagh.

Keer.

Maer toef, nu zultghe onze oorloghsmaght,
Voor 't jonge mirtewoudt[8],

---

1 *Klepper*, een dravend paard. 2 *Karossier*, koetsier. 3 *Vordert*, bevordert, baat. 4 *'s Vaders*, David. 5 *De Heiden — gerust.* Onder Salomo's regering heerschte alom vrede. (1 Kon. IV. 24.) 6 *Vredekonings*, vredevorst, door Salomo beteekend. 7 *Vrouwelust.* Versta buitensporigen, vooral jegens vreemde vrouwen. 8 *Mirtewoudt*, het huis des wouds van den Libanon, Salomo's lusthuis.

Gelijck een bergh van gout[1],
Zien flickren in haer volle kracht;
De goude schilden in de zon
Zien schitteren, zoo schoon
Als starren aen Godts troon,
Daer Davids helden Salomon,
Om zijn geluck bemint, benijt,
Vereeren in het velt,
In hun gelidt gestelt,
Met eenen trotsen spiegelstrijt.
Dat eene stofwolck, onder 't slaen,
De heiren overdeckt,
Terwijl men vliege, en treckt
Op 's vyants heirspits af en aen:
Dan roep eens uit de borst:
Zoo vecht de Vredevorst.

Tegenkeer.

Helaes, wie is op wapens stout,
Op yzer, en op stael,
Op kinderspel, en prael
Van purper, zilver en fijn gout,
Borduursel, perlen, en gesteent,
't Welck eer den roover sart?
De krijghsdeught leeft in 't hart,
Dat zich van bleecken wellust speent[2].
Dees hofpracht, al dit poppenheir,
Dit weerloos schijngewelt
Op 's Vorsten voorbeelt smelt
Allengs, en leit van zelf 't geweir[3]

---

1 *Bergh van gout.* Salomo had drie honderd schilden en twee honderd rondassen van geslagen goud laten maken. (1 Kon. X. 16, 17.) 2 *Speent*, onthoudt. 3 *Geweir*, geweer.

Ter liefde van zijn schoonste neêr,
En treet in haeren dienst.
Zoo krijght op 't ongezienst[1]
Het lant een' onbesneden[2] Heer.
Och, eertijts vroom geslacht,
Hoe slaept ghy op uw wacht!

Toezang.

Alle dingen door en weder
t'Onderzoecken, te verstaen
Wat men ziet beneên de maen,
Al wat d'aerde, ons moeder, baert:
Van den yzoop[3] tot den ceder,
Alle planten, en den aert
Van een ieder dier te kennen;
't Zy het dier op aerde leef',
Of de dunne lucht doorzweef',
En doorvliegh' met vlugge pennen,
Of de wateren bezwemt:
Alle kennis is verloren,
Kan de min den Vorst bekooren,
Dat hy van zijn' plicht vervremdt[4].
Dan regeert geen man den Staet,
Maer een vrouw in mans gewaet.

---

1 *Ongezienst*, op de leelijkste, afzigtigste wijze. 2 *Onbesneden*, heidensch. 3 *Yzoop*, hyzop, een klein plantgewas. Zinspeling op de natuurlijke historie van Salomo, waarin hij handelde over het geboomte, van den ceder, die op den Libanon is, tot de hyzop, die aan den wand opschiet; over het viervoetig gedierte, het gevogelte, de kruipende dieren, en de visschen. (1 Kon. IV. 33.) 4 *Vervremdt*, vervreemdt, afkeerig wordt.

REY VAN JERUSALEMMERS.

B. IV.

1 *Keer.*

O Sion[1], schrey geheele plassen,
Bestroy uw hooft met stof, en asschen[2],
Treck haire boetkleên aen, als wy.
Geen blyschap zy
Rontom noch binnen uwe wallen.
De kroon is van uw hooft gevallen.
De wyze Koning[3] leit 'er toe[4].
De taeie roe
Des Hemels dreight u fel van boven.
Godts gramschap roockt, gelijck een oven.
Hoe blusschen wy haer voncken toch?
Och och och och.

1 *Tegenkeer.*

Schreyt Cederbeken[5], en Jordanen[6],
Ja schreyt een meir, een zee van traenen:
Ghy wascht geen smet uit uwe zon[7].
Och Salomon,
Ons hemel hooge berreghceder[8],
Stort, zonder hoop van opstaen, neder.
Hoe ziet die schoongeschapen Vorst
Zoo vuil bemorst,

---

1 *Sion*, hoofdberg van Jerusalem, voor Jerusalem zelf. 2 *Met stof en asschen.* De Oosterling, ten blijke van droefheid, strooide asch op zijn hoofd, en stof op zijn gelaat. 3 *De wyze Koning*, Salomo. 4 *Leit er toe*, ligt er toe, is gevallen. 5 *Cederbeken*, beken, vloeijende tusschen de ceders van den Libanon. 6 *Jordanen*, voor rivieren, naar de hoofdrivier van Palestina. 7 *Zon*, voor iemand, die kennis en verlichting verspreidt. Versta Salomo. 8 *Berreghceder*, berg-ceder, verheven ceder.

Beroockt, besmoockt van afgodinnen[1]!
O wee! dit komt van uitheemsch minnen,
Uitheemsch blancketsel, en bedrogh.
Och och och och.

2 *Keer.*

De Stercke[2], die noch Filistijnen,
Noch leeuw ontzagh, van minne aen 't quijnen
Geslagen, quam aldus ten val.
De Schoone[3] stal
Hem 't hart met traenen, en met nocken[4]:
Toen schoer[5] de schaer zijn lange locken,
Waer in zijn kracht[6] gedoken lagh.
D'ontwaeckte zagh
Te spa wat list hem leerde dolen,
En blint geketent[7] dreef te molen[8].
O wellust! O bekoorlijck aes!
Helaes, helaes.

2 *Tegenkeer.*

Wat baet de wysheit, of de sterckheit,
Indien men geen van bey te werck leit,
Noch 's Hemels gaven, ons betrouwt,
In eere houdt?
Men magh op kracht noch wysheit roemen,
Noch wyze of stercke zaligh noemen,
Voor 's levens jongsten oogenblick,
En lesten snick:

---

1 *Afgodinnen*, Astarte, de vermaardste godin der Pheniciers, en anderen. 2 *De stercke*, Samson. 3 *De schoone*, Delila. 4 *Nocken*, snikken. 5 *Schoer*, schoor. 6 *Kracht*, overgroote kracht, eer het gevolg van de vervulling van Samsons gelofte als Nazireër, waarbij men zich verpligtte, het hoofdhair te laten groeijen. 7 *Blint geketent*. Hij werd van het gezigt beroofd en geboeid. 8 *Te molen*, tot molen-arbeid.

Nu Salomon en Samson sneven,
En zulcke spiegels van zich geven,
O reuckeloosheit, al te dwaes!
Helaes, helaes.

Toezang.

Beschimpte met uw grijze hairen,
Kost ghy[1] d'afgodische pilaren,
Des tempels oock ter aerde rucken,
En storten dit gebouw aen stucken;
Begraven met een' krack of twee
U zelve, en uw Vorstinnen me,
Daer zy verblint voor afgoôn smoocken;
Ghy had u loffelijck gewroken,
En deckte uw schande met dit graf.
Maer och och och, ghy zijt te laf.

1 *Kost ghy* enz. Zinspeling op het verwringen van de hoofdpilaren van Dagons tempel door Samson, waardoor het gebouw instortte. (Rigt. XVI. 29.)

JERUSALEM VERWOEST.

REY VAN STAETJOFFEREN EN VAN JOODSCHE VROUWEN.

B. II.

JOODSCHE VROUWEN.

Als de vloeck [1] met duizent benden
Van het westen donderde [2] op
Om Jerusalem te schenden [3]
Van haer zolen tot de top,
Heeftze Sions [4] galderyen [5]
Met een muur omlegert heel,
En dat zegenrijck kasteel
Ons een kercker doen gedyen [6].
Och ons voorraet slijt en mindert,
Mindert eer wy ommezien,
En 't Latijnsche bolwerck hindert
Noch d' aenstaende noot t' ontvlien:
Dies ons vleesch en been komt knagen
Deze worm die honger heet:
Dies elck flucx van smert vergeet
d' Ander opgehoopte plagen.

---

1 *De vloeck*, het vloekwaardige, Romeinsche leger. 2 *Donderde op*, met een onverwacht en vervaarlijk gedruisch kwam aanrukken. 3 *Schenden*, bederven. 4 *Sions*, den berg, waarop de tempel gebouwd was. 5 *Galderyen*, galerijen, de wester- en noorder van den tempel. 6 *Gedyen*, verstrekken.

Alsmen 't leder van de schoenen,
Katten, pryen [1], heeft geknauwt,
En de maegh haer niet verzoenen
Laet, uit hongersnood benauwt,
En hoe langer hoe verwoeder
Ons die beul in 't woeden stijft:
Hoort waertoe zijn wreetheit drijft
Herssenloos [2] een droeve moeder [3].

STAETJOFFEREN.

Magh ick anders 't graf [4] niet erven,
Zeghtze, nu my 't licht verdriet?
Moet ick dan van honger sterven?
Kentme nu mijn adel niet?
Troost my nu noch schat, noch have?
Was mijn toevlught d' heil'ge bergh
Daerom dat ick 't vleesch en mergh
Dien tyran tot voedsel gave?
Dat zy Godt geklaeght hier boven,
Die met duizent oogen ziet
Hoe ellendigh en verschoven
My gewelt en kracht geschiet;
Hoe rampzaligh van benoutheit
Ick dien slincxen pad insla,
En een schendigh [5] stuck besta:
Heer vergeefme deze stoutheit.

JOODSCHE VROUWEN.

Kint wat hangtghe aen mijn speenen [6]
Aen mijn borsten droogh, en slap:
Daer mijn ad'ren dorr' verleenen
U noch melck, noch bloedigh sap?

---

1 *Pryen*, krengen. 2 *Herssenloos*, verstandeloos. 3 *Moeder*, Maria, Eleazars dochter, eene adelijke vrouw van groote middelen. Zie het verhaal bij Fl. Josephus. (Bell. Jud. VI. 3, 4.) 4 *'t Graf.* Zij zocht den dood, en kon dien niet vinden. 5 *Schendigh*, gruwelijk. 6 *Speenen*, tepels.

Snackt uw keeltjen naer mijn leven?
Moeders ziel druckt uit dees mam[1]:
Als uw hartje maer bequam,
Daer was weinigh aen bedreven.
Maer helaes! wie zou mijns zoontjes
Voester zijn na moeders doot?
En deze ingevallen koontjes
Stoven[2] poesligh in haer schoot?
Ach mijn schaep! ghy bleeft vergeten,
En mijn asschen onverzaedt[3],
Oock mijn troost; een wreet soldaet
Moght u aen zijn lanci speten[4].
Waer 't niet beter 't licht te mijden[5]
Door uws eigen moeders hant?
En datze u een kerckhof wijden
In haer duister ingewant?
Dan van kraien opgezwolgen
Of een tygerdier geaest?
Of een Leeu die brult, en raest,
Grimt, en slingerstaert verbolgen?
Zwanger[6] dan uws moeders lenden,
Daer uw geest ontfingh zijn' geest:
Deckze een tafel der ellenden,
Datze vier' haer leste feest.
Sus mijn schaepken, wort u banger?
Is u 't lieve leven leet[7]?
Ick heb mijn gemoedt ontkleedt[8]:
Wy zijn kint noch moeder langer.

STAETJOFFEREN.

't Woort drupt van de lippen nauwlijcx,

---

1 *Mam*, borst. 2 *Stoven*, koesteren. 3 *Onverzaedt*, onbevredigd. 4 *Speten*, spiesen, steken. 5 *Mijden*, ontgaan. 6 *Zwanger*, bevrucht. 7 *Leet*, hatelijk, ondragelijk. 8 *Ontkleedt*, ontdaan van gevoel.

Ofze keelt dat mager dier [1].
Vliet die schroomt voor iet wat grouwlijcx!
't Heiligh zieltje [2] vlieght van hier.
't Versche vleesch op heete kolen,
Half geroost, ten halven gaer
Vreetze [3], als of 't wat leckers waer,
En houdt 't overschot gescholen.

JOODSCHE VROUWEN.

Als de wachters spijse roken,
Bonsden zy de deur in twee:
Vloeckten: hoer [4] wat 's hier te koken?
Deil [5] ons van uw wildbraet mee:
Op schaf op uw bradelingen [6]:
Op schaf op du looze tesch [7],
Eer wy elck 't getrocken mes
Driemael in uw borst omwringen.

STAETJOFFEREN.

Stilt uw gramschap, weest te vreden,
Hier is, zeghtze, 't overschot
Van mijns kints gebraede leden:
Eet vry dat u zegent Godt.
Da t zijn d' ermkens [8], dit de voetjes,
Dat de spierkens van mijn' zoon
Dien my honger dwong te doôn [9]:
't Vleesch dat smaeckte my zoo zoetjes.
Zet u neder, weest mijn gasten,
Proeft mijn leste dischgerecht.
Waer op wiltghe langer vasten?
Schijnt mijn maeltijt u te slecht?

---

1 *Dier*, zoo veel als waard, lief kind. 2 *Zieltje*, van het kind. 3 *Vreetze. Vreten*, van dieren, ook van menschen, voor gulzig eten. 4 *Hoer*, voor slechte vrouw. 5 *Deil*, deel. 6 *Bradelingen*, gebraad. 7 *Tesch*, tasch, feeks. 8 *Ermkens*, armpjes. 9 *Doôn*, dooden.

Waerom deinstghe? Zal een vrouwe,
Zal een wijf geharter[1] dan
Wezen als een oorloghsman,
Die het harnas gespt getrouwe?
Zijt slaphartiger, noch weecker
Dan de moeder, die noch leeft.
En ter noot zoo bittren beker
Vol vergifs gedroncken heeft.
Ghy zijt d' oorzaeck van mijn smarte,
Die my 't broot in tegenspoet
Roofde, en 't moederlijck gemoedt
Wisselde in een wolvenharte.

JOODSCHE VROUWEN.

't Was gezeit. De roovers brulden,
Vloden het onmenschlijck dack.
Klachten Salems[2] straeten vulden,
Waer men van dit grouwel sprack:
Daer vangt siddren aen en beven:
Daer wenscht elck met droef gehuil
Dat hy in die leeuwenkuil
Magh den lesten doodsnick geven.

STAETJOFFEREN.

Als de Kaizer[3] leent zijn ooren
Zoo beschreielijcken feit,
Wenscht hy noit te zijn geboren,
Dondert in zijn toornigheit:
'k Wil uitspoelen[4] deze vlecken,
En dit aertrijck lang gedreight,
Dat al meer tot boosheit neigt,
Gantsch met gruis en steenen decken.

---

1 *Geharter — wezen*, meer hart, moed hebben; 2 *Salems*, Jerusalems. 3 *Kaizer*, Titus. 4 *Uitspoelen*, al spoelende wegnemen.

REY VAN JODINNEN.

B. II.

Laet ons beschreien 't algemeen
Verderf, en 't licht dat jongst bescheen
Die hemelhoogh getoornde klippen[1]
Van Davids[2] veel bestormde stadt,
Als Godt haer val gezworen had[3]
Met onbedriegelijcke lippen.
Of 's tempels grondvest[4] nacht en dagh
Naer 't starrenwelfsel open lagh,
Geverwt van 't bloet der welgeboornen,
En of men 's Kaizers Adler[5] moght
Zien met zijn pennen slaen de locht,
En schittren af van stompe toornen:
Noch even trots, en onbezorght,
Op d'opperstad, en Davids borght
De muiters haer borstweeren manden[6]:
En wie zijn dootverw had gezet
Uit vreeze, 't vlughten wert belet
Van boeven[7], die hier t'zamen spanden.
Maer als zijn opzet, en besluit
Godt tegens ons wou voeren uit,
Is schielijck 't leeuwenhart ontvallen
Ons manschap, die beancxt uit noot
Den vyant zonder slagh of stoot
Beklimmen liet de trotse wallen:
Den vyant die zijn vaên alree
Van ons rondeelen zwieren deê,
En blies triumph van vreugde droncken.

---

1 *Getoornde klippen*, rotsen, door torens versterkt. 2 *Davids — stad*, Jerusalem. 3 *Als Godt* enz. Zinspeling op Matth. XXIV. 15—21. Luc. XIX. 43, 44. 4 *'s Tempels grondvest* enz. Daar de tempel verbrand en verdelgd was. 5 *Adler*, Adelaar, voor de Romeinsche vaandels. 6 *Manden*, versterkten. 7 *Boeven*, Simon en Joannes, de hoofden der oproerigen.

Toen quam die dagh en uur dat Godt
Ons had bescheert[1] dat strenge lot
Zijns gramschaps, die bestont t'ontvoncken.
't Roomsch krijghsvolck als 't geen wederstant
Noch tegenweer van mannen vant[2],
Drong 't met geslepene rappieren
In d'enge straeten bol en dick[3]:
Daer 't wade in eenen oogenblick
Ten enck'len toe in bloetrivieren[4].
d'Een om t'ontvlien de bleecke doot
In onderaerdsche kelders vloot,
Wier toegang werd gestopt met blinden[5]:
En d'ander door mistroostigheit,
En wanhoop in zijn ziel verleit,
Gewapent ging zijn kerckhof vinden.
Hoe menigh helt, die trots van moedt
Wou 't vaderlant zijn heldisch[6] bloet
Opoffren in 't gevaer der straeten,
Van vrouwe en kindren om den hals
Gevallen wert, met veel geschals[7]:
Wat wiltghe vader ons verlaten!
't Kint dat noch eerst aen bancken ging[8]
Aen 's moeders achterslippen hing;
De voester 't zuigeling liet weenen,
En quam haer vrou te hulp, zoo ras
De meester greep naer 't kourtelas[9].
't Riep deerlijck al: waer wiltghe henen?
Als d'huiswaert ziet dat uit noch in
Hem laet 't bestorven[10] huisgezin,

---

1 *Bescheert*, beschoren, beschikt, toebereid. 2 *Vant*, vond. 3 *Bol en dick*, in eene zaamgedrongene menigte. 4 *Bloetrivieren.* Zie het verslag bij Fl. Josephus. (l. c. VI. 8, 5.) 5 *Blinden*, luiken. 6 *Heldisch*, heldelijk. 7 *Geschals*, luid gegalm. 8 *Aen bancken ging*, zich aan banken vast hield, om te leeren gaan. 9 *Kourtelas*, *coutelas*, mes-priem, houwer. 10 *Bestorven*, bleek als dooden.

Laet los, laet los, roept hy ten lesten,
Dat ick alleen van 't hooge dack
Mijn poorte[1] vry[2] van ongemack,
En ons ontsla deez' helsche pesten.
't Is nauw gezeit men vlieght er knap[3]
Naer boven, langs den wenteltrap,
Met steenen toegerust, en blocken.
Daer ziet hy, hoe een blaeuwe wolck
En rot van 't fel Latijnsche volck
Komt op zijn dorpels aengetrocken.
Maer als zy dreigen klop op klop
Te drijven[4] met heirhamers op
De poort bewaeckt van slot, en grendel,
Wreeckt hy dien euvel[5] heel goet koop,
En kneust de voorste van den hoop,
En hagelt onder 't moorders vendel[6].
Den ruiters 't bloet, verbittert heel,
Krimpt van de zool in 't beckeneel,
Zoo[7] man en ros[8] de beenen breken:
Dies zendenze met stijve boogh
Wraeckgierigh hun beschut[9] om hoogh,
En branden om dien smaed te wreken.
Wat groeit hier een nieuw stads rumoer:
De deur gescheurt[10] vlieght op de vloer,
Van toorn zy op hun tanden knersten:
De voester die betaelt[11] 't gelagh:
De moeder sneuvelt in een dagg'[12],
En 't zuigling treenze 't hart te bersten.
Terwijl 't beneên al uitgeleeft[13]

---

1 *Poorte*, ingang van een groot huis. 2 *Vry*, vrij make. 3 *Knap*, vlug. 4 *Drijven*, geweld te doen. 5 *Euvel*, kwaad. 6 *Vendel*, vaandel, zoo veel krijgsvolks, als er onder een vaandel optrekt. 7 *Zoo*, als, daar. 8 *Ros*, moedig paard. 9 *Beschut*, geschiet. 10 *Gescheurt*, gebroken. 11 *Betaelt* enz. Draagt de straf voor anderen. 12 *Dagg'*, dagge, dag, korte degen. 13 *Uitgeleeft*, ten einde geleefd.

Den lesten schreeuw, en dootsnick geeft,
d' Huisvader, om hun voor 't verderven
Te hoên[1], van boven rolt verbaest,
Dien d'ongebonde moorders haest
Uit toorne en wraeck aen huspot[2] scherven[3].
De maeghden nauwlijcx houwbaer, noch,
Zy na veel dreigementen och!
Van haere jongvrouwschap[4] onthulden[5]:
Die na veel zwijmens riepen luit:
Is 't Godtlijck recht in Isrel uit,
Dat Godt dien overmoedt kan dulden?
Wie kan afmalen al d'ellend,
Die waermen 't aenzicht keert of wendt
Gebeurt? Wat blijft 'er onbedorven
Van 't roofgier spoock[6]? Op snoot gewin
Verhit, dat menigh huisgezin
Van honger leegh vont uitgestorven.
De zon al vroeger dan zy plagh
Den draeiboom toesloot van den dagh,
En weeck[7] dees grouwlen in de baeren.
Die menschenslachters moordens zat,
Maer woedens niet, toen noch de stadt
Met vuur ten hemel deden varen.
Gelijck de dagh was doorgebracht
Met moorden, zy den duistren nacht
Met blaeckren sleten, en met branden.
Godt! waerom leedt ghy dat uw kerck[8]
En stadt, der Englen timmerwerck[9],
Geschent[10] wiert van zoo snoode handen?

1 *Hoên*, hoeden. 2 *Huspot*, hutspot, in kleine stukjes. 3 *Scherven*, kerven, klein snijden. 4 *Jongvrouwschap*, maagdom. 5 *Onthulden*, ontblootten, beroofden. 6 *Spoock*, schrikbarende vertooning. 7 *Weeck*, ontweek. 8 *Kerck*, tempel. 9 *Der Englen timmerwerck*, door de Engelen gesticht. Engel, voor elken Godsgezant. 10 *Geschent*, geschonden, bedorven.

PHAËTON OF REUCKELOOZE STOUTHEIT.

REY VAN UUREN.

B. I.

1 *Zang.*

Verheffenwe eenstemmigh met lofgedicht
Den oirsprongh van licht en leven;
Hoogh verheven,
De Godtheit[1], der starren luister en licht,
Die rondom zijn aenschijn zweven,
Aengedreven
Van een danckbaer hart, vol vreught,
Voor 't genot van al zijn deught[2].
Nu laet ons Godt Phebus[3] vieren,
Besteecken[4], en vercieren
Met laurieren.

1 *Tegenzang.*

Het opperste rijxhooft[5] op 's hemels troon
Verheerlijckt hem naer zijn waerde,
En vergaerde
Onendigen zegen in zijnen zoon[6],
De blyschap der weelige aerde:
Want zy baerde

---

1 *Godtheit.* Versta de zon. 2 *Deught*, nut, voordeel. 3 *Phebus*, Apollo, voor de zon. 4 *Besteecken*, versieren. 5 *Rijxhooft*, Oppergod, Jupiter. 6 *Zoon*, Phebus.

Jaerlijx vruchten uit haer' schoot,
En verzade 's menschdoms noot,
Gekoestert door Godts vermogen,
Die neêrstraelt voor alle oogen
Uit den hoogen.

2 *Zang.*

De nachtegael, enckele stem en pluim,
Gemoet hem alree van onder
In 't byzonder,
En smeeckt[1] Godt, dat hy toch de kimmen ruim,
En oprijs', gelijck een wonder,
En doorgronder
Van al wat de nacht verberght.
Hy, tot opstaen aengeterght[2],
Zal endtlijck te voorschijn komen,
De slaepzucht en de droomen
Innetoomen[3].

2 *Tegenzang.*

Hy zal haest verschijnen in zijne pracht
Van purper, met gout doorslaegen,
Voortgedraegen
Op eene klaer blinckende Phenixschacht[4],
Gekroont, op Jupijns behaegen,
Het zal daegen
Uit karbonklen[5] van zijn kroon,
Zes paer even rijck en schoon.
Zoo zwaeit hy een torts van geuren,

---

1 *Smeeckt*, vleit, bidt op eene vleijende wijze. 2 *Aengeterght*, getergd, door geplaag in beweging gebragt. 3 *Innetoomen*, intoomen, inteugelen. 4 *Phenixschacht.* De vleugels van den Phenix waren, volgens de fabel, afgezet door purper, roode, blaauwe en witte kleuren. 5 *Karbonklen*, donker rood edelgesteente.

Voor wieroock uit te keuren[1],
Schuw van treuren.

3 *Zang.*

Zoo zet hy zich op een' smaragdentroon:
Die d'eeuwigheit kan verduuren.
Dagen, uuren,
En jaeren bewaecken het schoonste schoon.
Lent, Zomer, Herfst, en de stuuren[2]
Koude en guuren
Winter, wreet van aengezicht,
Houden wacht om 't heiligh licht,
Dat zich hoogh in 't gout zal zetten,
En staven gouden wetten,
Zonder smetten.

3 *Tegenzang.*

De nacht verdwijnt, om den morgenstont
Te wecken. De roozeknoppen
Zoet[3] op droppen,
Verlangen den dau met hunn' open mont
Te drincken, als 't licht komt stoppen[4]
's Hemels toppen
Met zijn kracht, en heerlijckheit,
En ontzaghbre majesteit,
Van Godtheen en menschentongen,
Ter danckbaerheit gedrongen,
Toegezongen.

---

1 *Uit te keuren*, uit te kiezen, te verkiezen. 2 *Stuuren*, stuursche barsche. 3 *Zoet*, sterk hakende, begeerig. 4 *Stoppen*, vullen.

REY VAN UUREN.

B. II.

1 *Zang.*

Wat is de kinderliefde krachtigh,
  En oudersliefde kout en kil!
  Wie kan dit onderlingh geschil
Beslechten, en haer beide eendraghtigh
  Vereenigen? Wie dit vermagh
Kan vier en water t'zamenmengen:
Dat zelf Natuur niet zou gehengen [1].
  Zy strijden fel, als nacht en dagh,
Als vier en ys, en kool [2] en kegel [3].
  Men kan geen rechtuitstrijdigheên [4]
Vereenigen. Dat blijft een regel
  Die vast gaet. Zetze tegens een.
Ghy ziet haer op elckandre afsteecken,
Gelijck de deughden by gebreecken.

1 *Tegenzang.*

Nochtans had Phaëton [5] verlangen
  Te zien zijn vaders aengezicht.
  Hy zocht het alverquickend licht,
Met moeielijcke en zwaere gangen:
  Doch 't was om zijnen vader niet,
Maer om genot van hem te trecken,
En schande met deze eer te decken,
  Het eenigh wit, dat hy beschiet.
Het sproot geensins uit vaderliefde,

---

1 *Gehengen*, gedogen, toelaten. 2 *Kool*, vuurkool. 3 *Kegel*, ijskegel. 4 *Rechtuitstrijdigheên*, zuiver tegenstrijdige zaken. 5 *Phaëton*, de zoon van Apollo, den zonnegod.

Maer om t' ontgaen de bittre smart
Van Epaphus[1], wiens tongh hem griefde,
En trof in 't binnenst van zijn hart.
Zoo duurt de min in 't kinderoordeel
Niet langer dan 't genot en voordeel.

— — — — — — — — —

2 *Tegenzang.*

De vader Phebus, rijck van schatten,
Die d' eerste kroon in 't starlicht spant,
Bemint zijn' zoon, als 't rijckste pant,
Dat aerde of hemel kan omvatten.
Hy wacht geen voordeel van den zoon:
Noch bleeck zijn trou en liefde in 't scheien.
Men zagh de Zon van droefheit schreien.
Dees liefde zagh op winst noch loon.
Zy zagh alleen op 's jonglings beste,
En vreesde een dreigende ongeval.
Hoe raeckt hy noch, van 't ooste aen 't weste,
Behouden in den avontstal?
Hy treet zijn vaders hart met hoeven[2].
En menigh sneuvelde onder 't proeven!

REY VAN UUREN.

B. III.

1 *Zang.*

Wy passen op ons ronde,
Geduurigh op de wacht,

1 *Epaphus*, Phaëtons oom, had hem beschimpt over de onkunde aan zijn' vader. 2 *Hoeven*, der zonnepaarden, die hij onvoorzigtig ging mennen.

Verzuimen geene stonde,
  Voltrecken dagh en nacht
Het ampt, ons hoogh bevolen.
  Wat dwaelt, of nimmer dwaelt,
Dit uurwerck magh niet doolen.
  Geen zonnewijzer faelt
In 't mercken van zijn streecken.
  Al hoort men klock noch klanck,
Ons stomme tongen spreecken,
  En roepen: gaet uw' gangk.
Verzuimt geene oogenblicken.
  Het leven rent voorby.
O menschen, kostghe wicken[1]
  En weegen uw gety,
Dat nimmer weêr zal keeren,
Ghy zoudt den tijt waerdeeren.

1 *Tegenzang.*

Toen wy met onze handen
  De paerden onder 't juck
Van Phebus wagen spanden,
  Onwilligh en met druck,
Uit angst voor 's jonglings[2] leven,
  Begonnen zy 't gebit,
Het montstuck weêr te streven,
  Al pruissende[3], en verhit.
Zy trappelen en steigren,
  Noch wordenze getoomt,
Na dat zy 't driemael weigren,
  Weêrbarstigh en beschroomt.
Dat voorspoock, dat ontstellen

1 *Wicken*, naauwkeurig beoordeelen. 2 *'s Jonglings*, Phaëtons.
3 *Pruissende*, bruisende, schuimende. Navolging van Ovidius. (Met. II. 154.)

Schijnt Phaëton niets goets
Maer eenigh ramp te spellen,
Al dorst hy, zoo vol moedts,
Opzitten, minst verlegen.
Het waegen ging voor 't weegen [1].

2 *Zang.*

De wulpsheit [2] acht geen raeden,
Ziet recht noch reden aen,
Kiest zorgelijcke paden
Op ingebeelde waen,
En eigen welbehaegen:
Dat is een Godt by haer,
Te trots om raet te vraegen
In hachelijck gevaer.
Haer dunckt zy kan niet dwalen,
En past op niemants gunst:
Maer zeil in top te haelen,
Opzitten is min kunst
Dan in behoude haven
Te raecken, en weêr af
Te zitten na het draven.
Zoo delft d' onwijze een graf
Voor 't reuckeloos vermeeten [3]:
Dan is 't te spa gekreten.

2 *Tegenzang.*

Wy tellen d' oogenblicken
Van dezen bangen dagh,
En sidderen en schricken.
Men hoort allengs gewagh

1 *Weegen*, overwegen, rijpelijk overdenken. 2 *Wulpsheit*, dartelheid, onbedachtzaamheid. 3 *Vermeeten*, te veel onderwinden.

Van 't ongeluckigh mennen
  Des wagens, hemelhoogh
Gevoert op hoef en pennen [1].
  De vader houdt het oogh
Geduurigh, en van traenen
  Besprengkelt, naer den zoon,
Die tegens zijn vermaenen
  En d' eer, hem aengeboôn,
Volharde een' staet 't aenvaerden,
  Die boven 't menschdom stijght.
Indien hy met zijn paerden
  Behouden 't westen krijght,
Het ende, daer de prijs leit,
Dat 's meer geluck dan wijsheit.

---

1 *Pennen.* De paarden van den zonnewagen als gevleugeld gedacht.

SALMONEUS.

REY VAN PRIESTEREN.

B. I.

1 *Zang.*

Jupijn, die alles naer uw' wensch
Beschickt, waerom is toch den mensch
Door 's Hemels wijsheit in dit leven
De nabootseerlust[1] ingegeven,
  Naerdien hy dezen treck misbruickt,
  En niet alleen al wat 'er duickt[2]
Beneden u wil nabootseeren,
Maer hooger vliegen op de veêren
  Van zijn vernuft, en al den schat,
  Dien d'endlooze eeuwigheit bevat
In haeren schoot, in 't licht durf brengen;
Al zou hy oock zijn vleugels zengen
  In 't eeuwigh vier, dat boven hangt,
  En 't hof der starren ommevangt?
d'Ondanckbre staet naer hooger waerde.
De mensch was gaerne een Godt op d'aerde.

1 *Tegenzang.*

De redenloosheit[3] zoo genoemt,

---

1 *Nabootseerlust*, die van na te bootsen. 2 *Duickt*, onderdoet, wijkt zwicht. 3 *De redenloosheit*, het onredelijke schepsel.

Oock 't allerminste dier verdoemt
Dees reuckeloosheit in het dwaelen
En overspringen van haer paelen.
De dieren volgen het bestuur
Van hunne leitsvrou, vrou Natuur,
Onnoozel[1], zonder kreuck en rimpel,
Oprecht, en slecht[2], en stil, en simpel[3],
Genoeght aen 't lot, dat op hun viel;
Oock 't onbezielde[4] en met een ziel
Van groeizaemheit alleen gezegent.
Al wat des menschen oogh bejegent
Dat roept hem toe: wy zijn verzaet,
Gerust, vernoeght met onzen staet.
Natuur verneemt noch klaght, noch bede,
Het mindre als 't meerder rust in vrede.

2 *Zang.*

De hooghmoedt schept voor ons gezicht
Een' hemel[5] uit een stadt; het licht
Uit duisternisse, en nacht, en dampen;
Het aertrijck tot een lucht, vol lampen,
Gestarnte, en glans, die 't oogh verblint.
Men durf hier regen , hagel, wint,
En weerlicht, blixems, vier, en donder,
Oock zelf den Godt Jupijn, van onder,
Braveeren op zijn' hoogen stoel.
Zoo schijnt de kickvorsch, uit een' poel
Vol modder, 's konings rol te speelen.

---

1 *Onnoozel*, eenvoudig, weerloos. 2 *Slecht*, ongeveinsd. 3 *Simpel*, ongekunsteld. 4 *'t Onbezielde*, het plantenrijk. 5 *Hemel.* De verwaande Salmoneus, koning van Egis, zich tot een' God willende verheffen, liet de stad als een lucht en hemel, met wolken en sterren bekleed, toestellen. 6 *Regen* enz. Salmoneus poogde, door razen, den stortregen, storm, donder en bliksem na te bootsen. (Virg. Aen. VI. 586.)

De tempel[1] moet voor speeltooneelen
De vinger leggen[2] op den mont,
Om zulck een' goddeloozen vont
Van mommerye[3] op haer stellaedje.
Een worrem[4] speelt Godts personaedje.

2 *Tegenzang.*

De hoovaerdij houdt streeck noch maet.
Men kentze aen mijnen[5] en gelaet,
De tong en tekens der gepeinzen;
Al wouze een poos haer wit ontveinzen,
Vernissen met wat glimps en schijns;
De wijze zietze door de grijns[6].
De priesters speelen nu voor stommen[7],
En zien dit lofgetuit, dit mommen,
Met hun weemoedige oogen aen.
De huichlaers poogen wel te staen
Ten hove, en oogen slechts op voordeel.
De glimp van staet[8] verblint het oordeel
Der hovelingen, en dien staert.
Een godtsdienst, daer men wel by vaert,
Wort van de menighte aengebeden[9].
Hier duickt de waerheit en de reden.

REY VAN PRIESTEREN.

B. II.

Zang.

Geluckigh is de heer,
Die wel begrijpt hoe teêr

1 *Tempel*, voor godsdienst. 2 *De vinger leggen*, enz. Zwijgen. 3 *Mommerye*, vermomde vertooning. 4 *Worrem*, wurm. 5 *Mijnen*, uiterlijke gedaante, gebaren. 6 *Grijns*, mom, masker. 7 *Stommen*, stomme personen, die op het tooneel niet spreken. 8 *Staet*, eer, aanzien. 9 *Aengebeden*, met drift omhelsd.

d'Aeloude godtsdienst en Godts wetten
Uit hun natuure zijn;
Zoo datze oock zelfs geen' schijn
Geen lucht noch glimpen van verzetten
Verdraegen, min[1] verwatenheit
Van laster[2], dat de majesteit
Des Dondergodts[3] geheel verduistert.
De louterheit[4] des godtsdiensts luistert
Noch scherper dan de fixte[5] tong[6]
Van Themis[7] weeghschael[8], die rechtvaerdigh,
Terwijl 't geschil in twijfel hong,
Het vonnis velde, en scheide 't waerdigh
En minder waerdigh juist en net.
Oprechte godtsdienst lijdt geen smet.

— — — — — — — — —

Slotzang.

Wanneer de tempels[9] en de hoven[10]
Verwarren hun gezagh,
Dan gaet het niet als 't plagh,
Dan wort de deught verschoven,
De schaduw schijnt het licht
Te steuren[11] in zijn' plicht.
Een ieder moet zijn beurt bekleeden[12].
d'Eenstemmigheit van bey
Gaet lieflijck, als een rey
Van zang en dans, op maet van reden.

---

1 *Min*, nog minder. 2 *Laster*, grove eerschending. 3 *Dondergodts*, Jupiters. 4 *Louterheit*, zuiverheid, onvervalschtheid. 5 *Fixte*, fiksche, vaste. 6 *Tong*, het tongetje van den evenaar. 7 *Themis*, de Godin der geregtigheid. 8 *Weeghschael* enz. In de hand van Themis, en waarmede zij het regt juist afwoog. 9 *Tempels*, voor de geestelijkheid. 10 *Hoven*, voor de vorsten. 11 *Steuren*, storen, stremmen. 12 *Bekleeden*, waarnemen.

Zy onderhoudt den Staet,
Als 't zout[1] der burgerijen,
En stelt het volck een maet.
Geluckigh zijn die tijen.

REY VAN PRIESTEREN.

B. III.

2 *Zang.*

De godtsdienst wort geprezen,
Als d'eerste hooftdeught, waert by Godt.
Zoo lang dees ampten geeft,
Aenbidt elck een dat wezen:
Maer geeft het staeten, noch genot,
Daer 't weeligh lijf by leeft;
Vaert wel, godtsdienstigheden.
Jupijn moet duicken voor 't geluck;
Die tempel valt te kleen[2],
Te naeu in alle steden[3].
't Geweten viert den toom[4] in druck.
De mensch is stael, noch steen.
Wien viert men dan ten leste?
De miltste is d' allerbeste.

---

1 *Zout*, als middel van behoud. 2 *Kleen.* Hetgeen te klein, te naauw is, veroorzaakt druk, en mijdt men. 3 *Steden*, plaatsen. 4 *Viert den toom*, laat den toom schieten.

PALAMEDES, OF VERMOORDE ONNOOZELHEID.

REY VAN EUBEËRS.

B. III.

Het dun gezaeit[1] gestarnt verschiet
Zijn' glans, en gloeit zoo vierigh niet.
De schaduwe is aen 't overleenen[2].
De morgenstar drijft voor zich heenen
De benden van het hemelsch heir.
De voerman van den grooten Beir[3],
Opdat hy zijne beurt verwissel',
Vlught[4] heen met omgekeerden dissel.
De goude Titan[5] rijst alree
Met blaeuwe paerden uit de zee,
En schittert over bosch en duinen,
En Idaes[6] bladerrijcke kruinen.
O wellekome morgenstont,
Ghy voert hem speelen[7] in den mont

---

1 *Het dun gezaeit* enz. Navolging van den *Chorus Thebanorum* in den *Hercules furens* van Seneca (Act. I. v. 125 enz.) 2 *Overleenen*, overleunen, overbuigen. 3 *Grooten Beir*, anders Wagen, een sterrebeeld aan de Noordpool, en uit zeven sterren bestaande. 4 *Vlught* enz. Dus schijnbaar en dichterlijk, voor het wijken van den nacht. 5 *Titan*, voor de zon. 6 *Idaes*, hoog gebergte van Troas, vanwaar men meende, dat de zon opging. 7 *Speelen*, verlustigingen.

Van endelooze zaligheden,
Die, lustigh rustigh, wel te vreden,
Beschouwt al wat natuur ons geeft,
Wat schoonheit in haer aenschijn zweef,
Wat godtlijck wort, door al haer leden,
Van 't diep verwondren aengebeden.
Die in een liefelijcke streeck,
By 't ruischen van een klaere beeck,
Zijn lanthuis sticht, en ackerwoning,
Wat is dat een gezegent koning[1]!
Die nimmer vlamt op ydlen lof,
En zijne lusten met zijn' hof
Bepaelt, en indrinckt[2] met zijne ooren
Den voglezang, die zich laet hooren,
Daer morgendau, als perlen, leit
By druppels hier en daer gespreit,
Op roozebladen, versch ontloocken[3]:
Wanneer zich opdoen duizent roken,
En duizent kleuren, voor het oogh,
Van bloemen, als een regenboogh,
Als Iris[4] bruiloftskleet geweven,
Een schildery, vol geest, en leven.
Hy plant, hy poot, of hy verzet,
Belaegt de voglen met zijn net;
Of overleenende met yver,
Treckt spartelvisschen uit den vyver,
Met zijn geboge hangelroe:
Of is hy zulcke speelen moê,
Hy spant zijn paerden in, voor 't daegen,
En gaet met honden 't knijn[5] belaegen:
Of rijdt, by klaeren zonneschijn,

1 *Koning*, in het gemeen iemand, die boven anderen uitsteekt. 2 *Indrinckt*, inzwelgt. 3 *Ontloocken*, ontsloten. 4 *Iris*, de bodin van Juno, de regenboog verpersoonlijkt. 5 *Knijn*, konijn.

Door wegen, die gestrengelt [1] zijn
Als voormaels der Kretenzen [2] doolhof [3].
Hier bloeit een afgetuinde [4] koolhof [5];
Daer lacht een beemt, een klaverwey,
Omcingelt met een' bomenrey.
Men melckt der koeien uiers wacker [6].
Hier zwoeght en ploeght men op den acker,
En ginder hoopt men op 't gewas:
Daer zaeit men boeckweit; ginder vlas:
Hier groeit en bloeit het weeligh koren,
Omheint met steeckelige doren:
Daer spoeit een speeljacht over 't meer:
Hier roockt een dorrep [7]: ginder veer
Wil in 't verschiet een slot verflaeuwen,
En hooger op 't geberghte blaeuwen.
Verr' dwaelt hy van dit leven af
Dien d'onrust nagaet tot in 't graf,
En tot den avont, van den morgen,
Geknaeght geplaeght wort van de zorgen,
De zorgh, die nimmer rusten laet
Den slaef van eenen vrijen staet,
Die tot gemeene best zal raemen [8],
Verbinden zoo veel hoofden [9] t'zamen;
Hy wort gebeten van den nijt,
Hoe vroom en eerlijck hy zich quijt.
De tabbert [10], ick beken 't, is eerlijck [11],
En 't kussen [12] deftigh, en raetsheerlijck:

1 *Gestrengelt*, door een gevlochten. 2 *Kretenzen*, die van het eiland Creta. 3 *Doolhof*, op Creta, door Daedalus gesticht, zeer beroemd. 4 *Afgetuinde*, afgesloten. 5 *Koolhof*, kool, voor allerlei groenten. 6 *Wacker*, lustig, vrolijk. 7 *Dorrep*, dorp. 8 *Raemen*, juist mikken, oordeelen, besluiten. 9 *Hoofden*, voor verschillende gevoelens. 10 *Tabbert*, tabbard, het staatsiekleed van eenig lid van den raad. 11 *Eerlijck*, eervol, aanzienlijk. 12 *'t Kussen*, waarop de leden der regering zitten, voor het regeren zelf.

Maer och, wat is 't een lastigh pack!
Wat moeite nestelt onder 't dack,
Daer ieder vlamt op hooger stoelen[1],
En allerley gebreecken woelen!
Dien ramp vermijt mijn burgerboer[2].
Hy drinckt uit gout noch perlemoer[3]
Geen akonit[4], noch spogh van draecken[5],
't Welck 't hart de ziel[6] doet quijnend braecken.
Oock schuilt hy voor de ponjaerts vry,
Die, achter een tapissery[7],
Den man van staet het lijf[8] ontzeggen[9],
En zijnen voorspoet laegen leggen.
Geen vreeze maeckt hem 't leven zuur.
De gunst des volx, dat, wispeltuur
En wuft, nu streelt, nu steeckt zijn heeren,
Hy zonder hartzeer magh ontbeeren.
Hy wort van 't bedt niet opgeklopt
Half suizebollend[10]: noch men stopt
Zijn hant vroeghmorgens niet vol schriften.
Men zal zijn' ommegang niet ziften[11].
Zijn huisgoôn[12] niemants wrock bespiet.
Men mat[13] hem door veel aenspraex niet,
Daer hy beschanst zit met papieren,
Die door de slaefsche zinnen zwieren[14].

---

1 *Stoelen*, voor eerposten. 2 *Burgerboer*, een burgbewonende landbouwer. 3 *Perlemoer*, drinkschalen van perlemoer. 4 *Akonit*, wolfskruid, giftmiddel. 5 *Spogh van draecken*, vergiftigend speeksel. 6 *Ziel*, leven. 7 *Tapissery*, wandtapijten, een los geborduurd kamerbehangsel. 8 *Lijf*, leven. 9 *Ontzeggen*, weigeren, bedreigen. 10 *Suizebollend*, suizelend, bedwelmd. 11 *Ziften*, naauw uitpluizen, nagaan. 12 *Huisgoôn*, huisgoden, die men in het binnenste der huizen vereerde, voor dat binnenste zelf. 13 *Mat*, mat maken, afmatten. 14 *Zwieren*, draaijen, het hoofd doen draaijen, duizelig maken.

DOOD VAN PALAMEDES.

B. V.

BODE.

Een heuvel rijst 'er, aen den voet des berghs [1], die schuin
Zich, als een schouburgh, kromt, van wiens verheve kruin
En toppunt, als de vloot eerst anckerde in dees haven,
Een kerck, de Zon gewijt, geciert met rijcke gaeven,
Verstreckte een baeck in zee, door 'tbeelt des Godts, die korts [2]
Voor d'ooster gevel braef [3] ten toon stont met een torts,
Wiens goude flonckervlam natuurlijck scheen te lichten,
En neer te straelen op der menschen aengezichten.
Nu leght dat schoon gebou geschonden [4], en gesloopt.
De heilge steenen, hier en ginder opgehoopt,
d'Aeloude heerlijckheit besteenen [5], en beschreien.
In dees gewijde kerck ging 's krijghsvolx moetwil weien,
En brandde, en blaeckt'et al. d'Aertswichelaer stont stom,
En loegh om 't plonderen van Phebus heilighdom,
En grenickte, als hy zagh hoe 't schuim der menschen veiligh
Een schouspel maeckte van den Phrygiaenschen [6] heiligh.
Deze eertijts een gewijde en afgekeurde [7] plaets,
Nu een verspogen [8] vloeck, na 'et woeden des soldaets,
Ten vadermoort [9] gedoemt, met gruwelijcke woorden,
Vast [10] grimmelt [11] van het volck; dat zwart van allen oorden
Hier dringt, en t'zamenschoolt; en Idaes steilheit leeft [12]

---

1 *Des berghs*, het gebergte Ida in Troas. 2 *Korts*, korteling, onlangs. 3 *Braef*, schoon, opgeschikt. 4 *Geschonden*, bedorven. 5 *Besteenen*, zuchtend beklagen. 6 *Phrygiaenschen*, Trojaanschen. 7 *Afgekeurde*, afgezonderde. 8 *Verspogen*, terug gestooten, verfoeide. 9 *Vadermoort*, tot plaats, waar de landsvader Palamedes wederregtelijk ter dood gebragt zal worden. Onder Palamedes versta J. van Oldenbarneveld. 10 *Vast*, intusschen. 11 *Grimmelt*, krielt, wriemelt. 12 *Leeft*, is vol beweging.

Van menschen, daer de bergh een open uitzicht heeft
Op dezen heuveltop. Men ziet ontelbre zielen
In zijn cypressen, en geboge tacken krielen,
En beven in de blaên. Wat is 'er een gewoel!
Een ieder heeft zijn wit. Dees draeght zich stil en koel
In 't weereltlijck beloop, noch weet wat hy zal wenschen,
En om te kijcken volght slechts 't spoor van andre menschen:
Die braeckt zijn gal, en scherpt zijn tong, gelijck een' pijl,
En bootst in 't spreecken na den priesterlijcken stijl[1],
En schelt, en is vol viers, en groeit in 's naesten schennis[2],
En wort al heel bereên[3] van yver, zonder kennis,
En dorst naer edel bloet. Een ander, ruim zoo flaeu
In tegenyveren, uit vreeze van het graeu,
Zich intoomt, en met rou het treurspel komt bekijcken,
En 't voorspel van 't bederf der Europeesche rijcken.
Een eenigh zwijger weeght de weerelt[4] in een schael,
's Volx razery belacht, en zucht om 's lijders quael.
De domme menighten haer handen 't zamenklappen,
Met dat[5] hy[6], als een leeu, grootmoedigh aen komt stappen,
En klimt den heuvel op, eer dat hem iemant verght.
Hy keert, zoo ras hy staet, naer 't rijzende geberght
Dat staetigh aengezicht, waermeê hy onbezweecken
Plagh in Mycenens[7] zael voor 't heiligh recht te spreecken,
En voor den Grieckschen staet te dingen met zijn tong.
Nieusgierigh volck, door 's mans vrypostigh wezen, hong
In twijfel, of hy met den hals zijn schult zou boeten,
Dan of men door gena het vonnis zou verzoeten.

OATES. (stoort:

Hoe klopt mijn hart! De schrick mijn aandacht breeckt en

---

1 *Priesterlijcken tijl.* De priesterschap had het hare toegebragt tot de veroordeeling van Palamedes. 2 *Schennis*, verderf. 3 *Bereên*, bereden, besprongen, overvallen. 4 *Weerelt*, menschen. 5 *Met dat*, zoodra. 6 *Hy*, Palamedes. 7 *Mycenens*, des konings van Mycenen, Agamemnons.

Doch vaer ghy niet te min met uw vertelling voort.

BODE.

Zoo staende in 't openbaer, met opgerechten hoofde,
O mannen[1], zeght hy, of uw heuscheit[2] noit geloofde
Al 't geen de valscheit heeft van lantverraet gedicht,
Dat was mijn leste wensch. 'k Heb volgens mijnen plicht
Gantsch vroom, en ongeveinst, en opentlijck gehandelt,
En sterf een oprecht Grieck, gelijck ick heb gewandelt.
Uit had hy[3], als daer op van wederzijden hem
De priesters by de Goôn verbaden[4] met hun stem,
En steenden[5] overluit. Na 'et sluiten der gebeden
Zoo weeckenze af verbaest[6], en gaven zich beneden.
Hy met zijn dienaers hulp, getroost, en wel te moê,
Bereidde zich ter doot, en tot den middel toe,
Ten halven lijve naeckt, in 't uiterst van zijn lijden,
Den lijfknecht oorlof gaf[7], die treurigh trat ter zijden,
Na dezen jongsten dienst. Daer stont de Deught geciert
Met ware onnoozelheit, van 't leelijck ongediert
Begreenen[8] en begrimt. De gruwelijcke krijgers
Van menschen nu veraert in luiperden, en tijgers,
Van reedlijckheit ontkleet, bezeten van de wraeck,
En helsche razery, beving een grager smaeck
Naer 't goddelijcke bloet. Zy knarsten op de tanden.
Men zagh de gramschap uit hun dreigende oogen branden,
Die gloeiden vreesselijck, als gloênde koolen viers:
En nu verkropt van toorne, ontzinnigh, vol getiers,
En vloeckens, als de haet hun krachten had geslepen,
De vadermoordenaers en vloecken steenen greepen,

---

1 *O mannen* enz. Woorden van Oldenbarneveld. 2 *Heuscheit*, beleefdheid, goedwilligheid. 3 *Uit had hy*, hij had gedaan met spreken. 4 *Verbaden*, vrijbaden, voor hem baden. 5 *Steenden*, spraken op een' klagenden toon. 6 *Verbaest*, ontsteld. 7 *Oorlof gaf*, ontsloeg, wegzond. 8 *Begreenen*, begrijnd, met mondvertrekking en onder grimlagchen.

En blixemden met maght op dien manhaften vorst.
Ick zagh den eersten steen afstuiten van zijn borst,
Den tweeden van den slaep des hoofts, en hoorde klincken
Den slagh van 't beckeneel. Terstont verging[1] hem 't blinc-
Van 't eerlijck grijze hair. Dat aenzicht van den staet (ken
Wert jammerlijck van bloet besprengkelt, en begaet[2].
Met zeegh hy zwijmend neêr. De moordenaers des braven
Vast hagelen, zoo lang tot datze hem begraven,
En smooren, door 't gewicht van steenen meer en meer:
Gelijck Godt Bacchus rey[3] ging razende te keer
Den zoeten harpenaer[4], die vogels aen kost locken,
En dieren, en geboomt, met toortsen, steenen, stocken,
En morzelden[5] zijn vleesch met allerley geweer.
Zoodanigh was het endt van dezen wijzen heer,
Als 't reuckelooze volck toevliegende, op ging krabblen
Het bloedigh puin, en om de wreede steenen grabblen;
Dees uit nieusgierigheit, en die uit encklen haet,
Op dat zijn dolheit, haet, en moortlust wert verzaet.
Veel doopten[6] 'er in 't bloet de vochtbezweete[7] doecken,
En wrongen 't uit in wijn, en zoopen 't op met vloecken,
En nooden juichend tot d'onmenschelijcke feest
Hun spitsbroêrs, van dien Godt[8], en zelven tuimelgeest
Gedreven en geraeckt.

---

1 *Verging*, begaf, verdween. 2 *Begaet*, bevuild. 3 *Bacchus rei*, de razende Bacchanten of priesteressen van Bacchus. 4 *Harpenaer* enz., Orpheus, een' beroemd dichter en toonkunstenaar, die, volgens de fabel, door zijne lier vogels, leeuwen, tijgers, ja boomen, rotsen en steenen bewoog. 5 *Morzelden* enz. Orpheus zou door de razende Bacchanten verscheurd zijn geworden. 6 *Veel doopten* enz. Dus letterlijk na de onthoofding van Oldenbarneveld. 7 *Vochtbezweete*, vochtig bezweten, met zweet doortrokken. 8 *Godt*, Bacchus.

BATAVISCHE GEBROEDERS OF ONDERDRUCKTE VRYHEIT.

REY VAN BATAVISCHE VROUWEN.

B. II.

1 *Zang.*

Geluckigh leefden wy
Voorheene, eer vreemde[1] heerschappy
Den vryen hals quam drucken
Met haere slaefsche en ysre jucken.
Men kocht geen eigen erf,
Noch sloot met graft en haegh zijn werf,
Maer dreef gemeene[2] ploegen
Door 't lant, en leefde met genoegen.
De laege leeme hut[3]
Plasregen, wint en haghel schut.
De disch stont niet geladen
Met leckernye en overdaeden,
Maer ooft, in 't wilt gegroeit
Aen boomen, met geen mes besnoeit.
Het wiltbraet was ons spijze,
En kaes en stremsel, naer lantswijze,
De man, verplicht door trou,
Genoeghde[4] met een kuische vrou,

1 *Vreemde.* Versta de Romeinsche. 2 *Gemeene*, waarvan allen zich bedienen mogten. 3 *De laege leeme hut* enz. Geheel volgens de beschrijving in de *Germania* van Tacitus. 4 *Genoeghde*, was tevreden.

Die schaemroot ingetogen
Haer' heer en heerschap[1] zagh naer d'oogen.
De huiswaert, zonder last,
Noodt nagebuur en vreemden gast,
Zoo gastvrij, als zijn maegen.
Men voelde geene uitheemsche plaegen.

1 *Tegenzang.*

Men acht geen zilverwerck,
Noch gout, noch munt, gekent aen 't merck.
Zy wislen waer aen waeren,
Niet ver gehaelt door zoute baeren,
Maer in het Duitsche lant
Gegroeit, of met hunne eige hant
Gewrocht in laege hutten,
Om 's menschen leven t' onderstutten.
De hutten, niet getoit
Noch dicht by een, maer wilt gestroit[2]
Aen vlecken, en aen dorpen,
Niet licht den brant zijn onderworpen.
Hun timmerhout is ruw
En ongeschaeft, de rijckste schuw
Van lijstwerck en cieraden,
Gesneên gebloemt, als ooft en bladen.
De bast en schors bedeckt
De hut, wanneer de regen leckt.
Men bezight kalck noch tegel.
Noch steen, gemetst[3] op eenen regel.
Een deel schuilt, voor gevaer
Van krijgh, in holen diep en naer,
En berght zich voor den rover.
Zoo brengt de Duitschman 't leven over.

1 *Heerschap*, meester. 2 *Gestroit*, verstrooid, verspreid. 3 *Gemetst*, gemetseld.

2 *Zang.*

Geen woecker vrat verwoet
Zijn even naestens vleesch en bloet.
De vacht[1] en vlasbloem[2] kleedden
De hallef naeckte en stercke leden.
De dochters huwen spa
Aen een hardtvochte[3] wederga,
En beide hoogh[4] van jaeren,
Waerom zy vroome[5] vruchten baeren.
Ontvonckte brant van twist,
Het wert door scheitsmans flux geslist.
Al d'edelsten regeeren.
De vroomste[6] in oorlogh triomfeeren[7].
Der vorsten maght bestaet
In schijn en uiterlijck gelaet:
Want om niet af te dwaelen
Bepaelt haer 't volck in enghe paelen.
Zoo kon de vryheit staen.
De heer bemint den onderdaen,
En d'onderdaen, zijn heeren
Ontziende, helpt alle onheil keeren.
Het schouspel, zonderling[8]
Gepast op wapenoefening,
En niet om loon te trecken,
Tot oirbaer[9] tijtverdrijf kon strecken.

2 *Tegenzang.*

Geen rechter recht[10] uit gunst

---

1 *Vacht*, schapenvacht. 2 *Vlasbloem*, voor linnen. 3 *Hardtvochte*, sterke, stevige. 4 *Hoogh*, reeds gevorderd. 5 *Vroome*, sterke. 6 *Vroomste*, dappersten. 7 *Triomfeeren*, zegevieren, voor behalen de zege. 8 *Zonderling*, in het bijzonder, voornamelijk. 9 *Oirbaer*, nuttig. 10 *Recht*, doet uitspraak.

Of haet. Geen pen, noch letterkunst,
Noch stomme boecken spreecken
Van goede zeden en gebreecken:
Het schepselboeck[1] alleen
Leert hen aenbidden d'eeuwigheên[2],
Uitstraelende in het wercken
Der Godtheit, niet bemuurt[3] in kercken.
Zy wijden Gode in 't wout
Een kerck, van ongekorven[4] hout,
Daer zy de daeden melden
Van 's lants beschutteren en helden.
Zy schuwen diep te treên
In 't hol van Godts verholentheên,
Met geen vernuft te schatten,
Maer door 't geloof alleen te vatten.
De godtsdienst hielt met schroom
Voor straf de woestheit by den toom.
De hoop op 't ander leven
Hiet elck zijn recht en eer te geven.
Der Duitschen waerste pant,
De goude vryheit hielt dus stant
In Nederduitsche beemden,
Voor d'overkomst van deze vreemden.

Toezang.

Hoe is nu d'oude tijt verkeert[5]
Door d'overkomst der vreemdelingen!
Batavie[6] leght overheert,
En laet zich knevelen en dwingen.
Rechtvaerdigheit, uit schrick gevlught,

1 *Schepselboeck*, het geschapene, de natuur. 2 *Eeuwigheên*, dat noch begin noch einde heeft. 3 *Bemuurt*, opgesloten. 4 *Ongekorven*, onomgehakt, door geene bijl aangeraakt. 5 *Verkeert*, veranderd. 6 *Batavie*, het eiland der Bataven.

Zocht in de wolcken zich te bergen.
O Julius[1], zie uit de lucht
Hoe uw nazaeten[2] Duitschen tergen.
Uw nazaet schaf Baethouwers[3] niet
Mebroeders[4], vrienden, bontgenooten
Van 't uitgebreit Romeinsch gebiet,
Naer 't vreverbont, met u gesloten.
Gewelt en wreetheit gaen in zwang.
Bemintghe 't recht der vrije volcken,
Getrapt te bijster[5] en te bang[6],
Zie eenmael neder uit de wolcken;
En, zoo uw Godtheit onrecht haet,
Herstel ons in den ouden staet.

REY VAN BATAVISCHE VROUWEN.

B. III.

Zang.

O Rijnstroom, die uit Rhetische Alpen[7],
Als 't sneeujaght smelt,
Uit uwe bronnen neêr komt zwalpen[8],
Door laeger velt:
Ghy deelt de Duitschen en de Gallen
Met kil en stroom,
Die wijder aengroeit, onder 't vallen
Met vrijen toom.

---

1 *Julius*, Julius Caesar, die een verbond met de Bataven gesloten had. 2 *Nazaeten*, de Romeinsche keizers. 3 *Baethouwers*, Batauwers, bewoners van der Batten auwe of land, Bataven. 4 *Mebroeders*, medebroeders, broeders, aldus volgens een oud opschrift. 5 *Te bijster*, zeer, grootelijks. 6 *Bang*, benaauwd, geklemd. 7 *Rhetische Alpen*, in het Zwitsersche kanton Graauwbunderland. 8 *Zwalpen*, golven, vloeijen.

Ghy spoelt langs oevers, burgh en toornen[1],
En bruischt en boort
Door strant en duinen met uw hoornen,
En durft gestoort
Het noortsche zeegedroght[2] aenrannen[3]:
Maer waerom spaert
Ghy schuim van wolven[4] en tirannen,
Dat u bezwaert
Met schattingen en menschentollen[5]?
Het tolvrij volck[6]
Zal flus uw water zien gezwollen
En waterkolck
Van bloet der Bataviersche vroomen.
Ay keer te rugh,
En storm met omgekeerde stroomen
Op Cezars brugh[7].
Verdrinck die booze burgerplaegen.
Uw stroom kan geen stadthouders[8] draegen.

Tegenzang.

De Nederduitschman, noit verbastert
Van stam en bloet,
En ongemengt, wort schelmsch gelastert
Van dit gebroet.
Hy hielt zich binnen zijne paelen,
En zocht noit buit
Op 's nabuurs erf en werf te haelen
Door krijghsbesluit:

---

1 *Toornen*, torens. 2 *Zeegedroght*, de Noordzee. 3 *Aenrannen*, aanranden, aanvallen. 4 *Wolven*, voor roofzieke menschen, de Romeinen. 5 *Menschentollen*, volksligtingen. 6 *Het tolvrij volk*, de Bataven, van tollen en schattingen vrij. 7 *Cezars brugh*, die des keizers, als welke het eiland der Bataven voor de Romeinen toegankelijk maakte. 8 *Stadthouders*, Romeinsche landvoogden.

Maer Rijnlants weide en groene beemden,
Van rou verwelckt,
Gedoogen dat dit schuim der vreemden
Haere uiers melckt.
Het tapt den room af, en het beste:
Wy drincken huy[1].
De koey, die zich met klaver meste,
Wort traegh en luy.
De zuiveltuin[2], alom beschadight
In Neroos[3] eeu,
Ontbeert den klaeu, die 't recht verdaedight[4],
En mist zijn' leeu[5].
Hy veinst, gelijck in slaep getovert.
Ontwaeckte hy,
En zaegh 't gewelt, dat hem verovert[6],
In slaverny
Geboeit van ongenoode gasten,
Hoe grimmigh zou hy van zich tasten!

---

1 *Huy*, wei, de waterdeelen van geronnen melk. 2 *Zuiveltuin*, heining, binnen welke boter en kaas gemaakt worden. 3 *Neroos eeu*. Reeds onder Nero werden de Bataven door de Romeinen geplaagd. 4 *Verdaedight*, verdedigt, beschermt. 5 *Leeu*. Zinspeling op den leeuw in den *Hollandschen tuin*. 6 *Verovert*, overweldigt, overheert.

DE MAEGHDEN.

REY VAN AGRIPPINERS.

B. III.

Tegenzang.

't Is Wijnmaend[1], 't is de rechte tijt.
Laet dien Wijngaerdenier[2] betijen[3],
Die maet kan stellen ieders lijen.
Hy zet den merckpael van den strijt.
Hy geeft by beurte zon en regen,
Dan zonneschijn, dan regenvlaegh.
De zonne schijnt niet alle daegh,
Noch juist wanneer 't ons valt gelegen.
Het water leit niet eeuwigh vlack.
Het onweêr[4] weet zijn tijt, en stonden.
't Staet al aen tijt, en maet gebonden,
Wat voorvalt onder 't hemelsch dack.
Godts roeden, die het lichaem plaegen,
Zijn bezems, om de ziel te vaegen[5].

Toezang.

Ghy zalige Englen altemael,
Ten dienst der vroomen, uitgelezen,
Daelt neder, ieder met een schael.

---

1 *Wijnmaend.* Op den 21sten van Wijnmaand gedenkt men den marteldood van Ursula en hare maagden, alhier het onderwerp. 2 *Wijngaerdenier.* Versta God. 3 *Betyen*, begaan, naar goedvinden handelen. 4 *Onweêr*, onstuimig weer. 5 *Vaegen*, vegen, zuiveren.

Koomt, schept het sap der zuivre bezen [1],
En mengelt dit, dat bidden wy,
Met bittre traenen, die wy schreien.
Daelt neêr, onsterffelijcke Reien;
Verkeert dees gal in leckerny.
Verquickt ons, midden in doots pijnen,
En parst uit alssem puick van wijnen.

REY VAN AGRIPPINERS.

B. IV.

Zang.

Waer zijn de maeghden? Waer de vrouwen,
Die zich van schreien nu onthouwen?
En niet met ons heur hart uitklaegen,
Om dees bedroefde nederlaegen?
Men hoorde, eer noch trompetten gingen,
En trommel sloegh, dees Maeghden [2] zingen;
Terwijlwe smolten in ons traenen.
Men zeit dat zich de veege zwaenen
Noch met een' lofzang dus vermaecken,
Wanneer ze zien de Doot genaecken.
Na 't zingen gaenze, zonder kermen,
Malckandren kussen, en omarmen.

— — — — — — — — —

Hier groeten maeghden, vrouwen, mannen,
En jongelingen vast malckandren,
En 't aenschijn weet van geen verandren:
Niet eene heeft haer verf verschoten.
Verwanten, vrienden, speelgenooten,

---

1 *Bezen*, bessen, bezien, druiven. Versta de Maagden. 2 *Maeghden*, Ursula en haar gezelschap.

Een iegelijck voor ander vlugge
Bied 's weerelts ydelheit den rugge.
De Hunnen [1] staen van spijt en zwellen,
Als zy zich in geleden stellen,
En in slaghorden, om door lijden
De maght der weerelt te bestrijden.

Tegenzang.

De Hun [2] zijn' blancken degen zwaeide,
Toen Ursuls vaen [3] niet langer waeide:
Dit was de moortleus, en het teken.
De trommels slaen, trompetten steecken.
Het krijghsvolck, op trompet en trommel,
Komt t'effens ploffen in den drommel [4]
Der Maeghden, bloot en zonder wapen:
Gelijck in eene kudde schaepen
De hongerige wolven vaeren,
En geene met hun tanden spaeren.
De ruiter komt van achter rijden.
Het voetvolck parst heur van weerzijden.
De Maeghden staen als Godts gebonden [5].
Zy sneuvlen moedigh, daerze stonden.
Zy kussen noch de paerdevoeten,
Die lijf en ingewant doorwroeten.
Zy kussen dees geverfde klingen,
Die door den rugh en d'armen gingen;
Dees pijlen, die den boezem wonden.
De zom [6] verscheiden [7] mont aen monden,
En, zonder krijten, zonder karmen,
Al lachende in malckanders armen;

---

1 *De Hunnen.* Attila's woeste horden. 2 *De Hun.* Attila. 3 *Vaen*, krnisbanier, door Attila Ursul ontrukt en vertrapt. 4 *Drommel*, drom, menigte. 5 *Gebonden*, verbonden. 6 *Zom*, vereeniging, menigte. 7 *Verscheiden*, sterven.

Dat zelfs der krijghsliên harten krompen.
Hier rollen hoofden, ginder rompen.
Daer drijven afgesnede borsten,
Hier brein en bloet, die haer bemorsten.
Hier ziet men armen, beenen slingren,
Daer handen, voeten, teenen, vingren.
De Hun, als hy dees dooden plondert,
Zich om haer eerbaerheit verwondert;
Vermits die kuische en eedle zielen
Met mont en borst op d'aerde vielen.

URSULS LIJK.

B. V.

AERTSBISSCHOP.

Daer leitze nu verslaghen,
Die vroome Kruisheldin[1], en stut van 't eeuwigh Rijck.
Ghy Vaders van de Stadt[2], ghy Burgers algelijck,
Om Godts wil, ziet toch eens, ghy maeghdekens, en vrouwen,
Koom leeck, en priester, koom de Koningin[3] aenschouwen.
Zy schijnt niet doot, noch oock den slapenden gelijck,
Maer levent lachtze u toe. Hier leit een Bruit te prijck[4],
Wier ziel in 't hemelsch koor, voor d'Engelen, ging trouwen
Den schoonsten Bruidegom. Waer zagh men oit gehouwen
Uit marmer eenigh beelt, of lijck dat witter was?
Zoo leeft d'albaste pop[5] in d'ebbenhoute kas[6].
Noch schijnt de purpre mont gebeên tot Godt te morren[7].
De roos, op elcke wang, weet noch van geen verdorren.
Het hair behoudt zijn' geur, ja krachtiger dan oit.

---

1 *Kruisheldin*, moedig in druk en lijden, Ursul. 2 *Stadt*. Vorsta Keulen. 3 *Koningin*. Ursul was de dochter van Maurus, of Deonot, koning van Calidonië, of Schotland. 4 *Te prijck*, te pronk. 5 *Pop*, beeld. 6 *Ebbenhoute kas*, voor zwarte kist. 7 *Morren*, murmelen, zacht, binnensmonds spreken.

Zoo hadze zich voor 't leste om Jesus opgetoit.
Zy heeft dien mont niet eens vertrocken, om de smarte
Des doots, toen haer de Doot de tanden zette in 't harte,
Met dien verwoeden schicht. Geweerhaeckt hangt hy noch
In haer gequetste borst, zoo wit, als melck en zogh;
Gemarmert van het bloet, dat uit de wonde vloeide,
En maeckte een' rooden vliet, waer in de ziele roeide
En zeilde, en vloogh voor wint, voor stroom, recht hemelwaert,
Der zielen haven in, beschut voor 't Hunsche zwaert.
O wreede schicht, te wreet op zoo een teere spruite!
't Was wonder dat uw punt niet weder af en stuite,
Of stomp wert, op 't gezielt [1] en levendigh albast
Der Kalidoonsche [2] Maeght, en hechtghe noch zoo vast,
In 't middelpunt van 't hart? Maer waerom 't hart geschoten,
Och edel hart! en niet een ander deel doorstooten?
Neen, billijck is 't, dat zy, aen 't Paradijs [3] verlooft,
Oock werde in 't hart gemerckt; gelijck 't gemartelt Hooft [4],
Haer Heilant, dien de speer [5] in 't harte ging door de zijde.
Onweetende eerde u dus, die u dees eer benijde,
O allerzalighst lijck, ons allen voorgetreên,
En in het bloedigh perck met Jesus doorgestreên!

---

1 *Gezielt*, bezield. 2 *Kalidoonsche*, Schotsche. 3 *Paradijs*, verblijf der gelukzaligen. 4 *Hooft*, Jesus. 5 *De speer* enz. Toen na zijn' dood de zijde doorstoken werd.

GYSBRECHT VAN AEMSTEL. D'ONDERGANG VAN ZIJNE STADT, EN BALLINGSCHAP.

REY VAN EDELINGEN.

B. II.

Wy Edelingen[1], bly van geest,
Ter kercke gaen op 't hooghste feest
Den eerstgeboren[2] Heilant groeten[3],
En knielen voor de kleene voeten
Van 't kint, waervoor Herodes[4] vreest:
Het kint waervoor een star verrijst,
Die Wijzen[5] met haer straelen wijst
De donckre[6] plaets van zijn geboorte,
En leitze in Dayids[7] oude poorte,
Daer d'allerhooghste 't laeghste prijst[8].
Het oosten[9] offert wieroock, gout,
En bittre myr. De gave ontvouwt
's Kints Godtheit[10], priesterdom, vol waerde,
En zijne sterflijckheit op d'aerde.
Hier leght hy, die 't al heeft gebouwt.
't Gevogelt[11], dat op wiecken zweeft,
Zijn nest, de vos zijn holen heeft,

1 *Edelingen*, edele jongelingen. 2 *Eerst geboren*, pas geboren. 3 *Groeten*, eerbied betoonen, 4 *Herodes*, de groote, koning der Joden. 5 *Wijzen*, uit het oosten, *Magi*. 6 *Donkre*, onbekende, verborgene. 7 *Davids oude poorte*, Davids oude stad, Bethlehem. 8 *Prijst*, waardeert, op prijs stelt. 9 *Het oosten*, de Wijzen uit het oosten. 10 *'s Kints Godtheit* enz. Navolging van Juvencus. 11 *'t Gevogelt* enz. Zinspeling op Matth. VIII. 20.

En woont in bergen, en in bosschen:
Een stal van ezelen en ossen
Den Schepper naulijcx herbergh geeft.
De kribbe hem een wiegh verstreckt,
Die 't aertrijck met den hemel deckt,
En elleck [1] dier bestelt [2] zijn voeder.
O kint, ghy zijt, gelijck uw moeder,
Met pracht noch hoovaerdy bevleckt.
Hier voert de neêrgedaelde Godt
De trotse weerelt om met spot
In zijn triomf, ten smaet der hoven:
Het nedrigh hart voert hy naer boven
Met hem in 't hooghgebouwde slot.
Hier schuilt dat Godtlijck aengezicht,
Waeruit de zonne schept haer licht,
En alle starren glans, en luister.
Hier leght hy zonder glans in 't duister,
Die Englen tot zijn' dienst verplicht.
Des hemels reien [3] wiegen hem
In slaep met hunne zoete stem,
Die noit van vaeck en was beschoten,
En weckt [4] het hooft [5] van alle grooten,
In 't koningklijck Jerusalem.
Augustus [6] rijck verliest zijn eer:
De Roomsche scepter reickt niet veer:
Het oost versmaet Latijnsche naemen:
Maer dees [7] beheerscht het al te zamen,
Oock daer de zonne neemt haer' keer [8].
De hemel, 't aertrijck en de hel

---

1 *Elleck*, elck. 2 *Bestelt*, bezorgt, beschikt. 3 *Des hemels reien*, de Engelen. 4 *Weckt*, maakt wakker en bezorgd. 5 *Het hooft* enz., Herodes. 6 *Augustus rijck* enz. Het Romeinsche gebied, hoe uitgestrekt, heeft zijne grenzen. 7 *Dees*, de Heiland. 8 *Neemt haer' keer*, zich keert, wendt, naar het andere half rond.

Scherp luisteren naer zijn bevel,
En siddren voor de zuivre wetten,
Die hy door visschers [1] laet trompetten,
En blasen over duin en del [2].
De doecken, daer dit kint in leit
Is 't purper van zijn majesteit,
Waerin de herders hem aenschouwen,
Dien Godt de zielen komt vertrouwen;
Gelijck van outs was toegezeit:
Dat Godt [3] zijn kudde wijden zal,
En hoên [4] voor ramp en ongeval,
En naer het afgedwaelde vraegen,
Dat schaep op zijne schouders draegen
Met vreught by 't overigh getal.
Hier is de wijsheit ongeacht:
Hier geldt geen adel, staet, noch pracht.
De Hemel heeft het kleen verkoren.
Al wie door ootmoet wort herboren,
Is van het hemelsche geslacht.
Ghy die der vorsten harten leit,
Gelijck een beeck, en schift en scheit
Het licht van dicke duisternissen;
Laet den tiran [5] zijn' aenslagh missen,
Die den onnooslen [6] laegen leit.

BADELOCHS KLAGT.

B. III.

BADELOCH.

Helaes! wat gaet my aen [7], in dezen droeven stant!
Is dat triomf? Heet dat zijn vyanden verjaegen?

---

1 *Visschers*, de Apostelen. 2 *Del*, dal. 3 *Dat Godt* enz. Zinspeling op Ez. XXXIV. 11—16. 4 *Hoên*, hoeden. 5 *Tiran*, Herodes. 6 *Onnooslen*, het kind Jesus. 7 *Gaet my aen*, komt mij over.

Nu kent men Haerlem[1] eerst: nu blijcken Egmonts[2] laegen.
Nu lachenze om mijn stadt[3], zoo lang van hun benijt.
Mijn goede vroome man[4] gaet quijnen, en verbijt[5]
Zijn leet des daeghs, en brengt de nachten door met waecken.
Ick vind hem menighmael met traenen op de kaecken:
En vraegh ick wat hem deert: hy zucht, en antwoort niet,
En kropt zijn hartewee, verdubbelt mijn verdriet.
Hoe veel geluckiger zijn arme en slechte[6] dorpen,
En hutten laegh gebouwt, min stormen onderworpen
Dan eenigh heerenhuis[7], dat door 't geboomte steeckt,
En daer het bulderen des winds zijn kracht op breeckt.
Weet hier van eenigh mensch, ick weet'er van te spreecken:
Als ick den gantschen tijt mijns levens overreecken,
Van mijne bruiloft af, van dat ick zat verlooft:
Wat stormen waeiden my niet sedert over 't hooft?
Wat toren is zoo hoogh, van waer mijn oogh de baeren,
De zee kan overzien van al mijn wedervaeren?
En wie ziet noch het endt van dien begonnen strijt?
Hier meê ga[8] ick mijn' man, naest Godt mijn toevlught, quijt.

REY VAN KLARISSEN.

B. III.

O Kersnacht, schooner dan de dagen,
Hoe kan Herodes 't licht verdraegen,
Dat in uw duisternisse blinckt,
En wort geviert[9], en aengebeden.
Zijn hooghmoedt luistert naer geen reden,

---

1 *Haerlem*, Diederick van Haarlem, Maarschalk. 2 *Egmonts*, van Willem van Egmond, Veldheer. 3 *Mijn stadt*, Amsterdam. 4 *Mijn — man*, Gijsbrecht. 5 *Verbijt*, bedwingt, ontveinst. 6 *Slechte*, geringe, nederige. 7 *Heerenhuis*. Navolging van Horatius. (Od. II. 10, 9.) 8 *Ga ick — quijt*, raak ik kwijt, verlies ik. 9 *Geviert*, plegtig vereerd.

Hoe schel [1], die in zijne ooren klinckt.
Hy pooght onnooslen [2] te vernielen,
Door 't moorden van onnoosle zielen [3],
En weckt [4] een stadt- en lantgeschrey [5],
In Bethlehem, en op den acker,
En maeckt den geest van Rachel [6] wacker,
Die waeren [7] gaet door beemt en wey
Dan naer het westen, dan naer 't oosten.
Wie zal die droeve moeder troosten [8],
Nu zy haer lieve kinders derft?
Nu zy hun ziet in 't bloet versmooren,
Vergaen, die naulijcx zijn geboren,
En zoo veel zwaerden root geverft?
Zy ziet de melleck [9] op de tippen
Van die bestorve en bleecke lippen,
Geruckt noch versch van moeders borst.
Zy ziet de teêre traentjes hangen,
Als dau, aen druppels op de wangen:
Zy zietze vuil van bloet bemorst.
De winckbraeu deckt nu met zijn booghjes
Geloockene [10] en geen lachende ooghjes
Die straelden tot in 's moeders hert,
Als starren, die met haer gewemel [11]
Het aenschijn schiepen tot een' hemel,
Eer 't met een' mist [12] betrocken wert.

---

1 *Schel*, hel. 2 *Onnooslen*, het meervoud voor het enkelvoud, het kind Jesus. 3 *Zielen*, de kinderen van Bethlehem en deszelfs omtrek. 4 *Weckt*, verwekt, brengt te weeg. 5 *Stadt- en landtgeschrey*, een geschreeuw, dat over stad en land klinkt. 6 *Rachel*, Jakobs vrouw en moeder van Joseph, eene der Joodsche stammoeders, in den omtrek van Bethlehem begraven, en als uit haar graf opgewekt. 7 *Waeren*, spoken, rondzwerven. 8 *Wie zal — troosten.* Zinspeling op Jer. XXXI. 15, toegepast bij Matth. II. 18. 9 *Melleck*, melk. 10 *Geloockene*, gesloten. 11 *Gewemel*, de snelle beweging eener menigte door elkander kruisende stralen. 12 *Mist*, nevel, van droefheid.

Wie kan d'elende en jammer noemen,
En tellen zoo veel jonge bloemen,
Die vroegh verwelckten, eerze noch
Haer frissche bladeren ontloocken,
En liefelijck voor ieder roken,
En 's morgens droncken 't eerste zogh [1]?
Zoo velt de zicht [2] de korenairen.
Zoo schud een buy de groene blaeren,
Wanneer het stormt in 't wilde wout.
Wat kan de blinde staetzucht [3] brouwen,
Wanneerze raest uit misvertrouwen!
Wat luit zoo schendigh dat haer rout!
Bedruckte Rachel, staeck dit waeren:
Uw kinders sterven martelaeren [4],
En eerstelingen van het zaet,
Dat uit uw bloet begint te groeien,
En heerlijck tot Godts eer zal bloeien,
En door geen tiranny vergaet.

REY VAN EDELINGEN.

B. IV.

Waer wert oprechter trou
Dan tusschen man en vrou
Ter weerelt oit gevonden?
Twee zielen, gloênde aen een gesmeet,
Of vast geschakelt en verbonden
In lief en leedt.
De bant, die 't harte bint
Der moeder aen het kint,

---

1 *Zogh*, voor daauw. 2 *Zicht*, zeissen, zein. 3 *Staetzucht*, het streven naar eer en aanzien. 4 *Martelaeren*, getuigen, bloedgetuigen.

Gebaert met wee en smarte,
Aen haere borst met melck gevoedt,
Zoo lang gedraegen onder 't harte,
Verbint het bloet.
Noch stercker bint de bant
Van 't paer, door hant aen hant
Verknocht, om niet te scheiden,
Na datze jaeren lang gepaert
Een kuisch en vreedzaem leven leidden,
Gelijck van aert.
Daer zoo de liefde viel [1],
Smolt liefde ziel met ziel,
En hart met hart te gader.
Die liefde is stercker dan de doot.
Geen liefde koomt Godts liefde nader,
Noch is zoo groot.
Geen water bluscht dit vuur,
Het edelst, dat natuur
Ter weerelt heeft ontsteecken.
Dit is het krachtighste ciment [2],
Dat harten bint, als muuren breecken
Tot puin in 't endt.
Door deze liefde treurt
De tortelduif, gescheurt
Van haer beminde tortel.
Zy jammert op de dorre ranck
Van eenen boom, verdrooght van wortel,
Haer leven langk.
Zoo treurt nu Aemstels [3] vrou,
En smilt, als sneeuw, van rou
Tot water en tot traenen.

---

1 *Viel*, uitviel. 2 *Ciment*, cement, steenkalk, tras. 3 *Aemstels*, Amstels, Gijsbrechts.

Zy rekent Gysbrecht nu al doot,
Die om zijn stadt en onderdaenen
Zich geeft te bloot [1].
O Godt, verlicht haer kruis,
Dat zy den helt op 't huis
Met blyschap magh ontfangen,
Die tusschen hoop en vreeze drijft,
En zucht, en uitziet met verlangen,
Waer Aemstel blijft.

MOORD VAN GOZEWIJN EN KLAERIS.

B. V.

BODE.

Ick volghde Haemste [2] na, toen hy in 't klooster [3] raeckte,
En vloogh de kerckdeur in, daer Gozewijn [4] noch zat,
In 't midden van den rey [5], die even [6] vierigh badt,
En door een vast geloof op Godt zoo moedigh steunde,
Dat niemant zich het woên der vyanden bekreunde.
Hy scheen een zon gelijck, en zy [7] de klaere maen;
Al d'andren [8] starren, die met vreught ten reye [9] gaen,
En juichen om dees twee, daer zy haer' glans uitscheppen.
Men zaghze naulijcx iet dan kuische lippen reppen.
Maer Haemste vaert hem toe [10] met opgestroopten arm,

1 *Geeft te bloot*, aan het gevaar te zeer bloot stelt. 2 *Haemste*, Witte van Haamstede, natuurlijken zoon van Graaf Floris V. Hem wordt alhier veel gruwelijks te last gelegd; maar Historisch is hij een edel held, die zich in 1304, dus op het tijdstip der gewaande verovering van Amsterdam door de Kennemers, bij het vaderland verdienstelijk maakte, door de Vlamingen te verdrijven. 3 *'t Klooster*, het Klarissen-klooster. 4 *Gozewijn*, van Amstel, oom van Gijsbrecht, en gewezen Bisschop van Utrecht. 5 *Rey*, van Klarissen. 6 *Even*, altoos. 7 *Zy*, de Abdis, Klaris van Velzen, Gozewijns nicht. 8 *Al d'andren*, de overige nonnen. 9 *Ten reye*, tot een' statigen dans. 10 *Vaert hem toe*, schiet op hem toe.

Beklad en root, en van Kristijnes[1] bloet noch warm,
En vat hem by den baert met d'eene, met den degen
Gereet in d'andre hant, bebloet en bloot. Toen stegen
De nonnen op, en geen, hoe lieflijck van gemoedt,
Die geen leeuwin geleeck, wanneerze brult en woedt,
Dewijl de jaegher 't nest wil plondren en beroven.
Zoo quam oprechte trouw en eedle gramschap boven.
Zy worstelen een wijl. Klaeris zet voet by voet[2],
Omarremt Gozewijn, omringt van haeren stoet.
Wie zou 't godtvruchtigh hooft een hair bezeeren[3] konnen,
Omheint met eenen muur van godtverloofde nonnen,
Gestrengelt arm in arm? ô Christelijcke knoop!
Ick zie de deughden zelfs, Geloof, en Liefde, en Hoop,
Met haere zusteren, die tegens Ondeught strijden,
En naer de zege staen door kruis en medelijden.
De vyant[4] stont versuft, en deisde om deze zaeck:
Maer 't aenzien van Klaeris beweeghde 't hart tot wraeck,
En braght hem in den zin den moort van zijnen vader[5],
En dat zy d'afkomst was van Velzen[6], den verrader.
Hy blaeckte, en kreegh een koorts, en door de koortse dorst
Naer heur en Aemstels[7] bloet, en stiet eerst door de borst
Met zijn' bebloeden dolck dan d'eene non, dan d'andere.
Zy vielen overhoop, en lagen by elckandere
In 't ront, gelijck een krans van roozen, wit en root.
Toen stont Klaerisse daer by Gozewijn, ontbloot
Van menschelijcke hulp. Ghy zoudtze bey zien proncken[8],
Als bloemen op haer' steel, in eenen beemt, verdronken[9]

---

1 *Kristijnes*, Gijsbrechts zuster. 2 *Zet voet by voet*, zet zich schrap, in postuur. 3 *Bezeeren*, zeer doen, kwetsen. 4 *De vyant*, Haamstede. 5 *Vader*, Graaf Floris V. 6 *Velzen*, Gerard van Velzen, een der hoofdzamenzweerders tegen Graaf Floris V. 7 *Aemstels*, Gozewijns, als bloedverwant van Gijsbrecht, een' der zamenzweerders. 8 *Proncken*, van eene stijve, gedwongene houding. 9 *Verdroncken*. Dit behoort bij *beemt*.

Van eenen rooden plas. d'Een zuchte noch, en d'een
Vertrock het hooft, die d'arm, en deze noch haer been.
Een ander had den geest zoo daetelijck gegeven.
De Bisschop [1], schoon hy stont op d'oevers van zijn leven,
Betoomde zich niet eens van gramschap en van rou:
Uw vader [2] ley de hant wel eerloos aen een vrou,
Maer zoop noit vrouwenbloet, of is daarom gelastert [3].
Dus blijckt het datghe zijt een overwonnen [4] bastert,
Naer lichaem en naer geest [5]; nu ghy uw aert betoont
Aen nonnen, die altijt in 't woeden zijn verschoont.
En d'ander antwoort hem: ghy zult deze eedle reien,
Als bastertbisschop [6], dan gaen volgen, en geleien.
Hardtneckige, legh nu den valschen [7] mijter neêr.
Zoo sprack het bastertzaet, en ruckte hem om veer
Met stoel [8] met al in 't bloet: de mijter viel 'er mede.
Klaerisse viel 'er by, toen zy haer beste dede,
En hiel hem even sterck om zijnen hals gevat,
En scheen gevormt [9] albast, met purper overspat.
Hy duwde 't bloedigh zwaert in 's grijzen stramme zijde,
Tot aen 't vergult gevest. Zoo zagh men eer, ten tijde
Van 't blinde Heidendom, voor 't aengesteken vier,
Met 's priesters mes gekeelt een' witten [10] offerstier,
Met gulden hoornen [11], en wiens rugh de kransen decken.

---

1 *De Bisschop* enz. Navolging van Virgilius. (Aen. II. 533.) 2 *Uw vader* enz. Te weten, zeide hij. Versta de aan Graaf Floris te last gelegde verkrachting van Velzens huisvrouw, Machtelt, dochter van Herman van Woerden. 3 *Gelastert*, gelaakt. 4 *Overwonnen*, overgewonnen, buiten echt gewonnen. 5 *Geest*, zedelijk verbasterd. 6 *Bastertbisschop*, Gozewijn, dus genoemd, omdat hij geen bisschop van Utrecht meer was, daar hij afstand had moeten doen. 7 *Valschen*, te onregt gedragen. 8 *Stoel*, niet *stool*, gelijk men wil. De bisschop zat. 9 *Gevormt*, gebeeldhouwd. 10 *Witten*. Zinspeling op 's bisschops witte kleeding. 11 *Gulden hoornen*. Zinspeling op 's bisschops mijter.

Hoe droegh [1] Klaerisse zich?

BODE.

Zy holp den degen trecken
Uit 's ooms gewonde zijde, en zette hem terstont
Den mijter op het hooft, en kust den bleecken mont.
Hy opent pijnelijck [2] zijn halfgeloockene oogen,
En zietze noch eens aen, en schijnt met haer bewogen,
Die hem zijne oogen luickt. Hy geeft den lesten zucht.
Zy vangt den veegen [3] geest, en die benaeude [4] lucht [5],
En zwijmt een poos van druck. Maer Haemstede, eerze weder
Bekomt, die worrept [6] haer op 't doode lichaem neder,
En boet 'er schendigh meê zijn' godtvergeten [7] lust.
z'Ontwaeckt in 't tende, en wort van 't schellemstuck bewust,
En roept: mijn bruidegom [8], zie neder hoe ick lije,
En hoe men my schoffeert. ô Zuivre maeght Marye [9]!
O Klaere [10], aenschouwtghe dit? Vrou Machtelt [11], zie uw kint.
De booswicht slaet heur klaght en woorden in den wint,
Gelijck een vogelgrijp [12] 't gepiep der simple [13] duiven,
Als hy 'er uit de vlught een vast krijght in zijn kluiven.
Ga hene, zeght hy, klaegh uw moeder uwe smart.
Hy trappeltze [14] op de buick, en op 't benaeude hart,
Dat haer het bloet ten neus en monde uit quam gevlogen,
En zy den dootsnick gaf, en sloot die hemelsche oogen,
En uitging ofze sliep, in 's Bisschops open arm.

---

1 *Droegh*, gedroeg. 2 *Pijnelijck*, met moeite. 3 *Veegen*, die rijp was voor den dood. 4 *Benaeude*, beklemde. 5 *Lucht*, adem, snik. 6 *Worrept*, worpt, werpt. 7 *Godtvergeten*, waardoor men het Opperwezen moedwillig hoont. 8 *Bruidegom*, Jesus. 9 *Marye*, Maria, 's Heilands moeder. 10 *Klaere*, St. Clara, stichteres der orde. 11 *Machtelt*, van Velzen, Klarisses overledene moeder. 12 *Vogelgrijp*, grijpvogel, havik of gier. 13 *Simple*, arglooze. 14 *Trappelt ze*, trapt bij herhaling.

MARIA STUART. OF GEMARTELDE MAJESTEIT.

MARIA'S LAATSTE REDE EN BEDE.

B. IV.

MARIA.

Mijn ziel, eens afgesolt [1] op d'ongestuime baeren
Der weerelt, na verloop van vijfmael negen jaeren,
Verlangt, als 't moede schip, naer een gewenschte kust
Van veiligheit, en loopt de haven van de rust
Met volle zeilen in, op 't rijzen van de straelen
Der zonne, vroeger op om mijn geluck t'onthaelen
Met levendiger vier en glansen danze plagh.
'k Begin door 's weerelts damp en nevels nu den dagh
Der zaligen te zien, en vrydom [2] te genieten,
In 't onbenijde licht, na kerckers en verdrieten
En ketens, zonder endt. Het juichende gemoedt
Begeert naer zulck een prijs te rennen door het bloet
Der adren, en om hoogh t'aenschouwen, vol genoegen,
Hoe hier de vyanden, geknaeght en bleeck van 't wroegen
En onverzaet van wraeck, geen vatten vinden aen
't Onsterflijk deel, de ziel, nu 't lichaem moet vergaen.

— — — — — — — — — — — —

De weerelt is maer roock met al haer ydelheden,
Een oogenblick, een niet. De mensch, die hier beneden

1 *Afgesolt*, afgemat door sollen of slingeren. 2 *Vrydom*, vrijheid.

Iet zekers zoeckt, is blint. Wat baet een hantvol tijt?
Terwijl men grijpt naer 't aertsch zoo wort men 't hemelsch
— — — — — — — — — — — (quijt.

Mijn Hartekenner, die daer boven
Uw' stoel met Cherubijnen schraeght,
En aller sceptren scepter draeght,
Daer d'Engelen u eeuwigh loven,
En eendraght en rechtvaerdigheit
En liefde en trou met blyschap kroonen,
Op nimmer wanckelende troonen;
Aenbiddelijcke Majesteit,
Ontfarm u mijner: sla uw oogen,
Uw alziende oogen, uit gena
Op my, uw dienstmaeght, die nu ga
Veroordeelt, zonder mededoogen,
Gelijck een offerhande, daer
Ick, na veel smaets, mijn bloet ten leste
En al mijn aders geef ten beste,
Ter eere van het Roomsche altaer[1],
En uwen grooten naem ter eere.
Ontfarm u mijner, die mijn Rijck
En staf en purper acht als slijck,
En voor uw kroon mijn kroon verneêre.
Versterckme tegens dezen slagh,
Den slagh, die lijf en ziel zal scheiden:
Dat my uwe Engelen geleiden,
Daer ick uw' naem betuigen[2] magh.
— — — — — — — — — —

Indien ick uwen naem belije,
En eere Vader, Zoon en Geest;
Is immermeer my waert geweest
De naem van Jesus en Marye;

1 *Altaer*, voor Godsdienst. 2 *Betuigen*, getuigenis geven, belijden.

Zoo reken niemants ziel tot schult
Haer onrechtvaerdigheit en boosheit.
Vergeef, vergeef het 's menschen broosheit:
Versterck mijn zwackheit met gedult:
En magh ick mijnen wensch verwerven,
De Godtsdienst leve door mijn sterven.

REY VAN STAETJOFFEREN.

B. V.

Ontfangh ons klaghte en lijckgebeden,
O Roomsche Roos [1], noch versch gesneden
Van uwen steel; hoe knap [2]
Verliest ghy geur en sap!
Hoe ras verwelcken en verslenssen
Uw bladers! Sterfelijcke menschen,
Het schoonste, dat ghy ziet,
Wat is het schoonste? Niet.
Een oogenblick, een blick gaet strijcken
Met d'eere en 't licht der Koningrijcken.
Een buy ontkleet die bloem
Van al haer pracht en roem.
Een nevel, och! voor ons te duister,
Berooft die zon van al haer' luister,
Benijt ons droef gezicht
Dat hartverquickend licht.
De flonckrende oogen zijn geloocken,
't Aenminnige gezicht gebroken,
De scherpe straelen stomp,
Het lichaem slechts een romp;

1 *Roos*, beeld van schoonheid en vergankelijkheid. Maria was de schoonste vrouw van haren tijd. 2 *Knap*, dra.

Dat lichaem, 't welck Valois[1] verwarmde,
Dat den Dolfijn[2] François omarmde
Met zulck een' gloet en zwier,
Is kout, en zonder vier.
Zoo veele[3] op een gehoopte gaven
Zijn teffens onder 't kleet[4] begraven.
Schenckaedien van Natuur,
Wat zijt ghy kort van duur!
Het purper ziet zijn' glans versterven:
Hier moet de kroon haer' luister derven.
O gaven van 't geluck,
Hoe smelt ghy wech in druck!
't Is al vergeefs wat wy vermaenen[5],
Vergeefs gestort een daeu van traenen:
De lentetijt komt weêr,
Dees telge[6] nimmermeer.

---

1 *Valois*, François van Valois, kroonprins van Frankrijk, eersten gemaal van Maria. 2 *Dolfijn*, Dauphin, titel van den oudsten zoon des konings van Frankrijk. 3 *Zoo veele — gaven.* Maria was eene talentvolle vrouw. 4 *Kleet*, doodkleed. 5 *Vermaenen*, herinneren. 6 *Telge*, boomloot, voor afstammeling van een doorluchtig geslacht.

JOANNES DE BOETGEZANT.

DE WOESTIJNIER.

B. I.

Hier duickt[1] de bidtspelonck om laegh, van Gabriël[2]
Gezocht, een wonderwerck[3], een rechte Godtskapel[4],
Ten dienst van Jakobs Godt[5], hem[6] door Natuur geschoncken,
Of met den hamer van Godts woort[7] uit rots gekloncken.
Men stijght by trappen neêr. Van onder sluitze dicht,
En om en in den buick. Van boven scheptze licht
Door eene kloof, wanneer de zon op 't hooft komt schijnen,
Waervoor de schaduwen verwandlen[8], en verdwijnen.
Een tafel staet in 't ooste, al mede uit louter steen
Gehouwen. In 't poortael rust Godts profeet de leên,
Op eene biezemat, met zijne hant gevlochten.
Het kemelshaeren[9] kleet bekleet den aengevochten[10]
Voor koude en regen, daer de leêrenriem op sluit.
De honger jaeght by wijl hem in het onweêr uit.
De wilde honigh, en de magre springkhaen[11] decken
Den disch. De bron schaft dranck, die uit een rots komt lecken.

---

1 *Duickt*, verschuilt zich. 2 *Gabriël*, Aartsengel. 3 *Wonderwerck*, zonderling werk. 4 *Godtskapel*, bidvertrek. 5 *Jakobs Godt*, der Joden God, den waren God. 6 *Hem*, Joannes. 7 *Godts woort*, Gods bevel. 8 *Verwandlen*, weggaan. 9 *Kemelshaeren*, voor grofharig: de dragt der oude Godsgezanten. 10 *Aengevochten*, aangevallen. 10 *Springkhaen*, het voedsel der geringen.

Hy rekent d' uuren van het leven, naeu beperckt,
En kort en onwis, by de schaduwe afgemerckt.
Hy hoort geen' haenekraey, noch geen gebas van honden,
Maer leeuwen brullen, schuw en ang[1] van hem te wonden,
Gelijck de veltslang, die hier schuifelt met den beck,
By wijlen met zijn' voet getreden op den neck;
Terwijl de leeuwen hem aenquispelen en licken,
Als ofze voor 't geloof des vroomen Helts verschricken.
Een lamp hing aen 't gewelf der Godtskapelle, en blonck
Als hyze ontstack, en vier uit keizelsteenen klonck
In tonder van het loof, en drooge en dorre blaêren.
Zoo sleet hy, waeckende en Godt biddende, zijn jaeren
In eenzaemheit, en wachte, ootmoedig en bereit,
Te volgen op Godts roep, waer hem de Geest geleit.

'S VOLKS OPKOMST.

B. I.

Terwijl brack d'achte[2] dagh, geschickt ten godtsdienst, aen.
Jerusalem liep leêgh, eer 't licht was opgegaen.
Het volck van wederzy des lantstrooms[3] liet zich vinden
Te Quarentane[4], uit lust om nu den Godtbeminden
Woestijnbeminner[5] eens te hooren, en te zien.
Men zagh het grimmelen van allerhande liên,
En oude[6], en kunne, en staet, gevloeit uit alle streecken,
Gelijk by lentetijt een overvloet van beecken,
Wanneer de berghsneeu smilt, in een gezoncken dal
En boezem, tot een meer vergaêrt van overal.
Men zagh 'er hier en daer, uit yver en verlangen,

---

1 *Ang*, bang. 2 *Achte*, echte, wettige, bij de wet bepaalde, de Sabbath. 3 *Lantstrooms*, de Jordaan. 4 *Quarentane*, Quarente, groote woestijn, tusschen Jerusalem en Jericho. 5 *Woestijnbeminner*, Joannes. 6 *Oude*, oudde, ouderdom.

Van eene steile rotze, of in de boomen hangen;
Of zitten op een kruin des heuvels; andren lægh,
En andren hooger. Elck betoont zich even graêgh.
Een yder heeft zijn wit. 't Godtvruchtigh hart is vierigh,
De weereltwijze min godtsdienstigh dan nieusgierigh.
De booswicht vreest de tucht, en zoeckt in dezen man
Iet strafbaers, dat hy met een' glimp bestraffen kan.
Boetvaerdigen zien droef. De reuckeloozen lachen.
Lantlopers vlammen op een aelemoes te prachen.
Men zagh 'er krijgsvolck, lang beproeft in veel gevaers,
En huisliên[1], burgers, en gehaete tollenaers[2].
Levijten[3] mompelen wat van dit werck wil worden,
En of dit kan bestaen, naer Moses stijl[4] en orden.
Hier zitten schriftgeleerde[5], Esseen[6], en Pharizeen[7],
Schijndeughden in den aert, gedost in lange kleên,
Met letteren gezoomt[8], en kostelijcke spreucken.
Zy kittelen[9] zich zelfs. Hunne ezelsooren jeucken
Om uit te ziften wat hun dient, en niet en dient.
Het boeck rust in den arm. Zy houden elck ten vrient,
Die hen in eere houdt, en luistert naer hun oordeel.
En speelen met de wet, om eige baet en voordeel.

---

1 *Huisliên*, huislieden, landbouwers. 2 *Tollenaers*, tolbeambten. 3 *Levijten*, afstammelingen van Levi, tempeldienaars. 4 *Moses stijl* de wet van Moses. 5 *Schriftgeleerde*, Joodsche wetverklaarders. 6 *Esseen*, Esseners, Joodsche hoofdsekte, ingetogene lieden. 7 *Pharizeen*, Joodsche hoofdsekte, naauwgezet in schijn, meestal huichelaars. 8 *Gezoomt*, voorzien van spreuken uit de wet, om als stipte wetopvolgers het oog te trekken. Eigenlijk versierden die spreuken de gedenkcedels, welke de biddende Jood aan zijn voorhoofd en linkerarm hechtte. 9 *Kittelen*, ketelen, verheugen zich innerlijk.

VRUCHT DER PREDIKING.

B. III.

Wanneer by zomerdagh een koelte komt gevaeren,
En lieflijck blazen in een zee van korenaeren,
Dan buight de zwangre aer het hooft op haeren halm:
Zoo boogh zich 't hart des volx, op dezen zoeten galm
Der stemme des Gezants[1], als van Godts lucht bewogen.
Men zagh hooghmoedigen ter aerde neêrgebogen.
De tollenaer, die 't volck, als roest het yzer, eet[2],
En kancker 't vleesch verteert, bekent zijn schult met leedt,
Zoeckt raet, eer straf op straf de steden[3] overromple,
En bidt, dat hy hem wassche, en in het water domple.
Och meester, roepenze al, hoe wordenwe geredt?
Hy antwoort: houdt u aen de keizerlijcke wet.
Genoeght u met den loon, en schat de burgerijen
Niet boven uwen last. Dat heet het hart besnijen[4].
Soldaeten, afgerecht op moedtwil en gewelt,
Brantstichters, rovers in de steden, en op 't velt,
En vrouweschenders staen verbijstert[5], en verlaeten[6].
Och, roepenze, wat raet? Hoe kunnen wy soldaeten
In 't naeckende oordeel van 't gezalfde Hooft[7] bestaen[8]?
Hy antwoort: wilt ghy u ten beste laeten raên,
Onthoudt u van gewelt: genoeght met uw soldije,
Eer Godt u daegh te recht om uwe tirannije.
Dus dient Joannes, naer den eisch van elcx gemoedt,
Een' yder op zijn vraegh, en dompelt in den vloet[9]
Den toevloet van het volck, verzaemt van alle zijden.

---

1 *Gezants*, Joannes. 2 *Eet*, uiteet, uitmergelt. 3 *Steden*, plaatsen, voor de bewoners. 4 *Besnijen*, reinigen, den Heere heiligen. 5 *Verbijstert*, verward. 6 *Verlaeten*, hulpeloos. 7 *'t Gezalfde Hooft*, den Messias. 8 *Bestaen*, bestand zijn, vrij komen. 9 *Vloet*, de Jordaan.

Hy troostze liefelijck, die hunne schult belijden,
Met d'aenkomst van den troost der vadren, voor de hant[1],
Die alle wonden zalft, verloop[2] en onverstant
Zal over 't hooft zien, wat voorheene wert misdreven
Afwasschen, en de schult uitwisschen, en vergeven.

'S HEILANDS VERSCHIJNING.

B. III.

Waer hy[3] de voeten zette en aenquam scheen de zegen
Te vallen uit de lucht: gelijck, na eenen regen,
Verwacht met smerte, en daar de dorre beemt om riep,
De zon veel schooner schijnt, het gras groeit, dat het piep[4].
Een lent[5] van bloemen verft de heuvels en de dalen.
Geen schilder kan landou en lantschap schooner maelen,
Als hy een' regenboogh van duizent verwen mengt.
't Gevogelt quinckeleert. De blijde leeurick brengt
Zijn toonen by, en volght de keel der nachtegaelen.
De bronaêr laeft het groen met versche waterstraelen.
De ceder neight zijn kroon. Natuur zet heur gelaet
Naer blyschap, en verkeert in eenen andren staet.
De winterbuien, lang aen 't buldren, waeien over.
De by, verleckert op den tijm, en bloem, en lover,
Zuight honigh uit den daeu. De schaepskoy levert room.
De harten huppelen. De blyschap kent geen' toom.
De heiltrompetfaem blies vooruit door steên en landen,
En weckte elck met dees stem: de Heilant is voorhanden.
De huizen liepen leêgh. Het ackerwerck bleef staen.
Men zagh nootdruftigheit noch gunst, noch ongunst aen,

---

1 *Voor de hant*, als nabij. 2 *Verloop*, wanorde. 3 *Hy*, de Heiland. 4 *Piep*, piept, als kon men het gras hooren groeijen: beeld van den weligsten wasdom. 5 *Lent*, lente, voor overvloed van bloemen.

Gemack noch ongemack. d'Een komt te voet aenstreven,
Een ander van 't geberght den lantstroom afgedreven.
d'Een spoet te wagen, en een ander rijdt te paert.
Van Hermon[1] stijgenze af, en spoeden nederwaert;
Die aen den oirsprongk[2] van den lantstroom zich geneeren[3];
Die 't hooge Galileen[4] en 't lager ommekeeren[5],
En bouwen met den ploegh; wat op Genezareth[6]
Geduurigh vlet[7] en vaert, en visch verkloeckt in 't net,
Of zich in steên onthoudt, of op de platte landen;
Het volck op Gilboë[8], daer Saul viel in handen[9],
En in zijn eigen zwaert. Uit Samarije[10] quam
Wat zich ontvonckt vondt van geene afgodiste vlam:
Wat om den lantstroom hangt aen alle bey de zoomen
Trock op, en wat het wildt in bosch weet op te komen[11],
Rondom de doode zee[12]; wie naest aen Seïr[13] paelt;
Wat tusschen Karmels[14] kruin en Hebron[15] adem haelt.
Geheel Jerusalem en haere naegebuuren
Ontwaecken op dien roep, en tellen dagh en uuren
Om 't groote licht te zien, dat uit den oosten rijst[16].
d'Een volght den anderen. Het stuivend voetspoor wijst
Den wandelaer den wegh, oock daer geen wegen leggen,
En 't velt leght ongebaent, vol kreupelbosch en heggen.
Elck yvert[17] tijdigh, daer de toevloet dicht[18] vergaert.

---

1 *Hermon*, gebergte in het noorden van Palestina. 2 *Oirsprongk*. De Jordaan ontspringt aan den voet van den Hermon, of Antilibanon. 3 *Geneeren*, den kost winnen. 4 *'t Hooge Galileen — lager*. Beiden, het opper- en nederGalilea, bijzonder vruchtbaar. 5 *Ommekeeren*, omspitten. 6 *Genezareth*, vischrijk meir in Galilea. 7 *Vlet*, vlot, drijft. 8 *Gilboë*, Gilboa, gebergte van Samaria. 9 *In handen*, der Philistijnen. 10 *Samarije*, Samaria, het tweede hoofdgedeelte van Palestina, tusschen Galilea en Judea. 11 *Op te komen*, te overrompelen, verrassen. 12 *De doode zee*, zoutzee, het grootste meir van Palestina. 13 *Seïr*, gebergte op de grenzen van Arabië. 14 *Karmels*, berg in het noorden van Palestina. 15 *Hebron*, oude stad, ten zuiden Jerusalem. 16 *Uit den oosten rijst*, opgaat gelijk de zon. 17 *Yvert*, spoedt zich. 18 *Dicht*, zeer sterk, waar de meeste toeloop is.

SALOME.

B. V.

Dus bezigh[1], treet 'er aen herschapene[2] Salome[3],
Zoo dertel opgesmuckt, als Flora[4], die te Rome
De burgery verrijckte[5] uit haeren jongsten wil.
De dansers ruimen op. Gezang en spel zwijght stil.
Zy zwaeit een luit van wit yvoor, gereet te speelen,
En dansende het oor met keel en snaer te streelen,
Alle oogen met den zwier van haeren dans, dan dus,
Dan anders, te verzaên. De vader[6] met een' kus
Genaecktze, en kan zich naeu[7] van dees Pandore[8] spaenen[9],
De moeder[10] kustze mede, en weent, en laet haer traenen,
Die rollen langs de wang, als daeu en perlen, af
Van vreught. De dochter badt om oorlof[11]. Vader gaf
De knielende oorelof voor hem en 't hof te praelen
Met haere gaven, daar bevalligheên uit straelen.
Ze is van natuure om prijs voltoit, van top tot teen,
Als uit het aenschijn van de moeder net gesneên,
Gelijck een beelt, en schoon van leest, en al de leden
Manieren zich[12] van zelf naer d'ingeplante zeden.
Haere oogen drijven[13], als twee starren, daer een vier
Van diamant in speelt. Was nu Apelles[14] hier,

---

1 *Dus bezigh*, terwijl men dus bezig is. 2 *Herschapene*, van gedaante veranderd. 3 *Salome*, dochter van Herodias, onwetttige vrouw van Herodes Viervorst van Galilea. 4 *Flora*, Godin der bloemen, oorspronkelijk eene gerijfelijke vrouw. 5 *De burgerij verrijckte*, het Romeinsche volk tot erfgenaam harer schatten maakte. 6 *De vader*, stiefvader, Herodes. 7 *Naeu*, naauwelijks. 8 *Pandore*, Pandora, *allegaafde*, eene door Vulkaan uit klei gevormde, en door de Goden en Godinnen rijk begiftigde, bekoorlijke vrouw. 9 *Spaenen*, spenen, onthouden. 10 *De moeder*, Herodias. 11 *Oorlof*, verlof, vrijheid. 12 *Manieren zich*, schikken zich. 13 *Drijven*, van oogen, die van liefde tintelen. 14 *Apelles*, beroemd Grieksch schilder.

Zijn verf quam vier te kort, om dit gezicht te schildren,
Ja Salomon, hoe wijs en grijs, zou noch verwildren,
Verslingren, en veraert[1] in Heiden, dol van min,
De Godtheit[2] loochenen[3], en voor eene afgodin[4]
Het wieroock zwaeien: maer de feestgenooten beiden.
't Is tijt dat wy den dans aenheffen, en geleiden.
Zy treet eerst langsaem, tot een voorspel, heene en weêr,
Allengs wat rasser op de luitsnaer, keer op keer.
Na 't voorspel vangtze eerst aan te speelen, en te zingen,
En weet de voeten naer den toon en trant te dwingen,
Doch luchtigh, zonder dwang, dat feestdans[5] en muzijck
Van keele en snaer gelijckt een minzaem huwelijck[6],
Of eer geen huwlijck, maer eene edele vryaedje.
De roozekrans om 't hooft, de zwaeiende pluimaedje,
Het sneeuwit zijden kleet, vol lelien van gout
Gezaeit, het hangend hair, van necktergeur[7] bedout,
De perlen aen het oor, de zuivre halskarkanten[8],
En 't voorhooft, daer gestarnt van fijne diamanten,
Aen 't hemelsch aenschijn straelt, bekooren niet zoo sterck,
Als zy betoveren wat haer omringt in 't perck[9].
Maer luistert hoeze zingt: gelooft dan dat meerminnen[10]
Op schipbreuck uit zijn door het streelen van de zinnen
Gedreven en gesolt[11] van toonen op hun maet.
Al 't schoonste, op 't eene punt gevat, verruckt en slaet[12].
— — — — — — — — — — — —
Het beven[13] van haer keel, vol orgels, en de luit,

---

1 *Veraert*, verbasterd. 2 *De Godtheid*, den waren God. 3 *Loochenen*, voor afvallen. Uit liefde jegens vreemde vrouwen, duldde en begunstigde hij de afgoderij. 4 *Afgodin*, Astarte. 5 *Feestdans*. Versta eene ligte sleping der voeten. 6 *Huwèlijck*, beeld eener volmaakte overeenstemming. 7 *Necktergeur*, voor de edelste geuren. 8 *Halskarkanten*, halssnoer van edelgesteenten, in goud of zilver gevat. 9 *Perck*, afgesloten plaats. 10 *Meerminnen*, Sirenen, half vrouw, half visch, die de voorbijvarenden door gezang betooverden en in het verderf lokten. 11 *Gesolt*, geslingerd. 12 *Verruckt en slaet*, vervoert en treft. 13 *Beven*, trillen.

Een graf[1] des nachtegaels, gevolght van 't geestigh slingren
Der voeten heene en weêr, en 't wulpsch gedans der vingren,
Alle even geestigh op de luitsnaer uitgeleert,
Den zin uitbeelden[2] van de woorden, geschakeert,
Gelijck de regenboogh, met veelderhande verven,
Die hier voortrecken[3], daer verschieten, en versterven.
Nu trockze noch een' strick met dansen in dit velt,
Waerin Herodes naem met lettren stont gespelt.
Toen zweegh de luit, en scheen een poos heel kort te stuiten[4].
Men hoorde midlerwijl violen, harp, en fluiten,
Schalmey, en schuiftrompet zich mengen in haer keel,
En galmen, die allengs verflauden zacht en eêl[5].
Dan steigerde, dan scheen de zang het op te geven:
Gelijck het nachtlicht in de pijp brant, dan verheven
Opflackert[6], dan þezwijckt, en, deerlijck afgepijnt,
Den geest geeft met een' snick[7] en blick[8] en flux verdwijnt.

DE HEL.

B. VI.

De poel, daer Lucifer [9] ten halze in quam te smooren,
Gaept wijt, en spalckt den muil wijt open tot aen d'ooren.
Men vaert[10] 'er in ruimschoots, met paerden en karros,
Eerst over keizelsteen, en dan door kreupelbosch,
En heggen, wilt en woest. De wegh in 't ommezwaeien
Loopt enger, anders dan de wenteltrappen draeien,
Of als kinckhorens[11], die neêrrollen op een punt.

1 *Graf*, waarbij het puik der vogelen zou verstommen. 2 *Uitbeelden*, afbeelden. 3 *Voortrecken*, voor den dag komen. 4 *Te stuiten*, tegengehouden te worden. 5 *Eêl*, op eene edele wijze. 6 *Opflackert*, opflikkert. 7 *Snick*, snak, eigenaardig geluid. 8 *Blick*, een bleek weerschijnend licht. 9 *Lucifer*, het hoofd der afgevallen Engelen, nu der booze geesten. 10 *Vaert*, gaat, trekt. 11 *Kinckhorens*, een wenteltrapvormig spits toeloopend zeegewas.

Het koestrend licht, in 't eerst den ingang noch gegunt,
Verflaeut allengs, en als 't vergeet zoo diep te dringen,
Genaeckt men twijfellicht[1], en avontschemeringen:
Gelijck wanneer de zon, beneên de kim gedaelt,
Noch schijnsel nalaet, dat een poos ter zee uitstraelt,
Dan is het nacht noch dagh, of dagh en nacht gemengelt,
En teffens duisternis en licht door een gestrengelt.
Men wandelt hier, gelijck in maeneschijn by nacht,
Wanneer het hemelsch heir[2] in orden treckt de wacht,
En op zijn ronde past, langs diamante wallen,
Waeruit de kroonzucht[3] quam voorover nedervallen,
Die, met de benden der gebroedren[4], troon by troon
Opsteigerende, Godt durf vliegen[5] in zijn kroon.
De nachtvorst[6] houdt zijn hof in vlammen, op den navel
Des afgronts, schuw van zon, in roock, en smoock, en zwavel;
Een gruwzaem woest begrijp[7], vol spoocks, en overkropt
Van goddeloozen, elck naer zijn verdienst, gestopt[8]
In barren[9] ovens, of verrotte stanckgioolen[10].
De scherreprechters, wien 't verdoemrecht wiert bevolen
Streng uit te voeren, in den naem van 's afgronts godt[11],
Bekleeden elck hun ampt, en eeren 't nachtgebodt.
d'Een voert 'er zwavel aen, met heele zwavelbooten,
En roeit door dicken damp, zoo wijt de vracht kan vloten,
Op eenen vlammestroom, dan derwaert aen, dan hier:
Een ander voedt met traen en oli 't gulzigh vier:
d'Een nijpt de lastertong met gloeiendige[12] tangen:
Een ander geesselt, aen een wip, den halfgehangen

1 *Twijfellicht*, tweelicht, mengeling van licht en duisternis. 2 *Hemelsch heir*, sterrenheir. 3 *Kroonzucht*, begeerte naar Gods kroon. Zij veroorzaakte den val der weerspannige Engelen. (2 Petr. II. 4). 4 *Gebroedren*, vloekverwanten. 5 *Vliegen* enz. God naar de kroon stak. 6 *De nachtvorst*, Lucifer. 7 *Begrijp*, omvatting. 8 *Gestopt* enz. Zinnelijke voorstelling! Dus ook bij Homerus, Virgilius, vooral bij Dante. 9 *Barren*, brandende. 10 *Gioolen*, holen. 11 *Godt*, in den zin van overste. 12 *Glociendige*, gloeijende.

Met scorpioenen [1], dat het bloet beneden drupt:
d'Een blaest in 't helsche vier: een ander stoockt, of schupt [2]
De kool en asschen uit de kolck, en schreeut om voetsel
Van brant, hem toegevoert van adderengebroetsel,
Elck om 't wanschapenste, gemengt uit mensch en dier,
Veel tronien in een geroert, met eenen zwier [3]
Naer wolf, en leeu, en draeck, en beer, en wilde zwijnen:
Al stoockebranden [4], fix [5] op moortpriem, en venijnen,
Op strop, en knods, en roer [6], en bijl, en dommekracht.
Is ergens eenigh licht, het is hier eeuwigh nacht,
Ten waer 't opwellen van den roock, met kracht gedreven,
En lang in arbeit, baerde, om 't vier wat lucht te geven.
Men huilt van kille koude om 't snippen [7] van den vorst,
Of hijght zijn' aêm ten endt, van onuitleschbren [8] dorst,
Naerdien de drooge keel inwendigh brant van hette.
Waer rolt nu 't wijnvat, daer de dronckert zich op zette,
Als in zijn' zadel, een gantsch etmael, nimmer zat,
Tot dat de droncken helt van 't paert aen duigen spat [9]?
Wat baet de spaerpot van den gierigaert, bezeten
Van 't gelt, by een geschraept met een verdoemt [10] geweeten?
Waer berght zich nijdigheit, wier hart verteert van spijt,
Om 's naesten welvaert, daer zy geene scha by lijdt?
Wat helpt de wreetheit, en de wraeck, het bloetvergieten,
Daer zy in bloet [11] verzinckt, dat om haer stroomt by vlieten,
Die, noit verdroncken, een klaeroen [12] hoort, die verwoet,
Gewelt, en wraeck, en moort haer luide in d' ooren toet?
Wat helpt nu bloetschande en schoffeeren van Godts maeghden,
Die door haer zuiverheid het zuiverste oogh behaeghden?

---

1 *Scorpioenen*, scherp wondende geesels. 2 *Schupt*, schept. 3 *Zwier*, zweem. 4 *Stoockebranden*, brandstokers. 5 *Fix*, afgerigt. 6 *Roer*, schietgeweer. 7 *Snippen*, sneppen, snijden. 8 *Onuitleschbren*, onuitbluschbaren. 9 *Aen duigen spat*, afvalt, niet zonder schade. 10 *Verdoemt*, zeer slecht, ondeugend. 11 *In bloet*. Dus ook bij Dante. 12 *Klaeroen*, een schelluidend blaastuig.

Een korte keteling[1] van wellust boet men hier
Op ysre pennen, met de voeten in het vier.
De traegheit kan', genoopt van onrust, nergens duuren,
Om 't reuckeloos verzuim der onherhaelbaere uuren.
Met welcke een' kraeuwel[2] wort de misdaet aengetast!
Hoe droef de schult beklaeght! Hoe wenschenze afgevast[3],
En arm, in 't haeren kleet[4], met waecken en gebeden,
De schult te boeten: moght men opwaert van beneden
Opstijgen in genade, en in gena herstelt,
Bedencken hoe de tijt aen oogenblicken smelt!
Maer al vergeefs: wie eens van Godt wort afgezondert,
Komt in der eeuwigheit niet weder opgedondert[5]
Uit dezen jammerpoel.

---

1 *Keteling*, kitteling, zinnelijk vermaak. 2 *Kraeuwel*, kromme gaffel. 3 *Afgevast*, door vasten verzwakt. 4 *'t Haeren kleet*, voor ruw gewaad, ten blijke van boetdoening. 4 *Opgedondert*, opgestegen met groot gedruisch.

BESPIEGELINGEN VAN GODT EN GODTSDIENST.

DE LUCHT.

B. I.

Al ziet het oogh geen lucht, noch wort de lucht gekent
Voor gebuurinne van het vierige element,
En by wier gunst hier al wat leeft moet adem haelen,
Of sterven, zoo zy koom' van haeren aert te dwaelen,
En aentrecke een vergift, en damp, die 't bloet besmet,
De geesten stickt, en 't hart, des levens bron, belet
Alle overige leên het leven meê te deelen,
En hitte, en vlammen, die door aêr en zenuw speelen.
Beneem de long de lucht, ghy bluscht[1] den geest[2] in 't lijf.
Indien een veltkortou[3] met kracht een kogel drijf
Door d'ope lucht op poort, of dack, of steene muuren,
Ghy hoort twee lichamen elckandre op 't krachtigst schuu-
De snelle kogel huilt door 't scheuren van de lucht, (ren[4];
De lucht, vol donders en vol blixems, dat gerucht
Wat is het anders dan dat lucht en wolcken bersten,
Door strijt van hitte en kou, die op elckandre persten?
En dees salpeterlucht, in 't zwangere metael,
Tot berstens toe gepropt, hoe braecktze loot en stael

---

1 *Bluscht*, vernietigt. 2 *Geest*, het leven. 3 *Veltkortou*, kartouw kort grof geschut. 4 *Schuuren*, drukken.

Op haere vyanden, in 't stormen, of in 't entren!
Hoe slooptze slot[1], en vloot aen splinters, gruis, en slentren[2]!
Indien de roode haen[3] ontsteeckt een helsche mijn,
Hoe loeit de buick der aerde! Hoe krimpt de lucht van pijn,
Eer zy een' puinhoop baert van menschevleesch en wallen!
Hoe dreunt en davert d'aerde, eer zy komt in te vallen,
Wanneer de dwarreling der winden tegens een
In haeren boezem woelt om ademtoght, en geen
Verlichting voelt, voor dat de zwangere aen 't verlossen
Een' baiert baert, en stadt, en bergh, en rots, en bossen,
En vliet, en velt verwoest, en slingert overhoop,
Dat heele mijlen volx het zetten op den loop!
Oock kan dit groot begrijp geen ydelheit[4] gedogen:
Dit blijckt: want als de lucht wort uit een pijp gezogen,
Dan vat de pijp de tong. Geen wijnkruick zinckt te gront,
Indien de wijnkruick plompt op 't water met den mont.
Al dompelt men de kruick, zy zal het water stuiten
Op 't element der lucht. De spuit zal water spuiten,
En zwelgen, als van dorst, de blaeuwe waterzucht[5],
Door d'uitgedreve lucht, en ingezoge lucht.
De wijnverlater[6] kan de wijnen dus verlaten,
Uit volle tonnen in een ledigh vat vervaten[7],
En blazen Rijnschen wijn, of 't Fransche druivenat
Met zijnen blaesbalgh[8] uit het volle in 't ledigh vat.
De wijnpomp drinckt den wijn, die puick[9] is, of geringer,
En niet ontvloeit, indien hy boven met den vinger
Het open luchtoor deckt, en dicht besluit en stopt
Voor lucht, waerna geen nat vervloeit, en nederdropt,
Dat anders wederom naer 't middelpunt zou zincken.

---

1 *Slot*, kasteel. 2 *Slentren*, lappen, flarden. 3 *Roode haen*, brandende lont. 4 *Ydelheit*, ledigheit. 5 *Blaeuwe waterzucht.* Dus wegens de kleur des waters. 6 *Wijnverlater*, afgieter. 7 *Vervaten*, van het eene vat in het andere laten loopen. 8 *Blaesbalgh*, blaastuig. 9 *Puick*, best.

De guichlaer[1], om de marckt[2] door grepen aen te wincken[3]
Naer zijne guichelkunst, op alle marckten veil[4],
Zwiert om en wederom, en rolt tien eyers steil
De groef[5] op, langs zijn' stock, en lockt ze naer beneden,
Wanneer hy stiller draeit, en omloopt met zijn schreden.
Het slechte[6] volck, dat op de drift der lucht niet merckt,
Vergaept zich aen den schalck, als een' die wondren werckt.
De waterbel, vol lucht, wort in de lucht gedreven,
Tot dat ze berst, en door de spleet den geest komt geven.
De lucht spant blazen uit, waerop de zwemmer drijft,
Zoo lang geen priem haer priemt, de blaes gesloten blijft.
De lucht in 't wintroer, die geschroeft te zamen perste,
Berst uit, en schiet met loot een eicke planck te berste,
En 't wintroer is bequaem ten aenslagh, zoo men let
Dat dit zich niet ontdeckt, als 't vier uit een musket.

DE EEUWIGHEID.

B. II.

De tijt en d'eeuwigheit in duurzaemheit verschelen,
Als tacken uit een' stam, doch ongelijcke deelen,
En tegens een gekant: want wie den duur beziet,
Het eene kent zijn endt en oirsprong, 't ander niet.
Het eene zweeft recht door, op voortgang, en beweegen:
Het ander rust in stilte, en staet het schocken[7] tegen.
Het eene wort gestuit, en neemt in 't ende een keer:
Het andere staet pal, en wanckelt nimmermeer.
Het eene ontfangt zijn maet van uurwerck, klock, en starren,
En zonne, en maene, om niet in 't voortgaen te verwarren;

---

1 *Guichlaer*, goochelaar. 2 *Marckt*, zamenkomst van koopers en verkoopers. 3 *Aen te wincken*, aan te lokken. 4 *Veil*, te koop. 5 *Groef*, holligheid. 6 *Slechte*, onnoozele. 7 *Schocken*, hevig bewegen.

Het ander meet gestarnte, en zon, en maen, en al
Wat uit zijn' ring[1] alleen een duimbreet[2] deelen zal
In 't duuren, afgemerckt door eeuwen, jaeren, daegen,
En uur en oogenblick, zaizoenen, zomervlaegen,
Den winter, lente, en herfst, gebruickt, of snoot misbruickt,
Tot dat Godts eeuwigheit den tijt de vleugels fnuickt.

— — — — — — — — — — — —

Indien de duurzaemheit, in hemel en op aerde,
Den dingen hun waerdy, en meerdre of mindre waerde
Verleent, hoe heerlijck steeckt 't geen eeuwigh duuren zal,
En was en blijft door zich in wezen, boven al
Wat wezen heeft, dan uit! Dat 's Godt, die voor onze uuren
In wezen was, en geen begin noch endt van duuren
Berekent, en verduurt wat binnen zijnen ring
Een korte duurzaemheit of oogenblick ontfing,
Of noch ontfangen zal, uit Godts geduurzaemheden[3],
Noit achterhaelt van 't brein, en d'allersnelste reden.
Zoo veel volkomenheên van maght, en goet, en schoon,
En eere en majesteit, en rijckdom, die Godts kroon,
Als perle en diamant verrijcken, en stoffeeren;
Dat vol-op, dat gejuich, dat eeuwigh triomfeeren,
Al teffens op een punt met eenen blick gevat,
Wat schept dit eenen bergh, een' onwaerdeerbren schat
Van allerhande goet, in 't hooghste goet te vinden!
Nu wroet de weerelt om, dien molshoop, ghy verblinden,
Die d'eeuwigheit van Godt versmaet om aertsch genot,
Om tijdelijck gewin, om schoonheit, die verrot,
En uit de graven stinckt; om moordende venijnen,
Uit schael' en gouden kop, vol blinckende robijnen,
Te drincken, en een Godt te schijnen, die bedeest[4],
In 't midden van zijn prael, voor 's lijfwachts helbaert vreest.

---

1 *Ring*, kring, omtrek. 2 *Duimbreet*, een weinig. 3 *Geduurzaemheden*, voortduring. 4 *Bedeest*, ontsteld.

Wat is uw heerlijckheit, by 't eeuwigh rijck geleecken?
Bouvalligh, kort van duur. De vleiers, die u smeecken[1],
Staen uw geluck ten dienst, en reede op hun vertreck,
Zoo ras het weiflend lot u aenzie met den neck.
Maer 's Hemels eeuwigheit, in eenen stant gebleven,
Is een volmaeckt bezit van 't nimmerzatte leven,
Op eenen vasten troon, die niet bezwijckt, noch wanckt;
Die 't al beneên zich ziet, wat slibbert[2], spat[3], en schranckt[4].
Men balzemt hier geen lijck, beluit met klanck van klocken.
Geen staetzi volght de baer, met traenen en met nocken,
In 't statigh rougewaet. Geen roukleet vaeght het stof.
Geen schenckel, dootshooft, rib, noch zerck, noch kerreckhof
Vermanen hier van 't ende, op 't voorspoock[5] te genaecken.
Het leven nestelt hier in Godts turkooze daecken,
En zweeft door d'eeuwigheit, die, hoe men dieper ziet,
Te minder wort bereickt en uit het oogh verschiet,
Dat, moê en afgemat van uitzien, in die ronden,
Een evenwijtte, noit den omtreck heeft gevonden.

'S MENSCHEN LIGCHAAM.

B. III.

Wie uiterlijck den mensch, van top tot teen beziet,
Wat lidt ontbeert zijn ampt, bewaert zijn' hoefslagh[6] niet,
Daer 't past? En wie het minste lichaem wou hervormen,
Herstellen, zou hy niet de voeghlijckheit[7] bestormen,
De Godtheit in haer beelt onteeren, daer geen man,
Al waer 't Prometheus[8] zelf, iet in berispen kan?

---

1 *Smeecken*, streelen. 2 *Slibbert*, uitglijdt. 3 *Spat*, uit een spat. 4 *Schranckt*, van een schrijdt. 5 *Op 't voorspoock*, dus voorgespiegeld. 6 *Hoefslagh*, toegewezen post. 7 *Voeghlijckheit*, gepastheid, onderling verband. 8 *Prometheus*, schrander Titan, vormde den mensch uit klei, en bezielde hem door gestolen hemelsch vuur.

Der leên gedaente en stant [1] de domste leert opmercken;
De voeten, reedt [2] ten gang, de handen om te wercken,
Het hooft, gelijck een hof, voor 't rijck verstant gebouwt;
Dat, uit dien hoogen trans, door d'oogen schiltwacht houdt,
Door d'ooren hoort al wat zich openbaert van buiten.
De mont ontfangt de spijs. De tong door klanck kan uiten
Wat in den boezem schuilt, naer eisch van elcke zaeck;
Terwijl geen ander dier begaeft is met de spraeck.
Hoe blinckt het aengezicht vol goddelijcke zwieren [3],
Ten hemel opgebeurt, terwijl alle andre dieren
Ter aerde gaen gebuckt! Wat al verscheidenheên
Van tronien bestaen in zulk een eng en kleen
Begrijp als 't aenschijn is, om menschen t' onderscheiden!
Hoe weeligh gaet de neus door alle geuren weiden!
Hoe dertel krult het loof van 't blonde hair om 't hooft,
Natuurlijck als een kroon, die kroonegout verdooft!
En wat gestaltenis kan d'oogen meer gevallen,
Dan 't hooft, zoo rontheit is d'uitnemenste van allen,
Gelijck een hemelwelf, dat, kunstigh ront gebouwt,
De krachten van de ziel in zich besloten houdt,
Waeronder d'andre leên zich onderlinge roeren,
Om, 't hooftgezagh ten dienst, hun plichten uit te voeren!
Stont eerbaerheit het toe, men kon niet rijck [4] genoegh
Uitdrucken welck een zorgh d'alwijze Vader droegh,
Om menschen door den mensch te planten, en ontfangen,
Te koesteren, te voên: maer schaemte verft de wangen;
Dies wy bequaemheit, vorm, en stof, en stant van elck
Bijzonder teellidt nu bedecken, en de melck
Zien springen uit de borst en bronaêr van de moeder.
Waer toonde zich Natuur voorzichtiger [5] en vroeder [6],

---

1 *Stant*, meest voegelijke plaats. 2 *Reedt*, gereed, vaardig. 3 *Zwieren*, bevalligheden. 4 *Rijck*, ruim. 5 *Voorzichtiger*, meer vooruitziende, zorgende. 6 *Vroeder*, wijzer.

In 't queecken van de vrucht, die, na de barens smart,
Het bloet der kraemvrou zuight, en aftreckt van het hart:
Terwijl de liefde schijnt de moeder te verrucken,
En zy niet laten kan het kint aen 't hart te drucken
Te kussen, reis op reis, als of zy 't moorden wou
Van vrientschap, zonder maet, vervoert van gunst en trou?
Wat wist Godts wijsheit niet al vonden uit te vinden,
Om d'aenteelt van den mensch met banden te verbinden!
Hy heeftze, knoop op knoop, verzekert, en bewaert,
Oock tegens snede en stael van Alexanders[1] zwaert.
Laet gift, laet moortgeweer zich matten, en vermoeien,
Het menschelijck geslacht vereeuwight zich in 't groeien,
Tot dat de jongste[2] mensch den draeiboom sluiten zal
Van zulck een endeloos aenwassende getal.

SCHOONHEID DER SCHEPPING.

B. III.

Nu openbaert zich hier de schoonheit van 't heelal,
Die my voor 't voorhooft slaet[3]. Aen welcke leden zal
Ick 't schoone lichaem van de weerelt best beginnen
t' Ontleden? Wie verruckt mijn' geest, verstant, en zinnen,
In 't openschuiven van dit goddelijck tooneel
En Godts vertooningen? O weereltsch lustprieel!
O lantschap, daer Natuur zich zelf aen heeft gequeeten[4],
En elck om 't rijckst volwrocht[5], voltrocken, niets vergeeten!
Wat ordineerder heeft die vonden uitgezocht,
En elck zoo wel geschickt, en op zijn plaets gebroght,

---

1 *Alexanders*, den beroemden Macedonischen veroveraar, die alles te vuur en te zwaard verwoestte. 2 *Jongste*, laatste. 3 *Voor 't voorhooft slaet*, verbaast. 4 *Gequeeten*, vrij gemaakt van haren pligt, van al wat haar opgelegd was. 5 *Volwrocht*, afgewerkt.

Den voorgront, achterdocht[1], dat flaeuwen, en verschieten;
Hier bosch, daer korenvelt, gins weiden, elders vlieten,
En ope lucht, en bron, die uit den heuvel springt?
Gins blaeut geberghte, en rots: hier quinckeleert en zingt
De nachtegael in 't wilt. Wat vliegen daer al vogels
By vlughten door 't geboomte, of drijven op hun vlogels
Bezadight in de lucht, of over 't effen meer!
De vrolijcke landou, verquickt door 't schoone weêr,
Aen 't groeien, dat men 't kruit en groene gras hoort piepen.
Apelles[2] volght Natuur met kunst na, in het diepen[3]
En hoogen[4] op zijn maet. Hy starooght, en verdrijft[5]
Zijn verwen liefelijck. Wie suft[6], en achterblijft,
Hy volght zijn leitsvrou kloeck en wenscht haer in te stappen[7],
En leght[8] den geest te weicke op aert en eigenschappen
Van 't leven, en gelijck men elck in 't leven vint.
Hy ziet zich aen de zon en haeren opgang blint,
In alle speelingen van water, licht en wolcken,
En purperglans en gout. Hier wort de koey gemolcken.
Daer steeckt de visschers pinck om versche visch in zee.
Hier rijt[9] een heele vloot voor ancker op de ree:
En ginder schoeit[10] de jaght op 't spoor der hazewinden.
De bracken snuffelen, om 't vlughtigh hart te vinden.
Het nest, vol oievaêrs, in top van slot en borgh[11],
Verwacht met open beck het aes, door 's vaders zorgh
In 't groene velt[12] gevischt. Wie kan de schoonheit noemen,
Die zich in 't weeligh vee, en ooft, en zaet, en bloemen,
En starren, zon en maen, en wolcken openbaert?

---

1 *Achterdocht*, achterdacht, wat als achter gedacht wordt, achtergrond. 2 *Apelles*, voor elk bekwaam schilder. 3 *Diepen*, schaduw maken. 4 *Hoogen*, het licht, door diepsels van schaduwe, verheffen. 5 *Verdrijft*, strijkt, doezelt. 6 *Suft*, zwak is. 7 *In te stappen*, door stappen in te halen. 8 *Leght — te weicke*, buigt, pijnigt. 9 *Rijt*, wordt door de zee geschokt. 10 *Schoeit*, past, schikt zich. 11 *Borgh*, burg. 12 *Groene velt*, gekroost water. Of de zee.

Hoe schoon schakeert Natuur de tulpen, schatten waert,
Gewogen tegen gout, verheven tot Augusten[1],
De schoonste en dierste bloem, waerop oit byen rusten!
De schoonheit van de vrou, die 't al te boven gaet,
Op aerde, en nimmermeer het hart en oogh verzaet,
Ontvonckt de leeuwen zelfs, ontdeckt zich hier in 't leven,
Zoo schoon als God haer schiep, om aen den mensch te geven
Een proef van weelde en lust: die, eeuwigh uitgestort,
In Godts bespiegeling alleen genoten wort.
Het aenzien en genot der schoonheit van de vrouwe,
Een zaligheit geschat, heeft duizenden in rouwe
En schipbreuck van hunn' staet, gezontheit, lijf en ziel,
Gedompelt over[2] 't hooft. De wijste en sterckste hiel
En boeideze, gelijck haer slaven aen de keten
Van 't blond en hangend hair. Zoo raest geen dier, bezeten,
Betovert van het spoock, als d' overdwaelsche[3] mensch,
Die blindling op dit aes der schoonheit, yder' wensch,
En wellust, aenbijt, Godt en naem en faem en stammen[4]
Ter zijde zet, om zich in 's vleisters minnevlammen
Te smilten als het ys, of wassen beelt in 't vier.
Dat kan een wulpsch misbruick der schoonheit; en zoo dier,
Zoo dier bekoopt een dwaes dit schijngoet, 't welck genoten
Noch naeulijx, of berou komt schichtigh[5] toegeschoten,
En treed het misbruick ven Godts schepsel op de hiel:
Elendigh was hy dan, die in haer stricken viel,
Gevangen, en gesmoort[6], om eenen blick der oogen,
Een vreught, in eenen droom, gelijck een damp, vervlogen.

---

1 *Augusten. Semper Augustus*, naam van sommige zeldzame tulpen, waarvan een enkel bol, bij de beruchte bloemenwoede in de zeventiende eeuw, wel eens 13,000 gl. mogt gelden. 2 *Over*, boven. 3 *Overdwaelsche*, over of buiten het spoor dwalende, uitsporige. 4 *Stammen*, afkomst. 5 *Schichtigh*, als een schicht, driftig. 6 *Gesmoort*, gestikt.

DE STERRENHEMEL.

B. III.

Hoe flaeu verschiet [1] nu d' aerde! Ick benze quijt van onder.
Al wat mijn oogh verschijnt, is wonder boven wonder.
Wat grootheit, schoonheit, maght, en rijcke ontelbaerheit
Ontvout zich in 't gestarnte: een schooner majesteit
Dan immermeer de paeu kan schildren, en schakeeren,
Wanneer hy voor zijn gâ, met zijne ontvouwe veêren,
Den staert vol oogen, praelt, en blint van hoovaerdy
Met zijne vleugelen haer kraeckend streeft voorby.
Het groen en blaeu, met gout besprengkelt, geeft te kennen
Wat rijckdom vrou Natuur te kost hing aen die pennen.
Ick zie [2] den hemel aen, gelijck een' bruidegom
Van d' aerde, zijne bruit. Hy hangt een' mantel om,
Vol steenen geborduurt, gezoomt met gouden zoomen,
En perlen, elck om 't schoonst. Zy blaeckt, en ziet hem komen
Dus uitgestreecken [3], en ontfangt, met stercker gloet
Van liefde, in haeren arm den vorst, die haer gemoet.
Het lustme hier den dans van vaste en losse starren,
Die nimmer onderling verdwalen, noch verwarren,
't Aenschouwen, in de vreught van 't hemelsch bruiloftsfeest.
Hoe blinckt die schoone riem [4] des bruigoms [5], daer mijn geest
De twalef tekens [6] merckt, waardoor de zon de ronden
Voltreckt om ieder jaer. Het schijnt hy wort bewonden
Van drie paer lichten [7], die, met eenen schoonen zwey [8],
Ten dans rondom hem gaen; terwijl de bruiloftsrey

---

1 *Flaeu verschiet*, verflaauwt van kleur. 2 *Ik zie — aen*, beschouw. 3 *Uitgestreecken*, uitgedost, opgeschikt. 4 *Riem*, gordel, dierenriem. 5 *Bruigoms.* Versta den hemel of het uitspansel. 6 *Tekens*, de zoogenoemde hemelteekenen. 7 *Drie paer lichten*, de zes als toen bekende planeten, Mercurius, Venus, de Aarde, Mars, Jupiter, Saturnus. 8 *Zwey*, zwaai.

Van zoo veel duizenden, met hant aen hant te gader,
Den ronden dans besluit, en aller glansen vader[1]
Van verre tegenjuicht, en danckt voor 't rijcke licht,
Dat in elx oogen schijnt, en straelt uit zijn gezicht,
En zonder 't welck de lucht en aerde en hemel duister,
Vergingen, zonder glans, en levendige luister.
Wat zet de hemel hier al schiltwachts uit by nacht!
De duisternis verleent de starren gloet, en kracht.
Hoe wort de bruit[2] dan heel, dan half, dan niet, beschenen!
Hier moet Hevelius[3] geen verrekijcker leenen,
Om sproet en vleck en licht, in 't aenschijn van de maen,
Te zoecken met den bril[4], en aerde en oceaen
In zijne maenekaert te maelen, en de deelen
Der onderweerelt[5], rijck van bloedige krackeelen,
En arm van veiligheit, eendraghtigheit, en pais,
Die hier ten reye gaen in 't hemelsche palais.
O schepper van de zon, waerby wy adem haelen!
Verlangt het al wat leeft, des morgens, naer de straelen
Van 't allerschoonste licht, dat ghy geschapen hebt;
Hoe komt het dat de mensch zichzelven dus misschept[6],
Noch redenloozer dan de wilden, en verblinden;
En hun verwanten[7] wreet verscheuren en verslinden
Met tanden van metael[8]; berockenen geen quaet
Te gruwzaem[9], uit een zucht tot overgang van staet,
En heerschlust, zonder 't oogh te slaen op 't ongeschapen;
Geen licht noch Godtheit zien noch kennen dan hun wapen,
En 't glinstren van een kroon, die, krenckbaer door gewelt,
In eenen blick, als sneeu, gelijck hun leven, smelt?

---

1 *Aller glansen vader*, den Schepper. 2 *Bruit*, de aarde. 3 *Hevelius*, Hevel, een beroemd sterrekundige in de zeventiende eeuw, beschrijver van de maan. 4 *Bril*, vergrootglas. 5 *Onderweerelt*, het ondermaansche, de aarde. 6 *Misschept*, ontstelt. 7 *Verwanten*, natuurgenooten. 8 *Tanden van metael*, geschut. 9 *Geen quaet te gruwzaem*, het allersnoodste kwaad.

GODS VOORZIENIGHEID.

B. III.

Indien een wildeman[1] noch hoorde, op luchte[2] sprongen
En vingerdans, wat geest door 't orgel quam gedrongen,
Wat goddelijcke galm zich spreide in yders oor,
En rolde in 't hoogh gewelf, door kerck, kapel, en koor;
Zoo veele mengzels van registeren en klancken,
Waervoor onze eeuwen noch Orlandoos[3] zanglust dancken;
Zou hy gelooven dat geval die toonen mengt,
Als verwen ondereen, met kunst en geest gesprengt[4]?
Zou hy gelooven dat die maetklanck en getalen[5],
Die weêrgalm, rijck van geest, in 't volgen, en herhalen,
Van hoogh en middelbaer en laegh en grof geluit,
Dan statiger, dan wuft, dan lang, dan kort gestuit[6],
Zich zonder een vernuft ontvouden ongebonden,
En niet door Zwelings[7] hant en zijn doorluchte vonden?
Gewisselijck hy most bekennen dat verstant
En hant die pijpen stelt, en haere keelen spant[8].
Indien de wiltste Moor het licht der Amiraelen[9]
Al triomfeerende, langs d'Amsterdamsche paelen[10]
Zagh uit de rijcke zee, op ons gezegent Y,
Aenstreven, door een bosch van masten, die te ly[11]

---

1 *Wildeman*, wild, onbeschaafd mensch. 2 *Luchte*, ligte, snelle. 3 *Orlandoos*. Versta Orlando Lassus, van Bergen in Henegouwen, een' zeer beroemd toonkunstenaar der zestiende eeuw. 4 *Gesprengt*, verspreid. 5 *Getalen*, getallen, toonen. 6 *Gestuit*, tegengehouden. 7 *Zwelings*. Versta Diedrik Zweling, een' zeer beroemd organist te Amsterdam, in de zeventiende eeuw, en zoon van den als zoodanig even beroemden Jan Pietersz. Zweling: beiden door Vondel bezongen. 8 *Spant*, verbindt. 9 *Het licht der Amiraelen*, den uitmuntendsten Vlootvoogd. Versta den Admiraal de Ruiter. 10 *Paelen*, de hoeveelheid aaneengeschakelde palen in het Y, dienende, om de schepen vast te leggen. 11 *Te ly*, lijwaart, de zijde van het schip onder den wind.

En loefwaert[1] op den stroom hem met trompetten eeren,
En vlagh, en wimpel; daer hy, onder het laveeren,
Zoo veele kielen mijde, en loste, laegh op laegh,
De donders der kortouwe, om 't vrye Gravenhaegh
Te wecken met zijn komst; zou dees Moorjaen gelooven,
Al zagh men noch matroos, noch volck, noch stuurman boven,
Dat zulck een zeekasteel gegroeit waer by geval,
En zonder stuurmans hant quam bruizen aen de wal?
Gewis het domste brein, hoewel 't geen boeckstaef[2] leerde,
Most sluiten dat vernuft dit boude, en zelf regeerde.
Wie kan dan loochenen, dat d'opperste Natuur
De weerelt, zooze zeilt, laet drijven zonder stuur?
Godts werck en d'eigenschap des wercx, in 't overwegen
Gebleecken, spreecken dit van alle kanten tegen,
Door grootheit, roeringen[3], geschicktheit, schoonheit, val[4],
Gematigtheit[5], bestaen, en rijckheit van 't heelal.
Wie Godt van 't eeuwigh roer der dingen af wil zetten,
Berooft hem 't heerlijckste ampt, het welck bestaet in 't letten
Op zijn geschapenheên, het menschdom allermeest,
Waervoor zich alles buight.

---

1 *Loefwaert*, de zijde van het schip boven den wind. 2 *Boeckstaef*, letter. 3 *Roeringen*, bewegingen. 4 *Val*, bevalligheid. 5 *Gematigtheit*, dat met maat en regel overeenkomt.

ALTAER-GEHEIMENISSEN.

HET MANNA.

B. I.

Allengskens brack de dagh in 't oosten aen:
De morgenstar was noch niet opgestaen:
De leitsman[1] met zijn' broeder[2] hiel, in 't midden
Der priesteren, vast aen met vierigh bidden;
Toen uit den schoot en hant en nuchtren[3] mont
Der Engelen, een morgenlucht den gront,
(Terwijl de dagh verdoofde 's hemels lampen[4])
Quam zuiveren van ongezonde dampen,
En reinigen de lantstreeck hier ontrent.
Dat ruischen suisde al voort, van tent tot tent,
En scheen gelijck een troostbo voor hun allen.
Zy luisterden, tot datze hoorden vallen
Dien hagel, als kristal[5], van dack tot dack.
Al 't leger vloogh ter hutte uit; yder sprack,
Of riep vast: wat is dit[6]? Dan d'een, dan d'ander.
Zy zagen 't velt, gelijck met koriander[7]
En rijp, bestroit. Het lagh er kleen en ront,
En tusschen rijp en daeudrop, en gezont,

---

1 *De leitsman*, Moses. 2 *Broeder*, Aron. 3 *Nuchtren*, niets genuttigd hebbende, voor zuiveren. 4 *Lampen*, sterren. 5 *Kristal*, zoo doorschijnend als kristal. 6 *Wat is dit?* Dus volgens de opvatting van het Hebr. *Man.* (Ex. XVI. 15.) 7 *Koriander*, zeker welriekend zaad.

En voedtzaem, juist van smaeck als bloem[1] van terwe,
En honigh: noit droegh winter witter verwe.
De leitsman danckt den Vader, die in noot
Zijn kinders spijst, uit zijnen milden schoot.
Hy roept: waer zijn d'oproerigen gebleven?
De Hemel schaft ons voetsel om te leven.
Daer gaet terstont een danckbaer veltgeschrey
Al t'effens op: men huppelt, rey aen rey,
En zingt van vreught: wie kan zijn vreught bestieren?
Zy grimmelen op 't velt, zoo zwart als mieren;
En zamelen dien gragen morgenbuit,
En hemeloeghst. Al d'Englen kijcken uit
Het helder blaeu, en zien, hoe alle staeten
En sexe en oude, in 't hondert[2] uitgelaten,
Vergaderen, in schotel, korf en kruick,
't Geen 's Hemels gunst hun schonck tot nootgebruick.

HET GOUD.

B. I.

Men laet zich niet verdrieten lang te beiden,
Te zweeten, en te zwoegen, om het geen
Uitnemende is en dier en ongemeen.
Natuur om 't gout, 't volmaecktste der metaelen,
Te baeren, puurt[3] het door de zonnestraelen,
En hijght, en gaet zoo lang in arrebeit.
Dat mengsel van volkome zuiverheit;
Dat evenwight van zuivere elementen[4],
Aen een gegroeit, laet zich geen' schrick inprenten

1 *Als bloem van terwe* enz. Als koeken, met honig toebereid, of zoet olie-gebak. 2 *In 't hondert*, uiterst in het ruwe. 3 *Puurt*, loutert, uivert. 4 *Elementen*, grondstoffen.

Van tijt noch eeu, noch siddert voor den tant
Van roest noch zout noch eeck[1]: zijn taeie bant
Bezwijckt noch smilt[2] in d'allergloenste hette:
't Behoudt zijn' aert: het weet van vleck noch smette,
En draeght het beelt van d'Eeuwigheit en Godt:
Nu raest het al om gout en 't goutgenot:
En schoon het leght zoo hellediep begraven,
Men acht het waert om zijn waerdy te slaven,
Te wroeten, nacht en dagh, en zonder maet,
Van aêr[3] tot aêr, daer menigh 't leven laet:
Men laet om 't gout, min kostelijck dan 't leven,
Het lijf, van 't gout noit yemant weergegeven.

HET GRAAN.

B. II.

't Gezaeide graen lijdt onder d'aerde last,
En boven d'aerde, en worstelt, daer het wast,
Met regen, zon en vorst en schrale vlaegen:
't Wort dickwijls van een hagelbuy geslagen;
Terwijl het bloeit, of in zijn airen schiet
En zwelt: het lijdt van mist en lucht verdriet[4]:
En schoon de zein[5] het maeide op 't velt ter neder,
Noch worstelt het met wisseling van weder
En winden, eer het op den dorschvloer raeckt:
Daer gaet het op een beucken, dat het kraeckt:
De vlegel spaert dan halm, noch kaf, noch koren:
De korenair wort tot verdriet geboren.
Vier tijden gaen in arbeit van dees vrucht:

---

1 *Eeck*, edik, azijn. 2 *Smilt*, smelt, verbrandt. 3 *Aêr*, ader, doorgang van den erts. 4 *Lijdt — verdriet*, wordt gekweld. 5 *Zein*, zeissen.

De herfst ontfangt het zaet; de winterlucht
De teere spruit; de lent de groene stelen:
De zomerzon begint den halm te gelen,
En kroont de vrucht, die 't leven onderhoudt,
Om 't blonde hooft, met eene kroon van gout,
Met strael op strael; noch moetze in 't ende lijden,
Dat 's maeiers vuist haer koom' met zeissens snijden;
Dat d'ackerman haer binde en slepe en torss';
De vlegel haer op 's huismans dorschvloer dorsch';
De wan haer wann'[1]; de molensteen haer breke;
De voet haer knede, en 's ovens gloet haer steke
Op 't hooft, en sluit' de kruim in eene korst.
Zoo decktze op 't lest de tafel van den vorst,
En spijst en voedt de koningklijcke monden:
Zy stont op 't velt; nu wortze op 't hof gevonden:
Flus deckte haer de schuur en grove zack;
Nu deckt haer 't hofgewelf en gouden dack.
O edele air! Laet treffen, wat kan treffen;
Ghij neight uw hooft, om 't hooft om hoogh te heffen;
Laet hagelen, laet maeien, dorschen, slaen;
Ghy valt, om eens op 's konings disch te staen:
't Vernederen schijnt vruchteloos en deerlijck[2];
Doch geeft in 't endt meer luisters aen het heerlijck.

ABRAHAMS OFFER.

B. III.

Het grijs vernuft[3] zagh niet dien knoop t'ontwarren,
Hoe hier zijn zaet[4] zou wemelen, als starren

1 *Wann'*, wanne, schudde, zuivere. 2 *Deerlijck*, medelijden wekkend. 3 *Vernuft*, van Abraham. 4 *Hoe hier zijn zaet* enz. Hem was de belofte gedaan, dat zijn zaad zoo ontelbaar zou zijn, als de sterren. (Gen. XV. 5.)

Daer boven; schoon het lagh gebluscht[1], gesmoort
In 't eenigh bloet[2]. Dit schijnt een donderwoort,
Een donderslagh: belofte en waerheit strijden.
Godt eischt een' moort: Natuur krijght medelijden
Met haere vrucht, en 't kinderslachtigh[3] lot.
Vijf zinnen gaen te velde tegens Godt,
En worstelen, drie nachten en drie dagen,
Terwijl hy klimt op 's Hemels streng behaegen
Ten offerbergh[4]; de zoon gelaên met hout
Op zijnen rugh; de vader, stram en out,
Met vier en zwaert[5] tot opening van ader
En strot des kints, zijn hart[6]; dat zeit: mijn vader,
[O bitter woort! bezweeck de vader niet,
Toen hem die naem van vader 't hart doorstiet?]
Mijn vader, hier zijn vier en hout en banden;
Waer blijft het schaep, om op 't altaer te branden?
De vader schiet als uit een' bangen slaep,
En droom: mijn zoon, Godt zal het outerschaep
Bestellen[7]: en hy valt, vol strijts, aen 't bouwen
Van 't berghaltaer; en leght het hout, gehouwen
Ter offerhande, op 't outerplat[8]; en 't kint,
Hetwelck hy eerst de handen kruiswijs bint,
Op 't offerhout; en grijpt, met zoo veel krachten
Als 't hart noch heeft, het mes, om 't kint te slachten;
En ziende omher[9] geen uitkomst, troost zich dan,
Dat Godt[10] zijn bloet uit assche wecken kan.
Natuur aldus verweldight[11], moet het geven[12]:

---

1 *Gebluscht*, gedoofd, vernietigd. 2 *'t Eenigh bloet*, dat van Isak. 3 *Kinderslachtigh*, dat het slagten van een kind vorderde. 4 *Offerbergh*, Moria. 5 *Zwaert*, mes. 6 *Hart*, voorwerp van liefde. 7 *Bestellen*, bezorgen. 8 *Outerplat*, vlak des altaars. 9 *Omher*, om zich heen. 10 *Dat Godt* enz. Dat God magtig is, om ook uit de dooden Isak op te wekken. Zinspeling op Hebr. XI. 19. 11 *Verweldight*, overweldigd. 12 *Geven*, opgeven.

't Betrouwen had de vuist al opgeheven,
En afgeknipt den draet der liefste ziel,
t' En waer de stem[1] het slachtmes tegenhiel;
Waer op hy 't hooft naer 't Engelsch aenschijn draeide,
En met een' ram den eisch des Hemels paeide[2].

---

1 *De stem*, eens Engels. 2 *Paeide*, voldeed te vreden stelde.

MAEGHDEBRIEVEN.

THEODORE AEN BASILIA, HAERE ZUSTER.

— — — — — — — — — — — —

Ick, wieroockweigerigh[1], en God[2] verlooft, gevangen,
En vreeslijck toegedoemt[3] aen d'eerelooze cel[4],
Koos alles uit te staen, om 't Hemelsche bevel
Te volgen, daer men my, door schennis, zocht te temmen.
Men schen dit lichaem vry, de wil zal 't nimmer stemmen,
Maer waeren[5] ongeschent den maeghdom van de ziel,
Zoo zuiver, als het sneeuw oit van den hemel viel.
Gelijck de lauwerblaên de vlammen wederstreven,
En kraecken, reis op reis, en worstlen, eer zy 't geven
Gewonnen aen den gloet; zoo zal de stijve[6] keel[7]
Doorgalmen overal de winckels[8] van 't bordeel;
En tuigen, hoe Godts bruit die schande lijdt gedwongen.
Of blijf ick stom, van schaemt, zoo zal een lucht vol tongen[9]
Getuigen van mijn eer, die bergen overkrijt[10],
En het schofferent hof zijn schendery verwijt.
d'Onnoozelheit heeft hier haer schenders, en schoffeerders,
Maer 't schort haer nimmermeer aen voorspraeck, noch ver-
De boosheit wint veel velts, wanneer zy hene ruckt, (weerders.
Maer komt zoo verre niet, dat zy geheel verdruckt

---

1 *Wieroockweigerigh*, weigerig, om den afgoden wierook te offeren. 2 *God*, den Heiland. 3 *Toegedoemt*, verwezen. 4 *D'eerelooze cel*, het bordeel. 5 *Waeren*, bewaren. 6 *Stijve*, krachtige. 7 *Keel*, stem, geluid. 8 *Winckels*, hoeken. 9 *Tongen*, stemmen. 10 *Overkrijt*, overschreeuwt.

Het zaet van ware deught, die kracht krijght zelf door 't rotten,
En na dien winter[1], komt te bloeien, en te botten.
In d'onderdrucking leght de hoogheit van Godts maeght,
Niet oogende op 't geen haer, maer 't helderste oogh, behaeght,
Om 't welck zy zich verciert met perlen noch gesmyde[2],
Noch purper nochte gout, maer met spierwitte zyde
Van zuiverheit en schaemte, en stilte[3], slecht en recht,
Geloof en liefde en hoop, en 't hart aen Godt gehecht,
En goddelijcken raet, de bagge[4] van haer ooren.
Mijn Bruigom, eens uit Godt, eens uit de Maeght[5], geboren,
Bescherm uw maeght, uw bruit; of zoo zy lyden zal,
Uw wil geschie: zy lyde uw glori te geval.
Geen water kan de gloet van onze liefde blussen.
Terwijl men 't lichaem schent zal 't kuisch gemoedt u kussen.
De liefde van uw bruit is stercker dan de doot.
Zie van den hemel neer: vertroost ons in den noot.
Zoo zucht ick naer de lucht in hemelsblaeuwe bogen.
Een kou gaet door 't gebeent. Het water stremt in d'oogen.
Al 't bloet vertreckt naer 't hart. Een afschrick, bleeck en bang,
Ontschaeckt[6] mijn kaeck de roos, en overstroit de wang
Met rijp[7]: dan komt de roos en dan de rijp weer boven.
O wonderbare strijt! Wat durf ick my beloven?
Wat vreezen, of den palm, of droeve nederlaegh?
't Vertrouwen tart den strijt. De schaemte maeckt my traegh.
Mijn kuischeit drijft, voor wint, door 't barnen van de klippen.
Al d'oevers zijn bezet. Zy kan het niet ontglippen.
De schender gunt haer noch een' oogenblick beraets.
Hoe klopt het hart, terwijl de woestheit des soldaets
Vast aenklopt op de deur, gereet om aen te grijpen
Den wapenloozen roof, op zang en spel van pijpen;

---

1 *Winter*, wanneer het koren het meest lijdt, voor druk. 2 *Gesmijde*, allerlei sieraad, van metaal gesmeed. 3 *Stilte*, stilheid, ingetogenheid. 4 *Bagge*, een hangend edelgesteente, voor een groot sieraad. 5 *De Maeght*, Maria. 6 *Ontschaeckt*, ontrukt. 7 *Rijp*, beeld van witheid.

Gelijck de vos een duif, in 't hol van eene rots.
Ten leste groeit mijn moedt, en smijt de vreeze trots
Voor zijne voeten neer. Ick blijf by 't voorgenomen,
En wacht vol hoops 't gewelt, my dreigende op te komen.
Met kraeckt de deur, en gaept, en laet een' ridder[1] in.
Hoe wiert my toen te moe! Wat schoot my in de zin!
Zoo d'angst een teere maeght haer zinnen had gelaeten
In 't goddeloos vertreck, bezet van hofsoldaeten.
Een brave rustigheit ziet hem ten oogen uit.
Het hair bedeckt den hals, om wien de hellem sluit.
Een roode wapenrock, op 't pantser aengetogen,
Wel dicht van schubben, geeft een rootheit in mijn oogen.
De degen hangt gegort aen zijne slincke hant.
O Theodore, die de kroon der maeghden spant,
Laet vaeren alle vrees voor 't heiligste uwer eere,
Hier staet een, die niet lijdt dat yemant u schoffeere.
Zoo spreeckt de jongeling, terwijl ick vast bedaer,
En overlegh, wie my verzekert[2] in 't gevaer.
Ick durf my naulijcx noch verlaeten op dat smeecken.
Vergif wort menighmael met honigh overstreecken.
Bancketten decken wel 't moordadighste venijn.
Wat anders is het hart: wat anders is de schijn. (den.
In menigh mensch wort noch een avrechts[3] mensch gevon-
Recht avrechts, en gewoon te spreecken door twee monden.
Zoo mor ick by my zelf, wanneer hy 't woort hervat:
Nu zorgh[4] niet langer voor den Godtverloofden schat[5].
Hier staet uw vyant niet, ô neen, maer uw behoeder,
Uw lotgenoot, uw troost, uw arts, uw medebroeder.
Hier ziet ghy Didymus, gezint zijn jeughdigh bloet
Te storten voor uw ziel. ô Dochter, schep dan moedt.

---

1 *Ridder*, ruiter, in het gemeen krijgsman. 2 *Verzekert*, beveiligt. 3 *Avrechts*, verkeerd. 4 *Zorgh*, vrees. 5 *Godtverloofden schat*, maagdom.

Laet ons verwisselen van kleedinge, en manieren,
U 't mannelijck gewaet, my 't maeghdelijck vercieren.
Dees uitkomst daelt van Godt. Ick streck u hier een borgh.
Treck aen mijn krijghsmans tuigh, en red u uit dees zorgh.
Zoo sprack hy, daer een wolck, als zilver, nederdaelde,
En, treckende in 't vertreck, rontom my zweefde, en dwaelde,
Die, na 'et ophelderen der wolcke, zagh in 't licht
Een schaer van Engelen, met blyschap in 't gezicht,
En vrientschap op de lip, en rapsheit[1] in de leden,
Bereit om Theodore, in krijghsmans schijn, te kleeden.
Dees schiet my strax de laers aen 't een en 't ander been:
Die strickt de laers met gout, en bintze voor mijn scheen.
Een ander vlijt[2] en rijght het pantser om mijn lenden,
En stulpt[3] den helm op 't hair, nu veiligh tegens 't schenden.
De wapenrock bedeckt mijn schouders met der vaert[4].
Een ander geeft my moedt, een ander schilt en zwaert.
Zoo stapt de krijghsheldin, met haer geweer, en wapen.
Terwijl mijn Didymus, door 't maeghdekleet herschapen,
Een simple maeght geleeck, die, om den hemelschat,
Alle ydle pracht en prael met wil[5] verwaerloost had,
Om het wellustigh oogh der wulpschen te mishaegen,
En door geen pronckery hun zielen te belaegen.
Doch door mijn aengezicht en 't lochenent[6] gewaet
Scheen een gemengeltheit, en tweederleie staet
Van jongeling en maeght, en zachte en fiere zeden.
Al veinst mijn tret, noch blijckt iet zachters in mijn treden,
In voorhooft, en gebaer, hoe zeer ick 't zelf verwensch,
En d'ongelijcke sex[7], die nabuurt[8], grens aen grens,
Staet voeghelijck[9]. Men kan die zomtijds onderkennen,
En zomtijds niet, natuur leert langsaem zich verwennen.

---

1 *Rapsheit*, rapheid, vlugheid. 2 *Vlijt*, schikt, voegt. 3 *Stulpt*, stelpt, stolpt, drukt. 4 *Met der vaert*, snellijk. 5 *Wil*, opzet. 6 *Lochenent*, tegendeel aanduidend. 7 *D'ongelijcke sex*, de mannelijke sekse. 8 *Nabuurt*, nabij is. 9 *Voeghelijck*, gepast, betamelijk.

De rey der Engelen, na dit voltoide werck,
Verlaet dees plaets, en vlieght omhoogh, naer 's hemels kerck[1];
Van waer zy, op den wenck des Vaders, nederstegen,
Ten dienst van zijn vriendin, ten uiterste verlegen.
Heldin, sprack Didymus, nu red u, het is tijt.
Dees mommery[2] kan u niet strecken tot verwijt,
Maer tot onsterflijcke eere, in sterfelijcke monden.
Bedriegh de wachters vry, door loffelijcke vonden,
En stap gelijck ick quam, door al den drommel heen,
Eer d'overste ons verrasch, en grype, en boeie aen een.
Voort, voort, nu zie niet om. De Hemel leert u hoopen.
Verlaet dit Sodoma[3]. Vaer voort, die wegh leght open.
Ick antwoort hem hier op: godtyverighste helt,
Beschutter van de maeght voor 't gruwelijck gewelt,
Mijn bruigom kroone uw trou in 't onbepaelde leven;
Hoe zijn wy te gelijck van eene lucht[4] gedreven!
Hoe wenscht mijn geest uw gunst t'erkennen met mijn bloet!
Leef lang. Zoo danck ick hem, en zet den trotsen[5] voet
Ter deure uit onbeschroomt, door 't woelen van de bende,
En redt my uit gevaer, eer yemants oogh my kende.
Na 'et lange sammelen[6] zoo valt de hofkornel[7]
Met zijn gewapenden in d'uitgestreecke[8] cel;
Om d'aengevochte maeght te vinden, overwonnen[9]
Door afschrick van die schande, of heel, en ongeschonnen,
Naer 't onverzetbre hart, dat tot geen schande stemt[10],
En, onder zijn gebiet, de woeste geilheit temt,
Die op de schoonheit vlamt, en haer afkeerige oogen.
De hofkornel ziet toe en roept: wy zijn bedrogen.
Dit's Theodore niet. ô Booswicht, toveraer,

---

1 *'s Hemels kerck*, verblijf der hemellingen. 2 *Mommery*, vermomming. 3 *Sodoma*, plaats van de snoodste geilheid. 4 *Lucht*, zin. 5 *Trotsen*, moedigen. 6 *Sammelen*, talmen, langzaam voortgaan. 7 *Hofkornel*, hofkrijgsoverste. 8 *Uitgestreecke*, uitgeluchte, uitgescholden. 9 *Overwonnen*, verbijsterd, in verwarring van zinnen gebragt. 10 *Stemt*, toestemt.

Verrader van het recht, vermomde guichelaer,
Ghy hebt uw snoode boel[1] gestelt op vrye voeten.
Maer 't geen haer daet verdient zult ghy viervoudigh boeten.
Men ley hem naer 't gerecht. Hy zal het niet ontvliên.
Zoo ruckt men Didymus, door allerhande liên,
Door eenen dicken drang, gevloeit uit alle straeten,
Naer 't hoogh gerecht. De stadt en 't volck zijn uitgelaten.
Ick sidder op 't gerucht. Ick yvre derwaert aen[2].
Ick koom, daer de soldaet, bereit om toe te slaen,
De blancke sabel stroopt[3], en dreight dat hooft te vellen,
't Welck, om mijn veiligheit, zich in gevaer ging stellen.
Ick roep: hou op, hou op. De schuldige staet hier.
Al 't volleck draeit het hooft naer mijn verbaest getier.
Een yder maeckt my plaets. Zoo kom ick opgetreden,
Daer mijn verlosser knielt. Ick val hem met gebeden
En vrientschap om den hals, en bidde, dat hy toch
't Onschuldigh bloet verschoone. Ick neem dat loos bedrogh
En al de schult op my. Verschoon 't onnoozel leven.
Ick ben de rechte man[4]. Ick heb 't bedrogh geweven.
Hy weigert my mijn bede, en bid al even zeer,
Dat ick hem gunnen wil zijn' lust, en d'opperste eer
Van zoo een' braven vont, dat 's voor een maeght te storten,
Voor 't schitterende zwaert, nu reedt haer tijt te korten.
Wy worden, na veel strijts, te zamen weghgeleit,
En, op een nieuw verhoor, ontfangen dit bescheit:
Het evenschuldigh paer pas morgen vroegh te knielen
Voor 't zwaert, en vaer van hier, als met gepaerde zielen.
Mijn ziel verlangt naer d'uur, doch wenscht in dit geval
Te weten, wie van beide eerst nederknielen zal.
Voor my, indien 't my moght, naer mijnen wensch, gelucken,
'k Verzoeck, en hou vast aen, om eerst te mogen bucken;

---

1 *Boel*, minnares, bijzit. 2 *Yvre — aen*, ijl. 3 *Stroopt*, ontbloot uit de scheede haalt. 4 *Man*, persoon.

Maer mijn getrouwe stopt zijn oor voor mijn gebeên.
De voortoght komt hem toe. Hem past het voor te treên.
Zoo 't enckel[1] wezen moet, het zal mijn' onwil[2] sussen,
Dat zijn bebloede romp my diene tot een kussen,
Waerop ick nederkniel, terwijl het hart noch steent,
En 't hooft noch gaept naer 't hooft, dat zich by 't zijn vereent.
Een zelve tombe zoude ons beide best betaemen.
Wy sterven te gelijck, begraef de lijcken t'zamen,
En legh my zy aen zy, dat ick met hem verrijs,
Als d'Engelsche bazuin ons wecke[3], op deze wijs:
Ontwaeck, ô Didymus, ontwaeck, ô Theodore.
Ghy streckte elckander, ick u beide een hemelspore[4].

---

1 *Enckel*, eenvoudig, op zich zelven. 2 *Onwil*, tegenkanting.
3 *Wecke*, op den oordeelsdag. 4 *Hemelspore*, aansporing hemelwaarts.

ZEGEZANGEN.

VEROVERING VAN GROL DOOR FREDERICK HENRICK, PRINCE VAN ORANJE.

DROOM.

't Was duister, en het hof, na 'et woelen, overrompelt
Van vaeck, gerust lagh in vergetelheit gedompelt;
En vee en vogel zweegh in 't midden van den nacht,
Door eenen diepen slaep betovert en verkracht[1];
Wanneer Prins Henrick[2] docht, dat voor zijn bedsté nader
En nader quam de geest van wijlen zijnen vader[3],
Met slependen gewade en tabbert van satijn:
Van wezen en gebaer[4], juist in dien zelven schijn
Men van hem tuight, dat hy, na 't jongste middagh-eten[5],
Gerezen van den disch, en, en zonder iet te weten
Van lagen of bedrogh, tradt buiten zijne zael. (tael.
Zoon, spràck hij, waerde zoon, verschrick niet voor mijn
Ick ben uw vader zelf: 'k ben Welhem[6], wiens gebeente
En asch noch waeckt om u, en over mijn gemeente:
Schoon ofwe u zijn ontruckt door een onrijpe[7] doot;

---

1 *Verkracht*, overmeesterd. 2 *Henrick*, Fredrik Henrik. 3 *Vader*, Willem. 4 *Gebaer*, vertooning, houding. 5 *Na 'et jongste middag-eten*, het laatste middagmaal. De Prins was naauwelijks opgestaan van tafel, toen hij op den eersten trap van zijn hof, in St. Aagten klooster te Delft, werd dood geschoten. 6 *Welhem*, Willem. 7 *Onrijpe*, ontijdige.

Toen 't wondenbloet besprengde, in 's voesters[1] lieven
Uw teere onnoozelheit[2], hierinne noch geluckigh, (schoot,
Dat haer begrijp 't verlies niet kon bekennen[3] druckigh[4].
Wat leghtghe logh en traegh, verslenst[5], en slap van moedt,
En druckt de pluimen, zoon? Die passen op den hoedt.
Of zeide u oit mijn faem, of leerde u mijn histori,
Dat ick dus heb geleit de grontvest onzer glori,
Die zonder weerga bralt de gantsche weerelt door?
Op, op dan in 't geweer, en volgh het heldenspoor
Van Keisren[6], Hertogen, van Princen, en van Graven,
Die alle uit ons geslacht steil naer de starren draven.
Of sluitghe vredé met den wreeden avontvorst[7]?
Zoo spreeckt hy, en vergramt ruckt op zijn bloote borst,
En toont het gapen van een eeuwigh bloende[8] wonde,
Verdwijnt voor 't sluimeroogh in 't duister, voor de sponde[9].
Maer 's Princen hevigheit gaf voort den slaep de schop.
Hy grijpt naer 's vaders schim, en vlieght vertorent op,
En roept om wapens, en verdaghvaert d'oorlogsbende.
Zijn gemalin ontwaeckt, het hof raeckt overende.
Och, zeitze, lief, hoe is 't? Wat schiet[10] u in den droom?
Wat spoock of u vervaert, die veiligh zijt van schroom?
Geen edelmoedigh paert zich anderwerf laet nopen[11]:
Zoo doet geen heldenhart dat alles voor zich open
En niets gesloten ziet.

1 *'s Voesters*, Louise de Coligni, Willems vierde gemalin, moeder van Fredrik Henrik. 2 *Onnoozelheit*. Prins Fredrik was nog geen zes maanden oud, toen zijn vader overleed. 3 *Bekennen*, onderscheiden. 4 *Druckigh*, bedrukt, bedroefd. 5 *Verslenst*, verwelkt. 6 *Keisren*. Zinspeling op Adolph, Graaf van Nassau-Wisbaden, Weilburg en Idstein, in 1292 Rudolph I als Keizer van Duitschland opgevolgd. 7 *Avontvorst*, Vorst van het westen, den Koning van Spanje. 8 *Bloende*, bloedende. 9 *Sponde*, voorkant van een beddestel. 10 *Schiet*, overvalt. 11 *Nopen*, prikken, aanzetten.

VERRASSING.

Maer hoe, mijn Kallioop[1], ghy had bykans vergeten
Ons treurende Princes[2], die t'elkens ziet bekreten,
Wanneer de hemel schreit[3], gedurende 't belegh[4].
De regen duchtze worpt veel hinders in den wegh,
Dien Hollants schermheer[5] tot 's volx zege pooght te banen;
Weshalleve haer hart, haer edel hart, in traenen
Verdrenckt, zoo dickmael 't lant met plassen onder loopt.
De liefde vreest eer 't zwaerst dan zy ten beste hoopt.
Indien het weêr bestaet[6] een weinigh op te klaren,
Gelijcktze een zomerzon, bedruppelt van de baeren,
En 't root, dat door het vocht van haere kaecken gloeit,
Luickt op[7], als purper van een roos met dau besproeit.
Geen lachen lust haer, schoonze wat verquickt na 't quijnen.
Vintze iet behagelijcx, zoo moet ze zich verpijnen[8].
Zy reckt de tijt, zy zucht, 't verlangen is te groot:
Dan neemtze Willem[9] eens op haeren zwangren schoot,
En om den vader, die te velde leght, beladen,
Zoo zoeckt zy in den zoon haer minne te verzaden,
En klaeght: onnoozel wicht, hoe luttel dencktghe 't naer:
Och die eens weten moght hoe 't met uw' vader waer:
'k Heb jonge tijding, dan de jongste is niet geboren:
Een bood[10] ten achteren, en nimmermeer te voren[11].
In oorlogh keert een uur triomf in nederlaegh.
Hoe zaligh zouze zijn, die hem eens wederzaegh,
Zoo frisch en zoo vol moedts, gelijck hy van my scheide

---

1 *Kallioop*, Calliope, eene der negen zanggodinnen, de godin van het heldendicht. 2 *Princes*, Amalia, Gravin van Solms, gemalin van Prins Fredrik Henrik. 3 *Schreit*, tranen stort, voor regent. 4 *'t Belegh*, van Grol, Groenlo, Geldersch versterkt stadje. 5 *Schermheer*, Prins Fredrik Henrik. 6 *Bestaet*, beproeft, onderneemt. 7 *Luickt op*, wordt frisch. 8 *Verpijnen*, groote moeite geven. 9 *Willem*, pas één jaar oud, naderhand Willem II. 10 *Bood*, bode. 11 *Te voren*, tijdiger, vroeger.

Na 't kussen, toen mijn oogh en gunst[1] zijn koets geleide,
En omzagh duizentmael. Mijn uitverkoren helt,
Wat is er menigh spits op uwe borst gevelt!
Wat is er schuts gelost! Wat snorren 'er al looden[2],
Om u te leveren aen 't koningrijck der dooden!
Noch was mijn Godt uw schilt, tot 's haters ongeluck:
Maer dat 's lants yver niet te reuckloos u verruck[3],
En dieper in gevaer, dan 't wel uw plicht voeght, dompel.
My dunckt al onder 't volck mort eenigh vremt gemompel.
Zoo steentze, en d'oogen staen vol waters t'elckemael;
En door het vocht kristal blickt hier en daer een strael
Van 't schemerend gezicht: ja zatze in Venus wagen[4],
Zy waer niet ongelijck de Schoonheit, om het jagen
Bekommert van Adoon[5]; daer yder ritslend blad
Haer' boezem uitperst: och doots muil heeft hem gevat!
In deze parssing komt de blije bood geronnen[6]:
Lang leef de Prins, Mevrou, de stadt die is gewonnen[7].
Met gaen de schroeven los, daer 't hart mede is beknelt,
En alle droefheid vlught, de blyschap wint het velt.
Zy valt op haere knien, en streckt, om Godt te loven,
Haer handen en 't gemoedt vol lofs aldus naer boven:
Godt, die mijn smeecken hoort van 's hemels hoogen troon,
En op den wagen van triomf ons zet ten toon,
In 't aenzicht van de nijt, doorhackelt[8] met quetsuuren,
Ontfangen, toenze Grols met wal omtrocke muuren
t'Ontzetten[9] zich vermat; Godt, die op mijn gebeên,
Dees stadt geschoncken hebt de vry vereende steên[10];

---

1 *Gunst*, genegenheid. 2 *Looden*, kogels. 3 *Verruck*, vervoere. 4 *Venus wagen.* Venus, de godin der schoonheid, doorgaans op een' wagen afgebeeld. 5 *Adoon*, Adonis, zeer schoon jongeling, lieveling van Venus, en groot liefhebber van de jagt. 6 *Geronnen*, gerend, geloopen. 7 *Gewonnen.* De stad gaf zich over den 19 van Oogstmaand, 1627. 8 *Doorhackelt*, door en door gescheurd. 9 *t'Ontzetten.* Versta den aanval van den Graaf van den Berge op een nog onvoltooid hoornwerk. (Wagenaar, Vaderl. Hist. XI. 54.) 10 *Vereende steên*, vereenigde burgerijen, landen.

De krijghsliên en hun hooft bewaert in 's oorloghs stormen;
Wat offer schencken wy uw hoogheit, die toch wormen
En stof en assche zijn voor uwe majesteit? (heit,
Ontfang, voor wieroock[1], myrre, en gout, ons danckbaer-
Die 't hart te kennen geeft met 't roeren van de lippen.
Bergh Hollants stuurman[2], Heer, die driftigh tusschen klip-
De goê gemeente in een behoude haven stuurt, (pen
En tem den Spaenschen haet, zoo lang uw goetheit duurt.

ZEGEZANG TER EERE VAN FREDERICK HENRICK, BOSCHDWINGER, WEZEL-WINNER, PRINCE VAN ORANJE.

Wie is hy, dien de lauwer voeght,
En met een aenzicht zoo vernoeght,
Gezeten op den zegewagen,
Nu keert van 's vijants nederlagen?
Is 't oock de schutter[3], wiens geweer
De lantsmet[4] Python[5] lei ter neêr,
Om wien de volcken vrolijck dringen,
En hupplende een triomflied zingen?
Of is 't d'uitdager[6] van de moeit,
Die Hydraes[7] bloedende aders schroeit;
Wien danckbaerlijck Thebaensche[8] schaeren

1 *Wieroock* enz. Zinspeling op de giften, door de Wijzen uit het Oosten den Heiland gebragt. 2 *Hollants stuurman*, Prins Fredrik Henrik. 3 *De schutter*, Apollo. 4 *Lantsmet*, die het land besmette. 5 *Python*, een' verschrikkelijken draak, door Apollo's pijl geveld. 6 *Uitdager*, oproeper, uitlokker. Versta den allen arbeid ondernemenden Hercules. 7 *Hydraes*, enz. De Hydra van Lerna, of veelkoppige slang, die groote schade aanrigtte, door Hercules gedood. Er moest vuur op de wond gelegd worden, of, in de plaats van één afgeslagen kop, groeide aanstonds een ander. 8 *Thebaensche*, eigenlijk die van Argos, of Peloponnesus.

Toewijen kercken en autaeren?
  Of is 't een helt van 't oude Room,
  Die op den vijantlijcken boôm[1],
Tot weering van gemeene ellende,
Geluckigh d'oorloghstoomen mende?
  Of is het 's weerelts wonderding,
  De Macedoonsche jongeling[2],
Die, toen het jonge Tyrus[3] schempte[4],
De zee[5] met 't oude Tyrus dempte,
  En smoorde[6] zoo veel stof en puin,
  En Libans[7] cederrijcke kruin,
Tot dat hy stormde uit haeren zetel,
Die elck te trots was en vermetel?
  Neen, 't is geen helt van d'oude tijt,
  Maer Fredrick Henrick, die de nijt,
En al die hem zijn eer misgonnen,
Al worstelende heeft verwonnen:
  Die d'Oldenzeelsche[8] vesten dwong:
  Die Wezel[9] innam met een' sprong:
En Grol heeft tot zijn winst gestreecken[10],
Dat tweemael 't leger[11] op zagh breecken:
  Die met zijn volck, te voet, te ros,

---

1 *Boôm*, bodem. 2 *De Macedoonsche jongeling*, Alexander de groote, die, slechts twintig jaren oud, den troon van Macedonië beklom. 3 *Tyrus*, de beroemdste stad van Phenicië. 4 *Schempte*, schimpte, scherste, hoonde. De stad weigerde, Alexander als opperhoofd te erkennen, en, steunende op hare sterke ligging, dreef zij met hem den spot. 5 *De zee — dempte.* Daar Tyrus op een eiland lag, liet Alexander, om haar van de landzijde te genaken, zware dijken opwerpen, en bezigde daartoe de steenen van het oude Tyrus. (Curtius, Hist. Alex. M. IV. 2.) 6 *Smoorde*, versmoorde. 7 *Libans — kruin.* Ook de ceders van den Libanon werden tot dijkwerk en stormgevaarte gebruikt. 8 *Oldenzeelsche*, Oldenzaal in Overijssel. 9 *Wezel*, sterke vesting aan den Rijn. 10 *Gestreecken*, tot zich genomen. 11 *Tweemael 't leger* enz. Het leger van Prins Maurits, in 1595 en 1606.

Verovert heeft 's Hertogenbosch[1],
Dat tweemael 't leger[2] op zagh breecken.
O groote winst van weinigh weken[3]!
O temmer van dat woest gedroght,
Daer noit geen kamper tegens mogt!
— — — — — — — —
Prins Welhem[4] heeft den gront geheit,
Zijn nazaet[5] vrydoms muur geleit
In root ciment van 't bloet der helden;
Niet zonder raetsman[6], dien men zelden
Ter weerelt als een Phenix[7] zocht;
Maer Fredrick heeft het werck volwrocht,
En d'opperoverwinnings kroone
Geet voor Kristenrijck ten toone
Op 't spits der vryheit, 't oorloghswit.
Maer vryheit, hantvest, wat is dit?
Zijn 't enckle krachtelooze klancken?
Niet niet, ô edelste aller rancken!
Laet yder eignaer hier af zijn.
De vryheit als een zonne schijn'
Op allerhande slagh van menschen,
Die om 't gemeene beste wenschen.
Men maeck van 't Kristelijck geloof
Geen plondering en snooden roof:
Men onderdruck[8] geen vroom gewisse,
Met boeten en gevangenisse;
Maer laet Godt rechter van 't gemoedt.
Uw Vader[9] kocht dit met zijn bloet.

---

1 *'s Hertogenbosch*, de belangrijkste vesting van Noord-Braband. 2 *Tweemael 't leger* enz. Het leger van Prins Maurits, in 1601 en 1603. 3 *Weinigh weken.* Na een beleg van bijna vijf maanden gaf de stad zich over. 4 *Welhem*, Willem I, grondvester der Nederlandsche vrijheid. 5 *Nazaet*, Prins Maurits. 6 *Raetsman.* Versta Oldenbarneveld. 7 *Phenix*, zeldzame vogel, voor iets zeldzaams. 8 *Men onderdruck* enz. Zinspeling op het vervolgen der Remonstranten onder Maurits. 9 *Uw Vader*, Prins Willem I.

Zoo dit geschiet, zoo zal de vrye
In liefd tot Hollants heerschappye
Ontvoncken; zoo zal yder een
Om 't beste bidden van 't gemeen[1]:
Zoo zultghe voelen 's Hemels zegen,
Uw' vijant schricken[2] met uw' degen:
Zoo zultghe zijn der vroomen wijck,
Het voorbeelt van gantsch Kristenrijck,
En leven op de tong der geesten;
Tot datghe, moe van aerdtsche feesten,
En levens zat, uw sterflijckheit
Laet hier beneên van elck beschreit;
't Onsterflijck[3] wort van Jupijns vogel[4]
Op gouden wagen met zijn' vlogel
(Die t' hemwaert neight, die oirsprong nam
Uit Duitschlants Keizerlijcken stam[5],
En Adelaers in standers zwaeide,
Zoo dickmael Mavors[6] oorlogh kraeide)
Gevoert ten hoogen hemel, daer
't Ontmoet de zaelghe heldenschaer,
Den grootvaêr[7] Adolf met zijn neven,
Gestreden[8] in het eeuwigh leven.
My dunckt ick zie alree van verr'
Zijn aenschijn schittren als een ster,
Wien Hollant wieroockt met gebeden:
Omdat hy 't hooft[9] van 's vyants steden
Opofferde, als een heiligh pant,
Zijn vaders graf, zijn vaderlant.

---

1 *'t Gemeen*, het algemeen. 2 *Schricken*, verschrikken. 3 *'t Onsterflijck*, deel, de ziel. 4 *Jupijns vogel*, den arend. 5 *Keizerlijcken stam*, door Adolph, Keizer van Duitschland. 6 *Mavors*, Mars, de God des oorlogs. 7 *Grootvaêr*, voorneef. 8 *Gestreden*, strijdende gesneuveld. 9 *'t Hooft*, 's Hertogenbosch.

TRIOMFTORTS[1] OVER DE NEERLAEGH DER KONINGLIJCKE VLOTE OP HET SLAECK.

't Gewapent Schelt[2] ging t' zeil[3], met dit geschreeu:
Dat gelt, dat gelt den Leeu[4]
Zijn hartebloet, zijn ziel, te vet gemest[5];
Doorschiet hem in zijn nest.
Het wacker dier, hoe vreesselijck men riep,
Zich veinsde, als of het sliep.
De vloot, hierdoor gemoedight, nader quam.
Haer draecken[6] spogen vlam,
En zwavelvier, granaten, loot, en stael;
Dies Hollants Amirael[7]
Hem[8] noopte, dat hy rees, geterght tot wraeck,
En sloegh zijn' klaeu in 't Slaeck[9].
De maen bezweem[10], besprengkelt van het nat,
Van brein en bloet bespat,
Verdooft van al 't gejammer en 't gekarm,
Erbarm, erbarm, erbarm.
Als Xerxes[11], zonder hart[12], uit Griecken[13] vloot[14],

---

1 *Triomftorts*, triomftoorts, vreugdevuur. 2 *Schelt*, de Schelde, voor de Spaansche vloot op de Schelde. 3 *t' Zeil*, onder zeil. 4 *Den Leeu*, het beeld van Hollands wapen, voor Holland. 5 *Te vet gemest*, overmest, weeldig. 6 *Draecken*, kanonnen. 7 *Amirael*, vermoedelijk de Vice-Admiraal Hollaert. 8 *Hem*, den Leeuw. 9 *'t Slaeck*, stroom ten noorden het eiland Tholen, waar de Spaansche vloot ten anker lag. 10 *Bezweem*, scheen te bezwijmen. Het gevecht begon den 12 van Herfstmaand 1631, tegen den avond. 11 *Xerxes*, Koning van Persië, een verwijfd vorst. 12 *Hart*, moed. 13 *Griecken*, Griekenland, tegen hetwelk Xerxes met een ontzaggelijk leger was opgetrokken. 14 *Vloot*. Na den voor hem ongelukkig uitgevallen zeeslag bij Salamis, redde hij zich met moeite in een bootje over de Hellespont.

Zoo viel Graef Jan[1] in 't boot,
Met Barbançon[2]. 't Was roei, eer alles blijf.
Marye, bergh ons lijf[3].
Die roof bleef ons van schepen, volck, en schut[4].
Al d'arbeit was onnut.
Leer, stoffer, leer, hoe snel een oogenblick
Veel jaeren[5] smoort[6] in 't slick.
En ghy[7], die hier te lant 't gewisse plet[8]
En doemt uw eige wet[9],
En nijpt[10], en grijpt[11]: zie toe, zie toe, zie toe:
Rechtvaerdigh is Godts roê.

STEDEKROON[12] VAN FREDERICK HENRICK, OP DEN GROOTEN TRIOMF VAN MAESTRICHT EN D'ANDERE STEDEN EN SCHANSSEN.

Die bange nacht[13], toen Alexanders[14] dolck[15]
Zich droncken dronck in lecker burgerbloet[16],

1 *Graef Jan*, Jan van Nassau, de jonge, neef van Prins Fredrik Henrik, doch in Spaansche dienst, en het opperbevel voerende. 2 *Barbançon*, Henegouwschen Prins. 3 *Bergh ons lijf*, red ons leven. 4 *Schut*, geschut. 5 *Veel jaeren*, het werk van vele jaren. 6 *Smoort*, te niet doet loopen. 7 *En ghy* enz. Redewending tot de vervolgers der Remonstranten. 8 *Plet*, vertreedt, vertrapt. 9 *Uw eige wet*, die in geloofszaken alle vervolging wraakt. 10 *Nijpt*, kwelt. 11 *Grijpt*, gevangen zet. 12 *Stedekroon*, kroon, bij de Romeinen den veroveraar eener stad geschonken. 13 *Die bange nacht*, van den 29 van Zomermaand 1579, toen Maastricht door de Spanjaards veroverd werd. 14 *Alexanders*. Versta Alexander Farneze, Prins van Parma, Spaanschen landvoogd over de Nederlanden. 14 *Dolck*, voor moordlust, verbeeld als een monster. 16 *Burgerbloet*. Verschrikkelijk was het bloedbad, bij de verovering van Maastricht. Zie Wagenaar (l. c. VII. 275.)

En grimmigh borst uit d'onderaertsche kolck[1],
Gelijck een slang, getrapt van vyants voet,
De lucht besmet en beemt en waterval
Met pest[2] en blaeu[3] vergift en groene gal,

Die nacht gedenckt hoe droef de Trichtsche Maeght[4]
Gesleept geboeit op haeren oever zat,
Gedootverft[5] en door vier en vloet gejaeght,
En afgewaeckt[6], en strijdende afgemat.
Zy klaeghde 't leet den vaderlijcken Stroom[7],
Wiens geest verscheen in haer' benaeuden droom.

Een bloedigh[8] zweet brack hem van alsins[9] uit,
En hing als kralen[10] aen zijn biezenhair[11].
Hy steende, en sloegh in 't ende een heesch geluit:
Mijn dochter, die op 't oorloghsmoortautaer[12]
Uw zuchjes en bedruckte traentjes loost,
Grijp moedt, mijn kint, grijp moedt, en wees getroost.

't Is waer, ghy zijt de bloem[13] uws maeghdoms quijt,
Dat 's nootlot, en 't belieft den Hemel dus.
Maer sus, mijn schaep[14], daer koomt een andre tijt.
Zoo spreeckend gaf hy haer een hartekus,
En wischte met zijn kleet (hy zuchte diep)
Het roode bloet dat langs haer' boezem liep.

---

1 *d'Onderaertsche kolck*, de hel. 2 *Pest*, pestlucht. 3 *Blaeu*, loodkleurig, wegens de blaauwe plekken, door het vergift veroorzaakt. 4 *De Trichtsche Maeght*, Maastricht, verpersoonlijkt. 5 *Gedootverft*, bleek, als de kleur eens dooden. 6 *Afgewaeckt* enz. De belegerden, door veel arbeids en wakens afgemat, waren op den wal aan het sluimeren geraakt. 7 *Den vaderlijcken stroom*, den Stroomgod, de Maas. 8 *Bloedigh*. Dus vertoonde zich het water der rivier, waarin de gewonde menigte gedrongen werd. 9 *Van alsins*, van alle kanten. 10 *Kralen*, bloedkralen. 11 *Biezenhair*, het hoofd, omkranst met biezen. 12 *Oorloghsmoortautaer*, offerhaard van den Krijgsgod. 13 *De bloem — quijt*. Eene verkrachte maagd, beeld eener veroverde stad. 14 *Schaep*, beeld van weerloosheid.

Daer komt een tijt (zoo voer hy lieflijck voort)
Die rekening van Spanjen eischen zal,
En sussen 't lantgeschrey van dezen moort,
En troosten uw langduurigh ongeval:
Dan zal de wraeck den Spanjaert, als een haes,
Doen ommezien, en jagen over Maes.

Die helt is een beloofde Frederick[1],
Uw wreecker en beschermer in der noot,
Der vroomen schilt, der dwingelanden schrick.
Dees zal beleeft[2] u koestren in zijn' schoot;
Na dat ghy hebt, geketent van Farnees,
Een halleve eeu gekermt slavin en wees.

Al treuren nu uw straeten doots en woest[3],
Ay zie dat met geduldige oogen aen,
Zoo lang tot dat in Parmaes rijpen oeghst[4]
Oranje[5] koom de strenge zeissen slaen,
En zelfs mijn Maes en 't fier beschanste Schelt[6]
Zich buigen voor een magtiger gewelt.

Dan sla op uw' Verlosser 't bly gezicht,
En wy hem de verdiende Stedekroon.
Vlecht Boschloof[7] om de Schiltstar[8] van Maestricht,
En hef hem hoogh in 't gout[9] van Neêrlants troon.
Dan ruim uitheemsch gebroetsel velt en slot,
En Brabant kniel' voor Hollants Wapengodt[10].

---

1 *Frederick*, Prins Fredrik Henrik. 2 *Beleeft*, liefderijk. 3 *Doots en woest*. De stad was als uitgestorven en een woeste puinhoop. 4 *Oeghst*, voor Parma's veroveringen. 5 *Oranje*, Fredrik Henrik, Prins van Oranje-Nassau. 6 *Schelt*, de Schelde, voor Antwerpen. Voorzegging, niet vervuld. 7 *Boschloof*, eereloof, bij het veroveren van 's Hertogenbosch, door den Prins behaald. 8 *Schiltstar*, de star in het wapenschild van Maastricht. 9 *In 't gout* enz. Op den gulden troon van Nederland. 10 *Wapengodt*, Mars, voor Fredrik Henrik.

Ick zie alreê (mijn geesten worden vlugh)
Den blixem, die mijn vochtenvliet verzengt.
Alreede tors ick meer dan eene brugh[1],
Een weeck robijn[2] mijn klaer kristal besprengt.
De gallem[3] baeuwt 't geschut na zonder mont,
En tart het Spaensch en magtigh Roomsch verbont[4].

Hun antwoort is niet schaers van donderkruit[5],
En Mars[6] zijn rol volspeelt op 't wreet tooneel;
En d'uitvaert[7] van Kastilje[8] wort beluit
Met onweêr van kortouwen, grof van keel:
De Vryheit op dit graf haer' standert plant,
In 't aenzien van Philips[9] en Ferdinand[10].

Zoo wort met vier het eeuwigh vier[11] gebluscht.
Zoo vreet de vlam des Hemels taeie[12] roe,
En Henrick houdt de heirbaen van August[13],
En sluit de poort van 't gruwlijck oorlogh toe.
Vaerwel, mijn hart, leer harden[14], en zwijgh stil.
Zoo droop[15] hy door haer armen in zijn kil.

---

1 *Meer dan eene brug*, de stadsbrug, nevens de twee bruggen, door Prins Fredrik Henrik boven en beneden de stad geslagen. 2 *Robijn*, rood edelgesteente, voor bloed. 3 *Gallem*, galm, weerklank. 4 *Spaensch — verbont*, het verbond tusschen Spanje en het Roomsche rijk. 5 *Donderkruit*, buskruid. 6 *Mars*, de Krijgsgod. 7 *Uitvaert*, uitgang, begrafenis. 8 *Kastilje*, voor Spanje. 9 *Philips*, Philips IV, Koning van Spanje. 10 *Ferdinand*, Ferdinand II, Keizer van Duitschland. 11 *Het eeuwigh vier*, het vuur der Hemelsche wraak. 12 *Taeie*, die niet ligt verbroken wordt. 13 *August*, Keizer Augustus, die der wereld vrede schonk. 14 *Harden*, verduren. 15 *Droop*, vloeide, verdween, als eene schim.

VRIJE ZEEVAERT ONDER DE VLAGGE VAN DEN DOORLUCHTIGEN ZEEHELT, MARTEN HARPERTZ. TROMP, RIDDER, L. AMIRAEL VAN HOLLANT EN ZEELANT.

De plaegh van inheemsch en uitheemsch,
't Gedroght[1], dat met zijn dolle honden[2],
In 't bloedigh moorthol[3], aen den Teems[4],
Den Grooten Herder[5] had verslonden,
Zich droncken zoogh aen 's Konings strot,
En knaeghde, op 't Koninglijck geraemte,
Den romp, van hooft en kroon geknot;
Die moortpest, zonder Godt en schaemte,
Nu vlammende op een' verschen buit
Van Fransch gewas[6], quam nederzacken,
En dreef voor stroom den bloetstroom[7] uit,
Om balgh[8] en buick met roof te packen[9].
Maer die[10] den afgront palen stelt,
En ketent[11] helsche monsterdieren,
Ontfonckte 't hart van onzen Helt[12],
Tot voorstant[13] van zijn Batavieren[14].

---

1 *Gedroght.* Versta Cromwell. 2 *Dolle honden*, de zoogenaamde *Independenten*, razende dweepers. 3 *Moorthol*, het Engelsche Parlement. 4 *Aen den Teems*, te Londen. 5 *Grooten herder*, Koning Karel I, door Cromwell en zijn Parlement ter dood gebragt. 6 *Fransch gewas*, wijn, de hoofdlading van de terugkeerende Hollandsche koopvaarders. 7 *Bloetstroom*, den Teems, als bezoedeld met 's Konings bloed. 8 *Balgh*, bolg, buik, bij verachting. 9 *Packen*, op te vullen. 10 *Die.* Versta God. 11 *Ketent*, bindt, bedwingt. Zinspeling op Openb. XX. 2. 12 *Onzen Helt*, den vlootvoogd Marten Harpertz. Tromp. 13 *Voorstant*, hulp, bescherming. 14 *Batavieren*, Hollanders.

Dees zagh den gruwel[1] in 't gezicht,
Die helsch met vijfmael veertien[2] koppen
De zon bedroefde, en 't hemelsch licht,
En, om ons zee haer keel[3] te stoppen,
Zich dwers voor Hollants kielen[4] smeet;
Waer op de Ridder[5] aen quam rennen
Op zijne vleugels, vlugh en breet,
Voorzien met vijfmael veertien[6] pennen.
Hy voerde een slaghzwaert in de vuist.
Het monster[7] braeckte donderklooten[8],
Granaten, blixems, baldert[9], bruischt;
Bedreef gewelt met staert en pooten;
Blies roock en smoock, en vlam en vier
Uit zijne kieu[10], en kopre keelen[11]:
Maer Hollants Perseus[12] trof het dier,
Dat zalf noch kruit de borst zal heelen.
Drie volle dagen hiel hy 't staen.
Hoe beet het op zijn ysre tanden!
Hoe schoot het toe! Gelijck d'orkaen
Op d'Indiaensche golf[13] en zanden[14];
Tot dat het endtlijck, afgemat,
Gescheurt, verminckt, begon te deizen,
En liet ons rijcke vloot, van schat

---

1 *Gruwel*, grouwel, schrikbarend monster. 2 *Vijfmael veertien.* De Engelsche vloot, aangevoerd door Blake, bestond uit zeventig schepen. 3 *Keel.* Versta het kanaal. 4 *Voor Hollants kielen*, om aan de Hollandsche vloot den doortogt te beletten. 5 *De Ridder*, Tromp, ridder van St. Michiel. 6 *Vijfmael veertien.* Ook de Hollandsche vloot telde zeventig schepen. 7 *Het monster* enz. Het gevecht begon omstreeks Portland den 28 van Sprokkelmaand 1653. 8 *Donderklooten*, kogels. 9 *Baldert*, buldert, raast, tiert. 10 *Kieu*, muil, kaak. 11 *Kopre keelen*, kanonnen. 12 *Perseus*, Grieksch gevleugeld ridder, die het afgrijsselijke zeemonster, dat Andromeda stond te verslinden, velde. 13 *D'Indiaensche golf.* Versta de zee van den Indischen Archipel, waar het verschrikkelijk stormt. 14 *Zanden*, zandbanken.

En rijckdom zwanger, henereizen:
  Hoewel 't alree de vrucht vermant[1],
Verslonden had, ten roof geschoncken
  Aen zijn alvratigh[2] ingewant,
Van moort en diefstal dol en droncken.
  Dus quam de Hollantsche Amirael,
Die voor geen' zeehelt vlagh moet strijcken,
  Een man, gelijck[3] een punt van stael,
By geen Romeinen[4] te gelijcken,
  Zijn' Maesstroom[5] in, en wert begroet
Van 't Vaderlant, en Zeven Staeten[6],
  Die hem verschenen te gemoet[7],
Ten trots van all' die vroomheit[8] haten.
  Wie vreest nu schutgevaert[9], of scherp,
Of zeegevaerte[10], en watersmetten[11]?
  O Harpertszoon, ghy zijt ons harp[12]!
O Tromp, men zal uw deught trompetten,
  Waer 's Hemels gunst ons zeevaert bouwt[13].
  U komt een Scheepskroon[14] toe van gout.

---

1 *Vermant*, bemagtigd. Reeds waren verscheidene koopvaarders door de Engelschen genomen, waarvan er vier en twintig in hunne handen bleven. 2 *Alvratigh*, zeer gulzig vretend. 3 *Gelijck — stael*, vol veerkracht. 4 *Romeinen*, voor het dapperste volk der wereld. 5 *Zijn' Maesstroom.* Tromp was aan de Maas, te Brielle, geboren. 6 *Zeven Staeten*, de afgevaardigden der zeven vereenigde gewesten. 7 *Te gemoet.* Zij bewezen hem hulde en vereerden hem geschenken. 8 *Vroomheit*, dapperheid. 9 *Schutgevaert*, zwaar geschut. 10 *Zeegevaerte*, groot, log schip. 11 *Watersmetten*, water bezoedelende monsters. 12 *Harp*, het voorwerp, waaraan ons speeltuig gewijd is. 13 *Bouwt*, bevordert. 14 *Scheepskroon.* Eene gouden scheepskroon werd bij de Romeinen vereerd aan hem, die het eerst een vijandelijk schip geënterd had.

SCHEEPSKROON BEHAELT, IN DEN SCHEEP-STRIJT, BY LIVORNE, DOOR DEN DOOR-LUCHTIGEN ZEEHELT, JOAN VAN GALEN, AMIRAEL DER HOLLANTSCHE VLOTE, IN DE MIDDELLANTSCHE ZEE.

Zou de Leeu van Hollant flaeuwen[1],
Na een zeegevecht of twee?
Neen, hy slaet al weêr zijn klaeuwen,
Op de Middelantsche zee,
Onder het Tuskaensche[2] strant,
In het hart[3] van Engelant,
Ruckt en scheurt het voort aen slentren[4].
Schreeut nu dat hy niet durf entren.
Kielen neemt hy op zijn tanden,
Steeckt haer buskruitkamers aen,
Als zijn grimmige oogen branden,
Die gelijck twee lonten staen
In het hooft, wanneer hy raest,
Vier en roock ten neus uit blaest,
En het zeeschuim komt gedropen
Uit zijn' muil, in bloet verzopen[5].
Om den zeevloeck[6] t'achterhalen
Past matroos op zijn gety,
En de moedigheit van Galen[7]
Zet nu alle zeilen by,

---

1 *Flaeuwen*, in onmagt liggen. 2 *Tuskaensche*, Toskaansche. 3 *Hart*, levensbron, voor Engelands vloot. 4 *Slentren*, flarden. 5 *Verzopen*, gedompeld. 6 *Zeevloeck*, de Engelsche vloot. 7 *Galen*, Jan van Galen, Kommandeur der Hollandsche vloot.

Daer hy vijftien roovers[1] ziet,
Buiten Medices[2] gebiet,
Tuimelen[3] op zoute gronden[4],
Als een jaght van waterhonden.
Valt nu, riep hy, valt aen 't stroopen,
Dieven, tuck[5] op scheepsverraet,
Die een' Phenix[6] af kunt loopen[7],
Daer men zich op trou verlaet,
En al stil, aen 's Hertoghs[8] kust,
Onder zijne vleugels rust,
In den schoot der vrye haven,
Daer men weet van gier, noch raven.
Zijtghe krijghsmans, haelt uw staerten
Niet verbaest, als rekels[9], in.
Nestelaers[10] in zeegevaerten,
Geen patrijs[11] in Engelsch tin[12],
Geene saussen[13] schaft men hier,
By het brandende oorloghsvier.
Hier beschoit[14] men andre tonnen
Als de brouwer brout te Lonnen[15].
Hier gelt bulderen[16], noch stampen[17],
Noch geen borstweer[18] van een mijl.

---

1 *Vijftien roovers*, veertien Engelsche schepen, nevens twee branders. 2 *Medices*, Medicis, stamhuis van de Groothertogen van Toskanen of Florence. 3 *Tuimelen*, heenrollen, neerstorten. 4 *Zoute gronden*, baren. 5 *Tuck*, geslepen, afgerigt. 6 *Phenix*, voor al wat uitmunt, alhier het beste schip. 7 *Af — loopen*, met geweld meester worden. 8 *'s Hertoghs*, des Groothertogs van Toskanen. 9 *Rekels*, gemeene groote honden. 10 *Nestelaers*, zij, die zich aan eene plaats vastzetten. 11 *Patrijs*, voor lekkere, uitgezochte spijzen. 12 *Engelsch tin*, fijne tinnen schotels, voorwerp van weelde. 13 *Saussen*, voor allerlei smakelijke toebereidsels. 14 *Beschoit*, valt aan, loopt driftig op. 15 *Lonnen*, Londen. Het Londensche bier van ouds beroemd. 16 *Bulderen*, razen, tieren. 17 *Stampen*, stampvoeten, van woede. 18 *Borstweer — mijl*, de uitgestrektste borstwering.

Rustigh boort aen boort te klampen,
  Is der Batavieren stijl.
  Dus riep Galen: op dat woort
  Klampt men moedigh boort aen boort,
Dat de borst en ribben kraecken,
Onder het salpeterbraecken[1].
Al de kusten van Tuskanen,
  Gansch Livorne[2], op muur en trans,
Duizent duizent Italjanen
  Zagen zeewaert wien de kans
  Van dit onweêr in de lent[3],
  Van dit dondrende element,
Zwavelvier, en lucht, en baeren,
Eerst verslinden zoude, of spaeren.
Galen, in zijn been[4] geschoten,
  Staet op 't ander eens zoo vast,
Even trots, en onverdroten,
  Als een steenrots, voor de mast;
  Even rustigh, even fier,
  Onder d'yzers[5], in het vier;
Wel getroost zijn lijf en leven
Voor ons Vaderlant te geven.
Niemant schrickt 'er aen te vallen,
  Te bespringen 't godtloos hol;
En al stormt men, van de wallen[6]
  Afgestorremt, even dol
  Overweldight men in 't lest

---

1 *Salpeterbraecken*, lossen van het geschut. 2 *Livorne*, Livorno, beroemde koopstad van Toskanen, voor wier haven de scheepsstrijd plaats had. 3 *In de lent*. De slag viel voor den 14 van Lentemaand 1653. 4 *In zijn been* enz. Van Galen was, met den tweeden kogel, die zijn schip trof, in het regterbeen zoo zeer getroffen, dat men het moest afzetten, ten koste van zijn leven. 5 *Yzers*, ijzeren bouten, kogels. 6 *Wallen*, verschansingen.

Het verdadight[1] draeckenest[2],
In zijn eigen net gegrepen,
Uitgespannen voor ons schepen.
Onder 't vliegen van de voncken,
Daer het oorloghsonweêr ruischt,
Een gesprongen[3], twee gezoncken[4],
Drie verovert voor de vuist[5],
Kiezen d'andere, op die lucht,
Liever een gewisse vlught,
Om in zee het lijf te bergen,
Dan den Waterleeu te tergen.
Laet nu Livius[6] vry pralen
Met zijn helden op papier:
Weeght hun deught op tegens Galen,
d'Eer van Hollants zeebanier;
Vraeght den Hertogh, die het zagh,
Wie zijn kusten met den dagh[7]
Van dees glori quam beschijnen,
Daer de Pesten[8] voor verdwijnen.
Dat heet eerst de straet te vegen
Van dit heilloos schuim en slijck.
Smirne[9] loopt ons vloten tegen,
Om het Persiaensche rijck[10]
In den Batavier[11] te laên,
En te streven herwaert aen,

---

1 *Verdadight*, verdedigd. 2 *Draeckenest*, verblijf van het zeemonster. Het schip van den Engelschen Kommandeur Appleton werd, nevens een ander, veroverd. 3 *Een gesprongen.* Al aanstonds vloog een vijandelijk schip in de lucht. 4 *Twee gezoncken.* Twee schepen en een brander werden in den grond geboord. 5 *Voor de vuist*, onvoorbedacht. 6 *Livius*, de meest beroemde Romeinsche geschiedschrijver. 7 *Dagh*, licht, glans. 8 *Pesten*, hoogst verderfelijke menschen. 9 *Smirne*, voorname Turksche koopstad, stapelplaats van den Levantschen handel. 10 *Het Persiaensche rijck*, voor de Persische koopwaren. 11 *Batavier*, voor de Hollandsche schepen.

In 't gezicht van 's Konings Vlegel[1],
Zonder Godt, en wet, en regel.
Dat heet nu de zee bevryen,
  En den handel voor gevaer.
Zoo verwisselt men Turckyen[2]
  En al d'Italjaensche waer
  Aen onze Indiaensche vracht[3],
  En wat Neêrlant, uit zijn kracht,
t'Zamenhaelt, en kan verzinnen,
Om de beurs vol gouts te winnen[4].

DE ZEELEEU OP DEN TEEMS.

Ick, de Koning[5] van de Britten,
  Ben door openbaere blijck[6]
  Gode zelf alleen gelijck,
Dat 's[7] gerust en stil te zitten,
  Aen te zien, in top gevoert,
  Hoe 't zich al rondom my roert:
Want van Kalis[8] tot aen Doever[9]
  Hangt ons waterketen[10] vast,
  Dat 'er niet een enckle mast
Doorsluipt tusschen elcken oever;
  En ons dondrende metael

1 *Vlegel*, schrik, plaag, beul. Versta Cromwell. 2 *Turckyen*, Turksche, Oostersche koopwaren. 3 *Indiaensche vracht*, goederen uit de Indiën gehaald. 4 *Winnen*, verkrijgen, behalen. 5 *De Koning* enz. Karel II. 6 *Door openbaere blijck*, gelijk openlijk gebleken is. 7 *Dat 's*, dat is, zegt. 8 *Kalis*, Calais, Fransche haven aan het kanaal. 9 *Doever*, Douvres, Dower, Engelsche haven aan het kanaal, tegen over Calais. 10 *Waterketen*. Versta de rij van schepen, die als eene keten de zee afsloot.

Brant al[1] 's aertrijx kusten kael.
Thetis[2] offert ons haer' vollen
Schoot, van schatten overlaên,
En de vader Oceaen[3]
Moet zijn wateren vertollen[4],
Zwichten voor ons zeegewelt,
Dat den zeegoôn[5] wetten stelt.
Zoo sprack Karel, trots gezeten
Op den troon, daer onlangs prat[6]
Zijn onthalsde[7] vader zat:
Doch die treurrol scheen gesleeten,
Schoon de stam van Stuart[8] leert
Hoe het weereltsdom verkeert.
d'Allerhooghste, die met wencken
In een' oogenblick het al
Wat zich opblaest brengt ten val,
En verwaentheit in kan schencken[9]
Wat zy anderen bereit,
Hoorde dees vermetenheit.
Hierop bruist de vloot der Staeten[10]
Naer den Teems, daer Brittenlant
Trots zijne ysre keten[11] spant:
Maer wat kan een keten baeten,

---

1 *Brant al* enz. Dat is, laat zich over de geheele aarde hooren. 2 *Thetis*, Zeegodin. 3 *Vader Oceaen*, de wereldzee, als oorsprong van alles gedacht. 4 *Vertollen*, tol laten betalen. Zinspeling op een' penning, op last van Karel geslagen, met het opschrift: *Et pontus serviet* (ook de zee zal dienen.) 5 *Zeegoôn*, zeegoden, beheerschers der zee. Versta vooral Holland. Zinspeling op een' anderen penning met het opschrift: *Nos penes imperium* (bij ons is het gebied.) 6 *Prat*, deftig, grootsch. 7 *Onthalsde*, Karel I. 8 *De stam van Stuart* enz. Het Koninklijke Schotsche huis, waartoe Karel II behoorde, dat het wisselvallige van het aardsche zoo zeer heeft ondervonden. 9 *In — schencken*, toedeelen. 10 *Der Staeten*, van Nederland. 11 *Keten.* Om den doortogt te beletten, had men eene zware ijzeren keten door de rivier gespannen.

Als de Leeu van Hollant[1] brult,
En de zee met dootschrick vult?
Hy ruckt stael[2] als ragh aen flarden,
Sloopt kasteelen[3] langs het strant,
Steeckt[4] met zijn gezicht den brant
In de schepen. Wie kan 't harden?
Voor het vier van 't leeuwenoogh
Vlieght het magazijn[5] om hoogh.
Karel, die de trotse schepen
Zaeght verbranden in uw nest[6],
En uw zeeslot[7], 's nabuurs pest[8],
Met een' klaeu naer Tessel sleepen,
Zegme, ô scherpe waterroe[9],
Hoe was toen uw hart te moe?
Toen de Zeeleeu uwen standert
Streeck, en zonder schrick en schroom
U braveerde op uwen stroom,
En Breda[10], van toon verandert,
Leerde zwichten voor dees kans,
Van onsterfelijcken glans?
Ridder[11] vry met koussebanden[12]:

---

1 *De Leeu van Hollant*, voor de Hollandsche vloot. 2 *Stael*, de ijzeren keten. Volgens de gewone lezing heeft Jan Danielsz. van den Rijn de keten aan stukken gezeild. 3 *Kasteelen.* Versta de sterkte Sheernes op een eilandje, waar de Medwai in den Teems stort. De aanval had plaats op den 20 van Zomermaand 1667. Zie Wagenaar (l. c. XIII. 261.) 4 *Steeckt — den brant* enz. Zeven Engelsche oorlogschepen werden in den brand gestoken. 5 *Magazijn*, te Chattam. 6 *Nest*, roofnest. 7 *Zeeslot*, zeekasteel, *the Royal Charles*, een der grootste linieschepen. 8 *Pest*, voor hoogst verderfelijke zaak. 9 *Waterroe*, watergeesel. 10 *Breda* enz. Voor den vredehandel te Breda. Door de onderneming op Chattam werd de vrede bevorderd. 11 *Ridder*, maak ridder. 12 *Koussebanden.* De ridderorde van den kouseband, de voornaamste van Engeland.

Ruiter[1], Gent[2], en Ruwaert Wit[3]
Toonen u het rechte pit[4]
Van 's lants adel[5], die de tanden
Den verwaenden hooghmoedt biet,
Die noch Godt noch mensch ontziet.

---

1 *Ruiter*, Michiel Adriaansz. de Ruiter, Neerlands grootste zeeheld, bevelhebber der vloot. 2 *Gent*, Willem Joseph van Gend, bevelhebber van een eskader. 3 *Ruwaert Wit*, Cornelis de Wit, Ruwaart van Putten, broeder van den Raadpensionaris Jan de Wit, en die, als gevolmagtigde der Staten, den togt had bijgewoond. 4 *Pit*, kern, wezen. 5 *'s Lants adel*, van den waren adel onzes lands. *Virtus nobilitat.*

LIERDICHTEN.

AMSTERDAMS WELLEKOMST AEN FREDRICK HENRICK PRINCE VAN ORANJE.

Welkom, welkom, Welhems zoon.
Neem mijn Keizerlijcke kroon[1],
Die uw grootvaêr[2] plagh te draegen
Toen de Duitschen[3] voor hem laegen
Op hun aenzicht in het stof:
Welkom in mijn Princenhof[4].
O hoe schateren[5] mijn zalen
Nu 't haer beuren[6] magh t'onthalen
Dit doorluchtigh Hollantsch bloet,
Hier gewonnen, hier gevoet,
Onder wapens en trompetten,
Onder 't dondren der musketten,
Onder 't barsten[7] van 't metael,
Onder 't knarssen van het stael,
Onder 't zwaeien van de vanen.

---

1 *Keizerlijcke kroon.* Zinspeling op de Roomsch Koninklijke kroon, boven het wapen der stad, haar in 1489 door Maximiliaan, weldra Keizer, geschonken. 2 *Grootvaêr*, voorneef. Versta Keizer Adolph. Zie bl. 206. 6. 3 *Toen de Duitschen* enz. Voor hem hulde betoonden. 4 *Princenhof*, het voormalige S. Cecilie-klooster, thans tot huisvesting van voorname personen dienende. 5 *Schateren*, weergalmen van vreugde-kr^{e}ten. 6 *Beuren*, gebeuren. 7 *Barsten*, losbarsten.

Kan mijn vreught wel zonder traenen
  Wellekomen[1] dezen Vorst,
  Die noch onlangs met zijn borst,
Uit een onbekommert harte,
's Vyants schut en yzers tarte;
  Yzer dat van dichte by
  Trof een' Hopman[2] aen zijn zy?
't Schelt dat doock[3] vol schrick en beven.
Al te milt van bloet en leven
  Is die krijghshelt voor zijn volck,
  Kreet[4] de Vlietnimf[5] uit haer kolck.
Y en Aemstel met haer stemde.
Ick[6] verslegen[7] driemael hemde[8],
  t'Elkens met een' diepen zucht,
  Om te scheppen 's levens lucht:
Want ick nau 't gevaer kon kroppen[9];
En de schrick my toe quam stoppen
  Wat my dient tot ademtoght:
  En zoo ras ick spreecken moght
Steende ick vol bekommeringen:
Nimmermeer wil Godt gehingen[10]
  Dat een slagh of scheut mijn hoop
  Met dien Staetenpyler[11] sloop'.
Hemel, keer de nederlagen
Van dien Mars[12], die zoo veel slagen
  Heeft van kintsbeen uitgestaen,
  Over velt en Oceaen,

---

1 *Wellekomen*, verwelkomen. 2 *Hopman*, hoofdman over eene krijgsbende. 3 *Doock*, week. 4 *Kreet*, schreeuwde, klaagde. 5 *Vlietnimf*, voor Vlietstroom, uit den Rijn afgeleid, en tot 's Gravenhage loopende. 6 *Ick*, de Amsterdamsche maagd. 7 *Verslegen*, verslagen, ueerslagtig. 8 *Hemde*, van een zacht gekuch, wanneer men, bij eene beklemde borst, moeijelijk adem haalt. 9 *Kroppen*, opkroppen, verbergen. 10 *Gehingen*, gehengen, gedogen. 11 *Staetenpyler*, steun der Vereenigde gewesten. 12 *Mars*. Versta Prins Fredrik Henrik.

Diepe stroomen door gezwommen,
Hooge bergen overklommen,
  Zwaere toghten uitgevoert,
  Nacht en dagh de trom geroert[1],
Zoo veel stercke steên beronnen[2],
Zelfs noch onlangs Grol gewonnen,
  In 't gezicht van 's vyants maght,
  Toen de groote Flippes[3] dacht:
't Is met Hollant omgekomen,
Sedert het gewelt de vroomen[4]
  Heeft ten zetel uitgeruckt;
  En de Wijsheit[5] neêrgebuckt,
Met haer grijze en witte hairen
Met haer sidderende jaeren,
  Wachte naer den jongsten slagh,
  Die haer 't hooft nam, 't lant 't gezagh.
Sedert 't luck[6], hun hant ontwrongen,
Is met kracht terugh gesprongen:
  Hollants zeenwen[7] afgesneên
  Sleept het kreupel na zijn leên.
Ydel waeren dees gedachten,
Toen de posten tijding braghten
  Van den overgang der stadt,
  Die ons heir zoo vruchtloos had
Tweemael[8] met een' wal besloten.
'k Valle met mijn speelgenooten,
  Eedle helt, te voet voor u:

---

1 *Trom geroert*, laten roeren. 2 *Beronnen*, berend, rondom ingesloten. 3 *Groote Flippes*, Filips IV, Koning van Spanje, door vleijers *de groote* genoemd, alhier spotshalve. 4 *De vroomen*. Zinspeling op het afzetten van de Remonstrantsche overheden, door Prins Maurits. 5 *De Wijsheit*, in den persoon van 's lands Advokaat Joan van Oldenbarneveld. 6 *Luck*, geluk, fortuin. 7 *Zeenwen*, zenuwen. 8 *Tweemael*. Te weten in 1595 en 1606, door Prins Maurits.

'k Bid wees voor u zelven schuw[1]:
Wil u van 't gevaer wat spaenen:
Spaer u om uwe onderdaenen,
Om uw' kleenen Willem[2] toch,
Nau gespeent van voesters zogh:
Dat hy aen uw zy magh wennen,
Bussen lossen, paerdemennen
Leeren onder uw beleit,
Daerghe 't lant met lijcken spreit[3]:
Dat men zegge: zie te gader
Moedigh draven zoon en vader,
Als Eneas[4] de Trojaen,
Met den groeijenden Askaen[5].
't Lot dat spaerze lang te zamen:
't Lot wil geven dat hun naemen
Spanje zoo ontzaghlijck zijn
Als de blixem[6] van Jupijn.

HUIGH DE GROOTS VERLOSSING.

Gewelt[7] van wallen, dubble gracht,
Ontruste[8] honden, wacht by wacht,
Beslage[9] poorten[10], ysre boomen,
Geknars van slotwerck, breede stroomen,
En d'onvermurwde[11] kastelein[12]

1 *Schuw*, bevreesd, bezorgd. 2 *Willem*, Willem II. 3 *Spreit*, bedekt. 4 *Eneas*, een der dapperste helden in den Trojaanschen oorlog. 5 *Askaen*, Ascanius, zoon van Aeneas. 6 *Blixem*, Jupiters vreesselijk wapentuig, waarvan de kracht zich in den reuzenstrijd had getoond. 7 *Gewelt*, geweldig sterke. 8 *Ontruste*, onrustige, waakzame. 9 *Beslage*, met ijzer. 10 *Poorten*, deuren. 11 *Onvermurwde*, onvermurwelijke. 12 *Kastelein*, slotvoogd.

Verzekerden op Loevenstein[1]
Den Grooten Huighen, buiten duchten[2]
Van in der eeuwigheit t'ontvluchten;
  Ten waer zijn schrandre gemalin[3]
En druckgenoot[4] en kruisheldin
Een eerlijcke uitkomst had gevonden,
En hem van lang verdriet ontbonden.
  Zy sprack: mijn lief, mijn levenslicht,
(De traenen stonden in 't gezicht)
Zal dees spelonck uw glans versmooren,
En is uw deught dit graf beschooren?
  Helaes! Maer 't is vergeefs gesuft[5].
Hier helpt geen kermen maer vernuft.
Mijn geest zal nu wat groots bezoecken[6].
Terstont verandert hy[7] in boecken.
  De schiltwacht draeght dien vetten buit
Op haere beê voor boecken uit.
Een vrou belaeht al die haer perssen[8],
En laet hen op de tanden knerssen.
  Een vrou is duizent mannen t'ergh[9].
O eeuwige eer van Reigersbergh,
De volgende eeuwen zullen spreecken,
Hoe ghy den Haet hebt uitgestreecken[10]:
  Na datghe op 't droef gevangenhuis
Gelijck Marye neffens 't kruis,
Uw' bruigom[11], onder moordenaeren[12]
Gerekent, trooste heele[13] jaeren.

---

1 *Loevestein*, sterkte en staatsgevangenis in den Bommelerweerd. 2 *Buiten duchten*, tegen vrees. 3 *Gemalin*, Maria van Reigersbergh. 4 *Druckgenoot*, deelgenoot van den kerker. 5 *Gesuft*, gemijmerd. 6 *Bezoecken*, beproeven. 7 *Verandert hy* enz. De Groot vervangt de plaats van boeken. 8 *Perssen*, drukken, dwingen. 9 *T'ergh*, te loos, slim. 10 *Uitgestreecken*, gefopt, bedrogen. 11 *Bruigom*, man. 12 *Onder — gerekent* gelijk gesteld met de grootste misdadigers. 13 *Heele*. Versta bij de twee jaren.

Zoo liet de trouwe Michol[1] eer
Haer' liefsten schat[2] met koorden[3] neêr;
Toen[4] Sauls zwaerden hem bezetten,
Gelijck de jaegers 't hert met netten.
Aldus wert Lynceus[5] oock geredt[6]
In zijn belegert bruiloftsbedt,
Toen zoo veel ledekanten[7] smoorden
In 't gruwlijck bloet der mannemoorden.
Vergun mijn luite datze speel'
Het bergen van ons lantjuweel,
In 't onweêr, dat het roer vermande[8],
Toen 't groote schip van Hollant strande.

AEN DE BEECK, OP DE HOFSTEDE VAN LAURENS BAECK.

Doorluchte[9] Beeck[10], van bloeiend loof bedeckt,
Die menighmael verstreckt
Een spiegel voor de fiere[11] Katarijn[12],

1 *Michol*, Michal, Sauls dochter, Davids vrouw. 2 *Schat*, David. 3 *Met koorden*, uit het venster van Davids huis, waardoor hij het gevaar ontkwam. 4 *Toen Sauls zwaerden* enz. Versta het gewapende volk, door Saul afgezonden, om David gevangen te nemen en te dooden. (1 Sam. XIX. 11—12.) 5 *Lynceus*, zoon van Aegyptus, getrouwd met Hypermnestra, eene der vijftig dochters van Danaus. 6 *Geredt* enz. Op bevel van Danaus gedoemd, om, door de hand van zijne vrouw Hypermnestra, op het bruiloftsbed om te komen, werd hij door haar gespaard, en ter vlugt in staat gesteld. 7 *Zoo veel ledekanten* enz. Versta de overige negen en veertig broeders van Lynceus, die, aan zoo vele dochters van Danaus gehuwd, door de hand harer vrouwen op het bruiloftsbed omkwamen. 8 *Vermande*, overmande, overmeesterde. Zinspeling op de hevige staatsberoerten in 1618—1621. 9 *Doorluchte*, doorschijnende, heldere. 10 *Beeck*, sieraad van Baecks hofstede bij Wijk aan duin in Noordholland. 11 *Fiere*, preutsche, spijtige. 12 *Katarijn*, Catharina Baeck, dochter van Laurens Baeck, uit een oud Amsterdamsch geslacht.

Daer zy den zonneschijn
Ontschuilt, en zingt op uwen waterval,
Met liefelijck geschal;
Wanneer 't bekoorde en vrolijck pluimgediert
Daer onder tiereliert:
Doorluchte Beeck, wel waerom ruischtghe niet
Haer voor met eenigh liedt,
Waerdoor zy wert gebetert en gesticht,
Om langer niet zoo licht
De vierge beê der genen af te slaen,
Die na haer hylick[1] staen?
Wat draeghtze toch op jeught en schoonheit roem?
Wat stoftze van een bloem,
Die openluickt met 's levens dageraet,
En 's middaghs weêr vergaet?
De tijt is snel, 't onzeker leven kort.
De roozekrans verdort.
Vergangkelijck is Venus[2] en haer vrucht:
Men grijpt ze maer ter vlucht,
En d'ouderdom met naberou verrascht
Al wie niet toe en[3] tast.
d'Ooghappel straelt niet eeuwigh klaer en hel.
De rimpel kreuckt het vel,
Dat voor een wijl gespannen stont en glat.
Het blancke vel, beklat
Met vlecken, en de pruick[4] met sneeu belaên
Geen vryers locken aen.
Wat vrolijckheit men dan aen andren ziet,
Dat streckt tot meer verdriet;
Vermits men zich zoo reuckeloos en zot
Verstack[5] van 't zoet genot

---

1 *Hylick*, huwelijk. 2 *Venus*, voor de liefde. 3 *En*, *ne*, oud ontkennings woordje. 4 *Pruick*, natuurlijk hoofdhair. 5 *Verstack*, beroofde.

Der jongkheit, die bepaelt, als in een punt,
Natuur ons had gegunt.
Wel is zy wijs die haeren tijt gebruickt,
En voor[1] den hagel duickt[2].

DE RIJNSTROOM.

Doorluchte[3] Rijn, mijn zoete droom[4],
Van waer zal ick u lof toezingen?
Mijn treckende[5] geboortestroom[6],
Ghy komt uit Zwitsersche Alpes[7] springen,
Als hooftaêr[8] der begaefde Euroop[9].
De Donau, uw afkeerigh[10] broeder[11],
Nam oostwaert op zijn' snellen loop,
Ghy noortwaert; toen een zelve moeder,
Begort[12] van regen, ys en sneeu,
U baerde voor zoo menige eeu.

Germanje lagh noch wilt begroeit
Van zijn Hyrcijnsche[13] wilde wouden,
Tot dat het namaels wiert besnoeit[14],
En door de tucht[15] in toom gehouden.
Ten leste dorst ghy, strijtbre Rijn[16],

1 *Voor den hagel*, vóór den winter, ouderdom. 2 *Duickt*, wijkt, in veiligheid is. 3 *Doorluchte*, doorluchtige, beroemde. 4 *Zoete droom*, liefelijk droombeeld. 5 *Treckende*, aantrekkelijke. 6 *Geboortestroom.* Vondel was te Keulen, dus aan den Rijn, geboren. 7 *Alpes*, Alpen. 8 *Hooftaêr*, hoofd-ader, hoofdbron. 9 *Euroop*, Europa, verpersoonlijkt. 10 *Afkeerigh*, afwijkende. 11 *Broeder.* Ook de Donau ontspringt uit de Alpen. 12 *Begort*, bezwangerd. 13 *Hyrcijnsche*, het Hercynische woud, dat bijkans geheel Germanië besloeg, thans over in den Hartz. 14 *Besnoeit*, gesnoeid, voor beschaafd. 15 *Tucht*, onderwijs, opleiding. 16 *Strijtbre Rijn*, voor strijdbare Rijnvolken.

Den Tiber[1] op zijn feest bestoken[2];
Die voor u neegh[3], toen Konstantijn[4],
Van[5] uwen oever opgebroken,
Ging strijcken met den ouden roof[6]
Van Rome en 't Heidensch bygeloof[7].

Ghy naemt het juck van Kristus aen.
Men hoorde uw vrolijcke oevers schatren[8],
En scheent de heilige Jordaen[9]
Te tarten met gedoopte watren[10].
Het Kristensch Kruis viel uwen rugh
Zoo zwaer niet, als wel eer te draegen
Den last van Cezars legerbrugh[11],
En Drusus[12], die u dede klaegen
Om vijftigh sloten[13], zwaer van steen,
Gebouwt langs uwe kanten heen.

Maer uw geloovigh Kristendom
Beproeft wert, als het gout in d'oven,
Toen Attilaes[14] verwoede trom
't Geruisch uws waters quam verdooven,

---

1 *Tiber*, rivier, langs Rome stroomende, voor Rome zelf. 2 *Bestoken*, aanvallen. Versta de gedurige aanvallen der Overrijnsche volken. 3 *Neegh* zich boog, eerbiedshalve. 4 *Konstantijn*, de groote, eerste Christen-Keizer. 5 *Van uwen oever*. Konstantijn, de Franken tot over den Rijn vervolgd hebbende, trok van daar tegen Maxentius op, wien hij versloeg. 6 *Ouden roof van Rome*, het Keizerschap. 7 *'t Heidensch bygeloof*, den titel van opperpriester. 8 *Schatren*, weergalmen, van het gejuich. 9 *De heilige Jordaen*, hoofd-rivier van Palestina, door 's Heilands doop geheiligd. 10 *Gedoopte watren*, water, waarin gedoopt, gedompeld werd. 11 *Cezars legerbrugh*. Versta de brug, door Julius Caesar tweemalen over den Rijn geslagen. 12 *Drusus*, Nero Claudius Drusus, die meermalen over den Rijn trok. 13 *Vijftigh sloten*. Versta zoo vele sterkten, door Drusus langs den Rijn aangelegd, om Gallië tegen de Germanen te beschermen. 14 *Attillaes*, Koning der Hunnen, een' der grootste en wreedste veroveraars.

En verfde met onnoozel bloet
En damde uw kil met kuische dooden[1],
En trapte met een' droncken[2] voet
Op woeste steden, leegh gevloden;
Of brande uw hair[3] af met zijn' toorts,
Beklat en druipend van veel moorts.

Ghy schreide met een heesche keel
Den Hemel aen, om troost verlegen;
Die zond u Karel[4], 's Rijcksjuweel:
Dees kon d'onveilige oevers veegen[5]
Van onduitsch en baldadigh schuim[6],
Gelijck uw Konstantijn voorheenen.
Toen kreegt ghy uwe randen ruim,
En zamelde uw verstroide steenen,
En zaeght dien helt vol godesvrucht
Zijn' lusthof[7] planten in uw lucht.

O onvermoeide molenaer[8],
O stedebouwer[9], schepedraeger,
O rijcksgrens[10], schermheer[11] in gevaer,
Wijnschencker[12], veerman[13], oeverknaeger[14],
Papieremaker[15], schaf papier,

---

1 *Kuische dooden.* Versta Ursula, en hare maagden, door de Hunnen bij Keulen vermoord. 2 *Droncken*, onbesuisden, doldriftigen. 3 *Hair*, steden of burgen langs den Rijn. 4 *Karel*, den groote. 5 *Veegen*, reinigen. 6 *Schuim*, slecht gespuis, stroopers, Sclaven, Hunnen, Noormannen. 7 *Lusthof.* Versta het prachtige hof te Nijmegen, langs de Waal, door Karel gebouwd. 8 *Molenaer*, wegens de menigvuldige molens, door den Rijn bewogen. 9 *Stedebouwer*, wegens de menigte van steden langs den Rijn. 10 *Rijcksgrens*, van het Duitsche rijk. 11 *Schermheer.* Het Duitsche rijk, of deszelfs Keizer, trad meermalen als beschermer of bemiddelaar op. 12 *Wijnschencker*, wegens den wijn, door de Rijnlanden geleverd. 13 *Veerman*, wegens de veelvuldige veerschepen, welke den Rijn bevaren. 14 *Oeverknaeger*, wegens de sterke schuring van het water. 15 *Papieremaker*, wegens de menigvuldige papierfabrijken aan den Rijn.

Daer ick uw glori op magh schrijven:
  Uw water dat ontvonckt mijn vier[1].
Mijn zinnen in uw wedde[2] drijven,
  En speelen als een dartle zwaen,
  Verleckert op uw wijngertblaên.

  Ghy schijnt een aertsche regenboogh,
Gekleet met levendige kleuren,
  En tart den hemelschen om hoogh,
Die hierom nijdigh schijnt te treuren.
  De blaeuwe en purpre en witte druif
Verciert uw stedekroon[3] en locken,
  En muskadelle wijngertkuif.
De vlieten[4] staen met wijngertstocken
  Rontom u, druipende van 't nat,
  En offren elck hun watervat.

  Daer is de Main[5], een pijnberghs[6] zoon,
De Moezel[7] met haer appelvlechten[8],
  De Maes[9], die met een' myterkroon[10]
Om d'eer met onzen Rijn[11] wil vechten,
  De Roer[12], die 't hair met riet[13] vertuit[14],
De Necker[15], met een' riem[16] van trossen[17],

---

1 *Vier*, dichtlust. 2 *Wedde*, wadde, waadbare plaats. 3 *Stedekroon*, voor krans van steden. 4 *Vlieten*, stroomgoden, voor de rivieren, die zich in den Rijn uitstorten. 5 *Main*, welke bij Mentz in den Rijn valt. 6 *Pijnberghs zoon*, spruit van een boschrijk gebergte bij Baireuth. 7 *Moezel*, welke bij Coblenz in den Rijn valt. 8 *Appelvlechten*, appel, goudkleurig hair, den volke eigen. 9 *Maes*, welke zich bij St. Andries en Loevenstein met de Waal vereenigt. 10 *Met een' myterkroon*, gemijterd. Zinspeling op het bisdom Luik, aan de Maas. 11 *Onzen Rijn*, die door Utrecht loopt, oudtijds ook een bisschopszetel. 12 *Roer*, welke tusschen Ruhrort en Duisburg in den Rijn valt. 13 *Riet*. Zinspeling op roer, rietenpijp. 14 *Vertuit*, vastmaakt, verbindt. 15 *Necker*, welke bij Mannheim in den Rijn valt. 16 *Riem*, bondel. 17 *Trossen*, druiventrossen.

De Lip[1], gedost met mosch en kruit
Van overhangende eicke bosschen,
En duizent andren min van roem,
Bekranst met loof en korenbloem.

Ghy streckt de voeten aen 't geberght,
Daer zich de Zwitsers in bescharmen[2],
Wanneer men hen om oorlogh verght:
Ghy grijpt de Noortzee met uw armen[3],
Waerin het heldeneilant[4] leit,
Daer Bato[5] zich ter nederzette,
En dat zoo schuw van dienstbaerheit
Uitheemsche beckeneelen[6] plette[7],
En deê[8] gevoelen, dat de Rijn
Geschapen was om vry te zijn.

Ghy slingert, als de Grieksche slang[9],
Uw blaeuwe krullen om de struicken,
En groene bergen, breet en lang,
En zwelleght in zoo veele kruicken
Van stroomen, dat uw lichaem zwelt
Van waterzucht, en parst de planten,
En schuurt zoo menigh vruchtbaer velt,
En knabbelt aen de ruige kanten,
Nu tusschen bergh en krommen bult[10],
Nu door een dal, met wijn gevult.

Al is uw eene keel[11] verzant,

1 *Lip*, Lippe, welke boven Wezel in den Rijn valt. 2 *Bescharmen*, beschermen, verdedigen. 3 *Armen*, de Waal en Rijn. 4 *Heldeneilant*, dat der Bataven. 5 *Bato*, fabelachtige stamvader der Batten. 6 *Uitheemsche beckeneelen*, Romeinsche en Spaansche hersenpannen. 7 *Plette*, verbrijzelde. 8 *Deê*, deed. 9 *Grieksche slang*, de Hydra van Lerna, verbazend groote slang. 10 *Bult*, hoogen rug. 11 *Eene keel*, de middelste Rijnmond.

Die 't huis te Britten[1] plagh te schaven,
Dat nu verdroncken leit op strant;
De Leck[2] en Yssel[3] doorgegraven
Vergelden dubbel deze schaê,
En leiden u met hooge dijcken
In zee; op dat uw ongenaê
De vlacke beemden niet koom' strijcken[4]
Met maght van regen, en gewelt
Van sneeu, dat in de zonne smelt.

De heldre en starrelichte vliet[5],
Die door den hemel vloeit by duister,
Is d'Italjaensche Padus[6] niet,
Noch oock de Nijl[7], Egyptens luister;
Neen zeker, 't is de rijcke Rijn,
Wiens visschen, met een wuft gewemel,
In 't onbevleckte kristalijn
Van eenen onbetrocken hemel,
Met zilvre schubben zilverklaer
Als starren dolen, hier en daer.

O zuivre en blancke Rijnmeermin[8],
Die my tot stervens toe kunt kittlen,
Ghy helpt veel zielen aen gewin,
En menigh Graef aen eeretittlen[9],
En landen aen een' hoogen naem.
Hoe menigh heeft u overtogen,

---

1 *'t Huis te Britten*, Brittenburg, te Katwijk aan zee. 2 *Leck*, oorspronkelijk eene uit den Rijn afgeleide vaart. 3 *Yssel*, de nieuwe Yssel, waarin eene door Drusus gegraven gracht den Rijn met den ouden Yssel heeft afgeleid. 4 *Strijcken*, slaan. 5 *Starrelichte vliet*, de zoogenaamde melkweg, of lichte streep van een oneindig aantal vaste sterren. 6 *Padus*, Po, de grootste rivier van Italië. 7 *Nijl*, eene der grootste rivieren van Afrika, en een zegen voor Egypte. 8 *Rijnmeermin*, Rijnlief, Rijnnimf. 9 *Eeretittlen*. Versta de adellijke huizen langs den Rijn.

En met uw' rant[1] bepaelt zijn faem.
Hoe dickwils zaeght ghy met uw oogen
Het hooghgeboren[2] Hollantsch bloet,
En voelde in 't water zijnen gloet.

Het zy ick dan mijn oogen sla
Op uw bisschoppelijcke torens[3];
Of met een lent[4] van vaerzen ga
Bevlechten uwe zilvre horens[5];
Of volge uw' wuften ommezwaey[6];
Of zinge op 't ruisschen van uw baeren;
Of huppele op mijn Keulsche kaey;
Of koom door Bazel afgevaeren,
Daer ghy Erasmus grafsteê[7] kust,
En wenscht het wijs gebeente rust;

Het zy ghy 's Keizers vierschaer[8] schaeft[9]
Te Spier, dat zwart van pleiters grimmelt,
Daer Themis grijs en afgeslaeft[10]
Bekommert zit, en 't pleit beschimmelt[11];
Het zy ghy brult in 't Binger[12] loch[13];
Of Neêrlant drenckt met volle vaten,
En groeien doet van wijngertzogh,
En' ydle en zotte zorgen haten;
Uw vocht bestelt mijn veder inckt,

---

1 *Rant*, boord, voor de daden, aan de Rijnboorden verrigt. 2 *Hooghgeboren — bloet*, voor de edelste Hollanders. 3 *Bisschoppelijcke torens*, voor de bisschopszetels langs den Rijn. 4 *Lent*, lint, band. 5 *Horens*, armen. 6 *Wuften ommezwaey*, wijden, luchtigen omdraai. 7 *Erasmus grafstee*. Het lijk van Erasmus is te Bazel begraven. 8 *'s Keizers vierschaer*, het Keizerlijk Kamergerigt, oudtijds te Spiers gehouden. 9 *Schaeft*, even raakt. 10 *Afgeslaeft*, afgemat door gedurigen, zwaren arbeid. 11 *Beschimmelt*, veroudt, door lang rekken. 12 *Binger*, Bingen, in Rijngau, waar de Nahe in den Rijn valt. 13 *Loch*, gat, opening van een hol. Het Bingerloch, een in den Rijn gevaarlijke steenklip.

Tot datze in zee met u verdrinckt.

Maer, och! ick schrey mijn oogen uit,
En zal noch in een' vliet verkeeren,
Om dat 'er zulck een Hydra spruit
Uit kerckgeschil[1] en haet van Heeren;
Een helsche Hydra, vol vergift,
Die 's Rijns gezonde en zoete boorden
Vergiftight, en gantsch Duitschlant schift[2],
En groeit in onverzoenbre moorden.
Een lang gewenscht Verlosser vaegh'
Het Rijck van 's Rijcks vervloeckte plaegh.

AEN DE BEURS VAN AMSTERDAM.

O vruchtbaere acker, gront van steen,
Die zich, ten oorbaer[3] van 't gemeen,
Laet alle middagen bezaeien
Met koopzaet, eêl en milt van aert,
Dat goude en zilvere oesten[4] baert,
Daer duizenden genot van maeien.
Het gantsche jaer is uw saizoen:
En of geen licht verwelkend groen
Uw heiningen[5] en pylers kleede,
Noch teelen die in d'Aemstellucht
Een overkostelijcker vrucht
Dan Atlas boomgaert[6] eertijts deede.

1 *Kerckgeschil* enz. Zinspeling op den dertig jarigen oorlog, zoo noodlottig voor Duitschland en de Rijnlanden. 2 *Schift*, scheidt, deelt. 3 *Oorbaer*, nut, voordeel. 4 *Oesten*, oogsten, vruchten. 5 *Heiningen*, heggen, afschutsels. 6 *Atlas boomgaert.* Atlas, Titan, Koning van Mauritanie, beroemd wegens zijne heerlijke tuinen, rijk in de edelste vruchten.

Want ghy hebt weêr en wint te vrient,
En zon en daeu, en wat u dient.
Jupijn[1] daelt met een' gulden regen
In uwen schoot van boven neêr,
En ieder zegen smaeckt naer meer.
Wat ghy omhelst gedijt tot zegen.
De schellen van uw appels zijn
Van gout, de korlen klaer robijn,
Het loof safier[2] en esmerouden[3].
Hier rieckt men wat het hart verfraeit[4],
En van vier winden overwaeit
Door 't water, dat uw stuurmans bouwden[5].
Der Mooren[6] opperste gezagh
Strijckt voor uw vloten en uw vlagh.
De watergoden duicken onder,
Als ghy, van d'een aen d'ander reê,
Het oorloghsonweêr[7] voert op zee,
En volght den blixem, en den donder.
Uw veder[8], op 't papier gewent,
Vlieght van het een naer 't ander endt
Des aertboôms, en beschaduwt d'assen[9]
Des hemelkloots[10] van wederzy.
Zy vlieght de weerelt[11] zelf voorby,
En ziet den dagh[12] vergaen, en wassen.

---

1 *Jupijn* enz. Zinspeling op Jupiter, die, op de opgeslotene Danaë verliefd, in de gedaante van een' gouden regen nederdaalde, en haar bezwangerde. 2 *Safier*, blaauw edelgesteente. 3 *Esmerouden*, smaragden, groen edelgesteente. 4 *Verfraeit*, vervrolijkt. 5 *Bouwden*, bevoeren. 6 *Mooren*, de bewoners van het voormalige Mauritanië, voorts die van geheel Afrika. 7 *Het oorloghsonweêr*, door middel van het geschut. 8 *Uw veder* enz. Versta lastbrief. 9 *D' Assen*, het zuider- en noorder aspunt. 10 *Hemelkloots*, den in het wereldruim zich wentelenden aardbols. 11 *Weerelt*, bewoonde aarde. 12 *Den dagh* enz. Naarmate men de polen nadert, verkeert allengskens de dag in een' halfjarigen nacht, en deze weder in een' even langen dag.

O achtste[1] weerelts wonderstuck!
Kan slechts uw voet zijn aertsgeluck
En weelde gelijckmoedigh[2] draegen,
Zulck een onwanckelbaer gemoedt
Gaet boven al het weereltsch goet:
Want deught kan steên en muren schraegen.

DE DRUKKUNST.

Doorluchte[3] en wijze Balthazar[4],
Die, als een blijde morgenstar,
De weerelt toelicht door den Druck,
En haer geheughnis met een kruck
Van zwarten[5] stut, op witte bladen,
En vrolijck zit met Druck beladen;
Ick zing den Druckzang, op uw' naem,
Zoo wijt gezongen, als de Faem
Uw' uitgebreide lof trompet;
Daer 't licht, uit zijn welrieckend bedt[6],
Bestraelt den kruit-oeghst[7] der Chinezen,
Die[8] uw geleerde boecken lezen.
Zoo nutte en onvergeltbre kunst
Verdient met recht der volcken gunst;
Al is het geen twee eeuwen out,
Dat Haerlem, in zijn geestgroen[9] Hout,

1 *O achtste* enz. Waardig eene plaats naast de zeven wereld-wonderen, of verbazende kunstgewrochten der oudheid. 2 *Gelijckmoedigh*, bedaard. 3 *Doorluchte*, beroemde. 4 *Balthazar*, Moerentorf of Moretus, een geleerd boekdrukker te Antwerpen, kleinzoon van den beroemden Plantin. 5 *Zwarten*, zwarte letters. 6 *Welrieckend bedt*, het oosten, dus genoemd wegens de geurige specerijen. 7 *Kruit-oeghst*, kruid, specerij-oogst. 8 *Die — lezen.* Door de Jesuiten en den handel hebben de Chinezen kennis aan onze boeken gekregen. 9 *Geestgroen*, heerlijk, fraai groen.

Gelagh[1] van zulck een uitverkoren,
Uit zijne beuckeschors[2] geboren;
Dat Laurens Koster[3] (dien ick hier
Nu niet met Delphisch lauwerier[4]
Maer met zijn eigen beuckloof krans)
In Hollant oploock[5] met dien glans,
En d'eerste boeckstaef[6] sneet uit boomen,
Die voor geen heilige eicken[7] schroomen[8].
Al roemt zich Mentz[9] van zulck een vont;
De Keurstadt[10] kloppe[11] op haer mont,
Als Haerlem spreeckt: de fiere Rijn
Geef d'eere aen 't Sparen[12], met dien schijn[13]
Van recht, en zwijgh van Vuist[14], den zetter,
En Gutenberghs[15] geroofde letter.
Hier gelt bescheit[16], van hant tot hant,
Van stam tot stam ons ingeplant:
Wy stutten hier den Druckroem meê,
Ten roem der wijtberoemde steê[17],

---

1 *Gelagh*, beviel. 2 *Beuckeschors*. Het toevallig snijden van letters in den bast van een' beuk baarde de drukletters. 3 *Laurens Koster*, Schepen en Thesaurier te Haarlem. 4 *Delphisch lauwerier*, laurieren van Delphi, alwaar het heiligdom van Apollo, den God der dichtkunst, was. 5 *Oploock*, zich ontwikkelde, vertoonde. 6 *Boeckstaef*, drukletter. 7 *Heilige eicken*. Versta de eiken, aan Jupiter geheiligd bij Dodona in Epirus. 8 *Schroomen*, bevreesd zijn, voorts zwichten. 9 *Mentz*, stad aan den Rijn, beroemt zich, met Straatsburg, op de uitvinding der boekdrukkunst. 10 *Keurstadt*, Keurvorstelijke stad, weleer de zetel van een' Keurvorst. 11 *Kloppe — mont*, herroepe het beweerde. Of zwijge. 12 *Sparen*, Haarlems water, voor Haarlem zelf. 13 *Met dien schijn* enz. Dat zoo veel schijn en blijk van regt geeft. 14 *Vuist*, Johan Faust of Fust, volgens de Duitschers, met Gutenberg, de eerste boekdrukkers. 15 *Gutenberghs — letter*. Johan of Henne Gutenberg, van Mentz, zou eerst knecht bij onzen Laurens Koster zijn geweest, hem de letters ontstolen, zich naar Straatsburg, voorts naar Mentz begeven, en aldaar eene geregelde boekdrukkerij aangelegd hebben. 16 *Bescheit*, berigt, getuigenis, acte. 17 *Steê*, stede, Haarlem.

En haer vernuft[1], wel waert te wyen
Ten Heiligh aller drukkeryen.
O kunst! ick[2] draef hier hoogh, en ren
Op uw gerief[3]. De moede pen
Bedanckte u, toen ghy quaemt in 't licht,
Die den Parnas[4] zoo dier verplicht.
O moeder van ontelbre kindren!
Wie kan uw vruchtbaerheit behindren[5]?
Wie treckt dees Kunst haer slaghveêr[6] uit,
Van plaets noch tijt noch nijt gestuit?
Wie keert haer snelheit in de vlught,
Op zee, en stroom, en door de lucht?
Wat lettervyant schut dat zwieren[7]
Der alomzwevende papieren?
Dit yzer[8], koper, tin en loot
Der lettertonge[9] is voor geen doot
Noch eenigh element vervaert.
De boeckspraeck zelf geen' afgront[10] spaert,
Waerze onbewimpelt looft of lastert
De deught, en wat van deught verbastert.
'k Verworp[11] al wat naer boosheit ruick,
Doch niet de Kunst, om 't snoot misbruick,
Haer andre zustren[12] oock gemeen.
Men moetze Godt ten dienst besteên,
Den mensch tot nut, tot niemants hinder:

---

1 *Vernuft*, Laurens Koster. 2 *Ick draef — hoogh*, ik neem eene stoute, hooge vlugt. 3 *Gerief*, gerijf, dienst, nut. 4 *Parnas*, gebergte in Phocis, aan Apollo en de Zanggodinnen gewijd, voor de Dichtkunst zelve. 5 *Behindren*, verhinderen, beletten, paal en perk stellen. 6 *Slaghveêr*, slagpen, de voornaamste veder van een' vogel, voor de voornaamste kracht. 7 *Zwieren*, rondzwerven. 8 *Yzer — loot*. Versta de drukletters, uit verschillend metaal gegoten. 9 *Lettertonge*, drukletter, het werktuig der boekspraak. 10 *Afgront*, voor de magt der helle. 11 *Verworp*, verwerp, keur af. 12 *Andre zustren*, de overige kunsten.

Dit was het ooghmerck van haer' vinder.
Aldus hanteert haer Moerentorf,
Op wien zijn vaders[1] erfdeught storf.
Hy groeit, terwijl een ander treurt,
In Druck, daer hy ten hemel beurt
Zijn hooft, zoo druckrijck als zijn vaders[2],
En zoo vermaert, gelijck hun bladers.
Hem volght[3] Araber, en Chaldeeu,
En Syrisch ridder, en Hebreeu,
En Grieksche voetknecht, en Latijn[4],
En die nu lang verbastert[5] zijn,
Oock heel Germanje[6], en wat rechtschapen[7]
Bekent wort door zijn eigen wapen.
Hy stelt, in 't velt der drukkery,
Zijn druckheir blanck[8], van ry tot ry.
Hy treet gelijck een Veltheer, daer
In 't midden van zijn letterschaer,
Bereit ten slaghe, in haer vierkanten[9],
En weet zijn legers net te planten[10].
Hy monstert[11] zijn verminckten[12] uit,
En trage krijghsliên, moê van buit
Te halen' met hun stomp geweer;

---

1 *Vaders*, Jan Moretus, geleerd en achtenswaardig boekdrukker. 2 *Vaders.* Versta, nevens Jan Moretus, zijn' schoonvader Plantin. 3 *Hem volght Araber* enz. De letters van de onderscheidene talen als soldaten voorgesteld, die, door Moerentorf in rijen en gelederen geplaatst, tegen de barbaarschheid aangevoerd worden. 4 *Latijn*, Romein. 5 *Verbastert.* Versta de uit het Latijn voortgesproten en vermengde Romanische talen, het Italiaansch, Spaansch, Portugeesch, Fransch. 6 *Germanje*, de Gothische en Duitsche talen. 7 *Wat rechtschapen* enz. Al de overige talen welke den eigen lettervorm behouden hebben. 8 *Blanck*, in blinkende schitterende wapenrusting. 9 *Vierkanten*, vierkante slagorden. Versta de vierkante drukramen. 10 *Planten*, plaatsen. 11 *Monstert — uit*, schiet uit, zondert af. 12 *Verminckten.* Versta de afgesleten drukletters.

En vult de lege vaendels weêr
Met jongen, kloeck op hunne stucken,
En fix om lustigh los te drucken.
Men treckt 'er toe, al even versch
Van moedt, op 't kraecken van de pers.
Men schrickt 'er voor geen druckgeschal[1]
Noch voor 't opgeven[2] van den bal[3];
En 't harsverspreiende[4] gedommel[5]
Van bal op bal verstreckt een' trommel.
Al sneuvelt[6] zomtijts vaen by vaen,
Het komt 'er op geen duizent aen:
De lettermoeders[7] baeren vast,
En stijven 't leger zonder last.
Zoo stuit Geleertheid, met dees schaeren,
De woeste rotten der Barbaeren.

DE KONINGLIJKE HARP.

Wie Davids Harp[8] wil steecken naer de kroon,
Die terght, als Lucifer[9], den hooghsten troon[10],
En wort geschopt uit dat oneindigh schoon[11]

1 *Druckgeschal*, drukgeraas. 2 *Opgeven*, opleggen, neêrploffen. 3 *Bal.* Versta den met drukinkt doortrokken lederen bol, waarmede men oudtijds de gezette drukvormen bestreek. 4 *Harsverspreiende*, harsgeur-verspreijende. 5 *Gedommel*, dof, eigenaardig geluid. 6 *Al sneuvelt* enz. Al worden duizende letters versleten. 7 *Lettermoeders*, de zoogenaamde matrijzen, waarin de letters gegoten worden. 8 *Harp*, snaarspeeltuig, begeleid door zang, voor het gezang. 9 *Lucifer*, het hoofd der weêrspannige Engelen, omdat hij God naar de kroon stak, in den afgrond gestort. Verg. bl. 176. 3. 10 *Den hooghsten troon*, voor God zelven. David werd door God bezield. 11 *Schoon*, voor heerlijkheid.

Des grooten Vaders.
Godts goude tong[1], van hemelsch mann' bedout,
Gaet weiden, als een pen gedoopt in gout,
Die treckend haer geleert vernuft ontvouwt,
Op zuivre bladers.

— — — — — — — — — —

't Zy hy zijn stem verfijnt of die vergrooft,
De wrongkroon[2] voeght dat vet gebalsemt hooft[3]
Des mans, naer[4] 't hart des Hemels, en gelooft[5]
In 't eeuwigh leven.
Zijn rijck gedicht, geen droom, geen ydle vont,
Begrijpt den schat van 't out en nieu Verbont,
Vertelt, en leert, en bidt, en heelt en wont,
Met kunst doorweven.
De zangerige mont is altijt vol
Van Jakobs herder[6], geen verzierde[7] Apol[8],
Die[9] d'uitgeleze schaer[10], gedost met wol,
Aen versche beecken
Zorgvuldigh drenckt, en in het groene weit,
En onverdwaelt op 't rechte spoor geleit,
En haer beschermt door zijn getrouwigheit
Voor wolventreecken.
Hier duickt[11] voor 't licht des Scheppers d'eerste nacht,
En 't werreckstuck der weerelt toont met pracht
Des werckers wijsheit, goedigheit en maght
In alle deelen.
't Gewelf des hemels straelen van zich geeft,

---

1 *Goude tong*, welsprekend spraaktuig. Versta David. 2 *Wrongkroon*, koninklijke hoofdwrong, tulbant. 3 *Gebalsemt hooft*, door Samuël gezalfd. 4 *Naer — Hemels*, naar Gods hart. Zinspeling op 1 Sam. XIII. 14. Hand. XIII. 22. 5 *Gelooft*, geprezen. 6 *Jakobs herder*, hoeder, God. Zinspeling op Gen. XLIII. 15. 7 *Verzierde*, verdichte. 8 *Apol*, Apollo, ook als herder vermeld. 9 *Die* enz. Zinspeling op Ps. XXII. (XXIII.) 1—3. 10 *Schaer*, kudde. 11 *Hier duickt* enz. Zinspeling op Ps. CIII. (CIV.) 1—15.

De lucht doorluchtigh[1] vol gevogelt zweeft,
De woeste zee die bruischt, en 't aertrijck leeft
Door stadigh teelen.
Wie beeft[2] niet als de Hemel Abrams zaeck
Rechtvaerdigh hanthaeft, toegerust met wraeck
En schept in bloetvergieten zijn vermaeck,
En groeit in 't smoocken[3]?
Verbolgen onweêr voert hem grimmigh heen.
Om hoogh is vier, en duisternis beneên.
De donder morselt[4], blixem brant de steên,
De bergen roocken.
De stroom verdrooght, 't geberghte smelt als was.
't Getroffen vee bespreit 't gezengde gras.
De glans der hoven leit gedooft in asch,
En gloende voncken.
't Afgodisch volck[5], een hantvol overschots[6],
Noch onlangs al te wreveligh en trots,
Gedootverft kruipt in d' allernaerste rots
Vol moortspeloncken.
't Geloovigh hart[7] schiet vleugels aen, en stelt
Zich toe ter vlught naer 't licht bestarnde velt,
Op 't zingen, 't welck genote deught vergelt
Met lof te strenglen
Door schelle cymbel[8], trommel en schalmey,
In 't midden van den maeghdelijcken rey,
En na te volgen met een lief gevley[9]
Het koor der Englen.

---

1 *Doorluchtigh*, doorschijnend. 2 *Wie beeft* enz. Zinspeling op Ps. XVII. (XVIII.) 8—15. 3 *Smoocken*, smook, rook opgeven, voor branden. 4 *Morselt*, verbrijzelt. 5 *'t Afgodisch volck* enz. Zinspeling op Ps. XVII. (XVIII.) 38—46. 6 *Hantvol overschots*, nietig overblijfsel der oude bewoners. 7 *'t Geloovigh hart*. Zinspeling op Ps. LXVII. (LXVIII.) 4, 5, 26. 8 *Cymbel*, cimbaal, driekantig snaarspeeltuig, met ringen en schelletjes. 9 *Gevley*, gestreel.

Het vrolijck hof[1] ten dans gaet op 't geluit,
Het welck begroet de vorstelijcke bruit,
Die met borduursel haeren boezem sluit,
En teere lenden.
Die Schoone ziet naer bloet noch maeghschap om:
Zy volght den liefelijken bruidegom,
Der allerschoonste jongelingen blom,
En 't hooft der benden.
O grijze Amphion[2]! Eer van Bethlehem[3],
Uw welgestelde harp, en helle stem
Die bouwen 't onvermaert[4] Jerusalem
Tot aen de wolcken.
Te Salem[5] blinckt de tempel, en 't palais.
Hier zeit men oorlogh aen; hier sluit men pais;
En herwaert streckt, van oost en west, de reis
Zoo veeler volcken.
Hier kittelt[6] hy den kerckelijcken galm,
En rotsen weêrklanck met een' nieuwen psalm[7],
In schaduw van een' ceder of een' palm
Of vette olyven.
De berregh Sion[8] is zijn Helikon[9]:
De klaere cederbeeck[10] zijn hengstebron[11]:
Godts wijsheit en zijn wet de kuische Non[12],
Die hem leert schrijven.

— — — — — — — — — —

1 *Het vrolijck hof* enz. Zinspeling op Ps. XLIV. (XLV.) 10—16. 2 *Amphion*, de oudste en beroemdste der Grieksche toonkunstenaars, voor David. 3 *Bethlehem*, Davids geboorteplaats. 4 *Onvermaert*, te voren. 5 *Te Salem* enz. Zinspeling op Ps. LXVII. (LXVIII.) 30—32. 6 *Kittelt*, streelt, wekt. 7 *Nieuwen psalm.* Zinspeling op Ps. XCV. (XCVI.) 1. 8 *Berregh Sion*, berg, heuvel, waarop de tempel gebouwd was, voor den tempel. 9 *Helikon*, gebergte in Boeotië, aan Apollo en de zanggodinnen gewijd. 10 *Cederbeeck*, de beek Cedron, beoosten Jerusalem. 11 *Hengstebron*, *Hippokrene*, fabel-bron op den Helikon, door den hoef van het paard Pegasus geslagen, en waarvan het water het dichtvermogen zou bevorderd hebben. 12 *Non*, maagd, voor zanggodin.

Mijn zanger zit in Godts verholen raet,
En spelt[1] Messias[2], dat beloofde zaet,
Zijn' Koninglijcken, Priesterlijcken staet,
En wonderwercken.
Wie blaeckt niet wanneer David David[3] kust[4]?
En 't voorbeelt 't nabeelt tegentreedt met lust,
Den dieren[5] hoecksteen[6], daer 't gebouw op rust
Van bei de kercken[7]?
Hy streckt een' spiegel van oprechte boet,
En valt[8] zijn' Godt voor 't hoogh autaer te voet,
En wascht vermagert het bevleckt gemoedt
In droevigh zuchten.
Godts pijlen[9], een onlijdelijcke smart,
Die zitten diep in zijn doorschoten hart,
Van misdaên en van vyanden benart:
Waer zal het vlughten?
Barmhartigheit[10] neight derrewaert het oor,
En breeckt gelijck een heldre zonne door
Dien damp, en wischt[11] van het genadekoor[12]
Des schreiers oogen:
Dees vindt zich dan gezalft van alle wee,
En springt en huppelt, als een dartel ree,
En offert danck, en slacht 't gewijde vee,
Tot vreught bewogen.
Dees Zanggodin ontsluit[13] Godts heerlijckheit,

---

1 *En spelt* enz. Zinspeling op Ps. II. 2, 6, 7. Ps. CIX. (CX.) 4. 2 *Messias*, Gods gezalfden Zoon. 3 *David*, Davids zoon, den Messias. 4 *Kust* huldigt. 5 *Dieren*, dierbaren, van groote waarde. 6 *Hoecksteen*. Zinspeling op Ps. CXVII. (CXVIII.) 22. 7 *Bei de kercken*, de Joodsche en Christelijke. 8 *En valt* enz. Zinspeling op Ps. L. (LI.) 9 *Godts pijlen* enz. Zinspeling op Ps. XXXVII. (XXXVIII.) 3, 19. 10 *Barmhartigheit* enz. Zinspeling op Ps. CXVII. (CXVIII.) 4, 27, 28. 11 *Wischt*, wischt af. 12 *Genadekoor*, heiligdom der genade. 13 *Ontsluit* enz. Zinspeling op Ps. CIII. (CIV.) 1, 2.

En toont u d'onbepaelde Majesteit,
In 't weeldigh leven, 't welck geen traenen schreit,
Noch weet van treuren.
Hier praelt dat onverdraeghlijck [1] aengezicht,
In 't driemael heiligh ongenaeckbre licht:
Ontelbare Englen [2] passen op hun' plicht
Aen 's hemels deuren.
Hoe zuiver [3] klimt hy op des Heeren bergh,
Met beenen zwanger van godtsdienstigh mergh,
Onnoozel, zonder gal, en zonder ergh [4].
Geene offerhanden [5],
Geen bockenbloet, geen ram op 't offerfeest
Behagen hem, och neen! Maer allermeest
Rechtvaerdigheit, en een verslegen [6] geest,
De waertste panden.

— — — — — — — — — —

Het vier [7] des yvers schier de ziel verslint,
Wanneerze veel te vierighlijck [8] bemint
Godts wijze wet in tafelen geprint,
En Arons zede [9].
Geen gout zoo kostlijck is als Godts bevel,
Geen honigh zoeter in bedruckt gequel:
Dit sterckt de hoop: dit 's daegelijx snarespel [10],
En 's nachts haer rede [11].
Dees [12] deftigheit [13] houdt d'ydelheit in toom,

---

1 *Onverdraeghlijck*, niet te verdragen, wegens den glans. 2 *Ontelbare Englen* enz. Zinspeling op Ps. CII. (CIII.) 20, 21. 3 *Hoe zuiver* enz. Zinspeling op Ps. XXIII. (XXIV.) 3, 4. 4 *Ergh*, arg, bedrog. 5 *Geene offerhanden* enz. Zinspeling op Ps. L. (LI.) 18, 19. 6 *Verslegen*, verslagen, verbrijzelde. 7 *Het vier* enz. Zinspeling op Ps. XVIII. (XIX.) 8—11. 8 *Veel te vierighlijck*, zeer, overvurig. 9 *Arons zede*, voor priesterlijke instellingen, gebruiken. 10 *Daegelijx snarespel*, overdag het onderwerp van harpzang. 11 *Rede*, zelfgesprek. 12 *Dees deftigheit* enz. Zinspeling op Ps. XXXVIII. XXXIX.) 5—7. CII. CIII.) 14—16. 13 *Deftigheit* deftige zanger.

Die heene drijft, gelijck een snelle stroom,
Verstuift als stof, verdwijnt gelijck een droom,
Verwelckt als bloemen,
En als een vlugge wieck[1] door 't ydel schiet.
De mensch[2] weeght lichter in dees schael dan niet.
O dwazen, roeptze, wat 's uw leven? Ziet
Wat is uw roemen?
Der Goden Godt[3] ontwaeckt hier, als een leeu,
En gaet, als Rechter, door het luidt geschreeu
Der arme weeze en onderdruckte weeu,
De vierschaer spannen.
Hy spreeckt de goddelooze rechters aen,
Die minst naer recht en meest naer giften staen:
Al zijtghe Goden[4], denckt, ghy zult vergaen,
Als wreê tirannen.

— — — — — — — — — —

Hy want[5] de boosheit, als het lichte kaf,
Of morselt[6] haer met 's Heilands ysren staf:
z'Is[7] muurgras[8], niemants schuur gedijt[9] 'er af:
Maer 's Hooghsten veder[10]
En dichte schaduw deckt het vroom gemoedt;
Dat groent, gelijck een palm[11] op Liban doet,
Die 't steecken van de zon verdraegen moet,
En winter weder.

---

1 *Wieck*, vlerk, voor vogel. 2 *De mensch* enz. Zinspeling op Ps. LXI. (LXII.) 10. 3 *Der Goden Godt* enz. Zinspeling op Ps. LXVII. (LXVIII.) 6. XCIII. (XCIV.) 2—10. 4 *Goden*. Dus worden in den Bijbel, en ook bij Vondel, vorsten en overheden genoemd. 5 *Hy want* enz. Zinspeling op Ps. I. 4. 6 *Of morselt* enz. Zinspeling op Ps. II. 9. 7 *Z' is muurgras* enz. Zinspeling op Ps. CXXVIII. (CXXIX.) 6, 7. Niet van David. 8 *Muurgras*, eigenlijk dakgras, dat spoedig verdort. 9 *Gedijt er af*, heeft er baat bij. 10 *'s Hooghsten veder* enz. Zinspeling op Ps. XC. (XCI.) 4. 11 *Gelijck een palm* enz. Zinspeling op Ps. XCI. XCII.) 13. Niet van David.

Mijn Orpheus[1] draeit[2] 't onmeetbaer starrendack.
Zijn hant[3] die vlijt de holle golven vlack.
De leeu[4] zit tandeloos[5], 't gevogelt mack:
Het woudt[6] krijght ooren[7].
Geen addertonge[8] braeckt vergiftigh spogh:
't Vrypostigh hart vreest lagen noch bedrogh:
De woeste tyger zuight onnoozel zogh,
En wort herboren.

— — — — — — — — — —

De vierge Engelen[9], wacker op de wacht,
Zich legren om 't rechtvaerdige geslacht;
Of draegen het op hun bedaeude schacht,
En 't sneeu der handen[10].

— — — — — — — — — —

Mijn kracht bezwijckt, en hijght voor yder deel,
Terwijl ick smede een keten, een juweel
Van tienmael tien[11] en effen half zoo veel
Vergulde schaecklen,
En hangze op feesten om 's Gezalfden hals[12].
Hier is 't al louter[13]; niets en klinckt hier valsch:
Hier hoort het oor geen andre klancken, als
Verbaesde[14] oraecklen.
O onnavolgelijcken Harpenaer,

---

1 *Orpheus*, oud Grieksch talentvol dichter en toonkunstenaar. Zie bl. 139. 4. Voor David. 2 *Draeit* enz. Zinspeling op Ps. VIII. 4. XVIII. (XIX.) 2—7. 3 *Zijn hant* enz. Zinspeling op Ps. LXIV. (LXV.) 8. 4 *De leeu* enz. Zinspeling op Ps. XC. (XCI.) 13. 5 *Zit tandeloos*, maakt geen gebruik van zijne tanden, is tam. 6 *Het woudt* enz. Zinspeling op Ps. XCV. (XCVI.) 12. 7 *Krijght ooren*, daar het geboomte tot gejuich wordt opgewekt. Stoute persoonsverbeelding! 8 *Geen addertonge* enz. Zinspeling op Ps. XC. (XCI.) 13. 9 *De vierge Engelen* enz. Zinspeling op Ps. XC. (XCI.) 11, 12. 10 *'t Sneeu der handen*, sneeuwwitte handen. 11 *Van tienmaal — half*, honderd en vijftig. 12 *'s Gezalfden hals*, van David, te zijner eere. Maar David is niet de maker van al de honderd en vijftig Psalmen. 13 *Louter*, zuiver, onvervalscht. 14 *Verbaesde*, verbazende.

Die 't lierspel dooft van Flakkus[1] en Pindaer[2],
En alle Vorsten prickelt met uw snaer;
Uw kout gebeente
En asch is lang verstorven en verrot,
Uw purper lang verslonden van de mot,
Maer uw muzijck, vol ziels, leeft noch by Godt,
En zijn gemeente[3].

ECCE HOMO.

Wien brengt de grijze Rechter[4] daer
Ten rechthuize uit in 't openbaer
Door zijnen hofsoldaet ten toon?
Gekroont met eene doornekroon;
De koorde om d'armen stijf en straf;
Een riet, quansuis[5] de goude staf,
In zijne hant; het purpre kleet
Hangt om de schouders. Wat een kreet
Van schimp verheft zich uit de wolck,
En drang van 't opgehitste volck,
Het welck, vol wrock en helschen haet,
Om laegh hem aengrimt, van de straet!
Schijnheiligheit van Farizeen
Noch Schriftgeleerden hier benêen
Ontbreecken, stout en trots van geest.
Wie scherrep[6] toeziet, spelt en leest
De wet van Moses, in den boort[7]

1 *Flakkus*, Horatius Flaccus, beroemd Romeinsch lierdichter. 2 *Pindaer*, Pindarus, Griekenlands meest verheven lierdichter. 3 *Gemeente*, de Christelijke kerk. 4 *Rechter*, Pontius Pilatus, Landvoogd over Judea. 5 *Quansuis*, kwanswijze, (quasi ceu), geveinsd, naar den schijn. 6 *Scherrep*, scherp. 7 *In den boort* enz. Zie bl. 169. 8.

Van hunnen mantel, met Godts woort
  Bestickt, zoo vol Hebreeus gezaeit,
  Als deerlijck door hun tong verdraeit.
d'Een torst het wetboeck in den arm.
Een ander terght een' zwarten zwarm[1]
  Van horselen[2], die al bereit
  Zijn angels om d'Onnoozelheit
Te quetsen, vinnigh scherpt en slijpt.
Het bloet dat door de dorens zijpt,
  En langs den hals en boezem loopt;
  Dat aenschijn, in zijn bloet gedoopt;
De stramen[3], in die zuivre borst;
Zijn armen, root van bloet bemorst;
  Onnoozel bloet, van top tot teen,
  Zoo root gevloeit door al zijn leên,
Verzachten noch de helscheit niet,
Die dit ellendigh schouspel ziet,
  En onverzoent[4], en onverzaet,
  Hierom alleen geen traenen laet,
Maer vloeckt hem noch, door haet verblint;
Daer 't Roomsch Gerecht geen schult by vint;
  Wie magh dit zijn? Wie anders, och,
  Dan Jesus zelf, die geen bedrogh,
Noch smet, noch vleck, noch misdaet kent.
Aertspriesters[5], Wetgeleerden, schent
  Ghy dus uw handen aen Godts Lam,
  Aen 't heiligh bloet[6] van Abraham,
En David? Hoe verantwoort ghy
Dees dolheit? Wet en profecy
  Op niemant oogen dan op hem.

---

1 *Zwarm*, *zwerm*, voor een' ongeschikten hoop van slecht volk. 2 *Horselen*, groote wespen. 3 *Stramen*, striemen, strepen. 4 *Onverzoent*, onbevredigd. 5 *Aertspriesters*, hoogepriesters. 9 *Bloet*, afkomst, verwantschap.

O Koning van Jerusalem,
Hoe staetghe hier van glans berooft!
O doornekroon, ghy druckt dat hooft,
Om 't welck de glans der Godtheit[1] straelt,
En daer Godts duif[2] op nederdaelt.
Is dit het stralende[3] aengezicht,
Waer uit op Thabor 't hemelsch licht,
Gelijck een zon op d'aerde scheen?
En heeft dees mont de zuivre speen
Der Maeght gezogen, toen de tong
Der Englen Godts geboorte zong[4]?
Is dit het koninglijck gestalt[5],
Waer voor het Oosten nedervalt,
En offert wieroock, myrre en gout?
Noch hoopt Pilatus, en betrout
Dat zulck een schouspel 't wreet geschal,
Den lastermont eens stoppen zal:
Maer al vergeefs. Helaes, de stem
Is: kruis hem, kruis hem, voort met hem!
Al heeft hy Lazarus geweckt[6],
De weeu en wees een kruck[7] verstreckt,
Den blinde een oogh, den lamme een voet;
Geen weldaên, geen genoten goet
Gedenckt d'ondanckbre, al ziende blint.
Alreede slaet men in den wint
Hoe zy Hozanne[8] zongen, toen,
De wegh bestroit, met pallemgroen

---

1 *De glans der Godtheit.* Zinspeling op Hebr. I. 3. Philip. II. 6. 2 *Godts duif*, Gods Geest, die, bij den doop van Jesus, als eene duive, op hem nederdaalde. (Matth. III. 16.) 3 *Het stralende* enz. Zijn aangezigt blonk gelijk de zon. (Matth. XVII. 2.) 4 *Zong*, bezong. (Luc. II. 14.) 5 *Gestalt*, gestalte, gedaante. 6 *Geweckt*, opgewekt uit de dooden. 7 *Kruck*, beeld van ondersteuning. 8 *Hozanne*, hosanna, heil, zegen.

En humne kleedren, hy de stadt[1],
Als Koning, innereedt, en zat
Zachtzinnigh op zijn ezelin.
Zoo veel vermagh die booze spin
Der schriftgeleertheit, overtuight
Van boosheit, als zy moortsap zuight
Uit roozeblaên en heilzaem schrift
Van Godts Oraecklen, in vergift
Verkeert, en daer de honighby
Haer' daeu uit treckt, en leckerny.
Pilatus, met zoo veel geschreeus
Des opgerockenden Hebreeus[2]
En der Rabijnen[3] lasterkeel
Verlegen op Godts schimptooneel,
Verwijst in 't ende Emanuël[4].
Aenschou hier Godt, elx guighelspel[5].

HET KRISTELIJCK GEDULT.

't Gekruist[6] Gedult vint nergens steê[7]
Als midden in een wilde zee.
Daer zitze en klappertant alleen,
Half naeckt op eenen kouden steen,
Waerop 't verbolgen water barnt[8].
Het grimmigh onweêr, al 't gestarrent
Bedeckend, gunt haer droef gezicht
Niet eene vonck van troostlijck licht;

1 *Stadt*, Jerusalem. 2 *Hebreeus*, Joods. 3 *Rabijnen*, rabbijnen, rabbis, Joodsche leeraars. 4 *Emanuël*, Immanuël, *God met ons*, bijnaam van den Messias. (Is. VII. 14. Matth. I. 23.) 5 *Guighelspel*, goochelspel, voorwerp van spot en vermaak. 6 *Gekruist*, aan druk en lijden onderworpen. 7 *Stee*, plaats. 8 *Barnt*, bruischt, schuimt.

Of zoo het haer wat klaerheits schenckt,
't Is licht van vier, dat d'oogen krenckt;
't Zijn wolcken, die van gloet geperst
Den blixem baeren met een' berst.
Een hoop gedroghten, wijt van mont,
Van uit den omgeroerden gront
Omringen de geschockte klip.
Zy ziet een aengevochten[1] schip
Van veer genaken, en wort bly,
Maer och vergeefs, het zeilt voorby.
Zy heeft nochtans hier vrienden in,
Doch flaeuwe harten, koudt van min.
Of roept 'er een met ernst: legh aen;
Al d'andren vreezen te vergaen,
En schreeuwen om het stijfst: hou af:
Vermy den zerck[2] van 't zoute graf[3].
Dies 't eenighst dat 'er overschiet,
Ten troost in afgepijnt verdriet,
Is 't goet geweten, 't eenigh goet
Van 't afgemartelde gemoedt,
Een schat der onderdruckte deught
Die zomtijds traenen schreit van vreught,
En, zonder hulp of troost te zien,
Noch spreeckt: Gods wille moet geschiên.

---

1 *Aengevochten*, aangegrepen. 2 *Zerck*, steen, voor rots. 3 *Zoute graf*, graf in de zee.

BEDE VOOR HET WALEN WEESHUIS TE AMSTERDAM.

Och laet uw mededogen straelen
Op dees van elck vergete schaer,
Op 't arme Weeshuis van de Walen,
Wiens last noch aengroeit jaer op jaer,
Wanneer 't ontfangt met open armen
Die arm zijn zonder hunne schult,
De Weeskens, die om nootdruft kermen;
En voedt hen op met groot gedult
In tucht en eerelijcke zeden.
Wie zietze zonder schreien aen?
Heeft Kristus arm voor ons geleden,
Wie kan voorby dees kribben gaen
En stallen[1], zonder met de Wijzen[2]
Te offeren een luttel gout,
Om 't naeckt en hongrigh kint te spijzen,
Dat in dit Betlehem verkout?
Ay zorght niet, dat de schatten mindren,
Die ghy aen Godt op woecker geeft,
Door vreemde en ouderlooze kindren.
Gedenckt dat Godt hun vader leeft,
Die in uw weldaet wort geprezen
En 't goet dat nimmer zal vergaen.
De zuivre Godsdienst[3] is den Weezen
In hun ellende by te staen.

---

1 *Stallen*, zit- en verblijfplaatsen. 2 *Wijzen*, *Magi*, uit het oosten.
3 *De zuivre Godsdienst* enz. Zinspeling op Jacob. I. 27.

GEDACHTENIS VAN DESIDEER ERASMUS, ROTTERDAMMER.

O hooghgeleerde Schrijver[1],
Wat quistghe tijt en yver,
Om op te doen 't geen levendigh gelijckt
Den grooten Desideer[2], die niemant wijckt?
Hou op van printeziften.
Een stapel wyze schriften
Is d'afdruck van den helt, die eeuwigh leeft,
En d'aertboôm met de pen verovert heeft.
Zijn pen dreef voor zich heene
Uit Rome[3] en uit Athene[4]
't Barbarisch heir, een' schandelijcken hoop,
En oneer van den Kristelijcken Doop[5]:
De zieletirannyen[6],
Met gierigheits Harpyen[7],
Den woesten krijgh, de plompheit, dom en doof[8],
De gulzigheit, en 't blinde bygeloof.
Zijn hant die gaf[9] de mate
Aen beiderleien state
Aen 't weereltlijck en oock aen 't geestlijck hof:
Zy hief de nutte kunsten uit het stof.
De doode[10] graven hooren
Dat Cicero, herboren

---

1 *Schrijver*, Petrus Schrijver (Scriverius), taal- geschiedkundige en dichter. 2 *Desideer*, Desiderius, hetzelfde als het Grieksche Erasmus, en de eigenlijke naam Gerard Gerards. 3 *Rome*, voor de Latijnsche kerk. 4 *Athene*, voor de Grieksche kerk. 5 *Kristelijcken Doop*, het Christendom. 6 *Zieletirannyen*, wreed beheer der gewetens. 7 *Harpyen*, fabelachtige roofzuchtige monsters, met het hoofd van jonge dochters, het ligchaam van gieren, en klaauwen. 8 *Doof*, dof, stomp. 9 *Gaf de mate* enz., Erasmus teekende de grenzen van het wereldlijke en geestelijke gebied. 10 *Doode*, stille.

Tot onverzierden[1] roem van Maes en Rijn[2],
Den Tiber leert zijn lang verleert Latijn.
Wat jongen en wat ouden
Zijn niet in hem gehouden[3].
Een bron van wijsheit vloeit uit zijnen mont,
Den gouden tolck van 't heiligh Nieu Verbont[4].
De lang bewolckte waerheit
Herschept haer oude klaerheit,
Na roestige[5] eeuwen, uit dit Hollantsch licht.
De doling krijght een schaemroot aengezicht.
Zijn ziele walght van 't werren[6].
Zy kiest geen' dop voor kerren[7].
Al wat zy op den vasten grontsteen bouwt
Is dier gesteent, fijn zilver, en root[8] gout.
Hy sticht vervalle steden
Door Godtgeleerde zeden
En tempering van wetten, glad hersmeet
Met zijne tong, die diamanten[9] kneet.
Om pais is al zijn bidden.
Voorzichtigh houdt hy 't midden,
En staerooght op 't Apostolijck gesternt,
Daer hier Charybd[10] en ginder Scylle[11] bernt.
De Roomsche myterkroone[12]
Haer' allerliefsten zoone
Erasmus stadigh met ontvouwen schoot

---

1 *Onverzierden*, waarachtigen. 2 *Maes en Rijn*, de hoofdrivieren van Holland, voor Holland. 3 *In hem gehouden*, aan hem verpligt. 4 *Nieu Verbont*, het Nieuwe Testament, door Erasmus vertaald en omschreven. 5 *Roestige*, ruwe. 6 *Werren*, warren, twisten. 7 *Kerren*, kern, pit, voor het edelste van iets. 8 *Root*, echt. 9 *Diamanten*, hard edel gesteente, voor onbuigzame harten. 10 *Charybd*, Charybdis, gevaarlijke draaikolk in de Siciliaansche zee. 11 *Scylle*, gevaarlijke rots in gemelde zee. 12 *Roomsche myterkroone*. Versta de Roomsche Pausen, die Erasmus niet slechts hoogachtten, maar ook aanzienlijke bisdommen, zelfs den Kardinaalshoed, aanboden.

Miltdadigh tot d'eerwaerdighste ampten noodt.
Gekroonde hoofden wencken [1]
Zijn gunst door hun geschencken
En tittels: maer zijn veder even vry
Om Kristus wraeckt gehuurde slaverny.
Geen baetzucht maeckt hem eigen [2],
Oock zwicht hy voor geeen dreigen.
En die zijn kruis omhelzende eere vlught,
Vervult met eere d'ongemete lucht.
De redelijcksten zoecken
Zijn schaduw in zijn boecken;
Waer op de harteknaeghster Haet en Nijt
Belachelijck haer stompe tanden slijt.
Al is de Rotterdammer
Verlost van 't Kristen jammer [3],
Zijn troostleer wischt noch veele traenen af.
Godt zegene en bedauw' zijn zaligh graf.

1 *Wencken*, roepen, lokken. 2 *Eigen*, haar eigendom. 3 *Kristen jammer*, ellende, nood der Christenheid.

LOF- EN EERRYMEN.

BEGROETENIS[1] AEN FREDERICK HENRICK PRINS VAN ORANJE.

Hollantsche Maeghden, vlecht Oranje met laurieren,
En kranst nu Frederick, die in het lantbestieren
Met moedt en yver treet, en sterckt dees teedere eeu[2].
Alreede ontvonckt het hart van onzen grooten Leeu[3].
Hy beurt verschrickelijck het hooft op uit de baeren.
En schudt zijn mane vast, en zwaeit zijn grijze hairen,
En kropt met hoovaerdy en trotsheit zijne borst.
Hy slaet het heusch[4] gezicht naer dezen braven Vorst,
En neight eerbiedelijck tot driemael voor zijn voeten.
Op, op, mijn Zanggodin; verstout u meê te groeten,
In 't midden van den drang, den princelijcken Helt,
En beuckelaer[5] des lants, die 't Kastiljaens gewelt,
En lang gesteurde[6] maght van Oostenrijck zal stuiten,
En onzen tuin[7] met gaêrgevlochte[8] harten sluiten.
Veel heils, veel heils, ô Vorst! die dezen last aenvaert,

---

1 *Begroetenis*, heilwensch aan Prins Fredrik Henrik, bij de intrede van zijn Stadhouderschap over de Vereenigde Nederlanden in 1625. 2 *Eeu*, voor tijd. 3 *Leeu*, van Holland. 4 *Heusch*, hovisch, beleefd, vriendelijk. 5 *Beuckelaer*, schild, voor beschermer. 6 *Gesteurde*, gestoorde, verhinderde. 7 *Tuin*, den Hollandschen tuin. 8 *Gaêrgevlochte*, te gader, zamen gevlochten.

En Veltheer op uw' zij den degen gort, en 't zwaert
Tot ons verdediging. Wy zien de burgeryen,
En groote steên alreede opluicken en verblyen.
Meer eendraghts wort gespeurt, meer liefde, en minder haet.
Op uwe trommel treet de wackere soldaet
Veel moediger. Het paert dat schuimbeckt, en met briessen
Het Spaensch genet [1] uittart; en om des vyants driessen [2]
En dreigen lacht de bloem vau uwe ruitery;
Die draeft op uw trompet stofweckende, daer ghy,
Zoo blanck in 't harrenas, bezwaeit met groene veeren,
Aenbrallen [3] komt als Mars, en vellen uwe speeren,
En lozen [4] uw pistool, op die gedreven zijn
Als blixems van een' oost en westerschen Jupijn [5].
Dit is niet nieus: ghy hebt dit schaeckspel meer geplogen [6],
En vroegh uit moeders [7] borst den Spaenschen haet gezogen,
Al sedert Welhem lagh, ô droeve vadermoort!
Besprengkelt van veel bloets, in 't laeuwe bloet gesmoort,
Bevocht van traenen, die betuigden 't bitter scheien.
't Hof was met droeven galm geprøpt, en onder 't schreien,
En jammren wert verdooft uw kinderlijcke stem.
Ghy trockt geen voebre [8] melck, maer hartzeer uit de mem [9];
Recht of het lot uw borst wou tegens rampen queecken,
Opdatghe moght bestaen, om onzes tijts gebreecken
Te heelen, om gevaer, en zonder krom te gaen
Met neêrgebuckten hals, de stormen uit te staen.
Achilles [10] teedre brein wert Chirons [11] zorgh bevolen:

---

1 *Genet*, kleine soort van Spaansche, zeer vlugge, paarden. 2 *Driessen*, dreigen. 3 *Aenbrallen*, aanpralen, aanschitteren, in vollen luister aanrukken. 4 *Lozen*, lossen. 5 *Jupijn*, voor Oppervorst. Versta den Keizer van het Duitsche rijk en den Koning van Spanje. 6 *Geplogen*, gepleegd, in oefening gebragt. 7 *Moeders*, Louise de Coligni. 8 *Voebre*, voedbare, voedende, versterkende. 9 *Mem*, mam, borst. 10 *Achilles*, den beroemden door Homerus bezongen Thessalischen held. 11 *Chirons*, een' Centaur, half mensch, half paard, en leermeester van Achilles.

Hy lagh op Pelion[1] gemackelijck ter scholen;
Daer wert hem ingescherpt met zang, die 't harte trof,
Geen minnekoozery, maer krijgh en heldenlof.
Heel anders ging 't met u, in 't queecken en in 't koestren;
Ghy waert 't weêrbarstigh lot als aenbesteet te voestren[2],
Dat u van kintsbeen aen gaf oeffening voor sap,
En voerde u meê, bestuwt[3] van 't puick der Ridderschap[4],
Verre over duin en dal, door hagen, struicken, bossen.
Te vellen lans en speer, pistool en bus te lossen
Was daegelijx vermaeck. Ghy leefde in vlam en vuur.
Met kool ontwierpt ghy niet veltslagen op een' muur,
Noch maelde met een' staf, koelmoedigh overweger,
Hier stormen, daer een schans, en ginder weêr een leger,
Wat verder eene vloot, die Lissebon[5] vermant,
Of plondert aen den Taegh[6], of steeckt een zee in brant.
Neen, neen, ghy voerde 't heir op d' alleruiterste oorden[7]
Daer ghy, hoe jong en teêr, de schorre donders hoorde,
En met uwe oogen zaeght, en waert niet eens bedut[8],
De blixems van het grof en van het klein geschut,
En wolcken aen het ruim des hoogen hemels zweven,
Met roock van slangen[9], en kortouwen dicht beweven.
Ghy naeckte nauwelijx de grenzen[10] uwer jeught,
Of gaeft een proefstuck van uw' aert en oorloghsdeught,
Op Vlaendres kusten[11], daer nieusgierigh alle duinen,
Vermaeckt met u te zien, opstaken haere kruinen.
Dees bodem had Fortuin, of eer de Wapengodt
Geheilight, datm'er zou met ysren hantschoen 't lot

1 *Pelion*, hoog Thessalisch gebergte, op welks top Chiron zou gewoond hebben. 2 *Te voestren*, op te kweeken. 3 *Bestuwt*, omstuwd. 4 *Ridderschap*, ruiterij. 5 *Lissebon*, Portugals hoofdstad, met dat rijk, door Spanje veroverd. 6 *Taegh*, hoofdrivier van Spanje en Portugal. 7 *Oorden*, uithoeken. 8 *Bedut*, bedot, versuft, bedremmeld. 9 *Slangen*, veldslangen, langwerpige veldstukken. 10 *De grenzen* enz. De Prins was zestien jaren oud. 11 *Vlaendres kusten*. Versta het strand bij Nieuwpoort.

Op worpen, of Nassau gedempt[1] zou zijn van Spanje,
Of 't moedigh Aragon[2] zich buigen voor Oranje.
Men overwoegh[3] 't gevaer. Uw broeder[4] zat gereet
Op een toombijtend paert, zoo zat uw jongheit meed[5];
Hy sprack uit open helm[6]: Eelaerdigh bloet, 't is heden
Dat Mars ons heeft ter feest in 't vlacke velt gebeden[7];
Hier gelt geen weigeren: men gunt ons keur van twee,
Op 't spits te rennen[8], of op 't zwalpen[9] van de zee.
Twee wegen staen 'er voor ons open. d' Ooren suizen[10].
De golven ginder, daer de zwarte[11] Spanjaerts bruizen[12].
Hoe nu toe[13] Frederick? Ick zie het rouwt u niet,
(Met schudde ghy uw pluim) noch rekent dit verdriet,
Maer wenschelijck dat ghy die stonde mooght beleven,
Om dwers door loot en stael naer zulck een' palm[14] te streven:
Dat voeght een heldenhart, 't is waer, ghy draeght u vroom:
Dat past een zulcke telgh, geteelt van zulck een' boom:
Doch 't past my wederom voorzichtighlijck te letten
Op u, en reuckeloos niet t' effens op te zetten[15]
De glori onzes stams; den Iber[16] voor altoos
Dien roem te laten dat ons huis leit hopeloos.
Ga heen dan, groote hoop van uwen grooten vader,
Beveelme[17] deze zorgh, en dezen last te gader,
En geef u binnenboorts[18]. Zoo[19] hy dees woorden sprack,
Vernamen d' Oversten hoe u de moedt ontstack
Gelijck een jonge leeu (die veel heeft toegenomen

---

1 *Gedempt*, beneveld, verduisterd. 2 *Aragon*, voornaam Spaansch gewest, voor Spanje. 3 *Overwoegh*, overwoog. 4 *Broeder*, Prins Maurits. 5 *Meed*, mede, meê, ook. 6 *Uit open helm*, rond uit. 7 *Gebeden*, genoodigd. 8 *Op 't spits te rennen*, op de voorhoede van 's vijands leger aan te rennen. 9 *Zwalpen*, golven. 10 *d' Ooren suizen*, het geldt ons. 11 *Zwarte*, bruine. 12 *Bruizen*, van een verward geluid, ook razen, tieren. 13 *Toe*, bij aansporing of aandrang. 14 *Palm*, palm-tak, beeld der overwinning. 15 *Op te zetten*, op het spel te zetten, te wagen. 16 *Iber*, Iberiër, Spanjaard. 17 *Beveel me*, vertrouw mij toe. 18 *Binnenboorts*, scheep. 19 *Zoo*, zoo dra.

In krachten, maer geheel zijn' wasdom niet bekomen)
Als hem de herder port[1], op dat hy hem ontjaeght
Den roof, daer hy op vlamt, en van na by belaeght.
Twee blicken spalckt hy op, het dier bestaet te grimmen,
En grimt eens van ter zy, terwijl zijn hairen klimmen.
Hy snuift ten neus uit vier en vlam en damp en roock,
Dat elck een aersling[2] treet: zoo deedt ghy datmael oock,
En borst ten lesten uit aldus: ick yemant wijcken!
Ick scheep gaen, nu hier staet zoo braef[3] een' prijs te strijcken!
Zoo deê mijn grootvaêr niet de Keizer Adolf[4], doe
Hy Hertogh Albrecht[5] voer met zijnen degen toe,
En sleet[6] zes uuren, mat van houwen, steecken, kerven;
En achte 't heerlijck in zijn rusting[7] zoo te sterven:
Gelijck een helt die woedt voor 's rijx gerechtigheit,
En van het leven eer dan van de kroone scheit.
't Geleden ongelijck verjaert ten dezen daeghe.
't Voorvaderlijcke bloet volhardt in zijne klaeghe,
En na drie eeuwen eischt 't uitvoeren van de straf.
Laet ons verzoenen[8] dan het Keizerlijcke graf;
Indienwe niet ontaert zijn van der oudren zede,
Verwinnen laet ons beide, of sterven hier ter stede.
Mijn ziel verlaet mijn lijf eer dat ick u verlaet.
Zoo reedt ghy naer den slagh, veel blijder dan men gaet
Ter bruiloft, om met vreught met lachen, en met reien
De tortsen van een bruit ten bedde te geleien.
't Moedgevend veltgeschrey sloegh[9] 's hemels hooge zael,
En d' overhant[10] hing lang vertwijfelt in de schael.

---

1 *Port*, aanzet. 2 *Aersling*, terugtred. 3 *Braef*, dapper. 4 *Keizer Adolf.* Zie bl. 206. 6. 5 *Hertogh Albrecht*, van Oostenrijk, Adolfs mededinger naar de keizerlijke kroon, en tegenkeizer. 6 *En sleet* enz. Het kwam bij Gellenheim in 1298 tot een treffen, waarin Adolf het leven verloor. 7 *Rusting*, wapenrusting. 8 *Verzoenen*, een zoenoffer brengen. 9 *Sloegh*, raakte. 10 *En d' overhant* enz. Zie het verslag bij Wagenaar. (l. c. IX. 82.)

Tot driemael weeck ons heir, eer ghy met ruiterbenden
Van alle kanten troft den vijant op de lenden,
En zijn slaghordens sloopte, en braeckte alsins door,
Als een gestutte[1] vloet, en waterstroom; waervoor
Geen rijzenhooft, geen dam, geen paelwerck blijft bestendigh,
En die zijn' adem schept in 't open, en te schendigh
In 't kort het platte lant zet in een bare zee,
En ruckt en sleept met zich de stallen en het vee.

OP ANNA ROEMERS.

Als 't heiligh Nootgeheim[2] wat zeldzaems ons wou jonnen[3],
En zaligen[4] onze eeu, toen quam in 't licht der zonnen
Dees kunstrijcke Anna[5], van den Hemel zelf bezint[6].
Zoo haest de Goden en Godinnen dit vernamen,
Zy met de Musen[7] uit hun hooge zetels quamen
Om te begroeten, en te zegenen het kint.
Zy lagh in 's voesters schoot, en sloegh de teedre lichten[8]
Op d'ommestande Rey en blinckende aengezichten.
Een heilge glans, zoo 't scheen, zweefde om haer edel brein.
De Rey der Hemelliên schiep een te zonderlingen
Genoegen, en bestont eenstemmighlijck te zingen,
En heil te wenschen 't kint, dat meer was dan gemein.
Groei, zongen zy, en bloei, ontluick, ô blom der bloemen!
O roem van uwe tijt, daer Roemer[9] op magh roemen!
Eer van uw vaders huis, en pronck van uwe stadt[10].
Gedurende de lent van uwe onnoosle jaeren

---

1 *Gestutte*, gestuite. 2 *Nootgeheim*, noodlot, Gods beschikking. 3 *Jonnen*, gunnen, vergunnen. 4 *Zaligen*, zalig, hoogst gelukkig maken. 5 *Anna Roemers*, oudste dochter van Roemer Visscher. 6 *Bezint*, bemind. 7 *Musen*, zanggodinnen, negen in getal. 8 *Lichten*, oogen. 9 *Roemer*, de vader. 10 *Stadt*, Amsterdam.

Moet u noch leet, noch ramp, noch onspoet wedervaeren,
Die d' Hemel opgeleit [1] heeft als een waerde schat.
De tijt genaeckt, dat, om den lofkrans te bejaegen [2],
Ghy noch Arachne [3] met uw naeldwerck uit zult daegen;
Nature met pinceel [4], graefyzer [5], kole, en krijt,
Polymnia [6] met zang, Erato [7] met uw snaeren,
De schrijvers [8] met uw pen, die in elck een zal baeren
Verwondering, als ghy der schrijvren Phenix zijt.
Der Kunstbemindren [9] oogh zal gaen de muren vryen [10],
Die rijcklijck zijn bekleet met uwe schilderyen;
De spiegelglazen, die te sierlijck zijn bemaelt;
De boecken gestoffeert met duizenderley dingen,
Vol kunst, vol printen, en verscheide teeckeningen;
De zijde stoffen, die gezielt zijn van uw naelt.
Maer dit zal 't minste zijn, wanneer de Faem zal loven
Uw rijm, en proze, dat zijn ziel ontfing van boven,
Als Grotius verstomt; als Cats verbaest toekijckt;
Als Hooft verwondert staet, als Heins [11] met zijnen Schrijver [12]
Uw gulde veerzen leest, en d' een uit grooten yver
By Pallas [13], d' ander u by Sappho [14] zelf gelijckt.
Wanneer ghy met uw dicht verdient de lauwerbladers,
En ciert de Poppen [15], en uitbeeldingen uws Vaders,
Die u in wijsheits school van jongs heeft opgequeeckt.

---

1 *Opgeleit*, op eene veilige plaats gelegd. 2 *Bejaegen*, door streven bekomen, achterhalen. 3 *Arachne*, Lydische jongedochter, die, volgens de fabel, zoo fraai borduurde, dat zij Minerva dorst uitdagen. 4 *Pinceel*, penseel, voor schilderwerk. 5 *Graefyzer*, graveerijzer, stift. Anna wist kunstig op glas te schrijven. 6 *Polymnia*, Polyhymnia, zanggodin der poëtische en prosaïsche voordragt. 7 *Erato*, zanggodin van het lier- vooral minnedicht. 8 *Schrijvers*, schoonschrijvers. 9 *Kunstbemindren*, kunstminnaren. 10 *Vryen*, opzoeken, omgeven. 11 *Heins*, Daniel Heinsius, geleerde en dichter. 12 *Schrijver*, Petrus Schrijver. 13 *Pallas*, Minerva, godin der wijsheid. 14 *Sappho*, beroemde Griecksche dichteres. 15 *Poppen*, *Sinnepoppen*, *Zinnebeelden*, van Roemer Visscher, waarvan een tweede, verbeterde en vermeerderde druk door Anna het licht zag, met bijvoeging van versjes.

Wie dan uw Spreucken, en uw Rijmen komt t'erkouwen
Zal roepen: dit 's geen maeght, noch van 't geslacht der vrou-
't Is Maro[1] die hier zingt: 't is Kato[2] die hier spreeckt. (wen;
Was op, geluckigh kint, was op in goede zeden,
Die van 't verwondren noch zult worden aengebeden,
Vermits[3] uw oordeel, en uitsteeckende verstant.
Was op, geluckigh kint, cieraet van uwe tijden,
De Hemel u beschut voor al die u benijden.
Was tot een wonder van 't gezegent Nederlant.
Zoo eindighde de groet en zegening der Goden,
Die hun geschencken milt de jonge vrucht aenboden,
En met een hemelsch spoock[4] verdwenen uit 't gezicht.
De spruit nam toe, en hoe zy meer bestont te bloeien,
Te meer de wijsheit met haer jaeren scheen te groeien,
En 't geen eerst minder was dat wert een grooter licht.
Ten lange leste moet de Nijt nu zelf belyen
Dat in haer zijn vervult der Goden profecyen,
Dat 's Hemels schatten zijn te recht aen haer besteet.
Geestrijcke Jongkvrou, ô wat zullen wy u wyen!
De Nymfen[5] van ons Y zich in uwe eer verblyen
En staen tot uwen dienst wilvaerdigh en bereet[6].
Maer uitgeleze Maeght, vermits der grooten gunsten,
En 's levens ydelheit[7] verdwijnt met alle kunsten,
Vergaep u niet aen 't geen dat schielijck zal vergaen.
Wil met uw schrandre geest niet hier beneden marren[8],
Maer altijt hooger gaen, en zweven naer de starren
En hemelwaert 't gezicht als een Sibille[9] slaen.

---

1 *Maro*, Publius Virgilius Maro, Romeinsch hoofddichter. 2 *Kato*, Dionysius Cato, beroemd spreukendichter. 3 *Vermits*, ter oorzake, wegens. 4 *Spoock*, gedruisch. 5 *Nymfen*, stroomgodinnen. 6 *Bereet*, bereid. 7 *Ydelheit*, het nietige, vergankelijke. 8 *Marren*, sammelen, talmen. 9 *Sibille*, verrukte, door hooger aandrift bezielde vrouw.

KLINCKDICHTEN.

OP HET VERONGELUCKEN VAN DOCTOR ANTONY JACOBSZ. ROSCIUS.

Zijn Bruit t' omhelzen in een' beemt, bezaeit met roozen,
Of in het zachte dons, is geen bewijs van trou:
Maer springende [1] in een meir, daer 't water stremt van kou,
En op de lippen vriest, zich te verreuckeloozen [2]:
Dat 's van twee uitersten het uiterste gekozen;
Gelijck mijn Roscius, beklemt van druck en rou,
In d' armen houdt gevat zijn vrucht [3], en waerde vrou,
En gloeit van liefde, daer 't al kil is, en bevrozen.
Zy zuchte: och lief, ick zwijm, ick sterf, ick ga te gront.
Hy sprack: schep moedt, mijn troost, en ving in zijnen mont
Haer' adem, en haer ziel. Zy hemelt [4] op zijn lippen
Hy volght haer bleecke schim naer 't zaligh paradijs.
Vraeght yemant u naer trou, zoo zegh: zy vroos [5] tot ys,
En smolt aen geest [6], en hy ging met haer' adem glippen [7].

---

1 *Springende* enz. Roscius, een Amsterdamsch geneesheer, zijne, door het ijs gevallene, vrouw willende redden, verdronk met haar, den 27 van Louwmaand 1624. 2 *Verreuckeloozen*, veronachtzamen en alzoo in gevaar brengen. 3 *Vrucht*, lust. Of *vreugd.* 4 *Hemelt*, vaart ten hemel, sterft. 5 *Vroos*, vroor. 6 *Smolt aen geest*, ging in geest over. 7 *Glippen*, heimelijk wegsluipen.

OP HET METALEN PRONCKBEELT, TE ROTTERDAM OPGERECHT, TER EERE VAN ERASMUS.

Wat wijsheit Latium [1] en Grieken hiel besloten
Begreep gantsch Kristenrijck, zoo ras Erasmus quam,
En schonck met zijnen naem aen 't nedrigh Rotterdam
Een' naem, naer dien hy was uit haeren schoot gesproten.
De Stadt, verheught om d' eer van zulck een' zoon genoten,
Zijn rottende gebeente [2] noch stuivende assche nam;
Maer rechte [3] een steenen beelt [4]. De Nijt spoogh vier, en vlam,
Om haeren zuigeling van [5] 't hoogh altaer te stooten:
Dan och, die Groote keert zich niet aen Nijt noch spijt.
Geen graf bestulpt [6] zijn faem. Hy heldert [7] met den tijt.
Zijn krans groent onverwelckt, en bloeit, voor afgunst veiligh.
Die onlangs was van steen, nu glinstert van metael [8]:
En zoo de Nijt zich steurt [9] aen 's Helts verdiende prael,
Wy gieten licht van gout dien Rotterdamschen Heiligh [10].

---

1 *Latium*, voor Rome. 2 *Rottende gebeente*, als zijnde te Bazel begraven. 3 *Rechte*, rigtte, stichtte. 4 *Steenen beelt*, ter vervanging van een' houten. 5 *Van — te stooten*, van die hooge eer te berooven. Het beeld was door de opgeruide Spanjaards omvergeschoten en in de Maas geworpen, maar hersteld. 6 *Bestulpt*, bestelpt, besluit. 7 *Heldert*, wordt helderder, schittert meer en meer. 8 *Metael.* In 1622 werd, op last der stads regering, het steenen beeld door een metalen vervangen, een kunstgewrocht van Henrik de Keizer. 9 *Steurt*, stoort, ergert. 10 *Heiligh*, in het gemeen uitnemend deugdzaam, voor het beeld.

AFBEELDINGEN.

OP DEN HEER JOHAN VAN OLDENBARNEVELT.

Dit 's Grootvaer[1], van wiens deught geen eeuwen zullen zwij-
Hy deê zijn Rechters[2] zelfs het hair te berghe stijgen, (gen.
Toen hy ter vierschaer quam al even[3] welgemoedt.
Zijn vyant[4] dronck de doot aen zijn onschuldigh bloet.

OP DEN HEER HUGO DE GROOT IN ZIJN BALLINGSCHAP.

Hoe zou de duisternis dit Hollantsch licht gedoogen,
Dat al te hemelsch scheen in aller blinden oogen?
Het ging een wijle schuil, om klaerder op te gaen.
Wy haten 't Groote licht; een ander bidt het aen[5].

OP DEN HEER MR. JOAN DE WIT, RAETPENSIONARIS VAN HOLLANT.

Zoo leeft De Wit in 't hart van alle oprechte harten[6],
De mont der Vryheit, en der Staeten trouste Raet,

---

1 *Grootvaêr*, bestevaêr, gewone benaming van oude, eerwaardige mannen. 2 *Rechters*, de vier en twintig, bepaaldelijk benoemde. 3 *Even*, gelijkelijk. 4 *Vyant*, Prins Maurits, die zes jaren later overleed, ten gevolge eener verharding in de lever, naar men wil, uit verdriet, of wroeging, ontstaan. 5 *Bidt het aen*, vereert het. 6 *Harten*, menschen.

Zijn doot, al t' onverdient, zal Hollant eeuwigh smarten.
Hy storf voor 't vaderland eên martelaer van Staet.

OP DEN HEER GERAERT VOSSIUS.

Laet zestigh winters vry dat Vossenhooft besneeuwen,
Noch grijzer is het brein dan 't grijze hair op 't hooft.
Dat brein heeft heugenis van meer dan vijftigh eeuwen,
En al haer wetenschap, in boecken afgeslooft [1].
Sandrart [2], beschans hem niet met boecken, en met blaeren;
Al wat in boecken steeckt is in dat hooft gevaeren.

OP DEN HEER PIETER CORNELISZ. HOOFT.

Het brein, gespitst [3] op 't roer van Staeten te regeeren,
En 's weerelts Oceaen met kloeckheit te braveeren,
Den geest, die Tacitus [4] en d' outste dichters tart,
Besloot Natuur in 't Hooft, herboren uit Sandrart,
Die hooft- en halscieraet des Ridders [5] heeft vergeten,
De Duitsche Lauwerkroon, en Fransche Konings-Keten.

OP MAS ANJELLO.

Zie Mas Anjello [6] hier in print voor elck ten toon,
Die van de vischbank klom op 's Konings hoogen troon [7],

1 *Afgeslooft*, afgewerkt. 2 *Sandrart*, Joachim van Sandrart, van Stokkau, beroemd kunstschilder. 3 *Gespitst*, gescherpt. 4 *Tacitus*, C. Cornelius Tacitus, Romeinsch geschiedschrijver, beroemd wegens scherpzinnigheid van geest en bondigheid van stijl, door Hooft vertaald en tot model genomen. 5 *Ridders*. Hooft was door Frankrijks Koning, Lodewijk XIII, wegens *Het Leven van Henrik den groote*, tot Ridder van St. Michiel verheven. 6 *Mas Anjello*, Tomaso Aniello, visch- en fruitverkooper te Napels, kloek, ondernemend van aard. 7 *Troon*, voor het hoogste aanzien. Hij voerde in 1647, gedurende eenige dagen, het onbepaaldst gezag.

Het kittelloorigh paert[1] van Napels holp aen 't hollen,
En, op zijn Phaëtons[2] geraeckt aen 't zuizebollen[3],
In eenen oogenblick ging plotseling te gront,
Gehoorzaemt, als een Vorst, doorschooten, als een hont.

OP DE SCHOONE ELIZA.

De geestige Natuur, belust wat schoons te maelen,
Nam vroegh in 't oosten waer den klaeren morgenstont;
Toenze, uit den slaep geweckt, van duizent nachtegaelen,
Den daeu en geur ontfing in haeren nuchtren mont.
Zy mengt, uit roozendaeu en honigh, en amandel,
Een lenigh klay, en kneet, herkneet het, en bootseert
Een beelt, zoo net dat geen vernuft dit eedler handel,
En niet een eenigh lidt aen zijnen eisch ontbeert[4].
De dageraet bestelt[5] haer roozen voor de kaecken,
En goutdraet[6] voor het hair, en perlen voor 't gebit,
En straelen voor 't gezicht, waervan de minnaers blaecken,
En kriecken[7] voor den mont. Wat wonderwerck is dit!
Zy blaest een' geest, een ziel, een gunst door al de leden.
Men zagh de weêrga van een hemelsche Pandoor[8],
Een schoonheit, van haer lief geviert, en aengebeden,
Die koos voor zulck een' schat noch marmer, noch yvoor.
Waer deught en schoonheit zijn gescheiden d'een van d'an-
Eliza paert de deught en schoonheit met elkandren. (dren;

1 *Het — paert*, voor het ligtgeraakte volk. 2 *Phaëtons*, den vermetelen menner van de hollende zonnepaarden. 3 *Zuizebollen*, van bedwelming. Eigenlijk werd hij razend, vermoedelijk ten gevolge van een' vergiftigden drank. 4 *Ontbeert*, te kort schiet, nalatig is. 5 *Bestelt*, bezorgt. 6 *Goutdraet*, voor goudgeele, blonde kleur. 7 *Kriecken*, kleine kersen. 8 *Pandoor*, Pandora. Zie bl. 173. 8.

BRUILOFTDICHTEN.

TER BRUILOFT VAN DEN EDELEN HEER JOAN DE WIT, RAETPENSIONARIS VAN HOLLANT, EN DE EDELE JOFFER WENDELA BIKKERS.

In 't Haegsche bosch verschijnt de Vryheit van het lant,
Die fiere en eedle Maeght. Zy voert in d' eene hant
De goude speer, den hoet [1] om hoogh op 't spits gesteecken,
Der steden hooftcieraet, dat triomfeerent teecken [2],
En d' andre hant regeert den toom en 't montgebit
Van haeren wackren Leeu, waerop die brave zit.
Aldus bejegent zy de Moeder [3] van het minnen.
Die spreeckt haer aen van zelf: ô Maeght, wat voert uw zinnen
In 't bladelooze woudt, daer mirt [4] noch eicke bloeit,
Mijn bloem [5], in haeren bol gedoocken, bloost noch gloeit.
De winter schent [6] het al. De Vorst [7] der Noortsche buien
Is vyant van de groente en levendige kruien,
Begraeft al 't veltcieraet in hagel, ys en sneeu:
En lust het u een lucht te scheppen met den Leeu?

---

1 *Hoet*, beeld der vrijheid. 2 *Triomfeerent teecken*, leus der zege, gelijk oudtijds het kruis was voor Keizer Konstantijn, toen hij tegen Maxentius optrok. 3 *De Moeder* enz. Venus. 4 *Mirt*, een heester, aan Venus geheiligd. 5 *Mijn bloem*, de Adonis-bloem, of sierlijke, purperkleurige Anemone, volgens de fabel, uit het bloed van Adonis, Venus geliefde, ontstaan. 6 *Schent*, bederft, ontsiert. 7 *De Vorst* enz. Boreas, de noordewind.

De Maeght begroetze heusch, en antwoort op dit vraegen:
Godin der weerelt, laet mijn' tocht u niet mishaegen;
Ick zocht en vinde u hier ter goeder tijt en uur,
O levenweckerin [1] en voester van natuur,
By wie de weerelt leeft, en al wat schijnt verlooren
Zich kleet in versche verwe, en opstaet, als herboren,
Zoo ras de lentetijt uw vier en prickels voelt,
Waerop gedierte en vee en vogelzang krioelt,
De leeurick uit den daeu, in vrolijcke landouwen,
Met zang ten hemel vaert, om 't nieuwe licht t' aenschouwen,
Te groeten met den dagh, daer 't gras, dus lang verwelckt,
Vast aengroeit, dat het piept, en 't lantvolck koeien melckt:
O Moeder van de min, begunstigh mijne beden.
De welvaert van mijn' Staet bestaet alleen in steden
En maght van menschen niet, maer oock in eerlijck bloet [2],
Ter heerschappy geteelt, gequeeckt, en aengevoedt [3].
's Lants adeldom bestaet alleen in schilt noch wapen, (pen[5];
Maer oock in 't vroom gemoedt [4], ten dienst des volx gescha-
En hierom heeft het lot De Wit [6], mijn' trouwen helt [7],
Op Katoos [8] ouden stoel, aen 't roer des lants gestelt,
En juist ter goeder tijt; toen d' eilanden [9] der Heeren [10],
Die al den Oceaen [11] en weerelden regeeren,
Geraeckten hantgemeen [12], en klampten boort aen boort,
Van hier tot Indus kust, en purperden met moort

---

1 *Levenweckerin*, levenwekster. 2 *Eerlijck bloet*, brave, deugdzame afkomst. 3 *Aengevoedt*, aangefokt. 4 *Vroom gemoedt*, *Virtus nobilitat.* 5 *Geschapen*, toebereid, gevormd. 6 *De Wit*, Raadpensionaris, Hollands grootsten, schrandersten staatsman. 7 *Helt*, voorvechter, voorstander. 8 *Katoos*, Cato, Censor, streng, regtschapen, algemeen geacht Romein, voor een' eerlijk, regtschapen raadsheer. Versta Oldenbarneveld. 9 *Eilanden*, waterlanden, zeegewesten, Groot-Brittanje en Nederland. 10 *Heeren*, opperheeren. 11 *Al den Oceaen* enz. Engeland en Nederland, de twee magtigste zeemogendheden. 12 *Hantgemeen.* Zij raakten in 1652 met elkander in oorlog, hoogst nadeelig voor onzen handel.

De velden [1] van Neptuin, die, op den helschen donder
En blixem der kortou, met al zijn heir, van onder,
Den zeestroom roocken zagh, en branden, root van gloet,
Het vreeslijck kraecken hoorde, en scheuren van den vloet,
Het bersten van 't metael, 't geknars, 't geschrey der mannen,
Als of de vrede was ter weerelt uitgebannen,
De grendel van de hel gesprongen uit zijn slot,
Al 't naere spoock [2] ontboeit, de vyanden van Godt
En 't menschelijck geslacht. In 't midden van die baeren,
Dien zeebrant [3], stont De Wit, in 't opgaen [4] van zijn jaeren,
Gelijck een rots, aen 't roer van mijnen vryen Staet,
Bekoort door niemants gunst, verschrickt voor niemants haet.
Hy stack, door zijn beleit, de zwaerden in de schede,
En holp de zee en 't lant aen dien gewenschten vrede [5],
Waerby de burgery van weêrzy zit ontlast,
De hulck [6] den acker [7] ploeght, daer gout en zilver [8] wast,
d' Eilanden onderling elckandren heusch bejeegnen,
En minzaem, als voorheen, met eere en liefde zeegnen.
Wat waer 't een jammer dat dees Staettelgh, zonder vrou,
En afkomst, afgeslaeft, in 't endt verdorren zou!
Het is uw eigen ampt mijne uitgeleze stammen
En huizen onder een, door kracht van minnevlammen,
Te smilten, en de deught te queecken in haer kroost.
's Lants arbeit [9] eischt een stut, en minnelijcken troost.
Wanneer mijn wachter zit beschanst in zijn papieren,
Of worstelt in den Raet, en nacht en dagh van stieren [10]
Vermoeit wort, kan een vrou door vriendelijck onthael
Verquicken 's mans gemoedt. Men ziet hoe steen en stael

---

1 *De velden* enz. Versta de zee. 2 *Naere spoock*, akelig spooksel, helsche geesten. 3 *Zeebrant*, zeestrijd. 4 *In 't opgaen* enz., in de lente zijns levens. 5 *Vrede*, in 1654 gesloten. 6 *Hulck*, in het gemeen schip. 7 *Den acker*, de zee. 8 *Gout en zilver*, voor rijkdommen. 9 *Arbeit*, onvermoeide arbeider, de Wit. 10 *Stieren*, het besturen der openbare zaken.

En diamanten zelfs, door een gedurigh wryten[1],
Verliezen en vergaen; en zou de borst niet slyten
Van dezen Herkules[2], die voor den vrydom waeckt?
Ghy, die met uwe torts en minnevieren blaeckt
De kilste harten, die noit gloet van minne voelden,
Of voelende, terstont door bezigheit verkoelden,
Trê toe, ontvonck De Wit, en Wendele[3], zijn gâ[4],
Met uwe zuivre vlamme, opdat haer ongenâ[5]
Verzachte, en zy dien Helt, haer trouwe toebeschooren,
Omhelze, en wellekome. Ick zie den Helt herbooren,
En al het vrye Lant in deze twee vereent.
Zoo ga de bruiloft in, op 't juichen der gemeent'.
Zy zal hem afgeslaeft des middernachts verpoozen,
Daer ghy de ledekant bestroit met geur van roozen,
Die op haer kaecken reede ontluicken van de schaemt,
En 't schaemroot, eene verf die zulck een Bruit betaemt.
Ick zie twee hooftsteên[6] reede in deze beide paeren,
De Merwe[7] en Aemstelstroom, gelijck in echt, vergaeren,
Den Haegh[8] en Amsterdam elckandren wel verstaen,
Zoo wijt als Bikkers[9] vlagh den grooten Oceaen
Beschaduwde, en doorsnee met rijck gelade schepen,
Die 's weerelts gouden oeghst in Hollants boezem slepen.
Ick hoor den ouden Graef[10], in top van Amsterdam,
Uit eene heldre wolck, met blyschap zijnen stam

---

1 *Wryten*, writsen, draaijen. 2 *Herkules*, een' van de grootste helden der Grieksche fabel, beroemd door koenheid, moed en sterkte. 3 *Wendele*, Wendela Bikker, dochter van Jan Bikker, Burgemeester van Amsterdam. 4 *Gâ*, gade, gelijke. 5 *Ongenâ*, stuurschheid, stugheid. 6 *Hooftsteên*, Dordrecht en Amsterdam, gene de geboorteplaats van Jan de Wit, deze van Wendela Bikker. 7 *De Merwe*, stroom voor Dordrecht. 8 *Den Haegh*, woonplaats van de Wit. 9 *Bikkers vlagh*. Onder de Bikkers waren voorname kooplieden. 10 *Den ouden Graef*. Versta de schim van den ouden Jakob de Graef, Wendela's grootvader, van moederszijde, Heer van Zuidpolsbroek, Burgemeester en Raad van Amsterdam.

Begroeten in dees twee, die wy met wenschen paerden,
En vruchten gunden, die naer bei de Grootvaêrs [1] aerden.
Behaeght u dit, voltreck mijn bê, tot Hollants heil,
Zoo vierigh dat geen twist hun minne scheide en deil' [2].
De Moeder van de min bestemde [3] deze bede.
De Leeu des lants, ontvonckt van minne, scheen dit mede
Te stemmen. Venus zagh het vier in zijn gezicht,
Dat eerst te branden scheen van grimmigheit, gezwicht,
Als of hy om De Wit de Joffer scheen te vryen.
De Hemel zeeghne hen en 't lant met gulde tijen.

AEN DEN HEER MATTHEUS VOSSIUS, OP ZIJN HUWELIJCK MET JONGKVROUWE JOHANNA VAN VEEN.

Ons Leeuwen [4] hadden uwen yver,
Die, als een Tacitus, zoo fier,
Druckt d' oude jaeren [5] op papier,
Met d' eer van 's lants Historischrijver [6]
Gekroont, en zoo ten toon gestelt,
Dat zy met danckbaerheit erkennen
Den arbeit van doorluchte pennen,
En Klioos [7] onvermoeiden helt;
Ghy hadt de Bataviers en Vriezen [8]

1 *Bei de Grootvaêrs*, Jakob de Wit, Burgemeester van Dordrecht en Jan Bikker, Wendela's vader. 2 *Deil*, deele, verdeele. 3 *Bestemde*, stemde toe, keurde goed. 4 *Leeuwen*, de Staten van Holland, dus genoemd naar den Leeuw in het wapen. 5 *d' Oude jaeren*. Vossius had zich reeds bekend gemaakt door zijne *Jaarbocken van Holland en Zeeland*. 6 *'s Lants Historischrijver*, titel, vereerend en voordeelig. 7 *Klioos*, Clio, zanggodin der Historie. 8 *Bataviers en Vriezen*, als eene hoofdrol spelende in 's lands oude Historie.

Gegespt in 't blancke harrenas,
Hun bloet vergooten, plas op plas,
En leeren winnen, en verliezen:
Toen kreeght ghy lust tot vredestof;
En Cypris[1], uit haer' troon gevaeren,
Quam u met dees Johanna[2] paeren,
De puickbloem van Graef Willems hof[3],
En blyschap des geleerden Vaders;
Die Themis viert met zulck een' gloet,
Als ghy 't altaer van Klio voedt,
Met wieroock van beschreve bladers.
Maer Pallas haet de slaverny
Des veders, en ontijdigh blocken,
Dies meng nu statigheit met jocken,
En Venus minnevleiery.
Nu groeie uw afkomst met uw boecken.
Het blocken quetst, de kus geneest
Het kloeck vernuft. Een edel geest
Moet beurt om beurt verquicking zoecken.
De grijze Vossius[4] verlangt
Naer 't neefken, dat, des grootvaêrs schriften
Doorlezend, schuim van gout leert schiften,
En aen zijn wijze orakels hangt.
Zoo schrijft men voor nakomelingen,
En voor zich zelven niet alleen.
Nu treê naar 't lieve Bruitsbedt heen.
Uw Bruit is niet verkuischt[5] met zingen.

---

1 *Cypris*, Venus, dus genoemd naar het eiland Cyprus, waar zij aanlandde. 2 *Johanna*, Johanna van Veen. 3 *Graef Willems hof*, Vriesland, waarvan Graaf Willem Fredrik Stadhouder was. 4 *De grijze Vossius*, Gerard Johan Vossius, vader van Mattheus Vossius. 5 *Verkuischt*, in haar schik, gediend.

TER BRUILOFTE VAN DEN EDELEN BRUIDEGOM JAKOB LINNICH, EN DE EDELE BRUIT KATHARINE JAKOBS DE VRIES.

Hooghste wijsheit[1], wiens beleit
d'Eeuwigheit[2]
Van het menschdom door het paeren
Hanthaeft, en met volle vreught
Onze jeught
Zegent onder 't zoet vergaêren;

Wie kan u met harte en mont
Voor den vont
Van dien staet ten vollen eeren?
Wie verlangt niet, hant aen hant,
Naer dien stant
Uit te treên op uw begeeren?

Deze vreught en blijde feest
Magh geen' geest
Magh geene Engelen gebeuren.
Godt heeft aertsche zaligheit
Hun ontzeit,
Binnen 's hemelshooge deuren.

Schoon zy rijck zijn van genâ,
Zonder gâ
Zweven deze in 't eeuwigh leven.
d'Engel, vry van minnezucht,
Teelt geen vrucht.
Dit 's den mensch van Godt gegeven.

---

1 *Hooghste wijsheit*, oneindig wijs Opperwezen. 2 *d'Eeuwigheit*, het voortdurend bestaan.

Dus beleeft de mensch veel troost
Aen het kroost,
Dat hem uitbeelt[1] met zijne oogen;
Nu een dochter, dan een zoon,
Even schoon
En geluckigh opgetogen[2].

Wie dien staet verkleinen wil
Mercke al stil
Hoe de hemel zelf aen d'aerde
Troude, en dit geluckig paer
Jaer op jaer
Ons een' schoot vol vruchten baerde:

Want hy zegent ons landou,
Zijne vrou,
Met een' milden daeu en regen,
En beschijntze van om hoogh
Met zijn oogh,
Oirzaeck van zoo groot een' zegen.

Als hy, reis op reis belust,
d'Aerde kust,
En belonckt met zonnestraelen,
Wint de zegenrijcke bruit
Bloem, en kruit,
Telgh, en tack, in beemt en daelen.

Dan verquickt by lentedagh
Wat eerst lagh
Onder wintersneeu bedoven[3]:

---

1 *Uitbeelt*, afbeeldt, voorstelt. 2 *Opgetogen*, opgevoed. 3 *Bedoven*, gedompeld, bedolven.

Dan gevoelen plant en dier
't Minnevier.
Wat begraven lagh komt boven.

Op dit voorbeelt trout de May
Deze bey,
Eens gezint, Katryn en Linnich.
Merck eens hoe de jeught van 't jaer
En dit paer
t'Zamenstemmen dus aenminnigh.

Bruiloft, bruiloft, zingt de May
In de wey:
En wy zingen met verblyen
Bruiloft, bruiloft. Schenckt den wijn,
Zonder pijn[1],
Zoo zal 't huwelijck gedyen.

Jakob, zonder tijtverlies,
Kus de Vries,
Op dien wensch voor mont en kaecken,
En bezegel met uw twee
Onze beê.
Dat kan Godt en ons vermaecken.

SPIERINGS GESTALTWISSELING.

Zelden speurt[2] men geest en schoonheit
In een lichaem. d'Ongewoonheit
Van een schepsel, zoo volmaeckt:

1 *Pijn*, zorg, kommer. 2 *Speurt*, bespeurt.

t' Hart der jongelingen raeckt,
Als met uitgeschoten schichten.
Had de hemel liever[1] lichten,
  Als[2] een paer bruine oogen zijn,
  In een geestigh maeghdekijn[3],
't Alleredelste aller menschen;
Niemant zou de zon verwenschen[4]
  Voor dien wenschelijxten schat,
  Zonder weêrga, zonder dat[5].
Wie zou niet van minne blaecken?
Pallas lippen[6], Venus kaecken[7],
  Cypris oogh[8], Minervaes mont[9].
  Redme, redme, 'k ben gewont,
Riep een Spiering, in de vloeden,
(Overwonnen van de gloeden,
  En verschalckt in Venus fuick,
  Toen hy Geertruit haer perruick[10]
Op den waterkant zagh toien)
Wie verwondert zich dat Troien[11]
  Om een schoonheit[12] leght vergaen?
  Minnevier steeckt water aen.
Lieflijck lockaes voor ons visschen,
Vierbaeck in dees duisternissen.
  Te vergeefs is 't dat ick zucht:
  Want uw leven[13] dat is lucht,

---

1 *Liever*, aangenamer. 2 *Als*, zoo als. 3 *Maeghdekijn*, meisje. 4 *Verwenschen*, overwenschen, tot zich, het bezit ervan tot zich verplaatst wenschen. 5 *Zonder dat*, maar bijzonder dat, die lichten. 6 *Pallas lippen*, roode. 7 *Venus kaecken*, blozende wangen. 8 *Cypris oogh*, Venus blik, vriendelijk, wellustig. 9 *Minervaes mont*, kleine mond. 10 *Perruick*, pruik, hair. 11 *Troien*, Troja, zetel van Koning Priamus, door de Grieken, na een' tienjarigen oorlog, verbrand. 12 *Schoonheit*. Versta Helena, door Paris, zoon van Priamus, haren man, Koning Menelaus, ontvoerd, waaruit de Trojaansche oorlog ontstond. 13 *Uw leven*, het voor uw leven onontbeerlijke, element.

't Mijn is water, doch voor dezen:
Nu wil 't vier en water wezen:
Zoo ick een van beide derf,
Wat is 't wonder dat ick sterf?
'k Beur[1] het hooft niet uit de stroomen:
Ghy en kunt tot my niet komen.
't Onderscheit is veel te groot.
't Onderscheit is zelf de doot.
Doch is sterven mijn verlangen.
Schoonste, treckme: 'k ben gevangen.
Schoone, 'k bid u om genâ.
Venus sloegh zijn klachten gâ,
En verleende flux den vische
Menschelijcke staltenisse[2].
Spiering, overzeldzaem ding!
Als een jeughdigh jongeling,
Quam opborrelen van ondren.
Geertruit zweem[3] schier van verwondren,
En beweegt[4] door 's vryers noodt,
Nam hem op in haeren schoot.

TROURING VAN PIETER WILLEMZ. HOOFT EN KORNELIA DE VRIES.

Geen dartel wicht[5] met vlammestoocker[6],
Met taeien boogh, en schichtekoocker,
Heeft Hooft in 't hart geraeckt,
En Bruidegom gemaeckt;
Maer 't eerbaer aenschijn van Korneli[7],

1 *Beur*, hef. 2 *Staltenisse*, gestalte, gedaante. 3 *Zweem*, bezweem. 4 *Beweeght*, bewogen. 5 *Dartel wicht*, Cupido, god der min. 6 *Vlammestoocker*, fakkel. 7 *Korneli*, Cornelia.

Daer roode roos en blancke leli
In toonen aen de jeught
Hoe schoonheit voeght by deught.
Het kuische vier en blaeckende oogen
Verstreckten fackel, pijl, en bogen:
Die Kristelijcke gloet
Ontstack zijn vroom gemoedt.
De brant hem minnetael deed spreecken.
Hy viel aen 't vleien en aen 't smeecken:
Geen moeite was te veel
Om winnèn [1] 't hart kasteel.
Hier was de kuischeit in belegen [2].
Zy wert bestormt langs steile wegen,
En elcke vryers praet
Had kracht, als een granaet.
Zy wist geen' raet om 't vier te lessen,
En vont gevaer door zoo veel bressen;
Noch bootze tegenweêr,
Uit hoop niet, maer om d' eer.
Hy badze: lief, genoegh gevochten.
't Is best een nut verdragh gevlochten,
En uwe trou verlooft
Aen my, uw wettigh Hooft.
In 't endt haer boezems vorst' ontdoide,
En al die fiere moedt verstroide [3]:
Zy tradt den helt te moet
Behoudens lijf en goet.
Toen zaghze wat de ziel betovert,
En hoe 't geluck haer had verovert,
En onder Hoofts vooghdy
Gehult [3] tot heerschappy.

---

1 *Winnen*, te winnen. 2 *Belegen*, belegerd, opgesloten. 3 *Verstroide*, verstoof. 4 *Gehult*, omkransd, versierd.

GEBOORTEDICHTEN.

GEBOORTEKRANS VOOR JONGKVROUWE KATHARINE VAN WIKKEVORT.

O Kransken, uw geluck weeght over[1];
Geenzins om dat de goude lover
  En zijde bloem u cieraet streckt;
  Maer omdat ghy het hair bedeckt
Van d' eelste bloem der lentebloemen,
Om wie van haer geluck zou roemen
  Dees hant, zoo 't Venus daertoe broght,
  Dat zy dees bloem eens plucken moght,
Waerop een drom van vryers loncken.
Wat baet de bloem, dat zy blijf proncken
  Vergeefs op haeren groenen struick?
  Men looft[2] de dingen om 't gebruick.
Gepluckte roos kan 't hart verquicken,
Dat in zijn flaeuwte scheen te sticken.
  Wat 's aengenamer dan de lent?
  Doch eer men 't merckt loopt zy ten endt.
Wat baet den bloem den daeu te slorpen?
Zy is 't verwelcken onderworpen.
  Bedocht dit schoone Katarijn,
  Die, boven zon en zonneschijn,
Verblijt alle oogen, die haer minnen,
Zy zou haer al te schuwe zinnen,

1 *Weeght over*, is bij uitstek groot. 2 *Looft*, waardeert.

Als een gezeggelijcke [1] Maeght,
Op hem, die trouwe liefde draeght [2],
Eens zetten, en met gunstige ooren
Naer zijn gebeên en klaghten hooren;
Eer haer de lentetijt ontschoot. [3]
Wat eenzaem leeft is levend doot.

GEBOORTEKRANS VOOR JONGKVROUWE KATHARINE KERKRINK.

Geluckige geboortedagh,
Die u te voorschijn komen zagh,
En loegh [4] op het onnoozel kintje.
Het vochte en laeuwe westewintje
Verliefde op u met zucht op zucht;
Waerdoor een lieffelijcke lucht
Van bloemen zich alzins verspreede. [5]
April van nieuws de velden kleede.
De leeuwerck en koeckoeck bey
Verkondigden d' aenstaenden May,
De jeught van 't jaer, de bloem der tyen,
Die al de weerelt quam verblyen,
En prickelen tot zoete Min.
De wellust nam heel Hollant in
Toen ghy, Katrijne, wiert geboren;
Maer wat een vreught is hem beschoren,
Die dezen dagh beleven zal,
Wanneer men met een bly geschal

---

1 *Gezeggelijcke*, die zich door woorden laat buigen. 2 *Draeght*, voedt. 3 *Ontschoot*, snellijk ontvlugtte. 4 *Loegh*, lachte, voor vriendelijk scheen. 5 *Verspreede*, verspreidde.

Van bruiloftvolck u ga ontmoeten,
En op uw staetsi [1] u begroeten; [2]
Daer gby met uwen bruigom paert.
De dagh van huwen wederbaert [3]
Den mensch tot een volmaeckter leven,
Die u de hant op trou magh geven,
En kussen zonder hindernis,
Bevint dat hy geluckigh is.

OP HET VERJAEREN VAN AGNES BLOK.

Is Godt oirsprongk van het leven,
En het leven, elck gegeven
Uit genade, een zegenpant
Van des rijcken Scheppers hant?
't Is dan billijck, dat de loten,
Uit dien hoogen stam gesproten,
Hunnen Vader vroegh en spâ
Voor dees weldaet en genâ
Uit der harte lof toewijden,
Meest op hun geboortetijden:
Een gebruick, zoo lang geleên,
By de Griecken en Hebreen
En Romeinen onderhouden.
Jongelingen [4] volgen d' ouden,
Doch besmet of onbesmet, [5]
Elck naer zijne wijze en wet.

---

1 *Staetsi*, trouwplegtigheid, met prachtigen opschik gevierd. 2 *Begroeten*, gelukwenschen. 3 *Wederbaert*, baart op nieuw, herschept. 4 *Jongelingen*, jongen. 5 *Besmet of onbesmet*, niet-Christenen of Christenen.

Heidens dwaelden in hun schennis[1]:
Want zy danckten, zonder kennis,
  d' Afgoôn, die met geenen schijn
  Oirsprongk van het leven zijn.
Wijzen loofden 's levens ader,
Godt alleen, der dingen Vader.
  Op dees wijze laet ons bly
  Nu, op Agnes jaergety,
En haer zegenrijck verjaeren,
Danckbaer 's Hemels eer bewaeren[2].
  Heden sluitze een' ronden kring,
  Die begrijpt in haeren ring
Dertigh jaeren en noch zeven.
Laet ons dan, van vreught gedreven,
  Roepen met een' blijden mont:
  Godt spaer Agnes lang gezont.

---

1 *In hun schennis*, tot hun verderf. 2 *'s Hemels — bewaeren*, zorg dragen, dat God geprezen worde.

LYCKDICHTEN.

VERTROOSTINGE AEN GEERAERT VOSSIUS, OVER ZIJN' ZOON DIONYS.

Wat treurtghe, hooghgeleerde Vos,
  En fronst het voorhooft van verdriet?
  Beny uw' zoon den hemel niet.
De hemel treckt: ay, laet hem los.

Ay, staeck dees ydle traenen wat,
  En offer, welgetroost en bly,
  Den allerbesten Vader vry
Het puick [1] van uwen aertschen schat.

Men klaeght indien de kiele strant,
  Maer niet wanneerze rijck gelaên,
  Uit den verbolgen Oceaen,
In een behoude haven lant.

Men klaeght, indien de balsem stort,
  Om 't spillen van den dieren reuck:
  Maer niet, zoo 't glas bekomt een breuck,
Als 't edel nat geborgen wort.

Hy schut vergeefs zich zelven moê,
  Wie schutten wil den stercken vliet,
  Die van een steilte rotse schiet,
Naer eenen ruimen boezem toe.

---

1 *Het puick*, enz. Dionysius Vossius, tweede zoon van Gerard Johan Vossius, paarde met groote kundigheden de beminnelijkste zeden.

Zoo draeit de weereltkloot, het zy
De vader 't liefste kint beweent;
Of 't kint op vaders lichaem steent.
De Dood slaet[1] huis noch deur voorby.

De doot die spaert noch zoete[2] jeught,
Noch gemelijcken ouderdom.
Zy maeckt den mont des reedners[3] stom,
En ziet geleertheit aen noch deught.

Geluckigh is een vast gemoedt,
Dat in geen blijde weelde smilt[4],
En stuit, gelijck een taeie schilt,
Den onvermybren tegenspoet.

AEN DEN HEER KONSTANTYN HUIGENS, OP HET OVERLYDEN VAN ZIJN GEMALIN, MEVROU SUZANNE VAN BAERLE.

Is Zuilichem[5] een stercke zuil[6],
Hy wanckle niet, noch wroet' den kuil
Van 't graf, waerin zijn Ega leit
En slaept, en wacht op d'eeuwigheit,
Niet open, noch versteur[7] Godts acker[8],
En roep' zijn' lijckrou[9] telckens wacker.
Het treuren baet den doode niet,
En voedt des levenden verdriet.

---

1 *Slaet*, van eene gezwinde beweging. 2 *Zoete*, stille, schikkelijke. 3 *Reedners*, redenaars. 4 *Smilt*, smelt, week wordt, verslapt. 5 *Zuilichem*, voor den Heer van Zuilichem, Huigens. 6 *Zuil*, beeld van standvastigheid. 7 *Versteur*, verstore, beroere. 8 *Godts acker*, rustplaats der dooden, waar gezaaid wordt in verderfelijkheid, om opgewekt te worden in onverderfelijkheid. (1 Cor. XV. 42.) 9 *Lijckrou*, weeklagt over een lijk.

Al zocht ghy schoon[1] met Charons[2] schuit
Eurydice[3], en al kon uw luit
De harp van Orpheus[4] zelf verdooven;
Ghy speelt haer' geest niet weder boven.
  En waer dit mooghlijck te geschiên,
Ghy zoudt[5] niet laten om te zien,
En haer verliezen, nat beschreit,
Daer 't licht[6] en naere duister scheit.
Uw morgenstar[7] zou u ontzincken,
Daer onze zon begint te blincken.
  Wat moeitghe 't onverbidtzaem[8] hol[9]?
Uw schoone bloem is in haer' bol
Gekropen om weêr op te staen,
Daer haer geen hagelsteenen slaen,
Noch al te heete straelen roosten[10],
Ghy kunt u met d' afzetzels[11] troosten;
  d' Afzetzels, daer haer ziel in leeft,
Haer geest en zedigheit in zweeft.
De mensch, die naer het oogh[12] vergaet,
Herleeft, onsterflijck in zijn zaet.

---

1 *Al — schoon*, alofschoon gij zocht. 2 *Charons*, den veerman, die, volgens de fabel, de zielen der afgestorvenen in eene boot over den Stijx voert. 3 *Eurydice*, teêrgeliefde echtgenoote van Orpheus, en die hij, toen zij hem door den dood ontrukt was, tot in de onderwereld zocht. (Virg. Georg. IV. 467.) 4 *De harp van Orpheus.* Door den klank zijner lier, verkreeg Orpheus van Pluto, god van het schimmenrijk, dat hij zijne Eurydice naar de aarde mogt terugvoeren, mits hij niet eer naar haar omzag, dan wanneer zij in de bovenwereld zou zijn. 5 *Gij zoudt* enz. Even als Orpheus, die, door te groote liefde, de voorwaarde vergetende, toen hij het licht naderde, om zag, en Eurydice in het akelige duister verloor. 6 *'t Licht — scheit*, waar het licht op het donker de overhand krijgt. 7 *Morgenstar*, bodin van den dageraad, beeld van genot en vreugde. 8 *Onverbidtzaem*, onverbiddelijk. 9 *Hol*, onderwereld. 10 *Roosten*, verzengen. 11 *Afzetzels*, afbeeldsels, afdrukken, voor de kinderen. 12 *Naer het oogh*, voor het uiterlijke.

Al schijnt de zerck 't gezicht te hindren;
Men ziet de Moeder in haer kindren.
Der kindren wackere oogen zijn
De spiegels en het kristalijn,
Waerin der ouderen gelaet
En schijn[1] en aenschijn[2] voor ons staet.
't Zijn onverzierde[3] schilderyen,
En verwen, die ons hart verblyen.

GRAFDICHT OP JONGKVROU ISABELLE LE BLON.

Wie hoor ick op mijn graf?
Ghy minnaers gaet 'er af.
Wat koomt ghy rouwe draegen
En mijne doot beklaegen?
Ay staeckt uw droef gesteen;
Schept moedt, en weest te vreên,
En wenscht my niet op aerde
By u te zijn in waerde.
De weerelt die is toch
Vol valscheit en bedrogh.
De mensch leeft met bezwaeren[4]
Om schatten te vergaeren:
Daer alles, wat men ziet,
Veel minder is dan niet,
En in 't rechtvaerdigh oordeel[5]
Heeft niemant eenigh voordeel.
Zelf d' allergrootste vreught,

1 *Schijn*, gedaante. 2 *Aenschijn*, uiterlijk voorkomen. 3 *Onverzierde*, echte, ware. 4 *Bezwaeren*, kommer en zorg. 5 *Oordeel*, van God.

De schoonheit en de jeught
En kan niet lange duuren,
't Moet al den doot bezuuren:
Hoe maghtigh en hoe rijck,
't Vergaet tot stof en slijck.
Al wat 'er is geboren
Wert asch, als 't was te vooren.
Ick rust hier wel te vreên,
En ben u voorgetreên,
En zal uw komst verbeiden,
Om, zonder meer te scheiden,
t' Ontfangen zelf van Godt
Het onverganglijck lot,
En na een zaligh sterven
De zaligheit te erven.

OPVAERT VAN MEJOFFER MARGARITE VAN VLOOSWYK.

De tiende Zanggodin[1],
Uit eene roos[2] geboren,
Volght negen englekoren[3],
En vaert ten hemel in,
Op eenen regenboogh,
Een schoone wolck van bloemen
En verwen niet te noemen.
De schoone vaert om hoogh,
Op galmen van haer keel

1 *Zanggodin*, Margariet, dus genoemd om haar toonkunstig talent. 2 *Roos*, beeld van bevalligheid. Zinspeling op den naam van Margariets moeder, Anna, zoo veel als *bevalligheid.* 3 *Negen engelekoren.* In zoo vele rangen worden de Engelen verdeeld.

En harp door een gemengelt.
Ay zie: zy schijnt verengelt,
Ontkleedt van 't sterflijck deel.
Zy zweeft al hooger aen,
Om 't zaligh licht te groeten.
Een geest verroert geen voeten,
Maer drijft, gelijck de maen.
Margrite, rijstghe zoo,
Ontkleedt van mededogen,
Uit's minnaers schreiende oogen?
De liefde scheit te noo.
Och, troost den liefdeloozen [1]:
Bestroy hem met uw roozen.

KINDERLYCK.

Konstantijntje [2], 't zaligh kijntje [3],
Cherubijntje van om hoogh,
d' Ydelheden, hier beneden,
Uitlacht met een lodderoogh. [4]
Moeder, zeit hy, waerom schreit ghy?
Waerom greit [5] ghy, op mijn lijck?
Boven leef ick, boven zweef ick,
Engeltje van 't hemelrijck:
En ick blinck' er, en ick drinck' er,
't Geen de schencker alles goets
Schenckt de zielen, die daer krielen [6],
Dertel van veel overvloets.

1 *Liefdeloozen*, liefloozen, van zijn lief beroofden. 2 *Konstantijntje*, Vondels zoontje, Konstantijn genoemd, naar een Heldendicht van dien naam, waaraan de Vader arbeidde. 3 *Kijntje*, kindje. 4 *Lodderoogh*, vriendelijk, lonkend oog. 5 *Greit*, krijt, schreit, klaagt. 6 *Krielen*, door elkander wemelen.

Leer dan reizen met gepeizen [1]
Naer palaizen, uit het slick
Dezer weerelt, die zoo dwerrelt [2].
Eeuwigh gaet voor oogenblick.

UITVAERT VAN MIJN DOCHTERKE.

De felle Doot, die nu geen wit magh zien,
Verschoont de grijze liên.
Zy zit om hoogh, en mickt met haeren schicht
Op het onnoozel wicht,
En lacht, wanneer in 't scheien
De droeve moeders schreien.
Zy zagh' er een [3], dat wuft [4] en onbestuurt [5],
De vreught was van de buurt,
En, vlugh te voet, in 't slingertouwtje sprong;
Of zoet [6] Fiane [7] zong,
En huppelde in het reitje
Om 't lieve lodderaitje [8];
Of dreef, gevolght van eenen wackren [9] troep,
Den rinckelenden hoep [10]
De straeten door; of schaterde op een schop;
Of speelde met de pop,
Het voorspeel [11] van de dagen,
Die d' eerste vreught verjaegen;

---

1 *Gepeizen*, gedachten. 2 *Dwerrelt*, dwarlt, draait, wisselt. 3 *Een*, Sara, Vondels dochtertje. 4 *Wuft*, los van beweging. 5 *Onbestuurt*, onbedwongen. 6 *Zoet*, liefelijk. 7 *Fiane*. Versta een kinderliedje van die dagen. 8 *Lodderaitje*, vlammetje. 9 *Wackren*, wakkeren, lustigen, vrolijken. 10 *Hoep*, hoepel. 11 *Voorspeel*, voorspeling.

Of onderhiel met bickel en boncket [1]
De kinderlijcke wet [2],
En rolde en greep op 't springende elpenbeen
De beentjes van den steen;
En had dat zoete leven
Om geenen schat gegeven:
Maer wat gebeurt? Terwijl het zich vermaeckt,
Zoo wort het hart geraeckt,
Dat speelzieck hart, van eenen scharpen flits [3],
Te dootlijck en te bits.
De Doot quam op de lippen,
En 't zieltje zelf ging glippen.
Toen stont, helaes! de jammerende schaer
Met traenen om de baer,
En kermde noch op 't lijck van haer gespeel [4],
En wenschte lot en deel
Te hebben met haer kaertje [5],
En doot te zijn als Saertje.
De speelnoot vlocht, toen 't anders niet moght zijn,
Een' krans van roosmarijn,
Ter liefde van heur beste kameraet.
O krancke troost! wat baet
De groene en goude lover?
Die staetsi [6] gaet haest over.

LIJKKLACHT OVER HET VERLIES VAN MIJN EGA, MARIA DE WOLF.

O Heiligh Koor [7], dat van den mijnen [8]
't Vergaen en onvergaen gebeent

1 *Boncket*, klootje. 2 *Wet*, gewoonte. 3 *Flits*, pijl. 4 *Gespeel*, speelnoot. 5 *Kaertje*, hartvriendin. 6 *Staetsi*, uiterlijk ver toon, opschik. 7 *Koor*. Versta het Lieve Vrouwe-Koor der Nieuwe Kerk te Amsterdam. 8 *Mynen*, Vondels ouders en beide kinderen, Konstantijn en Sara.

Bewaert, en zachte rust verleent,
Tot dat de zon vergeet te schijnen;
Nu groeit 't getal van uwe lijcken
Door een, dat meest mijn' geest bedroeft,
En met de lijckschroef[1] 't harte schroeft[2],
Die voor geen jammerklaght zal wijcken.
Nu perst uw harde zerck het kermen
En traenen uit het hart en oogh,
Om mijn Krëuze[3], die om hoogh
Gevaren, smolt[4] in bey mijn armen:
Terwijl ick t' Aquilea[5] streefde
Met Konstantijn, den grooten helt,
Door zwaerden, op de keel gestelt[6],
Door vlam, die naer de starren zweefde.
Ick wenschte noch om eenigh teecken
Van haer, die als een schim verdween,
Wanneerze my te troosten scheen,
En in den droom[7] dus toe te spreecken:
Mijn lieve bedtgenoot, dees zaecken
Gebeuren geensins zonder Godt.
Vernoegh[8] met uw getrocken lot,
En wil uw heldenwerck[9] niet staecken.
Dat ramp noch druck uw dagen korten,

---

1 *Lijckschroef*, lijkkistschroef. 2 *Schroeft*, pijnigt, foltert. 3 *Krëuze*, Creusa, teêrgeliefde vrouw van Aeneas, bij zijne vlugt uit Troje, van hem afgeraakt. 4 *Smolt*, versmolt, verdween, den geest gaf. 5 *Aquilea*, beroemde koopstad in Opper-Italië, aan de Adriatische zee, en waarbij Konstantijn de groote in 311 de zege op het leger van Maxentius behaalde. Vondel was in zijn Heldendicht *Konstantijn de groote* zoo ver gekomen, toen zijne vrouw overleed. 6 *Op de keel gestelt*, den dood dreigende. 7 *In den droom*. Ook de schim van Creusa verscheen aan Aeneas. (Virg. Aen. II. 773.) 8 *Vernoeg*, vergenoeg u. 9 *Heldenwerck*, Heldendicht.

Voor dat ghy ziet, naer uwen wensch,
Den vlughtigen tiran Maxens[1]
Bestorven in den Tiber storten.
Dan zal uw ziel ten hemel draven[2],
Wanneer het triomfeerend hooft[3]
't Gewijde zwaert, aan Godt verlooft[4],
Ontgort[5] op der Apostlen graven[6].
Bestel mijn sterflijck deel ter aerde,
In 't Koor der zegenrijcke Maeght[7],
Daer zulck een schaer den naem afdraeght,
En die mijn' naem oock gaf zijn waerde.
'k Verhuis, van 't aertsche juck ontslagen,
Om hoogh in 't hemelsche gebou.
Bezorgh de panden van ons trou,
Twee kinders[8], die ick heb gedraegen.
Zoo spreeckend weeck zy uit dit leven.
Marie, al laet ghy my alleen,
Uw vrientschap, uw gedienstigheên
Staen eeuwigh in mijn hart geschreven.
Hoe ver dees voeten moghten dwalen,
'k Zal derwaerts mijn bedruckt gezicht
Noch slaen, daer voor het rijzend licht[9]
Uw bleecke star ging onderdalen.

---

1 *Maxens*, enz. Maxentius, voor Rome, door Konstantijn geslagen, nam de vlugt, stortte van de Milvische brug in den Tiber, en verdronk. 2 *Ten hemel draven*, eene hooge vlugt nemen. 3 *Het triomfeerend hooft*, het zegevierend legerhoofd, Konstantijn. 4 *Verlooft*, door gelofte verbonden. Sedert Konstantijn den God der Christenen tot zijn' beschermGod genomen had, was zijn zwaard het Christendom gewijd. 5 *Ontgort*, losgordt. 6 *Der Apostelen graven*, van de Apostelen Petrus en Paulus, te Rome gemarteld en begraven. 7 *Maeght*, Maria, aan welke, nevens de H. Catharina, de Nieuwe Kerk gewijd was. 8 *Twee kinders*, een' zoon Joost en eene dochter Anna. 9 *Het rijzend licht*, dat der eeuwigheid.

GRAFSCHRIFTEN.

GRAFSCHRIFT VAN DEN ZEEHELT JOAN VAN GALEN.

Hier deckt de zerck het lijck van Galen,
Wiens dapperheit alle Amiralen
De heirbaen van de glori toont,
Daer 't endt zijn brave daeden kroont,
Die gout en marmersteen verduren.
Hy storf, en leeft door zijn quetsuren.

OP DEN HEER JOAN BLAEU.

Hier sluimert Blaeu[1], gedruckt van dezen kleinen steen,
Al 't aertrijck door bekent.
Hoe quam hy aen zijn endt?
De gantsche weerelt[2] viel dien grooten man te kleen.

OP DEN HEER HUGO DE GROOT.

Twee kisten berghden Huigh de Groot,
d'Een levendigh[3]: maer d'ander doot.

---

1 *Blaeu*, voornaam Boekdrukker te Amsterdam. 2 *De gantsche weerelt* enz. Zinspeling op de prachtuitgave van zijns Vaders *Atlas*, in 14 folio deelen. 3 *Levendigh*, toen hij uit Loevestein werd uitgedragen.

OP GERBRANT ADRIAENSZOON BRERO.

Hier rust Brero[1], heengereist,
Daer de boot[2] geen veergelt eischt,
Van den Geest, die met zijn kluchten
Holp aen 't lachen, al die zuchten.

OP JONGKVROUW ISABEL LE BLON.

Hier sluimert Isabel Le Blon,
Die als een roosje met de zon[3]
Blygeestigh op haer steeltje stont,
En sprack met een' bedaeuden mont:
Wat is de schoonheit? Wat 's de roem
Der jongkheit anders als een bloem?
Dit was haer eerste en leste leer,
En voort verwelckt zoo zeeghze neêr.

1 *Brero*, Bredero, Amsterdamsch geestig dichter. 2 *De boot*, van Charon, veerschipper der onderwereld. 3 *Met de zon*, met zonneopgang.

HEKELDICHTEN.

JAERGETYDE VAN WYLEN DEN HEER JOAN VAN OLDENBARNEVELT.

's Lants treurspel[1] weêr verjaert, om wiens[2] gedoemde trou-
Als weeu, of wees in rouwe, (we,
Bedruckt en troosteloos, treurt Hollants goê gemeent
Op Grootvaêrs[3] kout gebeent.
Zoo ras d'aertslastertong[4] van 't huichelaers Synode[5]
Den aert[6] des afgronts Gode
Aenteegh, en had Godts naem[7], tot zuivring van haer zaeck,
Gebrantmerckt op haer kaeck;
Ontbrack' er 't zegel, om dien gruwel kracht te geven,
Met quetsing[8] van het leven
En afgemartelt bloet der allervroomste borst,
Daer helsche wraeck naer dorst. (Vaders[11]
De bastertvierschaer[9] dan, na 't schoppen[10] van 's volx

---

1 *Treurspel*, treurgeval, bij uitnemendheid. 2 *Om wiens — trouwe.* Versta het vonnis, geveld over de trouwe diensten, den lande bewezen. 3 *Grootvaêrs*, Oldenbarnevelds. 4 *Aertslastertong*, grootste, opper-lastertong. 5 *Synode*, in 1618—1619 te Dordrecht gehouden. 6 *Den aert des afgronts* enz. Eene Helsche geaardheid, Gode toegekend, door te ruwe opvatting van het geheim der Voorbeschikking. 7 *Godts naem* enz. Versta de besluiten der Synode, als op Goddelijk gezag uitgevaardigd. 8 *Met quetsing* enz. Oldenbarneveld was voor de Remonstranten, dus tegen de Synode. 9 *De bastertvierschaer.* Versta de regtbank der vier en twintig bepaaldelijk benoemde regters, als weêrregtelijk beschouwd. 10 *Schoppen*, uit de regering stooten, afzetten. 11 *Volxvaders*, regenten. Versta het veranderen der stedelijke regeringen door Prins Maurits.

Geschantvleckt als verraders,
Verwijst onz' Bestevaêr, met afgeleefden strot[1]
Te verwen 't Hofschavot[2].
Geduldigh stapt hy, met zijn stoxken[3], naer het ende
Van doorgesolde[4] ellende,
Van last[5], en barens wee[6]. O banck[7] des doots! O zant!
Waertoe verzeilt ons lant!
De ziel, nu zeilvlugh[8] om door d' aders[9] uit te vaeren,
Begraeut[10] de traege[11] jaeren[12],
En noopt[13] den ouderdom. Haer frissche jonge moedt
Wil bruizen door zijn bloet.
Na onschult[14] en gebedt, getroost[15] voor 't zwaert te bucken,
Door 's boezems openrucken[16]
Zagh elck in 't oprecht hart, dat allezins bestreên[17],
De maet sloegh[18], als voorheen.
Hy knielt, och! och! hy sneeft[19], met sleep[20] van nederlaegen,
En storting[21] aller plaegen.

---

1 *Strot*, hals. 2 *Hofschavot*, het schavot, op het binnenhof van 's Gravenhage. 3 *Stoxken*, het stokje, waarop de een en zeventigjarige Grijsaard leunde, ook door Vondel bezongen. 4 *Doorgesolde*, doorgeslingerde, doorgeworstelde. 5 *Last*, staatszorgen. 6 *Barensween.* Versta de moeijelijkheden bij het beramen en uitvoeren der plannen, waarvan Oldenbarneveld, ten nutte des lands, zwanger had gegaan. 7 *Banck — zant.* Versta den zandhoop, waarvoor Oldenbarneveld knielde, als zandbank gedacht, waarop de staatshulk schipbreuk leed. 8 *Zeilvlugh*, zeilree, zeilvaardig. 9 *Aders*, met het uit de aders stroomende bloed. 10 *Begraeut*, berispt. 11 *Traege*, min vlugge. 12 *Jaeren*, ouderdom. 13 *Noopt*, drijft. 14 *Onschult*, ontschuldiging. »Mannen!" riep hij, »gelooft niet, dat ik een landverrader ben. Ik heb opregt en vroom gehandeld, als een goed patriot; en die zal ik sterven." Zie Wagenaar. (l. c. X. 366.). 15 *Getroost*, bemoedigd. 16 *'s Boezems openrucken*, bij het ontblooten van hals en borst. 17 *Bestreên*, bestreden, aangevochten. 18 *De maet sloegh* enz. Ten blijke van een gerust geweten. 19 *Sneeft*, valt. 20 *Met sleep* enz. Versta den nasleep van ongelukken. 21 *Storting*, stortvloed van allerlei rampen.

De boôm[1] van Duitschlant[2] kraeckt[3], en siddert overal,
Van zoo vermaert een' val.
Van zoo vermaert een' val besterft[4] de vreught en hope
In 't aenschijn van Europe:
Euroop gevoelt dien slagh: zy zucht, en zit verdooft[5]
Om 't plóffen van dat Hooft:
Dat Hooft, dat heiligh Hooft, dat spring op springvloet[6]
Dat Nassaus glori stutte[7]: (schutte;
Dat Hooft, dat Spanjen, eer het sloot zijn' gouden mont[8],
Op[9] goude bergen stont.
De geest ontkerckert, zagh, van 's hemels hooge deelen
Den dollen Moortlust speelen
Met romp en hooft, en 't bloet[10] verstrecken, versch en laeu,
Een roof van 't plondergraeu.
Zoo kinders, riep hij, zoo: vermaeckt u op mijn leste[11].
Ick offer 't lijf ten beste.
Mijn ziel, och! of de Staet geberght[12] waer door mijn doot!
Vint rust in Godes schoot.
De schim was heen, de stem voorwint[13] oock heen gevlogen.
Wy klaeghden 't aen onze oogen[14]:
En 't oogh was, na dat licht[15], in 't naere nachtgevecht[16],
De Vryheit quijt en 't Recht.

---

1 *Boôm*, bodem, grond. 2 *Duitschlant*, als de naauwste betrekking hebbende tot de Nederlanden. 3 *Kraeckt*, schudt. 4 *Besterft*, verbleekt. 5 *Verdooft*, bedwelmd. 6 *Spring op springvloet*, voor opeenstapeling van rampen. 7 *Nassaus — stutte.* Groot waren de diensten, door Oldenbarneveld aan de Nassauwers, de Prinsen Willem en Maurits, bewezen. 8 *Gouden mont*, wel bespraakten mond. 9 *Op — bergen stond*, schatten gelds kostte, door Oldenbarnevelds schrandere raadgevingen tegen Spanje. 10 *'t Bloed — plondergraeu.* Velen doopten hunne neusdoeken in het bloed; anderen bonden er het bloedige zand in; zelfs sneedt men bloedige spaanders van de planken, alles met verschillende inzigten. Zie Wagenaar. (l. c. 367). 11 *Leste*, letste, laatste, uitvaart. 12 *Gebergt*, geborgen, gered. 13 *Voor wint*, voor den wind, ijlings. 14 *Klaegden — oogen*, beweenden het. 15 *Na dat licht*, na het ondergaan van dat groote licht, Oldenbarneveld. 16 *Nachtgevecht*, strijd der duisternis.

ROSKAM.
AEN DEN HEER P. C. HOOFT.

Hoe komt, doorluchte Drost [1], dat elck van Godtsdienst roemt,
En onrecht en gewelt met dezen naem verbloemt,
Als waer die zaeck in schijn en tongeklanck gelegen?
Of zou 't geen Godsdienst zijn, rechtvaerdigheit te plegen,
Maer slinx en rechts te staen naer allerhande goet?
Godt voeren in den mont, de valscheit in 't gemoedt?
De Waerheit [2] greep wel eer die menschen [3] by de slippen,
En sprack: uw hart [4] is verr': ghy naecktme met de lippen.
De Waerheit eischt het hart, en niet zoo zeer 't gebaer [5].
Dit laetste zonder 't eerst, dat maeckt een' huichelaer,
Die by een cierlijck graf [6] zeer aerdigh wort geleecken,
Vol rottings binnen, en van buiten schoon bestreecken.
Zoo was uw vader [7] niet, die burgervader, neen:
Van binnen was hy juist, gelijck hy buiten scheen.
'k Geloof men had geen' gal in dezen man gevonden,
Indien, na dat de doot zijn leven had verslonden,
Zijn lijck waer opgesneên. Hoe was hy zoo gelijck
Dien Burgermeestren [8], die wel eertijts 't Roomsche rijck
Door hun oprechtigheit opbouden van der aerde
In top, toen d' ackerbou in achting was en waerde;
Toen deege [9] deeghlijckheit [10] niet speelde raep en schraep;
En 's vyants gout [11] min golt dan een gebrade raep.

---

1 *Drost*, Drossaard, Schout van Muiden. 2 *De Waerheit*, voor Jesus. 3 *Die menschen*, de schijnheilige Pharizeën. 4 *Uw hart* enz. Marc. VII. 6. 5 *Gebaer*, vertoon. 6 *Cierlijck graf* enz. Matth. XXIII. 27. 7 *Uw Vader*, Cornelis Pietersz. Hooft, Burgemeester van Amsterdam, om zijne opregtheid, gematigdheid en kloekmoedigheid, in het voorstaan der vrijheid, geroemd. 8 *Burgermeestren*, Consuls. 9 *Deege*, echte. 10 *Deeghlijckheit*, braafheid, eerlijkheid. 11 *'s Vyants gout* enz. Zinspeling op Marcus Curius *Dentatus*, die, bezig met wortelen voor zijn maal te bereiden, het goud der Samniten versmaadde.

Hoe heeft hem Amsterdam ervaeren [1] wijs en simpel,
Een hooft vol kreucken [2], een geweten zonder rimpel.
O beste bestevaer! wat waert ghy Hollant nut,
Een stijl [3] des Raets, toen 't lijf van 't stoxken wert gestut,
Op dat ick ga voorby ons Katilinaes [4] tyen;
Toen 't vaderlant in last, door twist [5] der burgeryen,
Ghy 't leven waert getroost te heiligen [6] den Staet:
En toen, uw hooft [7] gedoemt door 't hooft van eigenbaet,
Ghy geen gedachten hadt van wijcken of van wancken.
De wees en weduwe, en de ballingen u dancken:
Hoe welghe noit om danck hebt, zonder onderscheit,
Bescheenen met den glans van uw' goetaerdigheit,
Ondanckbre en danckbre, dienghe kunt ter oorbaer strecken.
O spiegel van de deught! O voorbeelt zonder vlecken!
Noit zooptghe bloet en mergh der schamele [8] gemeent,
Noch stopte d' ooren voor haer rammelend gebeent.
Wat lietghe uw zoonen na, toen 's levens licht wou neigen? [9]
Indien 't gemeen [10] u roept, bezorght het als uw eigen.
Zoo was uw uiterste aêm slechts waere klaere deught,
Daer ghy, vermaerde stadt [11], uw kroon mee cieren meught [12].
Zoo 't lant uw vaders deught zoo wel had erven mogen
Als zijn gedachtenis, z' had zwaerder ruim gewogen
Dan duizent tonnen schats, en duizent, en noch bet [13],
En 'k zagh de zwaerigheên van onzen Staet gered.

---

1 *Ervaeren*, bevonden. 2 *Kreucken*, fronsen, rimpels, eigen aan hooge jaren en diepe inspanning. 3 *Stijl*, steunpilaar. 4 *Katilinaes*. Lucius Sergius Catilina, Romein, stout van aard, die, uit heerschzucht, de snoodste plannen tegen Rome koesterde. 5 *Twist der burgeryen*, tijdens de landvoogdij van Leicester. 6 *Heiligen*, wijden. 7 *Uw hooft* enz. Onder de veertien der braafste voorstanders van 's lands vrijheid, door Leicester ten verderfe gedoemd, was ook de oud-Burgemeester Hooft. (Hooft, Ned. Hist. 11. 1200.) 8 *Schamele*, naakte, arme. 9 *Neigen*, hellen, ten ondergang. 10 *'t Gemeen*, de gemeene zaak. 11 *Vermaerde stadt*, Amsterdam. 12 *Meught*, moogt. 13 *Bet*, meer.

Indien de Spanjaert zagh het lant van Hoofden blincken,
Hoe zou zijn fiere moedt hem in de schoenen zincken:
Hoe zou hy vader Ney [1] opwecken door gebeên,
Om met zijn tong dees scheur [2] te neien [3] hecht aen een.
Geen Duinkerck [4] zou de zee met vloten overheeren;
Matroos die roovers ras zou aersling [5] klimmen leeren,
En 't laege Waterlant [6] doen kijcken door een koort
Hem, die nu blindeling [7] ons slingert over boort,
En visschers vangt en spant [8], verft zeeluy doots [9] van vreezen;
Zoo dat 'er een geschrey van weduwen en weezen
Ten hoogen hemel rijst, uit dorpen, en uit steên.
Was 's d'oirzaeck? vraeght men, wat? De gierigheit alleen,
Die 't algemeen [10] verzuimt, en vordert [11] slechts haer eigen:
En sprack ick klaerder spraeck, ick zorgh zy zoume dreigen,
Met breuck [12] en boeten, of te levren aen den beul.
Want waerheit (dat 's al out) vint nergens heil noch heul [13];
Dies acht men hem voor wijs, die vinger op den mont leit.
O kon [14] ick oock die kunst: maer wat op 's harten gront leit,
Dat weltme naer de keel: ick wort te stijf geperst,
En 't werckt als nieuwe wijn, die tot de spon [15] uitberst.
Zoo 't onvolmaecktheit is, 't magh tot volmaecktheit dyen [16]

---

1 *Vader Ney*, Pater Jan Neyen, overste der Minderbroeders te Brussel, door Spanje in 1607 gebezigd, om met de vereenigde Nederlanden over vrede, of bestand, te onderhandelen. 2 *Scheur*, verwijdering. 3 *Neien*, naaijen, aan een hechten. 4 *Duinkerck*, Duinkerken, beroemde zee- en handelstad in de Spaansche Nederlanden, vanwaar de vijandelijke kapers den Nederlandschen handel veel afbreuk deden. 5 *Aersling*, rugwaarts gaande, gelijk men de galgladder beklimt. 6 *Waterlant*, Noordhollandsche streek tegen over de Volewijk, voorheen het galgeland van Amsterdam. 7 *Blindeling*, geblind. 8 *Spant*, bindt. 9 *Doots*, doodsch, aan den dood gelijk. 10 *'t Algemeen*, het algemeene welzijn. 11 *Vordert*, bevordert. 12 *Breuck*, boete. Vondel werd meer dan eens om zijn vrijmoedig geschrijf beboet. 13 *Heul*, hulp. 14 *Kon*, kende. 15 *Spon*, spongat, midden in een vat. 16 *Dyen*, gedijen, verstrekken.

Van dees' rampzalige en beroerelijcke [1] tyen,
Waerin elck grabbelt, tot zijn naestens achterdeel [2],
Schrijft andren toe, en schuift op hen de schult van 't scheel [3].
Waer Kato [4] levend, die gestrenge Kato, trouwen [5],
Hoe doncker zou hy met een doncker paer winckbrouwen
Begrimmen overzijds [6] de feilen onzer eeu,
En ringelooren [7] den geringeloorden [8] Leeu,
Die zich zoo schendigh nu van rekels [9] laet verbaffen [10]!
Hoe zou hy graeuwen: flux en past dit af te schaffen:
Dat weder ingezet. Hier stuurman, waer [11] het roer,
En let op 't out kompas. Voort, voort met dezen loer [12],
Die noit te water ging, hy zal ons 't spel verbrodden [13].
En ghy, hou oogh in 't zeil. Waer heen met deze vodden [14],
Ghy lompe plompe dief [15], die 't scheepvolck streckt tot last?
t'Hans grijp ick u by 't oor, en spijcker 't aen den mast.
Waer Kato levend, wis, daer zou geen hair aen feilen,
Of 't ging als 't plagh te gaen. Wat zou men lants bezeilen [16];
Daer nu de norsse nijt ons slapend zeilt voorby,
De loef afsteeckt [17], terwijlwe leggen in de ly [18],
In vaer [19] van schipbreuck, schier aen laeger wal vervallen.
Het roer den meester mist, en daerom is 't [20] van 't mallen [21]:
En wilm' [22] op 't dreigement niet letten van den noot,
Zoo bergh aen 't naeste lant uw leven in den boot.
Doch 'k hoop een beter, van die gaerne 't beste zagen,

---

1 *Beroerelycke*, beroerde, onrustige. 2 *Achterdeel*, nadeel. 3 *Scheel*, verschil. 4 *Kato*, voor Burgemeester Hooft. 5 *Trouwen*, trouwens, ter goeder trouwe, in waarheid. 6 *Overzijds*, overdwars. 7 *Ringelooren*, bedwingen, naar zijne hand zetten. 8 *Geringeloorden*, getergden. 9 *Rekels*, voor onbeschofte menschen. 10 *Verbaffen*, verblaffen, verbassen. 11 *Waer*, bewaar, bezorg. 12 *Loer*, loeris, plomperd. 13 *Verbrodden*, in de war helpen. 14 *Vodden*, nuttelooze lappen, voor nuttelooze menschen. 15 *Dief*, duiker, sluiper. 16 *Bezeilen*, zeilende bereiken. 17 *De loef afsteeckt*, den bovenwind afwint. 18 *Leggen in de ly*, onder den wind raken. 19 *Vaer*, gevaar. 20 *Is 't*, is het, te weten meester, oorzaak. 21 *'t Mallen*, malle, gekke bedrijven. 22 *M'*, men.

En zucht tot 't vaderlant in vroomen boezem draegen.
De zulcke vint men noch als perrelen aen strant.
De schaersheit maecktze dier. Indien maer 't onverstant
Zoo weinige als er zijn erkende in hun' waerdye,
En wijzer Heeren liet begaen met heerschappye,
Men vont 'er noch genoegh, die niet zoo bijster staen
Naer heerschen, alsze met 's lants welstant zijn belaên,
En wenschen tijt en zorgh en moeit' hierin te schieten,
En niet een' penning voor hun diensten te genieten:
Dat zijn niet zulcke, daer ick eerst van heb gezeit,
Wier Godtsdienst op de tong en op de lippen leit,
Maer in een vroom gemoedt, waeruit die deugden groeien,
Die Hollants welvaert eer zoo heerlijck deden bloeien,
In spijt des dwingelants [1]. Wel wilm'er noch niet aen?
Of rijm ick, dat een boer dit Duitsch niet kan verstaen?
Neen zeker, 't is dat niet. 't Zijn kostelijcke [2] tyen:
Het paert vreet nacht en dagh. In een' karros te ryen:
Een juffer met haer' sleep: de kinders worden groot:
Zy worden op bancket [3] en bruiloften genoot.
Een nieuwe snof [4] komt op met elcke nieuwe maene.
De sluiers waeien weits, gelijck een kermis vaene.
En eischtmen meer bescheits, men vraegh het Huigens zoon [5],
In 't kostelijcke Mal [6]: die weet van top tot toon [7]
De pracht en zotte prael tot op een hair t' ontleden.
Hier schort het. Overdaet stopt d'ooren voor de reden,
En kromt des vroomen recht, deelt ampten uit om loon,
En stiert [8] den vyant 't geen op halsstraf is verboôn,
Luickt 't oogh voor sluickerye, en onderkruipt de pachten,
Besteelt het lant aen waere, aen scheepstuigh, en aen vrachten,

---

1 *Dwingelants*, Philips II. 2 *Kostelijcke*, kostbare. 3 *Bancket*, gastmaal. 4 *Snof*, mode. 5 *Huigens Zoon*, Constantijn Huigens, zoon van Christiaan Huigens, en zinrijk dichter. 6 *Kostelycke Mal*, een scherp Hekeldicht op de buitensporige kleederpracht. 7 *Toon*, teen. 8 *Stiert*, stuurt, zendt.

Neemt giften voor octroy[1] : of maeckt den geltzack t' zoeck :
En eischt men rekening, men mist den zack en 't boeck :
Hoewel het menschlijck is dat zulcke zaecken beuren
't Heeft dickmael oock zijn reên. Dick[2] raeckt 'er meê te veu-
Die verr' ten achtren was. Kort om, dit 's onze plaegh. (ren[3],
't Is, drijft den ezel voort : gemeenten[4] ezel draegh :
Het lant heeft meel gebreck ; dus breng den zack te molen.
Het drijven is ons ampt : het pack is u bevolen.
Vernoegh u datghe zijt een vrygevochten beest :
Is 't naer het lichaem niet, zoo is het naer den geest.
Tot 's lichaems lasten heeft de Hemel u beschoren[5].
Dit past u bet dan ons. Ghy zijt een slaef geboren.
Best doet ghy 't willighjck van zellef dan door dwang.
Dus raeckt het slaefsche dier, al hijgende, op den gang,
En zweet, en zucht, en kucht. De beenen hem begeven,
Hy valt op beide knien, als badt hy : laetme leven ;
En gigaeght[6] heesch en schor ; de drijvers stock is doof,
En tout[7] des ezels huit, en zwetst vast van 't geloof.
Hoe kan een Kristen hart dees tiranny verkroppen !
Ick raes van ongedult. En zijn 'er dan geen stroppen
Voor gelt te krijgen, dat men 't quaet niet af en schaft ?
En dat lantsdievery tot noch[8] blijft ongestraft ?
Of is 'er niet een beul in 't gantsche lant te vinden ?
Men vont 'er eer wel drie[9], toen bittre beulsgezinden.
En vraeght men wat ick zegh ? Dat zegh ick, en 't is waer :
Zijn twee nog niet genoeg, zoo neem 'er twalef paer[10].
Dus klaeght de galghe, die lang ledigh heeft staen prijcken ;

---

1 *Octroy*, voorregt, vergunning, 2 *Dick*, dikwijls. 3 *Veuren*, voren, vooruit. 4 *Gemeenten*, gemeente met de N. paragogica. 5 *Beschoren*, bestemd. 6 *Gigaeght*, schreeuwt, klanknabootsend. 7 *Tout*, slaat. 8 *Tot noch*, tot nog toe. 9 *Drie*. Te weten bij de uitvoering van het vonnis aan Oldenbarneveld. 10 *Twalef paer*. Zinspeling op de vier en twintig regters over Oldenbarneveld, door den Franschen Gezant beulen genoemd.

Die lang geen kraeien 't oogh van groote dievelijcken
Uitpicken zagh, en fel van raven wert begraeut,
Die heen en weêr om aes uitvlogen heel benaeut.
Of nu een snoo Harpy dit averechts wou duien,[1]
Dat tegens d'Overheên ick 't volleck op wil ruien,
Om tol en schot en lot te weigren aen den Heer;
Zoo lochen ick 't plat uit. Neen zeker, dat zy veer.
Gehoorzaemheit die past een' oprecht ingezeten;
Den Heer, t' ontfangen weêr rechtvaerdigh uit te meeten:
Gelijck die Haeghsche Bie[2] vereert is met dien lof,
Dat zy noit honigh zoogh uit ander lieden hof;
Maer naer haer' eigen beemt, op onbesproke[3] bloemen,
Om necktar[4] vloogh, wiens geur oprechte tongen roemen.
Waer yder zoo van aert, wat zou men met der tijt
Het arrem[5] ezelkijn[6] al lasten maecken quijt?
Hoe zou 't aenwassend juck ontwassen[7] met de jaeren?
Wat wort 'er nu gespilt? Wat zou men dan bespaeren?
Men had, in tijt van noodt, een schatkist zonder tal.
Maer nu is 't muizevreught: de kat zit in de val[8].
'k Heb, ô doorluchtigh Hooft der Hollantsche poëten,
Een kneppel onder een' hoop[9] hoenderen gesmeten;
'k Heb weetens niemant in 't byzonder aengerant,
Misschien[10] wie 'k trof, tot nut van ons belegert[11] lant:
'k Heb aen uw vaders krans al mede een blat gevlochten,
En noch een ziel[12] geroemt, wiens deugden elck verknochten.

---

1 *Duien*, duiden, uitleggen. 2 *Haeghsche Bie*, Joris de Bie, Thesaurier der algemeene Staten, man van beproefde trouw en eerlijkheid. 3 *Onbesproke*, onbetigte. 4 *Necktar*, Godendrank, uit wijn, honig en welriekende bloemen bereid. 5 *Arrem*, arm, ongelukkig, beklagenswaardig. 6 *Ezelkijn*, ezeltje. 7 *Ontwassen*, afnemen. 8 *De kat — de val.* Er is niemand, wien men vreest. 9 *Hoop — gesmeten*, in het wild. De Satyre geldt den hoop, niet bijzondere personen. 10 *Misschien*, 't mag (mag 't) geschien, geschieden. 11 *Belegert*, benaauwd, zorgbarend. 12 *Ziel*, mensch, de Bie.

Dit nam zijn' oirsprongk niet uit vleilusts ydelheên,
Der dichtren erfgebreck; maer uit een rijpe reên.
Ick wenschte mijn kopy niet scheelde van het leven:
Zoo zou als 't aenschijn u de schilder heeft gegeven,
's Mans deughdige ommetreck hier zweven in de ziel,
Die stant hiel ongebuckt, toen 't dor gebeente viel.

AEN DEN LASTERAER VAN WIJLEN HUIGH DE GROOT.

O Pharizeeusche[1] grijns, met schijngeloof vernist,
Die 't groote lijck[2] vervolght oock in zijn tweede kist[3];
Ghy Helhont[4], past het u dien Herkles[5] na te bassen,
Te steuren op 't autaer den Phenix[6] in zijn asschen,
Den mont van 't Hollantsch Recht, by Themis zelf beweent?
Zoo knaegh uw tanden stomp aen 't heilige gebeent.

1 *Pharizeeusche*, schijnheilige, gelijk de Pharizeën waren. Volgens het gewone gevoelen, door Vondel in een' brief aan Hooft bevestigd, wordt gedoeld op Claudius Salmasius, Hoogleeraar te Leiden, zeer geleerd, doch trotsch en twistziek, die, onder den naam van Simplicius Verinus, de Groot na deszelfs dood had aangerand. 2 *'t Groote lijck*, dat van de Groot. 3 *Tweede kist.* In de eerste was hij uit Loevestein ontsnapt. 4 *Helhond*, Cerberus, fabelachtige driehoofdige hond, die den ingang der onderwereld bewaakt. 5 *Herkles*, Hercules, die de gedrogtelijkste dieren dorst bestrijden, en Cerberus geketend naar de bovenwereld sleepte, hoezeer het monster den held aanbaste. Versta de Groot, moedig in het bestrijden van zedelijke gedrogten. 6 *Den Phenix* enz. Zie bl. 45. 10.

BYSCHRIFTEN.

OP AMSTELREDAM.

Het Y en d' Aemstel [1] voên de hoofdstadt [2] van Europe,
Gekroont tot Keizerin [3]; des nabuurs steun, en hope;
Amstelredam, die 't hooft verheft aen 's hemels as,
En schiet, op Plutoos [4] borst, haer wortels door moeras [5].
Wat watren worden niet beschaduwt van haer zeilen?
Op welcke merckten [6] gaet zy niet haer waeren veilen?
Wat volcken zietze niet beschijnen van de maen;
Zy die zelf wetten stelt den gantschen Oceaen?
Zy breit haer vleugels uit door aenwas veler zielen,
En sleept de weerelt [7] in met overlade kielen.
De welvaert stut haer' staet, zoo lang d' aenzienlijckheit [8]
Des Raets gewetensdwang zijn' boozen wil ontzeit.

---

1 *Het Y en de Aemstel*, enz. Beide wateren, langs en door Amsterdam stroomende, voeden, door scheepvaart en handel, de welvaart der stad. 2 *Hoofdstadt*, voornaamste stad, in Vondels tijd. 3 *Gekroont tot Keizerin.* Zinspeling op de kroon, aan haar wapen door Maximiliaan geschonken. 4 *Plutoos.* Pluto, god van het schimmenrijk, voor afgrond. 5 *Moeras*, moerassigen, veenachtigen grond, waarin de palen van de grondslagen der huizen gedreven zijn. 6 *Merckten*, mafkten. 7 *De weerelt*, de schatten eener geheele wereld. 8 *D'aenzienlyckheit des Raets* enz. De Amsterdamsche regering was afkeerig van gewetensdwang, en handhaafster van verdraagzaamheid.

OP ONS WEESHUIS.

Geen armer Wees op aerde zwerft
Dan die der Weezen Vader[1] derft[2].
Der Weezen Vader derft hy niet,
Die Weezen troost in hun verdriet:
Dies sla uw oogen op ons neêr.
Ons aller Vader troost u weêr.

ANDER.

Wy groeien vast in tal, en last:
Ons tweede Vaders klaegen.
Ay, ga niet voort door deze poort,
Of help een luttel draegen.

1 *Der Weezen Vader*, God. 2 *Derft*, mist.

MENGELDICHTEN.

OP HET STOCKJE VAN JOAN VAN OLDENBARNEVELT.

Mijn wensch behoede u onverrot,
O stock en stut, die geen' verrader[1],
Maer 's vrydoms stut en Hollants Vader
Gestut hebt, op dat wreed[2] schavot:
Toen hy voor 't bloedigh zwaert moest knielen,
Veroordeelt als een Seneka[3],
Door Neroos[4] haet en ongenâ,
Tot droefenis der braefste zielen.
Ghy zult noch jaeren achtereen
Den uitgang[5] van dien helt getuigen,
En hoe gewelt het recht dorst buigen,
Tot smaet der onderdruckte Steên.
Hoe dickwijls streckte ghy in 't stappen
Naer 't hof der Staeten stadigh aen
Hem voor een derden voet in 't gaen,
En klimmen op de hooge trappen;

---

1 *Geen' verrader.* Zinspeling op Oldenbarnevelds laatste woorden. Zie bl. 308. 14. 2 *Wreed*, als tooneel der uitvoering van een wreed vonnis. 3 *Seneka*, Lucius Annaeus Seneca, wijsgeer, opvoeder van Nero. 4 *Neroos*, den wellustigsten, wreedsten der Romeinsche Keizers. 5 *Uitgang*, het levenseinde. Oldenbarneveld betrad, leunende op dat stokje, het schavot.

Als hy, belast van ouderdom,
Papier en schriften overleende
En onder 't lastig lantpack steende.
Wie ging, zoo krom gebuckt [1], noit krom?
Ghy ruste van uw trouwe plichten,
Na 't rusten van dien ouden stock [2],
Geknot door 's Bloetraets [3] bittren wrock;
Nu stut en stijft ghy noch mijn dichten.

OP DEN BEEMSTER.

De Wintvorst, om den rou van Hollants Maeght te paeien [4],
Vermits door storm op storm zy schade en inbreuck leê,
Schoot molenwiecken aen, en maelde, na lang draeien,
Den Beemster [5] tot een' beemt, en loosde 't meir in zee.
De zon verwondert, zagh de klay [6] noch brack van baeren,
En drooghdeze af, en schonckzeeen' groenen staetsikeurs [7],
Vol bloemen geborduurt, vol lovren, ooft, en airen;
En, toiende heur hair, bestroide het vol geurs.
De room en boterbron quam uit haer borsten springen.
Het vissigh [8] lijf wert vleesch, noch maeght en ongerept.
Haer voorhoofts torenkroon [9] quam door de wolcken dringen:
Gelijck gemeenlijck weelde in hoogheit wellust schept.
Hier jaeght de winthont 't wilt. Hier rijt de koets uit speelen [10].
Men danst, men bancketteert [11] in 's Koopmans [12] rijckebuurt.

---

1 *Zoo — gebuckt*, zoo zeer gebukt onder den last. 2 *Stock*, grijsaard. 3 *Bloetraets*, der vier en twintig regters. 4 *Paeien*, lenigen. 5 *Den Beemster*, meir in Noordholland, van zeven uren in omtrek, in 1608—1612 bedijkt en drooggemaakt. 6 *Klay*, klei, verpersoonlijkt. 7 *Staetsikeurs*, prachtig keurslijf. 8 *Vissigh*, vischachtig. 9 *Torenkroon*. Versta den Kerktoren. 10 *Uit speelen*, ter verlustiging. 11 *Bancketteert*, smult, gastreert. 12 *'s Koopmans*, van Purmerend.

Hier lacht de goude tijt in lieve lustprieelen,
Die voor geen oorlogh schrickt, noch kiel op klippen stuurt.
Verzier[1] van Cypris hoe zy[2] Cypers[3] quam bekoren:
Ick weet dat dees Godin[4] uit zeeschuim is geboren.

OP HET UITMALEN VAN 'T HAERLEMMER MEIR. AEN DEN LEEU VAN HOLLANT.

Uitheemsche vyanden te zitten[5] in de veeren;
Te slingeren den staert groothartigh over zee,
Is ydel, als uw long, geslagen[6] aen het teeren,
Inwendigh vast vergaet, en ghy, van hartewee,
Zoo deerlijck zucht, en kucht, en loost, by heele brocken,
Het rottende ingewant te keel uit in de golf.
Wat baet het met uw' klaeu al 't oost en west te plocken[7],
Naerdien u bijt in 't hart dees wreede Waterwolf,
Belust om over u eerlang te triomfeeren?
O Lantleeu, waeck eens op, en weck met eenen schreeu
Al 't Veen[8], den Kennemaer[9], en Rijnlants oude Heeren,
Met d' Aemsterlanders op, tot noothulp van hun' Leeu.
Men sluite[10] met een' dijck dees pest[11], die u komt plaegen.
De Wintvorst vliegh 'er met zijn molewiecken toe.
De snelle Wintvorst weet den Waterwolf te jaegen
In zee, van waer hy u quam knabblen, nimmer moê.
De Veenboer zit en wenscht dees waterjaght te spoeien,
En 't Veenwijf roept: hy ruimt[12], de Lantleeu weit op 't ruim
En zuight zijn long gezont aen d'uiers van de koeien.
Zoo wint de Lantleeu lant: zoo puurt[13] hy gout uit schuim.

1 *Verzier*, verzin. 2 *Hoe zy* enz. Venus, versch uit zeeschuim ontstaan. 3 *Cypers*, die van Cyprus. 4 *Dees Godin*, de Beemster. 5 *Zitten — veeren*, bevechten. 6 *Geslagen*, geraakt. 7 *Plocken*, plukken, berooven. 8 *'t Veen*, de Veenbewoners, langs het meir. 9 *Den Kennemaer* de Kennemers. 10 *Sluite*, omsluite. 11 *Pest*, voor het hoogst schadelijke meir. 12 *Ruimt*, vertrekt, de Waterwolf. 13 *Puurt*, peurt, trekt.

OP DE SCHOONHEIT.

Wat al gevaer en zorgh is aen de Schoonheit vast!
Een lichaem, overlaên van schoonheit, streckt een' last
Ondraeghlijck voor de ziel, die onder 't pack gaet stenen,
En hoeft een' stercken staf van deught om op te lenen,
Indienze 't, ongeschent [1] en zonder ongeval,
Langs 't glibberige padt des levens torssen zal:
Want Schoonheit staet ten doel van elx bekoorlijckheden [2].
Een yder vlamt 'er op: men vleitze met gebeden,
Bezit van eere en staet, genot van weelde en vreught.
De Schoonheit, dan getreên in bloeienst van haer jeught,
Is reuckeloos, en teêr, en laet zich licht verleien
Van 't lockaes, daer bedrogh haer loos meê weet te vleien
Dus kiestze schijnbaer goet uit eenen dommen zin,
En slaet verblint en wulpsch den ruimen doolwegh in,
Wiens ingang lieflijck schijnt in 't eerste, maer in 't ende
Hoe langer enger wordt, met doornen van ellende
En zwarigheên begroeit, wanneer men, met beklagh
En traenen voortgesleurt, niet weêr te rugge magh.

OP HET VERTRECK ZYNER EXELLENTIE HUIGH DE GROOT VAN AMSTERDAM NAER ZWEDEN.

's Avonts daelt het hemels wonder [3],
Met zijn straelende aengezicht:
Maer de Groot, ons Hollants licht,
Gaet, helaes! hier 's morgens [4] onder.
Hoe geluckigh is de nacht [5]
Die den dagh uit hem verwacht!

1 *Ongeschent*, ongeschonden. 2 *Bekoorlijckheden*, verleidelijkheden. 3 *Wonder*, de zon. 4 *'s Morgens*, toen De Groot vertrok. 5 *Nacht*. Versta Zweden.

HEILIGE GEZANGEN.

KERSLIET.

Emanuël is nu geboren,
Zoo lang geleên
Den vaderen belooft te voren,
Eer hy verscheen.
Toen Gabriël de Maeght ontvoude
In haer gebededel
De bootschap, die hem Godt betroude,
Een Goddelijck bevel;
Aenhoorde deze bloem der Joodtschap
De maer, en stont
Verbaest voor zulck een blijde bootschap
Uit 's Engels mont.

Emanuël is nu geboren,
Zoo lang geleên
Den vaderen belooft te voren,
Eer hy verscheen.
Godts dienstmaeght eene poos verslagen,
En voor dit wonder stil,
Bestemde [1] strax het hoogh behaegen
Ootmoedigh met haer' wil.
De kracht [2] des Allerhooghsten daelde

---

1 *Bestemde*, bekrachtigde. 2 *Kracht*, enz. Zinspeling op Luc. I. 35.

Uit 's hemels poort
Hier op vernam [1] deze overstraelde
Het eeuwigh Woort.

Emanuël is nu geboren,
Zoo lang geleên
Den vaderen belooft te voren,
Eer hy verscheen.
Het Woort viel, als de daeu by droppen
Op een wit lelibladt
En ongerepte roozeknoppen,
In 't zuiver maeghdevat.
De Godtheit troost den heilverlanger:
Want Josephs bruit,
Uit Jesses [2] stam, ging sedert zwanger
Van Davids spruit [3].

Emanuël is nu geboren,
Zoo lang geleên
Den vaderen belooft te voren,
Eer hy verscheên.
Maria, maeght en teffens moeder,
Baert haeren lieven Zoon,
Der volcken Heilant en Behoeder,
Op Koning Davids troon.
Zijn rijck, bepaelt van grens noch muuren,
Zal al de kracht
Der aertsche Koningen verduuren
Door zijne maght.

Emanuël is nu geboren,
Zoo lang geleên
Den vaderen belooft te voren,
Eer hy verscheên.

---

1 *Vernam*, ontwaarde. 2 *Jesses*, Davids vader. 3 *Spruit*, afstammeling.

Het licht van 't licht [1] ontbeert zijn' luister.
Een Engels blijde stem
De Herders weckt, en wijst by duister
Naer 't arme Bethlehem.
Al d'Englen [2] eer den Hooghsten wenschen,
Het aertrijck vreê,
Een' goeden wil aen alle menschen
Van steê tot steê.

Emanuël is nu geboren,
Zoo lang geleên
Den vaderen belooft te voren,
Eer hy verscheên.
Drie Koningen [3] den Heer der Heeren,
In Davids oude stadt,
Aenbidden, en met wieroock eeren
En myrre en gouden schat.
En Simeon [4], van Godt gedreven,
Omhelst Godts kroost [5].
Hy vaert hierop naer 't ander leven
In Godt getroost.

EEN ANDER.

O wat zon is komen daelen
In den Maeghdelijcken schoot!
Ziet hoe schijntze met heur straelen
Alle glanssen doof en doot.
Ay hoe schijnt dit hemelsch kint,
Aller zielen licht en hoeder,
Zon en maen en starren blint,

1 *Het licht van 't licht*, afschijnsel van Gods heerlijkheid (Hebr. I. 3.) dus medewezend licht, medeeeuwig aan God, de bron van het ongeschapen licht. Voorstelling, ontleend uit de Niceesche Geloofsbelijdenis. 2 *Al d'Englen* enz. Versta den Engelenzang. (Luc. II. 14.) 3 *Koningen* Wijzen. 4 *Simeon*, de regtvaardige, God vreezende, en den troost Israëls verwachtende. (Luc. II. 25.) 5 *Kroost*, beeld, Zoon.

Uit den schoot der zuivre moeder!
Englen, daelt van 't Paradijs,
Zingt den Hemel eer en prijs,
En met vreê de harten kroont,
Daer een goede wil in woont.

Ziet hoe starooght daer een Oude [1],
Achter deze Maeght, op 't pant,
Dat de Hemel hem betroude;
Dat de kroon van ootmoedt spant.
Salomon, vol majesteit,
Rijck van diamante straelen,
Magh het in zijn heerlijckheit
By Godts nedrigheit [2] niet haelen.
Englen, daelt van 't Paradijs,
Zingt den Hemel eer en prijs,
En met vreê de harten kroont,
Daer een goede wil in woont.

Komt, ghy Koningen en Heeren,
U hier spieglen in dit licht:
Jesus zal u ootmoedt leeren,
Die zijn hof in stallen sticht.
Ziet de Moeder: ziet den Zoon.
Kust de windels [3]: kust de doecken.
Buight uw hoofden: buight uw kroon.
Zwijght, vernuftigen, en kloecken,
Englen, daelt van 't Paradijs,
Zingt den Hemel eer en prijs,
En met vreê de harten kroont,
Daer een goede wil in woont.

1 *Oude*, Joseph. 2 *Nedrigheit*, lagen, slechten staat. 3 *Windels*, windsels, zwachtels.

GEZANGEN.

PRINCELIET.

Frederick [1] van Nassauwe
Ben ick vroom Hollants bloet,
Mijn Vaderlant getrouwe
Met leven lijf en goet:
Een Prince van Oranje,
Door wapenen vermaert:
Voor Oostenrijck noch Spanje
En ben ick niet vervaert.

's Lants rechten en vryheden
Ick helpen zal in zwang;
In geen vereende steden [2]
Gewetens felle dwang
Of tirannye lyen.
Ick wensch de goê gemeent
En trouwe burgeryen
Door liefd' [3] te zien vereent.

Ick heb van kintsche dagen
De vryheit voorgestreên [4],

---

1 *Frederick* enz. Prins Fredrik Henrik. 2 *Steden*, landen, de vereenigde Nederlanden. 3 *Door liefd'*. De Prins was een voorstander van gematigdheid en verdraagzaamheid. 4 *Voorgestreên*, gestreden voor.

En 't harrenas gedraegen
Tot voorstant van 't gemeen:
Noch wil ick 't vaendel zweien[1]
Van Hollants fieren Leeu,
En met Oranje meien[2]
Bedecken wees en weeu.

Ons vyanden braveeren[3]
In 't Westen en in 't Oost;
Maer in den naem des Heeren
Ben ick hun maght getroost.
Mijn vroomheit is gebleecken
By Nieupoort in den slagh[4]:
Dat hart leeft onbezweecken
In my, gelijck het plagh.

Schept moedt dan, Heeren Staeten,
Uw Veltheer staet bereit,
Die ruiters en soldaeten
Weêr naer de grenzen leit.
Wat schricktghe voor of achter?
't Lant heeft aen d' een zy' duin,
Aen d' andere zy' den wachter[5],
En Schutsheer van den Tuin.

Zoo ick met zege keere,
En Spanje dwing tot vreê
Zingt Gode prijs en eere,
Die voor ons vesten streê.
Ick zie alreê na 't vechten
De maeghden mijn banier
Ontmoeten, die my vlechten
Den lofkrans van laurier.

---

1 *Zweijen*, zwaaijen. 2 *Oranje meien* Oranjetakken. 3 *Braveeren*, pogchen, snorken. 4 *Nieuwpoort*, in Vlaanderen. In den slag bij Nieuwpoort had ook de Prins zich onderscheiden. 5 *Wachter*, den Leeuw van Holland.

BEECKZANG AEN KATHARINE[1].

Wijcker[2] Bietje[3], die by 't Beeckje[4]
Nestelt, en geeft menigh steeckje
Die uw' honigh komt te dicht;
Wacker Nymfje, die zoo klaertjes
Met uw ooghjes op de baertjes
Flickert, blickert[5], straelt, en licht;

Zeghme, meisje, die zoo netjes
Poezelachtigh zijt, en vetjes,
Levend, helder, wel gedaen;
Waervan mooghje zoo wel tieren,
Daer al d'andre arme dieren[6],
Bleeck en treurigh quijnen gaen?

Eetje slaetje met een eitje?
Drinckje niet dan schapeweitje[7]?
Pluckje moesjen[8] uit den tuin?
Backje struifjes van de kruitjes?
Treckje heen, na zomerbuitjes,
Om lamprey[9] en knijn, in duin?

Slaepje op dons van witte zwaentjes?
Leckje muskadelle traentjes[10]?

---

1 *Katharine*, Catharina Baeck, dochter van Laurens Baeck. 2 *Wijcker*. Versta Wijk aan duin, alwaar Baeck zijne Hofstede had. 3 *Bietje*, bijtje, alhier de spijtige, stekelige, Catharina. 4 *Beeckje*. Versta de beroemde beek der Hofstede, door Vondel bezongen. 5 *Blickert*, van het gedurig bewegen der oogleden. 6 *Dieren*, lieve meisjes. 7 *Schapeweitje*, wei, waterdeelen van geronnen schapemelk. 8 *Moesjen*, uit planten of vruchten toebereide pap. 9 *Lamprey*, jong konijn. 10 *Muskadelle traentjes*, druppels van zoeten muskaatwijn.

Houje een' ongemeenen stijl?
Leghje in schim[1] van koele boompjes?
Droomje daer geen andre droompjes
Als van suicker uit Brezijl[2]?

Zwemje in lachjes, en genughjes?
Leeft uw geest in zoete kluchjes?
Springt uw zieltjen in uw lijf?
Erfje[3] niet als heil, en zegen?
Benje juist van pas geregen,
Niet te los, noch niet[4] te stijf?

Zegh het toch uw medemeisjes,
Vol zwaermoedige gepeisjes.
Heel[5] uw speelnoots al gelijck.
Red die diertjes van haer teering.
Onderkruip den Haes[6] zijn neering,
En wort dockter van de Wijck

DE GESTUITE MINNEGODT.

De fiere Venus sprack
Tot haeren kleenen dwergh[7]:
Ga heen, bestorm het dack
Van 't forsse Rustenbergh[8],
Dat met ons torts en wapens schimpt,
Zoo trots, dat my 'er 't hart afkrimpt.

---

1 *Schim*, schaduw. 2 *Brezijl*, Brazilië, van waar de suiker kwam. 3 *Erfje*, verkrijgt je. 4 *Noch niet*, en niet. 5 *Heel*, genees. 6 *Den Haes*, Wijkschen arts. 7 *Dwergh*, Amor, minnegod. 8 *Rustenbergh*, Hofstede der Hinlopens bij Naarden.

Kupido schoot en toogh [1]
Zijn snelle vleugels aen:
Hy nam zijn' taeien boogh
En koker, zwaer gelaên
Van pijlen, scherp gewet, en gladt,
En daer me hene op 't luchtigh padt.

In 't vliegen zagh de Godt,
Die al de weerelt toomt,
De toppen van het slot
Van verre door 't geboomt
Uitsteecken, en hy streeck 'er in.
Wat slot, wat sterckte keert de min!

Doch 't ging hem in dit perck
Uit zijne gissing: want
Een yder op zijn werck
Boodt rustigh wederstant,
Zoo ras hy toeley om terstont
Te treffen wat hy bezigh vont.

De voorste klonck [2] de scheer [3]
Met yver hem naar 't hooft;
Een zorghelijck geweer.
Hoe stont de Min verdooft [4]!
Een andre smeet met kracht en stijf,
Den looden inckpot hem naer 't lijf.

De derde kerft en kruist [5],
En snijt en steeckt te fel.
Het snoeimes in de vuist
(Al naem de Min de hel

---

1 *Toogh*, trok. 2 *Klonck*, wierp. 3 *Scheer*, schaar. 4 *Verdooft*, versuft. 5 *Kruist*, snijdt over en weer.

Te baet) ontzagh, noch pees, noch schicht:
De looze Schutter [1] viel te licht.

De vierde sufte niet,
Maer greep het lange roer,
Dat menigh vogel schiet.
Hy mickte, en dreighde, en zwoer
Den Schutter in een omzien ras
Te steecken in zijn vogeltas [2].

De Minnegodt, in 't endt
Gekeert van daer hy quam,
Zijn moeder heeft bekent
Dat pijl noch minnevlam
Niet hechten kan op dit geslacht,
Dat bezigh ledigheit veracht.

WILTZANG.

Wat zong het vrolijck vogelkijn [3],
Dat in den boomgaert zat?
Hoe heerlijck blinckt de zonneschijn
Van rijckdom en van schat!
Hoe ruischt de koelte in 't eicken hout,
En versch gesproten lof?
Hoe straelt de boterbloem als gout!
Wat heeft de wiltzang stof!
Wat is een dier zijn vryheit waert
Wat mist het aen zijn' wensch?

1 *Schutter*, Amor. 2 *Vogeltas*, weitasch of zak, waarin het gedoode wild gestoken wordt. 3 *Vogelkijn*, vogeltje.

Terwijl de vreck zijn potgelt spaert.
O slaef! O arme[1] mensch!
Waer groeien eicken t' Amsterdam?
O kommerziecke Beurs,
Daer noit genoegen binnen quam!
Wat mist die plaets al geurs!
Wy vogels vliegen, warm gedost,
Gerust van tack in tack.
De hemel schaft ons dranck en kost;
De hemel is ons dack.
Wy zaeien noch wy maeien niet:
Wy teeren op den boer.
Als 't koren in zijn airen schiet
Bestelt al 't lant ons voêr.
Wy minnen zonder haet en nijt,
En danssen om de bruit:
Ons bruiloft bint zich aen geen tijt,
Zy duurt ons leven uit.
Wie nu een vogel worden wil,
Die trecke pluimen aen,
Vermy de stadt, en straetgeschil,
En kieze een ruimer baen.

---

1 *Arme*, armzalige, ellendige.

MINNEDEUNTJES.

I.

De dertele Sater [1],
De boxvoet vast hippelt [2],
Langs d' oevers van 't water,
En beitelt [3], en trippelt
Met alle zijn vrijsters,
Die zingen, als lijsters.
Het velt is vol vreught.
O vrolijck leven! O zoete jeught!

O wreede vriendinne,
Wie kan u bewegen?
Hoe trou ick u minne,
In hagel en regen,
Ghy vlught even vlugge,
En bietme den rugge.
Ick jammer ontstelt:
Geen klaghten baeten: mijn leven smelt.

II.

Toen Narcis [4] het water kliefde,
Met de straelen van zijn oogen,

---

1 *Sater*, boschgod, met hoornen en bokspooten. 2 *Hippelt*, huppelt. 3 *Beitelt*, buitelt. 4 *Narcis*, Narcissus, schoon jongeling, die, op zich zelven verliefd, van verdriet uitteerde. (Ovid. Met. III. 407.)

Hy op zijnen schijn verliefde,
  En, van minnegloet bewogen,
Om te blusschen den waterbrant,
Riep: ay troume toch hant aen hant.

Zijne hant, zoo blanck en teder,
  Bood hy aen den schijn op trouwe,
Die bood hem de hant oock weder:
  Doch vergeefs, dies hy, vol rouwe,
Schreide: waerom versmaetghe my,
Die u vierigh uit liefde vry,

Als geen trou hem moght gebeuren,
  En hy zijnen wensch most derven,
Ging de vryer leggen treuren,
  En verloor zijn schoone verwen.
Al de schoonheit, zoo groot van roem,
Wert verandert in eene bloem[1].

1 *Bloem*, de Narcis met gele bladen.

RAETSELS.

I.

De vliênde[1] vlugge Tijt, al toornigh en verbolgen
Voorlooper overlang, dat ick op 't lest zal volgen,
Gewisse tijding braght, en dat al watmen ziet
Ick met mijn komste zal vermolssemen[2] tot niet.
Niets hier ter weerelt is, al schijnt het enckel zegen,
Al blinckt het noch zoo schoon, of 't loopt en rent my tegen.
De zon met haere torts, de maen met haere lamp,
De dagh met zijnen glans, de nacht met zijnen damp,
De zomer groen van loof, de winter wit van 't vriezen,
Zich zelf in my alleen-gezamentlijck verliezen.
Het jaer, het ronde jaer, dat op twaelf voeten gaet,
Zich altijt tot my wendt met een beweeght[3] gelaet.
Te mywaerts spoedt zich oock de gulde loop der sterren.
De mensch in zijn geboort beschouwt my al van verren.
De Tijt, die met zijn zein maeit alles in dit dal,
Ick dapper eens in 't lest zijn vleugels korten zal.
De mensch denckt minst aen my, daer meest aen is gelegen;
Dewijl ick roede of kroon, den vloeck of oock den zegen,

---

1 *Vliênde*, vliedende. 2 *Vermolssemen*, tot molsem of molm brengen.
3 *Beweeght*, bewogen, geroerd.

Den hemel of de hel, het leven of de doot,
Hem endtlijck onverziens zal werpen in den schoot
Wanneer ick 't wanckel [1] rat van alle dingen wende [2]
Nu denckt eens wie ick ben, en raedt my in het ENDE.

II.

Ick droegh mijn moeder: zy droegh my:
Van jongs op hing ick aen haer zy.
Toen zy vermoort wert en gepluckt,
Ben ick van haere zy geruckt.
Hoewel ick stom geboren ben,
En geene taelen spreeck, noch ken,
Noch spreeck ick klaer in yders lant,
En vliege van mijn meesters hant.
Mijn laeffenis is bittre gal.
Ick dien de menschen overal.
Al heeft men mijn natuur [3] besneên [4],
Nochtans bemint my yder een.
Kan yemant raden, wat ick ben,
Die druck' mijn' naem uit met de PEN.

---

1 *Wanckel*, onzeker. 2 *Wende*, draai. 3 *Natuur*, eigenaardige gesteldheid. 4 *Besneên*, besneden, besnoeid.

Bij den Uitgever dezes zijn verkrijgbaar

J. M. SCHRANT, Redevoeringen en Verhandelingen, 2 deelen. . . . . *f* 5.00.

——————— Lofrede op Alfred den Groote. . . . » 0.75.

——————— Lofrede op Godfried van Bouillon. . » 1.00.

——————— Vondels Joannes de Boetgezant, met Aanteekeningen. . . . . » 3.00.

——————— Le Livre des Rois et des Grands. . . » 1.00.

——————— Het Boek der Koningen en der Grooten. . . . . » 1.00.

——————— Proeven van Nederl. Dichtkunde, uit zeven eeuwen. . . . . » 3.75.

——————— Proeven van Nederl. Prozastijl, uit zeven eeuwen. . . . . » 3.75.

——————— L. de Meyer, de Gramschap, Lat. en Vlaamsch Dichtstuk, met Aanteekeningen. . . . . » 1.50.

——————— Het oproer te Antiochië. . . . . » 1.00.

——————— Le Livret d'Or. . . . . » 0.50.